

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 88

49 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2006 m. balandžio 11 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

I Informacija

.....

II Parengiamieji aktai

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

424-ojoje plenarinė sesija, 2006 m. vasario 14 d. — 15 d.

2006/C 88/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Bendrijos veiksmų programos sveikatos ir vartotojų apsaugos srityje 2007–2013 m. COM(2005) 115 final — 2005/0042 (COD)	1
2006/C 88/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse COM(2005) 305 final — 2005/0126 COD	7
2006/C 88/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geležinkelio stočių vaidmens išsiplėtusios Europos Sąjungos miestuose ir aglomeracijose	9
2006/C 88/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų akvakultūros gyvūnams ir produktams iš jų, ir dėl tam tikrų vandens gyvūnų ligų prevencijos ir kontrolės ir pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, iš dalies keičiančio Sprendimą 90/424/EEB dėl išlaidų veterinarijos srityje COM(2005) 362 final — 2005/0153 ir 0154 CNS	13

LT

Kaina:
18 EUR

(Tęsinys kitame puslapyje)

2006/C 88/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų skyriaus nuomonė dėl — Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl 2008–2013 m. Europos pabėgėlių fondo pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo — Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl 2007–2013 m. Išorinių sienų fondo pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo — Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo 2007–2013 m. Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo — Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl 2008–2013 m. Europos grąžinimo fondo pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo (COM(2005) 123 <i>final</i> — 2005/0046 (COD) — 2005/0047 (COD) — 2005/0048 (CNS) — 2005/0049 (COD)	15
2006/C 88/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijos dėl tarptautinio mobilumo Bendrijoje švietimo ir mokymo tikslais: Europos mobilumo kokybės chartija COM(2005) 450 <i>final</i> — 2005/0179 (COD)	20
2006/C 88/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo COM(2005) 486 <i>final</i>	22
2006/C 88/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, pradedančio diskusiją apie Bendrijos požiūrį į ekologinio žuvininkystės produktų ženklinimo sistemas COM(2005) 275 <i>final</i>	27
2006/C 88/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atstovavimo moterims Europos Sąjungos ekonominių ir socialinių interesų grupių sprendžiamuosiuose organuose	32
2006/C 88/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą, ir Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą, suteikiantį Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrai teisę vykdyti savo veiklą Europos Sąjungos sutarties VI antraštinėje dalyje nurodytose srityse COM(2005) 280 <i>final</i> — 2005/0124-0125 (CNS)	37
2006/C 88/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimo atstovauti pilietiniame dialoge	41
2006/C 88/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės sukūrimo ES	48
2006/C 88/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Energijos efektyvumo	53
2006/C 88/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, nustatantį Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą COM(2005) 87 <i>final</i> — 2005/0020 (COD)	61
2006/C 88/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Ekonominio valdymo stiprinimo — Stabilumo ir augimo pakto reformos	68
2006/C 88/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005–2008 m.)	76
2006/C 88/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES ir Meksikos santykių	85

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

424-OJOJE PLENARINĖ SESIJA, 2006 M. VASARIO 14 D. — 15 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Bendrijos veiksmų programos sveikatos ir vartotojų apsaugos srityje 2007–2013 m.

COM(2005) 115 final — 2005/0042 (COD)

(2006/C 88/01)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 152 ir 153 straipsniais, 2005 m. birželio 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Bendrijos veiksmų programos sveikatos ir vartotojų apsaugos srityje 2007–2013 m.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 23 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jorge Pegado Liz.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (2006 m. vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už, 2 - prieš ir 1 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Komisija pateikė pasiūlymą priimti sprendimą dėl „bendros integruotos programos“, vykdomos Bendrijos lygiu, sveikatos ir vartotojų apsaugos srityje 2007–2013 m. Pasiūlymo pagrindas - pagal komunikatą parengtas strategijos dokumentas ir prie jo pridedamas darbo dokumente išdėstytas išsamus poveikio įvertinimas.

1.2 Tai pirmas kartas, kai Komisija parengė bendrą visuomenės sveikatos ir vartotojų apsaugos politikos strategiją tokiam ilgam laikotarpiui (septyneriems metams). EESRK teigiamai vertina Komisijos pastangas suteikti naują impulsą šioms dviem politikos kryptims, kurias šiuo metu kontroliuoja vienas generalinis direktoratas.

1.3 Komisija siekia pagrįsti šią naują teisiniu, ekonominiu, socialiniu ir politiniu požiūriu. EESRK pritaria visai pateiktai informacijai ir atidžiai atliktam poveikio įvertinimui, kuriame siekiama išsamiai paaiškinti įvairius galimus variantus.

1.4 EESRK surengtas didelio masto klausymas ir tuo pačiu metu įvairios Komisijos ir Europos Parlamento iniciatyvos suteikė plačiam pagrindinių suinteresuotų subjektų įgaliojimų

atstovų ratui galimybę pareikšti savo nuomonę apie Komisijos pasiūlymų formuluotę, turinį, pristatymą ir pagrindą.

1.5 Komitetas išnagrinėjo pateiktus dokumentus ir Komisijos suteiktą išsamią papildomą informaciją bei tiesiogiai ištyrė visuomenės sveikatos ir vartotojų apsaugos srityse dirbančių pilietinės visuomenės atstovų indėlį ir įvairius raštu gautus skirtingų atstovaujamų organizacijų, vykdančių veiklą šiose srityse, pasiūlymus. Į juos atsižvelgdamas, EESRK susidarė įvairialypę nuomonę, kad siūlomas sprendimas dėl Bendrijos veiksmų programos sveikatos ir vartotojų apsaugos srityse nėra pakankamai pagrįstas ar išaiškintas daugeliu požiūriu: pateikti motyvai nėra pakankami svarūs, kad įtikintų pasirinkto varianto teisėtumui.

1.6 Konkrečiai, EESRK laikosi nuomonės, kad, nepaisant bendrų ar vienas kitą papildančių sveikatos ir vartotojų politikos sričių aspektų, tai nėra minėtos sinergijos įrodymas. Tokie aspektai gali būti vystomi ir įgyvendinami naudojantis konkrečiomis bendradarbiavimo arba koordinavimo priemonėmis sutelkiant dėmesį į iš esmės horizontalią šių dviejų politikos sričių prigimtį, pavyzdžiui, kaip tai daroma aplinkos politikoje.

1.7 Šių dviejų politikos sričių, kurios yra apibrėžtos Sutarties 152 ir 153 straipsniuose, teisinis pobūdis iš esmės skiriasi. Reikia būti atsargiems, kad nesukeltume neigiamo poveikio, nes vartotojų apsaugos politika turės atitikti griežtus papildomumo ir subsidiarumo kriterijus, kuriais remiasi visuomenės sveikatos politika, ir kad nebūtų padaryta žala ES suteiktiems įgaliojimams minėtoje srityje. Dėl to visuomenės sveikata, jei „naudotojo“ ir „vartotojo“ sąvokas bus painiojamos ir priskiriamos bendriems „pilietybės“ aspektams, to visai nenorint, gali tapti pernelyg „vartotojiška“.

1.8 EESRK taip pat mano, kad vartotojų politika gali daug ko netekti, jei bendras biudžetas bus apskaičiuojamas remiantis vienu pagrindu. Atskiras sprendimas dėl kiekvienos ES politikos krypties, kaip buvo iki šiol, turėtų privalumų abiem sritims, ypač atsižvelgiant į dabartinę institucinę krizę ir dideles abejones dėl finansinės perspektyvos.

1.9 EESRK mano, kad siūlomas sprendimas ne tik neatskleidžia keleto abiejų politikos sričių pagrindinių aspektų ir neužtikrina tinkamo jų finansavimo, bet ir jame, manoma, yra praleisti tam tikri svarbūs teminiai aspektai. Siūlomose įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo schemose turėtų būti daugiau novatoriškumo, tikslumo ir ryžtingumo.

1.10 EESRK ragina, kad Vartotojų instituto įgaliojimai ir atsakomybės sritys būtų tiksliau apibrėžtos ir kad jis nebūtų laikomas paprastu Visuomenės sveikatos programos vykdomosios įstaigos „departamentu“. Tik taip gali būti sukurtas pageidaujamas lemiamas veiksnys, užtikrinantis, kad dabartiniai teisės aktai būtų veiksmingiau įgyvendinami, ir leidžiantis geriau informuoti, šviesti ir apsaugoti vartotojus.

2. Įžanga. Komisijos komunikato ir pasiūlymo dėl sprendimo turinys

2.1 Komisija komunikate *Sveikatos, saugos, labiau pasitikintys piliečiai: sveikatos ir vartotojų apsaugos strategija* Parlamentui ir Tarybai siūlo priimti sprendimą dėl Bendrijos veiksmų programos sveikatos ir vartotojų apsaugos srityse 2007–2013 m.

2.2 Komisija pirmą kartą pristato naują strategiją ir Bendrijos veiksmų programą 2007–2013 m., kuriose susiejamos visuomenės sveikatos ir vartotojų apsaugos politikos sritys.

2.3 Komisija komunikate paaiškina šio naujo metodo priežastis nurodyma bendrus abiejų politikos sričių tikslus ir jų

vaidmenį kasdieniame žmonių gyvenime. Komisija taip pat pristato šios naujos sudėtinės programos privalumus sinergijos požiūriu, kurio remiantis būtų galima sumažinti biudžeto ir administracines sąnaudas ir taip padidinti veiksmingumą.

2.4 Komisijos pasirinkta strategija remiasi būtinybe sukurti šių politikos sričių sinergiją, kuri padėtų pasiekti didelio masto ekonomijos, sutaupyti lėšų finansų valdymo srityje ir pagerinti administracinę atsakomybę. Tai taip pat užtikrintų didesnę priemonių suderinamumą ir suteiktų šiems klausimams didesnės svarbos politinėje darbotvarkėje.

2.5 Komisijos nuomone, šios bendros politikos tikslai turėtų būti tokie:

- apsaugoti piliečius nuo rizikos ir pavojų, kuriuos valdyti pavieniai asmenys neturi galių;
- padidinti piliečių gebėjimą priimti geresnius sprendimus dėl savo sveikatos ir vartotojiškų interesų;
- sveikatos ir vartotojų apsaugos politikos tikslus įtraukti į pagrindines Bendrijos politikos kryptis.

2.6 Sveikatos politikos srityje būtų siekiama šių tikslų:

- apsaugoti piliečius nuo pavojaus sveikatai;
- propaguoti sveiką gyvenimo būdą užtikrinančią politiką;
- prisidėti prie sergamumo pagrindinėmis ligomis mažinimo ES;
- prisidėti prie veiksmingesnių ir našesnių sveikatos priežiūros sistemų kūrimo;
- teikti daugiau ir geresnės informacijos apie sveikatą.

2.7 Vartotojų politikos srityje būtų siekiama šių tikslų:

- visų ES vartotojų aukšto lygio apsaugos užtikrinimas;
- vartotojų galimybių propaguoti savo interesus didinimas;
- prie Sveikatos programos vykdomosios įstaigos prijungti Vartotojų institutą.

3. Komisijos komunikato ir pasiūlymo vertinimas

3.1 Bendros programos apžvalga

3.1.1 Bendrijos visuomenės sveikatos ir vartotojų apsaugos politikos sričių teisiniai pagrindai taip pat yra visiškai skirtingi.

Sveikatos politika yra vykdoma šalies lygiu — ES lygiu galimi tik tokie veiksmai, kurie papildo nacionalinės politikos priemonės, susijusias su konkrečiais aspektais, numatytais 152 straipsnyje⁽¹⁾. Tačiau ES sutartyje, ypač pasirašius Amsterdamo sutartį, išdėstyta vartotojų politika yra dažnai taikoma visos Sąjungos lygiu siekiant remti vartotojų teises ir apginti jų interesus, ypač kai tai susiję su vidaus rinkos kūrimu⁽²⁾.

3.1.2 Taigi nėra tokio teisinio pagrindo, kuriuo vienu būtų galima susieti 152 ir 153 straipsnius ir kuris būtų strategijos ir integruotos veiksmų programos visuomenės sveikatos ir vartotojų apsaugos srityse teisinis pagrindas.

3.1.3 Be to, pačiose valstybėse narėse teisiniu ir konstituciniu požiūriu teisė į sveikatos priežiūrą ir vartotojų teises traktuojamos labai skirtingai; labai skiriasi ir šių teisių apsaugos formos.

3.1.4 Tai, žinoma, nereiškia, kad EESRK nuvertina dabar iškilusių visuomenės sveikatos klausimų svarbą, — šie klausimai tikrai yra pakankamai svarbūs, kad jiems spręsti būtų suformuota stipri Europos visuomenės sveikatos politika kartu kovojanti su skurdu ir atskirtimi. Blieka tik apgailestauti, kad neratifikauta Sutartis dėl Konstitucijos Europai galbūt turėjo lemiamo poveikio, dėl kurio šioje srityje nėra reikiamos pažangos.

3.1.5 EESRK privalo pabrėžti, kad sąvokos „vartotojas“ ir „pacientas“ nėra sinonimai ir jų vartojimas nėra tapatus. Vartotojai nėra vien privatus asmenys. Jų priimami sprendimai dėl ekonominių priežasčių dažniausiai neatsiejami nuo rinkos. Pacientų nereikėtų suvokti vien kaip medikamentų vartotojų ar medicinos priežiūros paslaugų naudotojų, kadangi jų teisės yra kitokios ir nėra vien tik ekonominės — jos gali būti lyginamos su teise į teisingumą arba į švietimą; todėl valstybės ir teikia bendrą interesų paslaugas.

⁽¹⁾ Kaip 2005 m. atviro Sveikatos forumo (vykusio Briuselyje 2005 m. lapkričio 7–8 d.) atidaryme pastebėjo Sveikatos ir vartotojų apsaugos generalinio direktorato generalinis direktorius Robert Madelin, o EP nariai Miroslav Mikolasik (ELP) ir Dorette Corbey (ESP) išsakė savo pastabose šio forumo paralelinėje sesijoje.

⁽²⁾ Žr., pavyzdžiui, Vandersenden, Dubois, Latham, Van den Abeele, Capouet, Van Ackere-Pietry, Gérard ir Ayrat paaiškinimus leidinyje „Mėgret komentarai dėl EEB įstatymų“, III tomas, 2-as leidimas, 1996 m., p. 16 ir 41 ir t. t.; padėtis tapo dar aiškesnė Konstitucijos projekte (OL C 169, 2003 07 18), jeigu palygintume III-132 straipsnio teiginius dėl vartotojų apsaugos, įtrauktus į III skyriaus III skirsnį „Kitų sričių politika“ tomis pačiomis sąlygomis kaip socialinė politika, žemės ūkio ar aplinkos politika, ir III-179 straipsnio teiginius dėl visuomenės sveikatos, išdėstytus V skirsnyje, susijusius su sritimis, kuriose ES gali imtis tik „koordinuojamųjų ir palaikomųjų veiksmų“ valstybių narių veiksmų atžvilgiu greta kultūros, jaunimo reikalų, sporto ir civilinės saugos sričių politikos.

3.1.6 Šios dvi politikos sritys turi bendrų aspektų ir sąsajų su kitomis politikos sritimis (su kai kuriomis gal net ir daugiau)⁽³⁾. Komitetas mano, kad Komisija nepakankamai įrodė, kad šių dviejų politikos sričių bendrų įgyvendinimo veiksmų būtų galima pasiekti pagal vieną programą ir kad tai yra pats tinkamiausias ar naudingiausias kelias⁽⁴⁾.

3.1.7 Vartotojų apsaugos organizacijos mano, kad šis integruotas suderinimas yra susijęs su įvairiomis problemomis, su kuriomis iš dalies galima sutikti. Tai ypač taikytina šiems argumentams:

— galimybė, kad vartotojų politikai taps mažiau svarbi ir toliau bus griauinama dėl sugretinimo ir (arba) priderinimo prie sveikatos politikos ir kad ji liks tik papildoma valstybių narių politikos grandimi⁽⁵⁾;

— vis sunkiau vyksta dialogas ir derinimas su atsakingomis nacionalinėmis organizacijomis ir institucijomis, kurios daugeliu atvejų šių dviejų sričių problemų nesprendžia drauge;

— kadangi lėšos yra ribotos arba jas gauna kiti dalyviai, gali būti, kad šiuose sektoriuose dirbančioms NVO bus sunkiau gauti finansavimą ir derėtis dėl bendro savo sričių veiklos finansavimo.

3.1.8 Priešingai — nė viena iš šešių pagrindinių priežasčių, įvardytų poveikio įvertinime (5–6 p.), nėra tvirtas argumentas, kodėl šias dvi politikos sritis reikėtų svarstyti kartu. Tinkamas politikos koordinavimas, išdėstytas puikioje Komisijos iniciatyvoje dėl administracinio bendradarbiavimo tarp nacionalinių institucijų⁽⁶⁾, galėtų būti veiksminga priemonė.

⁽³⁾ Vartotojų apsaugos ir sveikatos politikos sritys yra labai susijusios su kitomis sritimis, pavyzdžiui, aplinka, turizmu, konkurencija, vidaus rinka ir teisingumu, taigi teoriškai bendra šių sričių koncepcija pasiteisintų.

⁽⁴⁾ Vien tai, kad daroma nuoroda į dokumentą „2007–2013 m. finansinės perspektyvos“ (COM(2004) 487 final, 2005 7 14, 3.3 punktas, p. 24), nėra labai svarus argumentas atsižvelgiant į dabartinę aklaivę derybse — tai paprasčiausiai rodo, kad Komisija nuosekliai laikosi savo pasiūlymo. Tai nėra tas pats, kaip pateikti šio sprendimo teisingumo pagrindimą ar įrodymą. Tačiau visiškai priešingas požiūris išryškėjo 2005 m. vykusiame atvirame Sveikatos forume, kuriame buvo pripažintas poreikis stiprinti nepriklausomą Europos lygio visuomenės sveikatos politiką.

⁽⁵⁾ Kadangi Komisija aiškiai sutinka su tuo teigdamą, jog „Pasiūlyta strategija ir programa siekiama įgyvendinti Sutarties 152 ir 153 straipsnius ... prisidedant prie atskirų valstybių veiksmų, apimančių pridėtinę vertę turinčias priemones, kurių negalima imtis nacionaliniu lygiu“ (Teisiniai ir finansiniai nuostatai, p. 41).

⁽⁶⁾ OL L 364, 2004 12 9, Reglamentas 2006-2004.

3.1.9 Komisijai taip pat nepavyko parodyti, kad tokio pobūdžio suderinimas galėtų sukurti ilgalaikę, tikrą ir principinę šių skirtingų sričių sąveiką. Ji taip pat neparodė, kad šis suderinimas leistų taupyti finansinius išteklius. Beje, iš poveikio vertinimo susidaro priešingas išpūdis, kad šis sprendimas neturėtų jokios įtakos finansinių išteklių kaitai — sujungus dvi skirtingas politikos sritis finansinė struktūra liktų kokia buvusi ⁽⁷⁾.

3.1.10 Komitetas mano, kad tokiu kritišku ES finansinės perspektyvos laikotarpiu būtų geriau šias politikos sritis traktuoti atskirai, nes tai atvertų du derybų kelius ir labiau išryškintų akivaizdžius tam tikrų šių politikos sričių aspektus. Kai kurios atstovaujamosios organizacijos mano, jog tai padėtų pasiekti geresnių rezultatų panaudojant abiem sritims numatytus išteklius.

3.1.11 Iš tiesų EESRK yra labai susirūpinęs dėl to, kad 2007–2013 m. finansinėje perspektyvoje lėšos gali būti labai sumažintos. Nors dėl lėšų sumažinimo programa, — kurios lėšos jau dabar yra tokios menkos, — nebūtinai taps negyvybinga, tačiau ja reikės visiškai iš naujo parengti ir numatyti naujus prioritetus ir veiksmus. Dėl praktinių priežasčių būtų paprasčiausia netikslinga tam tikru procentu sumažinti biudžetą proporcingai bendram viso biudžeto mažinimui.

3.1.12 Galiausiai, tie skirtingi aspektai, kurie yra deramai išskirti kaip bendri abiem politikos sritims, gali tapti suderintos veiklos objektu tiek Bendrijos, tiek atskirų valstybių lygiu, kaip yra kitose Bendrijos politikos srityse: aplinkosaugos, konkurencijos, švietimo ir kultūros. Visose kitose politikos srityse privalo būti atsižvelgiama į horizontalų šių dviejų politikos sričių pobūdį - tai parodė pati Komisija savo komunikato 2 priedo pavyzdžiuose (p. 15).

3.2 Konkrečios pastabos

3.2.1 Pasibaigus viešam svarstymui, kuriame dalyvavo pagrindiniai visuomenės atstovai, suinteresuoti Komisijos programa, — iš viso apie 70 dalyvių, - galima atlikti Komisijos komunikato ir pasiūlymo analizę, nors dėl logistinių trikdžių labai sunku išsamiai ištirti visus kritiškai svarbius aspektus.

⁽⁷⁾ Poveikio vertinimo 4.4 punkte (p. 32) iš tiesų teigiama, kad „grynai finansiniu požiūriu biudžetinių išlaidų, numatytų dviem programoms atskirai arba vienai bendrai programai, padidinimo galimybės yra praktiškai vienodos“.

Analizės tikslas — įvertinti programos tikslus, uždavinius, išteklius ir jų tinkamą panaudojimą, taip pat priemones, kuriomis siekiama įgyvendinti numatytus tikslus panaudojant turimus išteklius.

3.2.2 Vartotojai

3.2.2.1 Komisija teisingai nurodo įvairias priemones, reikalingas, kad vartotojų apsauga ES taptų lygiateisiškesnė, tačiau ji tai daro siekdama užtikrinti minimalų apsaugos lygį. Tai patvirtina naujausias kai kurių valstybių teisėkūroje vyraujančios tendencijos: pirmenybė teikiama tarpvalstybiniam suderinimui, o juo užtikrinama tik gana žemo lygio apsauga. Be to, EESRK norėtų išreikšti susirūpinimą dėl sistemingo vadovavimosi kilmės šalies įstatymų taikymo principu ir išpėja, kad pavojinga į vartotojų apsaugą žiūrėti siaurai — vien tik teikti informaciją apie prekes ir paslaugas ⁽⁸⁾.

3.2.2.2 EESRK mano, kad Komisijos požiūris turėjo būti novatoriškesnis ⁽⁹⁾ ir kad nauji pasiūlymai galėjo būti konkretesni ⁽¹⁰⁾. EESRK savo nuomonėje dėl vartotojų politikos strategijos 2002–2006 m. ⁽¹¹⁾ atkreipė Komisijos dėmesį į esamus trūkumus. Neseniai jis priėmė nuomonę savo iniciatyva, kurioje išanalizavo ir išplėtojo šį klausimą ir pateikė išvadas, į kurias daroma nuoroda skaitytojui ⁽¹²⁾.

3.2.2.2.1 EESRK siūlo į šią programą įtraukti tam tikrus klausimus, įskaitant:

- kovą su per dideliu namų ūkių įsiskolinimu;
- priemonių dėl gamintojų atsakomybės nagrinėjimą atliekant direktyvos dėl neteisingų sąlygų vartotojų sutartyse peržiūrą ir atgaivinant teismų praktiką dėl neteisingų sutarties sąlygų (CLAB);
- poreikį iš naujo apsvarstyti netinkamų paslaugų teikėjų atsakomybę;
- elektroninės prekybos saugos gerinimą;
- poreikį geriau užtikrinti teisingumą ir ypač kolektyvinį vartotojų teisių apsaugos mechanizmą;
- vartotojų organizacijų „senose“ ir „naujose“ valstybėse narėse sąveikos skatinimą;

⁽⁸⁾ Šio požiūrio tipinė išraiška – tai direktyva dėl neteisingos komercinės praktikos ir direktyvos dėl vartotojų kredito (nors persvarstyta ir pakeista nauju pasiūlymu) ir tam tikra prasme dėl vartojimo prekių pardavimo ir su tuo susijusių garantijų.

⁽⁹⁾ Tai pripažįsta pati Komisija, teigdama, kad „iš tiesų nebus didelių šių uždavinių pokyčių palyginti su 2002–2006 m. vartotojų politikos strategija“ (Teisiniai ir finansiniai nuostatai, p. 58).

⁽¹⁰⁾ Reikėtų užsiminti apie du ypač svarbius šios srities dalykus: vieną teigiamą – tai yra tai, kad naujas pasiūlymas dėl direktyvos dėl vartotojų kredito galiausiai buvo paskelbtas [COM(2005) 483 final, 2005 10 7], o kitą neigiamą – sprendimą atšaukti pasiūlymą dėl reglamento dėl prekybos skatinimo [COM(2005) 462 final, 2005 9 27].

⁽¹¹⁾ OL C 95, 2003 4 23.

⁽¹²⁾ OL C 221, 2005 9 8

— poreikį atsižvelgti į konkrečią situaciją „naujose“ valstybėse narėse ir šalyse, kurios tikrai įstos į ES kol baigsis programa ⁽¹³⁾;

— poreikį sukurti bendrą nuolatinio vartojimo ir teisingos prekybos programą.

3.2.2.3 Kalbant apie planuojamas iniciatyvas (kurias Komitetas skatina ir palaiko), daugeliu atveju trūksta informacijos, kaip ir kada jos turi būti įgyvendintos. Tai taikoma, pavyzdžiui, ketinimams:

— parengti Europos sutarčių teisės bendrą pagrindų sistemą, kaip numatyta 4.2.2 punkte;

— sukurti išankstinio perspėjimo sistemą, skirtą nustatyti nesąžiningus prekybininkus, kaip numatyta 4.2.3 punkte;

— užtikrinti, kad vartotojų balsas būtų išgirstas, ir plėtoti jų organizacinius gebėjimus, kaip numatyta 4.2.2 ir 4.2.4 punktuose;

— integruoti vartotojų politiką į kitas politikos sritis. Apie tai užsimenama 4.1 ir 4.2.2 punktuose, tačiau nėra pasakyta, kaip tai įgyvendinti.

3.2.2.4 EESRK pastebi, kad, kalbant apie pilietinės visuomenės ir suinteresuotų grupių skatinimą dalyvauti kuriant politiką ir vartotojų politikos integravimą į kitas Bendrijos politikos sritis, pateikti programos sinergijos stebėsenos ir vertinimo rodikliai, išskyrus pirmąjį, nėra tinkami vartotojų politikai.

3.2.2.5 EESRK taip pat mano, kad būtų naudinga apibrėžti kitus vartotojų politikos vertinimo rodiklius, kad jie būtų patikimesni ir labiau susieti su uždaviniais, numatytais programos 3 priede.

3.2.2.6 Be to, nors turi būti sudaryti naujos septynerių metų programos metiniai darbo planai, atrodo, kad iš priemonės, numatytos 2002–2006 m. plane, t. y. iš vykdomos veiksmų peržiūros ⁽¹⁴⁾, nebus jokios naudos. Tokios peržiūros dar labiau reikėtų dabar, kai programa yra pratęsta iki septynerių metų.

3.2.2.7 EESRK pastebi, kad Vartotojų instituto prie Vykdomosios sveikatos programos agentūros organizacinė struktūra ir veiklos metodai dar nėra nustatyti, todėl rekomenduoja garantuoti jo nepriklausomumą aiškiai apibrėžus atsakomybę ir

įgaliojimus, kad be reikalo nebūtų sukurta dar daugiau biurokratijos.

3.2.2.8 Galiausiai, vartotojų politikai skirti fondai sudaro mažiau negu 20 proc. septynerių metų programos bendro finansavimo, o tai per septynerius programos metus sudaro ne daugiau kaip 7 euro centus vienam vartotojui per metus. Gali atrodyti, kad, palyginti su ankstesne programa, finansavimas padvigubėjo, bet ir pati programa pailgėjo beveik dvigubai — nuo ketverių iki septynerių metų.

3.2.2.9 Reikėtų pridurti, kad dėl to, jog prisijungė naujos valstybės narės, turėjo būti pateiktas biudžeto pasiūlymas, kuriame turėjo būti numatyta ne vien programos trukmė. Jis jau dabar yra neadekvatus įgyvendintiniams tikslams, ypač kai didelė lėšų dalis turi atitekti Instituto einamosioms išlaidoms.

3.2.3 Visuomenės sveikata

3.2.3.1 EESRK norėtų išryškinti teigiamus Komisijos programos aspektus, ypač jos tikslą skatinti visuomenės sveikatos politiką kaip prioritetinę, suteikti jai daugiau aiškumo ir neatidėliotinų veiksmingesnių priemonių. Net nekalbant apie paukščių gripo pandemijos grėsmę, poreikis bendradarbiauti Bendrijos lygiu svarbiais visuomenės sveikatos aspektais yra akivaizdus — tai klausimas, kurį Komisija deramai akcentuoja ⁽¹⁵⁾.

3.2.3.2 Dėl šios priežasties EESRK pritaria didelio masto visuomenės sveikatos gairėms, o ypač minčiai integruoti šios srities problemas į kitas Bendrijos politikos sritis ir nuostatai dėl prevencijos, informacijos tyrimo, glaudesnio bendradarbiavimo, keitimosi žiniomis ir geresnės informacijos sklaidos būtinumo.

3.2.3.3 EESRK taip pat pritaria tam, kad Komisija teikia prioritetą kovai su nelygybe vykdant sveikatos apsaugą, taip pat poreikiui skatinti vaikų sveikatos priežiūrą ir klausimų, susijusių su padėtimi, kuri susidaro darbo rinkoje dėl intensyvių senėjimo procesų, sprendimui.

3.2.3.4 Komitetas pritaria Komisijos susirūpinimui dėl pasaulinės grėsmės sveikatai ir didėjančio ligų, sukeltų gyvenimo būdo, plitimo ir palaiko siūlomą veiksmų, lemiančių sveikatos lygį, tobulinimo strategiją.

⁽¹³⁾ Tai yra įdomaus EP pranešimo projekto tema, pranešėjas Henrik Dam Kristensen (2004/2157(INI) 2005 5 31).

⁽¹⁴⁾ Atlikta 2003 m. rugsėjo 15 d. (SEC(2003) 1387 2003 11 27).

⁽¹⁵⁾ Tai aiškiai parodyta keliuose šios srities Komisijos priimtuose sprendimuose (Sprendimai EK(2005) 3704 ir 3705 – spalio 6 d., 4068 – spalio 13 d., 3877 ir 3920 – spalio 17 d., 4135 ir 4163 – spalio 19 d. ir 4176 – spalio 20 d., 4197 ir 4199 – spalio 21 d., atitinkamai OL L 263, spalio 8 d., 269 – spalio 14 d., 274 – spalio 20 d., 276 – spalio 21 d. ir 279 – spalio 22 d.).

3.2.3.5 EESRK pritaria Komisijos pasiryžimui skatinti sveikatos sektoriuje dirbančias organizacijas sudarant joms geresnes galimybes pareikšti nuomonę konsultacinėse institucijose. Jis pritaria nuostatai skatinti pacientų mobilumą ir remti nacionalinių sveikatos sistemų bendradarbiavimą siekiant įveikti išylančias problemas, taip pat stiprinti keitimosi informacija visuomenės sveikatos klausimais mechanizmus.

3.2.3.6 EESRK pripažįsta, kad Komisijos visuomenės sveikatos klausimo traktavimas labiau atitinka šio sektoriaus poreikius nustatant uždavinius, planuojant veiksmus ir skiriant išteklius — finansavimo suma, palyginti su ankstesne programa, yra beveik tris kartus didesnė, o suma, numatyta vartotojų sričiai, — daugiau negu keturis kartus.

3.2.3.7 Vis dėlto, net čia EESRK nemato didelių naujovių ⁽¹⁶⁾, palyginti su ankstesnėmis programomis. Komiteto pastabos dėl 2001–2006 m. programos ir 2004–2010 m. Europos aplinkosaugos ir sveikatos plano išlieka aktualios ypač dėl praktinių ir objektyviai įgyvendinamų uždavinių ir dėl to, kad nėra tikslaus jų įgyvendinimo grafiko ⁽¹⁷⁾.

3.2.3.8 EESRK tikėjosi, kad bus tiksliai nurodyti įgyvendinimo tikslai, susiję su programos klausimais, kurie liko neišspręsti, pavyzdžiui, kovos su nelygybe sveikatos srityje, ypač dėl lyties, pagyvenusių žmonių padėties, labiausiai pažeidžiamos bendruomenės ir atsidūrusios ties kritine visuomenės riba,

asmens duomenų konfidencialumas, asmeniniai ir biologiniai faktoriai, žalingas radiacijos ir triukšmo poveikis ir pasipriešinimas antibiotikams.

3.2.3.9 EESRK pageidavo, kad programa nuosekliai reglamentuotų tam tikras itin svarbias problemas, pavyzdžiui, nutukimą, ŽIV/AIDS, psichinę sveikatą ⁽¹⁸⁾, vaikų sveikatą ir vaikų ligas bei visuomenės senėjimą, kurios, nors ir minimos programos aprašyme, nėra tinkamai nušviestos pačiame pasiūlyme dėl sprendimo.

3.2.3.10 Komitetui taip pat kelia nuostabą tai, kad į Komisijos sprendimą neįtraukti kai kurie svarbiausi dabartiniai visuomenės sveikatos klausimai: dantų priežiūra, rega, paliatyvi priežiūra ir skausmo kontrolė.

3.2.3.11 Apskritai, Komiteto nuomone, Komisija turėtų būti pozityviau nusiteikusi tokiais klausimais: visų lygių ir visų sričių informacijos kokybė, visuotinė rizikos prevencija, viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystė, valstybių narių bendradarbiavimas ir bendradarbiavimas tarptautiniu lygiu.

3.2.3.12 Galiausiai, EESRK norėtų, kad šioje programoje būtų numatyti praktiniai veiksmai, kurie leistų palyginti sveikatos sistemas, veikiančias ES ⁽¹⁹⁾, skatintų pacientų apsaugą pastariesiems esant kitoje valstybėje narėje (ES sveikatos draudimas), skatintų intensyviau priimti geros praktikos kodeksus, steigti puikios aptarnavimo centrus ir įkurti epidemiologijos centrą.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų
komiteto pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ 2007–2013 m. ir 2001–2006 m. programų lyginamoji analizė parodė, kad 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.6, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 5.4, 5.6, 5.7 punktai ir dabartinio pasiūlymo 6 punktas atitinka ankstesnės programos punktus, tik jie yra skirtingai sunumeruoti. 1.5 punkte yra tam tikro novatoriškumo, šiek tiek 2 punkte, nors sveikatai pavojingos situacijos nušviestos ir ankstesnėje programoje; 3.5, 3.6 punktuose, 3.7 punkte; visame 4 punkte, kuris gana neaiškiai apibūrinamas Komisijos komunikate, kuriuo remiantis parengta ankstesnė programa; 5.1, 5.2, 5.3, 5.5 ir 5.8 punktuose. Priešingai – nuoroda į bendradarbiavimą su šalimis kandidatėmis ir su trečiosiomis šalimis dinga iš dabartinės programos ir yra minima tik Komisijos komunikato, kuriuo remiantis parengta programa, 2.2 punkte.

⁽¹⁷⁾ (OL C 116, 2001 4 20), (OL C 157 2005 6 28).

⁽¹⁸⁾ Tai kelia dar didesnę nuostabą, kadangi Komisija ką tik paskelbė puikią Psichinės sveikatos Europos Sąjungoje strategijos žaliąją knygą (COM(2005) 484 final, 2005 10 14). Žaliojoje knygoje vadovaujamas įvairialypė veikla, atlikta šioje srityje nuo 1997 m., kuri yra aprašyta ataskaitoje, parengtoje prof. Ville Lehtinen 2004 m. gruodžio mėn. Tai rodo, kad Komisija gali savo iniciatyva vykdyti labai aktualią veiklą svarbiose visuomenės sveikatos srityse, kurios neturi nieko bendro su vartotojų politika.

⁽¹⁹⁾ Šis poreikį aiškiai parodė Pasaulio sveikatos organizacijos atstovas Yves Charkap atvirame Sveikatos forume 2005 m.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse

COM(2005) 305 final — 2005/0126 COD

(2006/C 88/02)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 1 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse“.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 23 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja María Candelas Sanchez Miguel.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 134 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijos siūlomam pakeitimui, dėl kurio reglamentas, kuris yra labai svarbus siekiant ES sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, tampa aiškesnis ir supaprastėja jo taikymas. Tačiau kai kurių pakeitimų redakcijos kelia abejonių. Tai ypač taikytina 8 straipsnio 3 daliai, kadangi nustatoma ypatinga terminų nustatymo tvarka, kai gavėjas atsisako priimti dokumentą, kadangi jis nesupranta kalbos, kuria dokumentas yra parengtas. Ši tvarka, laikantis atitinkamų nacionalinių nuostatų, pareiškėją turi apsaugoti.

1.2 14 straipsnyje nurodomi patvirtinimai, „prilygstantys“ gavimo patvirtinimą, tačiau tokie teisiškai veiksmingi įrodymai dėl įteikimo paštu turėtų būti apibrėžti tiksliau.

1.3 Šiuos abu aspektus reikėtų patikslinti. Be to, būtina peržiūrėti skirtingomis kalbomis parengtus dokumentus, kadangi jų redakcijos neretai skiriasi. Šią problemą dar galima išspręsti prieš paskelbiant reglamentą, juo labiau, kad kiekvienoje valstybėje narėje bus laikomasi tos valstybės narės kalba parengto reglamento.

1.4 EESRK susirūpinęs, jog Komisija neįvertino reglamento taikymo padėties naujose valstybėse narėse, nors ji suderino reglamento priedus, kuriais siekiama atsižvelgti į naujai susiklosčiusią padėtį.

1.5 Bet kokių atveju Komitetas norėtų pabrėžti, kad jis peržiūrėjimo metu taikytą procedūrą laiko tinkama, kadangi buvo atsižvelgta į visas suinteresuotas šalis ir, visų pirma, buvo pasinaudota šiam tikslui sukurta priemone — Europos teisminiu tinklu, kuris leidžia atsižvelgti į abiejų procedūrų taikymo metu nustatytas problemas.

2. Įžanga

2.1 Europos Komisija, per nustatytą laikotarpį, t.y. iki 2004 m. birželio 1 d., įvertinusi reglamento taikymą ir atsižvelgdama į notifikavimo sistemų raidą, suderina reglamento

turinį, kaip numatyta Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 24 straipsnyje ⁽¹⁾. Tačiau siūlomas pakeitimas apima daugiau nei įprastą formalų peržiūrėjimą, kadangi taip siekiama supaprastinti ES teisę, o pats pakeitimas buvo parengtas atsižvelgiant į gausius šiuo laikotarpiu paskelbtus teisės aktus, pagal kuriuos turi būti įgyvendintas Tamperės Europos Vadovų Tarybos nutarimas sukurti laisvės, teisingumo ir saugumo erdvę, užtikrinant laisvą asmenų judėjimą Europos Sąjungoje.

2.2 Šio reglamento įgyvendinimas yra labai svarbus siekiant sklandaus vidaus rinkos veikimo. Tarptautiniams sandoriams ir sutartims, o ypač naujoms prekybos sistemoms, kurios naudoja naujas technologijas, reikalingos taisyklės vienos valstybės narės teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimo kitoje valstybėje tvarkai nustatyti. Esant tokioms sąlygoms, reikėtų atkreipti dėmesį, kad Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) šiuo klausimu jau yra pateikęs nuomonę ⁽²⁾ ir pareiškęs savo požiūrį, kad šią tvarką reglamentuojanti teisinė priemonė turi būti reglamentas, o ne — kaip siūloma — direktyva, kadangi siekiama visiško suderinimo.

3. Svarbiausios siūlomo pakeitimo nuostatos

3.1 Į peržiūrėjimu siekiamo supaprastinimo procesą įtraukiami pakeitimai, kurie pareiškėjui ir gavėjui suteikia daugiau teisinio saugumo, nes yra būtinas pagrindas siekiant išsaugoti pasitikėjimą vidaus rinkoje.

3.2 Pirmiausiai numatomos aiškos terminų nustatymo taisyklės (7 straipsnio 2 dalis), ankstesnes nuostatas pakeičiant nustatyti vieno mėnesio laikotarpio po dokumento gavimo; tik atskirų valstybių narių institucijų tarpusavio santykiams turi būti taikomi atitinkami nacionaliniai teisės aktai (9 straipsnio 1 ir 2 dalys).

⁽¹⁾ OL L 160 2000 06 30.

⁽²⁾ OL C 368 1999 12 20 (3.2 punktas).

3.3 Patikslinamos nuostatos dėl gavėjo atsisakymo priimti dokumentą nepakankamai mokant kalbą, kuria dokumentas parengtas. Kartu svarstoma galimybė išversti dokumentą į gavėjui suprantamą kalbą ir nustatytą terminą pradėti skaičiuoti nuo dienos, kai buvo gautas išverstas dokumentas (8 straipsnio 1 dalis). Tačiau naujoje 3 dalyje pateikiama išimties taikymo tvarka, kai pagal valstybės narės teisę dokumentas turi būti įteiktas per tam tikrą laikotarpį, kad būtų atsižvelgta į pareiškėjo teises. Šiuo atveju įteikimo data yra pirmojo dokumento įteikimo data.

3.4 Siūlomas dar vienas svarbus pakeitimas dėl įteikimo ar perdavimo mokesčių (11 straipsnio 2 dalis), kuris numato, kad kiekviena valstybė narė iš anksto nustato tam tikrą mokesť.

3.5 Dėl pristatymo paštu (14 straipsnis) nustatoma, kad kiekvienai valstybei narei suteikta teisė reikalauti gavimo įrodymo, patvirtinančio gavimą, arba „lygiavėčio patvirtinimo“; kiekvienas teismo bylos dalyvis teisinius dokumentus gali įteikti per teismo pareigūnus, tarnautojus ar kitus valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kompetentingus asmenis (15 straipsnis).

4. Pastabos dėl siūlomo pakeitimo

4.1 EESRK pritaria siūlomiems pakeitimams, kurie atitinka supaprastinimo principą⁽³⁾ ir tuo pačiu metu tam tikroje taikymo srityje užtikrina teisinį saugumą. Jis konstatuoja, kad Komisija, parengusi pagal reglamento 24 straipsnį numatytą ataskaitą, savo užduotį atliko ir kad Europos teismo tinklo civilinėse ir komercinėse bylose⁽⁴⁾ posėdžiuose taip pat buvo svarstoma ir diskutuojama apie šio reglamento įgyvendinimo patirtį. Surinkus su tuo susijusią informaciją ir atlikus tyrimus, Komisija priėmė ataskaitą⁽⁵⁾, kuria buvo remiamasi rengiant svarstomą pasiūlymą.

4.2 Todėl reikia pripažinti, kad dėl Bendrijos teisės aktais nustatomo dokumentų įteikimo ir perdavimo gerokai pasistūmėjo supaprastinimo procesas, kadangi anksčiau buvo taikomos atskirų valstybių narių nuostatos ir todėl procedūros užtrukdavo ilgiau. Kartu šalims suteikiama galimybė suprasti

procedūras ir nesusipažįstant su kiekvienoje atskiroje valstybėje narėje galiojančiomis taisyklėmis. Tačiau valstybių narių santykiams, kaip numatyta pakeistame 9 straipsnyje, taikoma nacionalinė teisė, nepažeidžiant su tuo susijusių atskirų asmenų interesų.

4.3 Siūloma nauja 8 straipsnio⁽⁶⁾ redakcija, kai gavėjas *atsisako priimti dokumentą* dėl kalbos, kuria dokumentas parengtas, bei išipareigojimas pateikti šio dokumento vertimą labiau atitinka suinteresuotųjų šalių interesus nei dabartinė redakcija, ypač dėl to, kad nesutrumpinamas numatytas terminas, o jis pradedamas skaičiuoti dieną, kai buvo pateiktas išverstas dokumentas. Vis dėlto, dėl 8 straipsnio naujos 3 dalies gali kilti rimtų taikymo valstybėse narėse sunkumų, kadangi taikant atitinkamos valstybės narės nacionalines nuostatas dėl termino nustatymo sukuriami išimtinė tvarka, dėl kurios dokumento gavėjas gali susidurti su teisiniu nesaugumu.

4.4 EESRK taip pat mano, jog būtų tikslinga numatyti, kad valstybės narės iš anksto nustatytų mokesčius, nes jie lemia šalių tarpusavio nepasitikėjimą. Procedūra taptų skaidresnė.

4.5 Kaip ir savo ankstesnėje nuomonėje⁽⁷⁾, EESRK mano, kad turi būti ištirta, ar techninės naujosios ir komunikacijos priemonės, pavyzdžiui, elektroninis paštas ir internetas, kurioms pritaria gaunančiosios ir priimančiosios agentūros, gali būti naudojamos įteikiant teisinius ir neteisinius dokumentus civilinėse ir komercinėse bylose, jei taip užtikrinamas šalių teisinis saugumas.

4.6 Kitas svarstytinas aspektas — priede pateikiamų formų, kurios skirtos kiekvienos valstybės narės teisminėms institucijoms (šias formas perduodančiajai ir gaunančiajai agentūrai), redakcija. EESRK nuomone, reikėtų atsižvelgti į gaunančiosios agentūros ir gavėjo interesus, supaprastinant redakciją ir padarant ją suprantamesnę su teisminėmis ir neteisminėmis procedūromis susiduriantiems asmenims.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ OL C 24 2006 01 31

⁽⁴⁾ Žr. taip pat Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, sukuriančio Europos teismo tinklą civilinėse ir komercinėse bylose*, OL C 139 2001 5 11.

⁽⁵⁾ Ataskaita dėl 2004 m. spalio 1 d. Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 taikymo, COM(2004) 603 final.

⁽⁶⁾ Nauja 8 straipsnio dėl atsisakymo priimti dokumentą, parengtą ne oficialia gaunančiosios valstybės narės kalba, redakcija atitinka Europos Teisingumo Teismo teisminę praktiką (plg. neseniai priimtas sprendimas C-443/03 2005 4 8).

⁽⁷⁾ OL C 368, 1999 12 20.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Geležinkelio stočių vaidmens išsiplėtusios Europos Sąjungos miestuose ir aglomeracijose

(2006/C 88/03)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio antra dalimi, 2005 m. vasario 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl „Geležinkelio stočių vaidmens išsiplėtusios Europos Sąjungos aglomeracijose ir miestuose“.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Janos Tóth.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 139 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 4 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina šios nuomonės turinį įtraukti į dokumentą, kuris bus parengtas po šiuo metu vykstančios baltosios knygos „Europos transporto politika 2010 m.: laikas spręsti“ (COM (2001) 370) peržiūros.

1.2 Keleivinio geležinkelio tarptautinių stočių vaidmuo turi būti išsamiai išanalizuotas, ypač todėl, kad stotys yra ne tik geležinkelių infrastruktūros dalis, bet ir viena miesto teikiamų paslaugų ir Europos architektūros paveldas.

1.3 Todėl tiek šios srities specialistams, tiek visuomenei suderinus veiksmus reikia toliau tirti, kokie reikalavimai turi būti keliami geležinkelio stotims, atsižvelgiant į trečiojo tūkstantmečio technologijų ir technikos pažangą. Europos, nacionalinių ir regionų mastu laikantis subsidarumo principo reikia nuspręsti, kokios yra galimos, atsižvelgiant į realius poreikius, reguliavimo formų alternatyvos.

1.4 Rengiant ES teisės aktus bendras keleivių saugumo gerinimas ir apsauga nuo terorizmo turi būti vieni iš tarptautinėms keleivinio geležinkelio stotims keliamų reikalavimų.

1.5 Ypatingai svarbu vystyti geležinkelio stotis, nes jos vaidina esminį vaidmenį užtikrinant socialinę ir ekonominę sanglaudą naujose valstybėse narėse.

1.6 Padedant Europos investicijų bankui (EIB) būtina išnagrinėti struktūrizuoto tarptautinių geležinkelio stočių vystymo finansavimo galimybes pasitelkus viešos ir privačios partnerystės mechanizmą ar kitus tinkamus mechanizmus.

1.7 Svarbu, kad geležinkelio stotys pirmiausia atliktų su jų svarbiausiu vaidmeniu susijusias, t. y. pervežimo funkcijas, vengtų imtis kitos veiklos ir tapti prekybos ir verslo centrais.

1.8 Reikia įtikinti, kad geležinkelio stočių vystymas padeda išsaugoti esamas darbo vietas ir skatina kurti naujas darbo vietas. Rengiant tokio vystymo poveikio analizę, svarbu atsižvelgti ne tik į tiesioginę, bet ir į netiesioginę įtaką.

1.9 Svarbu užtikrinti, kad geležinkelio stočių priežiūra ir vystymas būtų ne tik didelių miestų tarptautinius maršrutus aptarnaujančių infrastruktūrų, bet ir stočių, kuriomis naudojasi nepalankiausioje padėtyje esančių regionų gyventojai ir keliaiviai, prioritetas.

2. Įžanga

2.1 Geležinkelio stotys yra geležinkelio transporto „vizitinė kortelė“.

2.2 2001 m. paskelbta baltoji knyga „Europos transporto politika 2010 m.: laikas spręsti“ nepakeitė Bendrijos politikos bendrųjų tikslų, tik pabrėžė, kad reikėtų vystyti galinčias palengvinti kelių eismą transporto rūšis ir kad transporto politikoje būtina daugiau dėmesio skirti keleiviams.

2.3 Geležinkelio stočių vaidmuo yra svarbus laisvo prekių, asmenų ir paslaugų judėjimo įgyvendinimui. Geležinkelio stotys gali prisidėti prie to, kad keliaiviai būtų pervežami sklandžiai, kaip galima greičiau ir veiksmingiau, bet tam turi gerai veikti bendrosios rinkos mechanizmai, turi būti panaikintos administracinės kliūtys ir būtina neutrali konkurencija.

2.4 Europos Sąjungos transporto politika taip pat yra svarbiausia ekonominės ir socialinės sanglaudos įgyvendinimo priemonė. Iš tiesų šia politika ypatingas dėmesys kreipiamas į sąžiningą konkurenciją, transporto priemonių saugumo gerinimą ir su poveikiu aplinkai susijusių aspektų iškelimą.

2.4.1 Geležinkelių sektoriaus atgaivinimo klausimu baltojoje knygoje pabrėžiama, kad šiam sektoriui yra būdingi paradoksali dalykai. Čia yra ir didelių pajėgumų greitųjų traukinių tinklai su moderniomis geležinkelio stotimis, ir gana dažnai keleiviams siūlomos pasenusios ir nebereikalingos paslaugos. Pasitaiko, kad pastarosios yra teikiamos blogai prižiūrimose ar net nesaugiose stotyse, o vietiniai maršrutai yra jungiami su apkrautais ilgų nuotolių maršrutais, todėl traukiniai vėluoja.

2.4.2 Baltojoje knygoje atkreipiamas dėmesys į būtinybę investicijomis skatinti greitųjų traukinių ir oro transporto sektorių bendradarbiavimą, ypatingą dėmesį skiriant geležinkelio stotims, iš kurių keleiviai vyksta į oro uostus. Knygoje keletą kartų aptariamas geležinkelio stočių vaidmens klausimas, teikiant paslaugas, skirtas palengvinti keleivių judėjimą, ypač susijusias su bagažo pervežimu.

2.5 Priėmusi pirmąjį ir antrąjį geležinkelio paketus⁽¹⁾, Europos Sąjunga padarė pažangą tęsdama darbus prekių judėjimo liberalizavimo ir kokybės reikalavimų vienodinimo srityse. EESRK tikisi, kad trečiasis geležinkelio paketas duos panašių rezultatų. Europos Sąjunga dar turi užbaigti ir įgyvendinti įvairius su asmenų judėjimu susijusius etapus. Šiame dokumente kalbama apie tarptautinio keleivinio transporto kokybės normų nustatymą ir jų diegimą valstybėse narėse.

3. Reguliavimo aplinka

3.1 Yra daug geležinkelio transportui skirtų Europos Bendrijų reglamentų ir direktyvų: Reglamentas dėl Europos geležinkelių agentūros įsteigimo⁽²⁾, direktyvos dėl geležinkelių saugumo⁽³⁾, geležinkelių infrastruktūros⁽⁴⁾, geležinkelių pajėgumų paskirstymo⁽⁵⁾, Europos geležinkelių sistemos sąveikos⁽⁶⁾ ir dėl Bendrijos geležinkelių vystymo⁽⁷⁾. Tačiau šiuose teisės aktuose tik užsimenama apie geležinkelio stočių vaidmenį.

3.2 Komisijai svarbiausia sudaryti vieną suderintų techninių reikalavimų sąrašą. Pavyzdžiui, suvienodinti peronų aukštį, kad riboto judumo žmonės taip pat galėtų jais naudotis (Direktyva 2001/16/EB). Sąveikai skatinti reikia suvienodinti geležinkelių elektros tinklus, saugumo sistemas ir kitus techninius reikalavimus. Taip pat reikia suderinti reikalavimus lokomotyvų mašinistams. Dabartinė geležinkelių sektoriaus konkurencingumo problema yra ta, kad prie kai kurių šalių sienų tenka laukti dėl techninių reikalavimų skirtumų (vėžės plotis, būtinybė techniškai paruošti garvežį ir pakeisti lokomotyvo mašinistą).

3.3 Apie geležinkelio stotis daugiausia kalbama direktyvose dėl keleivių saugumo ir jų teisių (pavyzdžiui, Direktyvoje

2001/16/EB). Stočių klausimą nagrinėja ir trečiasis geležinkelių paketas, kurio tikslas yra garantuoti keleivių teises. Juo siekiama keleiviams užtikrinti galimybę bilietus įsigyti laiku, lengvai ir gaunant atitinkamą informaciją bei juos pakeisti, kada tai įmanoma, ir pasirūpinti, kad keleiviai būtų informuojami apie bilietų naudojimo sąlygas. Kita direktyvų grupė nagrinėja saugumo stotyse gerinimo klausimą. Dažnai, ypatingai ne piko valandomis, didžiųjų miestų geležinkelio stotyse, o kartais ir traukiniuose, įvyksta smurtiniai nusikaltimai. Manoma, kad įvedus griežtesnius saugumo reikalavimus bei užtikrinus, kad stoties ar traukinio darbuotojai suteiks pagalbą incidento atveju, daugiau žmonių norės keliauti traukiniais.

3.4 EESRK pagal savo įgaliojimus nuolat stebi Komisijos darbus. Geležinkelio transporto srityje jis parengė nuomonių, kurios, be kita ko, yra susijusios su socialiniais aspektais, finansavimo klausimais, Europos metropolinėmis zonomis ir su transeuropiniais transporto tinklais⁽⁸⁾.

4. Geležinkelio stotis ir intermodalumas

4.1 Geležinkelio stotis kaip intermodalus kelių mazgas

4.1.1 Atsiradus greitųjų traukinių (TGV, HST, ICE) tinklams (dėl šio fenomeno Europoje paraleliai buvo sukurti transeuropiniai tinklai (TEN), pamažu senstančios geležinkelio stotys miestuose vėl tapo svarbios. Geležinkelio transportas tapo geriausia išeitis įveikti atstumus, kuriuos anksčiau paprastai buvo galima įveikti tik lėktuvais (600–800 km), tad ne tik padaugėjo keliaujančių traukiniais, bet pasikeitė jų tipas, o dėl to iš karto pasikeitė stočių reikšmė miestuose.

4.1.2 Kitas veiksnys, galintis pakeisti geležinkelio stočių kaip transporto kelių mazgo sąvoką, nėra tiesiogiai susijęs su greitųjų traukinių tinklais, o labiau su priemiesčių ir aglomeracijų zonų naudojimo pasikeitimu. Priemiesčiai iš vieną paskirtą turinčių miegamųjų rajonų gali tapti daugiaviečių miestų zonomis. Tokie pasikeitimai ir suvokimas, kad tiesiant naujus kelius nebūtinai bus išspręsta iš priemiesčių į centrą važiuojančių automobilių srauto problema,

⁽¹⁾ Pirmasis geležinkelio paketas: Direktyva 2001/12/EB – OL L 75, 2001 3 15, p. 1 (EESRK nuomonė – OL C 209, 1999 7 22, p. 22); Direktyva 2001/13/EB – OL L 75, 2001 3 15, p. 26 (EESRK nuomonė – OL C 209, 1999 7 22, p. 22); Direktyva 2001/14/EB – OL L 75, 2001 3 15, p. 29 (EESRK nuomonė – OL C 209, 1999 7 22, p. 22);

Antrasis geležinkelio paketas: Direktyva 2004/51/EB – OL L 164, 2004 4 30, p. 164 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131); Direktyva 2004/49/EB – OL L 164, 2004 4 30, p. 44 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131); Reglamentas (EB) Nr. 881/2004 – OL L 164, 2004 4 30, p. 1 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131); Direktyva 2004/50/EB – OL L 164, 2004 4 30, p. 114 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131);

Trečias geležinkelio paketas: COM(2004) 139 final, COM(2004) 142 final, COM(2004) 143 final, COM(2004) 144 final, COM(2004) 140 final ir SEC(2004) 236.

⁽²⁾ Reglamentas (EB) Nr. 881/2004 – OL L 164, 2004 4 30, p. 1 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131).

⁽³⁾ Direktyva 2004/49/EB – OL L 164, 2004 4 30, p. 44 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131).

⁽⁴⁾ Reglamentas (EB) Nr. 881/2004 – OL L 164, 2004 4 30, p. 1 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131).

⁽⁵⁾ Direktyva 2001/12/EB – OL L 75, 2001 3 15, p. 1 (EESRK nuomonė – OL C 209, 1999 7 22, p. 22) ir Direktyva 2004/51/EB – OL L 164, 2004 4 30, p. 164 (EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131).

⁽⁶⁾ Direktyva 2004/50/EB – OL L 164, 2004 4 30, p. 114 – EESRK nuomonė – OL C 61, 2003 3 14, p. 131.

⁽⁷⁾ COM(2004) 139 final, iš dalies keičiantis Direktyvą 91/440/EEB.

⁽⁸⁾ CESE 130/2005, CESE 131/2005, CESE 119/2005, CESE 120/2005, CESE 257/2005, CESE 1426/2004, CESE 225/2005, CESE 968/2004.

parodė, kad būtina integruoti miesto ir priemiesčio zonų transportą ir svarbu užmegzti transporto asociacijų bendradarbiavimą, suderinti tvarkaraščius, tarifus, bilietų pardavimo tvarką ir bendrai naudoti keleivinio transporto infrastruktūras. 2005 m. pabaigoje Paryžiaus priemiesčius sukrėtė visuomenės neramumai išryškino būtinybę naudoti daugiau priemonių vienu metu skatinant socialinę sanglaudą ir parodė, kad susiję procesai dar negali būti laikomi užbaigtais.

4.1.3 Priemiesčių linijos sudaro svarbią, kai kuriais atvejais net svarbiausią šių tinklų dalį. Šiuo požiūriu geležinkelio stotys kaip judumo centrai yra svarbiausia šių sudėtingų tarpusavyje susijusių transporto tinklų keleivių informavimo grandis.

4.1.4 Nors dažniausiai greitieji traukiniai nestoja priemiesčių geležinkelio stotyse, integracija turėtų sujungti abi sritis, tad atnaujinant geležinkelio stotį ar statant naują stotį modernaus, aukšto lygio tarptautinių ir vidaus linijų bei pastarųjų ir miesto transporto intermodalumo užtikrinimas yra esminis reikalavimas.

4.2 Europos intermodalumo standartų nustatymas

4.2.1 Pamažu nustatomi standartai ir reikalavimai geležinkelio stotims. Anksčiau geležinkelio stotis buvo ryšys tarp visos šalies gyventojų ir padėjo formuoti nacionalinį identitetą. Bendrą identitetą tada kūrė ne infrastruktūros (net jei bėgiai, geležinkeliai nuo jų neatsiejami), o geležinkelio stotys, taisyklės, modeliai ir standartai.

4.2.2 Šiuo metu nesiekama suvienodinti transeuropinių geležkelių tinklų stotis. Dabar reikėtų statyti tokias stotis, kurios išreikštų Europos identitetą nustatant ne architektūrinius, o paslaugų standartus. Reikia, kad vienas svarbiausių tokio tipo standartų būtų susijęs su intermodalinių ryšių vystymu, išsaugant vietos priemonių įvairovę, kuri atitiktų kokybės reikalavimus, kylančius daugiakalbėje Europoje teikiant informaciją keleiviams, juos nukreipiant ir padedant jiems keliauti. Čia reikėtų skirti tris sritis: keleivių informavimo standartus, intermodalumo standartus ir judumo centrų funkcijos išplėtimą.

4.2.3 Būtų gerai, kad šie kokybės reikalavimai siekiant sudaryti keleiviams palankias sąlygas, būtų diegiami transeuropinių geležkelių tinklų stotyse, taptų europine rekomendacija ar gaire, bet tai neturėtų būti suformuluota kaip tik transeuropiniams tinklams skirta prerogatyva ir tai turėtų vykti kuo griežčiau laikantis subsidiarumo principo. Todėl, suprantama, nebūtų problema, jei šie rengiami standartai būtų įdiegti ir kitose geležinkelio stotyse bei kituose kelių mazguose, jie jokių būdu nepakenktų kelionių kokybei, o tik ją pagerintų.

5. Vystymo modeliai

5.1 Tarptautiniai pavyzdžiai rodo, kad beveik kiekvienoje šalyje geležinkelio stotys vystomos skirtingai (tai būna susiję su

valdžios institucijų ar privataus sektoriaus, arba bendrai visų šių dalyvių inicijuotais transporto ar miestų vystymo tikslais). Didžiojoje Britanijoje geležinkelio stotčių vystymas buvo paliktas išskirtinai rinkai, tad jis apsiribojo: a) geležkelių zonomis, b) centriniu Londonu, c) nekilnojamo turto bumo laikotarpiu, d) beveik išskirtinai naujų biuro patalpų statymu.

5.2 Atsižvelgiant į poveikį gamtai Šveicarijoje buvo įgyvendinta nacionalinė geležkelių tinklų, viešojo transporto ir priemiesčių geležkelių sistemų (*S-Bahn*: į Ciurichą, Bazelį ir Berną) modernizavimo programa, ir, nors dėl Šveicarijos geležkelių finansinių sunkumų buvo būtina atnaujinti stotčių rajonų pastatus, nebuvo surengta paprasčiausia pardavimo operacija, o įvykdyta visa programa, sudaryta bendradarbiaujant su geležkelių įmone (tokiu būdu buvo atsižvelgta ne tik į investuotojų, bet ir į miestų, valdžios institucijų ir geležkelių rinkos interesus).

5.3 Švedijoje šį procesą inicijavo privatizuota, bet ne suskaidyta geležkelių įmonė bendradarbiaudama su vietos valdžios atstovais. Buvo siekiama įkurti šiuolaikinius centrus, skirtus kelionėms traukiniais, autobusais, taksi, ir po tuo pačiu stogu įrengti automobilių stovėjimo aikštes. Tad darbuose dalyvavo ir vietos valdžios institucijos, ir įvairių transporto rūšių įmonės.

5.4 Prancūzijoje varomoji jėga buvo centralizuotas sprendimas sukurti greitųjų traukinių infrastruktūrą, kurios tikslas buvo išvystyti susisiekimą su Paryžiumi. Vietos valdžios lygmens vaidmuo šiame procese apsiribojo lobizmu skirstant greitųjų traukinių stotis.

5.5 Nyderlanduose už transportą ir aplinkos apsaugą atsakingos ministerijos tarnybos bei šalies geležkelių įmonė 1986 m. paskelbė geležinkelio stotčių apylinkių telkimo programą pagal glaudžios miestų plėtros principą ir tikslą propaguoti viešąjį transportą. Prieš geležkelių privatizavimo procesą įmonei ir vietos valdžios institucijoms buvo nepaprastai sunku rasti partnerių.

5.6 Pirmiau pateikti pavyzdžiai rodo, kad nuo pat projekto sukūrimo labai svarbu atsižvelgti į kelių mazgų (transporto) interesams ir į „vietos“ (miesto) interesams atstovaujančiuosius, kad nebūtų vienašališkos pozicijos. Su rinka bei finansais susiję aspektai taip pat turi atspindėti miesto ir tinklo atstovų požiūrį, kad būtų išvengta sprendimų priėmimo atsižvelgiant vien tik į trumpalaikius konjunkcijos interesus arba atvirkščiai, kad finansinio gyvybingumo klausimas nebūtų paliktas nuošaly sukūrus ambicingą projektą. Specializuoti tyrimai rodo, kad lengviau susitarti, kai geležinkelio stotis pastatyta naujoje vietoje (Lilis), nes daugeliu atvejų seni interesų konfliktai smarkiai trukdė projektų pažangai.

6. Europos Sąjungos vystymo tendencijos

6.1 Europos Komisijoje vystosi horizontalus bendradarbiavimas, leidžiantis įvairiems partneriams nagrinėti sektoriuose vykstančius įvairius struktūrinių fondų finansuojamus projektus. Ši analizė vėliau leis nustatyti kiekviename sektoriuje konkrečiai veiklai skirtos Bendrijos pagalbos dydį.

6.2 Būtina nepamiršti, kad dėl šiuo metu geležinkelių sektoriuje atsirandančių prieštaravimų atsakomybė tenka greitųjų traukinių tinklų vystymui, pavyzdžiui, teigiama, kad painiojami tradiciniai ir modernūs dalykai. Modernių tinklų tiesimas tapo šių dienų aktualija, nes tie tinklai atsiskyrė nuo tradicinės geležinkelių sistemos. Greitųjų traukinių tinklo vystymas reikalauja milžiniškų lėšų, jis be abejo sumažino finansinius išteklius kitiems projektams. Tokiu būdu Prancūzijoje dėl greitųjų traukinių vystymo kai kurie tradicinio geležinkelio ruožai buvo taip apleisti, kad daugelyje vietų teko labai apriboti traukinių greitį. Todėl naudotojai (keleiviai ir krovinių transporto užsakovai) praranda daug laiko, tad reikėtų pagalvoti, ar tokie nuostoliai atperka greitųjų traukinių linijų keleivių laimėtą laiką.

6.3 Socialinės sanglaudos stiprinimo ir neturtingiausių regionų integracijos politikos požiūriu tradicinių geležinkelio linijų vystymas ir demokratizavimas pasirodo daug naudingesnis nei greitųjų traukinių linijų vystymas, nes greitųjų traukinių linijos tik paprasčiausiai kerta tuos regionus, nesuteikdamos jiems galimybės įsiterpti į transporto tinklą. Gal jas tiesiant kartais būtų naudinga tuo pačiu metu daugiau dėmesio skirti tradicinių geležinkelio linijų ir susijusių infrastruktūrų atnaujinimui. Geležinkelio stotis yra svarbiausia šio vystymo ar atnaujinimo ir keleivių jungtis.

7. Svarstymai apie geležinkelio stočių vystymą

7.1 Gresia rimtas pavojus, kad su didelėmis investicijomis susiję trumpalaikiai interesai — gal tiesiog spekuliuojant nekilnojamu turtu — nugalės ir kels grėsmę keleiviams ir miestui netekti akivaizdžios geležinkelių naudos. Gali taip atsitikti, kad prisidengiant geležinkelių veiklos nuostolingumu, bus parduvinėjami brangūs žemės sklypai miesto centre ir vietoj geležin-

kelių bus statomi biurai bei prekybos centrai. Todėl reikėtų atsižvelgti į šiuos svarstymus:

7.2 Tiesioginio susisiekimo iš vieno miesto centro į kito miesto centrą nutiesimas yra didelis ne tik susisiekimo greitaisiais traukiniais privalumas, bet ir visais kitais tarptautiniais geležinkelių maršrutais bei transeuropiniais tinklais.

7.3 Būtent miestų centruose yra pateisinamas tankaus viešojo transporto linijų tinklo tiesimas, užtikrinant gerą susisiekimą iš geležinkelio stoties į kitas miesto dalis.

7.4 Geležinkelio stotis yra judumo centras, centrinis informacijos punktas transporto tinkle dalyvaujančioms transporto rūšims.

7.5 Taip pat naudinga nutiesti jungtį tarp miesto centre esančios geležinkelio stoties ir to miesto oro uosto.

7.6 Geležinkelių aplinka neturi būti vertinama atskirai: reikia atsižvelgti į jos reikšmę miestui ir logistikai, siekiant kaip galima didesnės ilgalaikės naudos miestui.

7.7 Patirtis rodo, kad miesto ir geležinkelio stočių funkcijų skirtumai palaipsniui mažėja ir kad geležinkelio stotis, teikianti daugybę miesto paslaugų, virsta pelninga ir tuo pat metu patrauklia viešosios paskirties vieta.

7.8 Tai reiškia, kad didelės jau esančios geležinkelio stotys nebūtinai yra ideali vieta būsimoms greitųjų traukinių stotims. Stebint ankstesnę labai sėkmingą veiklą galima konstatuoti, kad būtent mieste statant naują miesto centrą, sudarantį alternatyvą tradiciniam centrui, geriausiai pavyksta veiksmingai sujungti geležinkelių ir miesto vystymą (tačiau nereikėtų pamiršti, kad dažniausiai cituojami pavyzdžiai, kaip Lilio miestas, yra ypatingi ir turi būti nagrinėjami kaip išimtiniai atvejai, kuriuos būtų sunku įgyvendinti kitur).

7.9 Remiantis šiais pavyzdžiais galima daryti išvadą, kad valstybė, vietos valdžios institucijos ir privačios įmonės, bendradarbiaudamos su geležinkelių įmonėmis, gali įgyvendinti vystymo projektus, kurie modernizuojant tarptautinio keleivių geležinkelio stotis leis atspindėti daugiau interesų.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų akvakultūros gyvūnams ir produktams iš jų, ir dėl tam tikrų vandens gyvūnų ligų prevencijos ir kontrolės ir pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, iš dalies keičiančio Sprendimą 90/424/EEB dėl išlaidų veterinarijos srityje

COM(2005) 362 final — 2005/0153 ir 0154 CNS

(2006/C 88/04)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų akvakultūros gyvūnams ir produktams iš jų, ir dėl tam tikrų vandens gyvūnų ligų prevencijos ir kontrolės ir Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo, iš dalies keičiančio Sprendimą 90/424/EEB dėl išlaidų veterinarijos srityje

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Christos Fakas.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 145 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvada

1.1 EESRK mano, jog teikiami pasiūlymai yra žingsnis teisinga kryptimi ir pritaria rekomenduojamoms tam tikrų vandens gyvūnų ligų prevencijos ir kontrolės priemonėms.

2. Aiškinamasis raštas

2.1 Akvakultūra — svarbi Bendrijos pramonės šaka, ypač kaimo ir pakrančių vietovėse. 2004 m. ES akvakultūros pramonė patiekė žuvų, moliuskų ir vėžiagyvių už 2,5 milijardo eurų. Tačiau skaičiavimai rodo, kad finansiniai nuostoliai, patirti dėl ligų (gaištamumas, sulėtėjęs augimas ir prastesnė kokybė) sudaro apie 20 % produkcijos vertės. Šiuo pasiūlymu siekiama priimti šiuolaikinius ir tikslinius teisės aktus, numatančius išlaidų sumažinimą; sumažinus jas bent 20 %, per metus, būtų galima padidinti produkcijos vertę 100 milijonų eurų.

2.2 Galiojantys teisės aktai buvo sukurti prieš porą dešimtmečių, kai ES priklausė tik 12 valstybių narių. Jie daugiausia buvo skirti apsaugoti pagrindines to meto ES akvakultūros sritis, t.y. lašišinių šeimos žuvų (upėtakių ir lašių) bei austrių auginimą. Šie teisės aktai turi būti atnaujinti atsižvelgiant į padidėjusią akvakultūros veiklą išplėtoje ES ir auginamų žuvų įvairovę, į svarbiausius pramonės pokyčius, taip pat į patirtį, įgytą 15 metų taikant galiojančius teisės aktus, ir į mokslo pažangą. Taisyklės taip pat turi būti atnaujintos, kad derėtų su tarptautiniais susitarimais ir standartais (tokiais kaip Pasaulio prekybos organizacijos susitarimas dėl sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių bei su Pasaulio gyvūnų sveikatos organizacija).

3. Paaiškinimas

3.1 Šiuo pasiūlymu bus panaikinti galiojantys pirminės teisės aktai (Tarybos direktyvos 91/67/EEB, 93/53/EEB ir 95/70/EB) ir trys direktyvos bus pakeistos viena nauja direktyva. Šios naujosios direktyvos tikslas yra atnaujinti, iš naujo suformuluoti ir sutelkti akvakultūros gyvūnų sveikatos taisykles, susijusias su akvakultūros gaminių prekyba, įskaitant ligų prevenciją ir kontrolę, siekiant padidinti ES akvakultūros produktų gamintojų konkurencingumą.

3.2 Jame nustatomi bendri reikalavimai akvakultūros gamybos ir perdirbimo įmonėms, pvz., dėl leidimo išdavimo įmonei ir jos veiklos sąlygų.

3.3 Jame numatomos gyvūnų sveikatos taisyklės, taikomos pateikiant į rinką akvakultūros gyvūnus ir produktus iš jų, taip pat akvakultūros gyvūnų, įvežamų į Bendriją iš trečiųjų šalių, sveikatos taisyklės.

3.4 Siūlomos tam tikrų ligų paskelbimo ir jų kontrolės nuostatos, taip pat neužkrėstų zonų paskelbimo nuostatos.

3.5 Taip pat pateikiami reikalavimai valstybių narių kompetentingoms institucijoms ir laboratorijoms; prieduose išdėstomos veiklos gairės.

3.6 Teisinis pasiūlymo pagrindas yra Sutarties 37 straipsnis. Bus taikomas proporcingumo principas ir tikimasi, kad finansinis poveikis Bendrijos biudžetui bus nedidelis.

3.7 Pasiūlymo poveikis biudžetui iš esmės apims dvi sritis:

- a) ekonominę kompensaciją už ligų kontrolės priemones, ir
- b) pirminės teisės aktų įgyvendinimą ir antrinės teisės aktų priėmimą ir taikymą.

3.8 Antrajame pasiūlyme, siekiant atsižvelgti į pasiūlymus dėl naujos vandens gyvūnų sveikatos direktyvos ir Europos žuvininkystės fondo, numatoma iš dalies pakeisti dabartinę tvarką dėl Bendrijos finansinės pagalbos akvakultūros gyvūnų veterinarinėms priemonėms, išvardytoms Tarybos sprendime 90/424/EEB.

3.9 Pagal antrąjį pasiūlymą, valstybėms narėms siekiant įveikti ir likviduoti tam tikras akvakultūros gyvūnų ligas leidžiama naudotis finansiniais išteklių, kurie numatyti Europos žuvininkystės fondo III antraštinėje dalyje skirtoms veiklos programoms.

3.10 Finansinės paramos procedūros turi atitikti galiojančias procedūras, kurios taikomos teikti finansinę paramą sausumos gyvūnų ligų kontrolei ir likvidavimui.

3.11 Proporcingumo principas taip pat taikomas ir antrajam pasiūlymui; jo teisinis pagrindas taip pat yra Sutarties 37 straipsnis.

3.12 Antrajame pasiūlyme siūloma, kad ateityje Bendrijos finansinę paramą vandens gyvūnų ligų kontrolei būtų galima gauti iš Europos žuvininkystės fondo (COM(2004) 497 32 straipsnis). Todėl yra sunku numatyti pasiūlymo poveikį Europos žuvininkystės fondui, kadangi jis priklauso nuo užkrėsto ūkio (-ių) dydžio, ūkyje (-iuose) laikomų gyvūnų vertės ir t.t.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Dabartiniai Bendrijos teisės aktai apima tik lašišų, upėtakių ir austrių auginimą. Nuo šių teisės aktų priėmimo akvakultūros pramonė (vėžiagyvių, dvigeldžių moliuskų, jūros moliuskų ir t.t. auginimas) labai išsiplėtė. Todėl EESRK mano, jog reikia ir būtina keisti teisės aktus, siekiant apimti ir kitus vandens gyvūnus, auginamus akvakultūros gamintojų.

4.2 EESRK pritaria šioms pasiūlymams, nes jie labai prisideda prie vandens gyvūnų ligų prevencijos ir kontrolės.

4.3 EESRK mano, kad siekiant užtikrinti tinkamą akvakultūros plėtrą ir didinti jos produktyvumą, vandens gyvūnų sveikatos taisyklės turi būti nustatytos Bendrijos lygiu. Šios taisyklės yra būtinos siekiant užbaigti bendrosios rinkos kūrimą ir išvengti užkrečiamųjų ligų plitimo. Teisės aktai turi būti lankstūs ir atsižvelgti į sektoriaus vystymąsi ir įvairovę.

4.4 EESRK mano, jog priemonės Bendrijos lygiu turi būti derinamos su pastangomis didinti kompetentingų valstybių narių institucijų informuotumą ir pasirengimą vandens gyvūnų ligų prevencijai, kontrolei ir šalinimui.

4.5 Dabartinė leidimų išdavimo tvarka ES yra ypač griežta, nustatanti reikalavimus, kurie yra dar griežtesni už ES konkurentų keliamus reikalavimus. Tai kelia grėsmę šios šakos sektoriaus tolesniam gyvavimui. EESRK nuomone, šiuos reikalavimus atitinka siūlomas įmonių registras, kuriame kaupiama informacija apie kiekvienos įmonės gamybinės veiklos pobūdį, akvakultūros prekybos vykdytojus ir galiojančius leidimus užsiimti akvakultūra.

4.6 Svarbu užtikrinti, kad vandens gyvūnų ligos neplistų Bendrijos lygiu. Todėl yra būtina įtvirtinti suderintas sveikatos taisykles, taikomas akvakultūros produktus pateikiant į rinką ir sudaryti ligų bei rūšių, linkusių jomis sirgti, sąrašus.

4.7 EESRK nuomone, siekiant anksti nustatyti vandens gyvūnų ligų proveržius, būtina įpareigoti asmenis, tiesiogiai liečiančius sirgti linkusių rūšių gyvūnus informuoti kompetentingas institucijas apie bet kokią įtartiną atvejį.

4.8 Planiniai, neplaniniai ir nepaprastieji tikrinimai turi būti atliekami valstybėse narėse, siekiant užtikrinti, kad akvakultūros gamybos įmonės susipažintų su bendrosiomis ligų kontrolės taisyklėmis ir jų laikytųsi.

4.9 Nuolat daugėja informacijos apie iki šiol nežinomas vandens gyvūnų ligas. Todėl, EESRK nuomone, visos valstybės narės ir Komisiją būtina informuoti apie pasitaikančias naujas arba įtariamas ligas bei taikomas kontrolės priemones.

4.10 Siekiant Bendrijoje apsaugoti vandens gyvūnų sveikatos būklę, būtina užtikrinti, jog per Bendriją tranzitu gabenami gyvi akvakultūros gyvūnai atitiktų Bendrijoje galiojančius gyvūnų sveikatos reikalavimus. Taip pat būtina užtikrinti, kad iš trečiųjų šalių importuoti akvakultūros gyvūnai ir jų produktai nebūtų užkrėsti.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK pritaria nuomonei, jog nėra būtinos specialios nuostatos, reglamentuojančios dekoratyvinių ir kitų vandens gyvūnų, kurie yra laikomi kontroliuojamomis sąlygomis (akvariumuose ar baseinuose), pateikimą į rinką. Tačiau jei tokie vandens gyvūnai yra laikomi ne uždaroje sistemoje ar akvariumuose, arba tiesiogiai liečiasi su natūraliais Bendrijos vandenimis, EESRK nuomone, turėtų būti taikomi šios direktyvos bendrieji sveikatos reikalavimai. Tai ypač susiję su karpinių populiacija (Cyprinidae), nes populiaros dekoratyvinės žuvis — karpiai *koi* — linkę sirgti tam tikromis ligomis.

5.2 Valstybės narės turi nustatyti baudų už direktyvos nuostatų pažeidimus skyrimo taisykles. EESRK nuomone, tokios baudos turėtų būti veiksmingos.

5.3 5 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad valstybė narė, prieš priimdama sprendimą neišduoti leidimo akvakultūros auginimo veiklai, nurodytai 4 straipsnyje, apsvarsto riziką mažinančias priemones, tarp jų ir galimą tos veiklos perkėlimą į kitą vietą. Tačiau EESRK supranta, jog perkėlimas į kitą vietą ne visada yra įmanomas, ypač kai gyvos žuvies talpyklose yra ligų užkrato. EESRK nuomone, tokių ligų rizika gali būti sušvelninta tinkamai administruojant, laikant žuvis uždaroje ir kontroliuojamose sistemose, laikantis tinkamos higienos praktikos ir taikant gyvūnų sveikatos stebėjimo sistemą bei visas kitas priemones, siūlomas šioje Tarybos direktyvoje.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų skyriaus nuomonė dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl 2008–2013 m. Europos pabėgėlių fondo pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl 2007–2013 m. Išorinių sienų fondo pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo 2007–2013 m. Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl 2008–2013 m. Europos grąžinimo fondo pagal Solidarumo ir migracijos srautų valdymo bendrąją programą steigimo

(COM(2005) 123 final — 2005/0046 (COD) — 2005/0047 (COD) — 2005/0048 (CNS) — 2005/0049 (COD))

(2006/C 88/05)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. liepos 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Ann Le Nouail-Marliere.

424-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 11 susilaikius.

1. Komisijos projektas ir komunikato tikslai

1.1 Šiame komunikate, nustatančiame *Solidarumo ir migracijos srautų valdymo* pamatinę programą, kartu su kitais pasiūlymais ⁽¹⁾ pateikiama programa, skirta įgyvendinti 2007–2013 m. finansines perspektyvas ⁽²⁾ ir priemones, išdėstytas komunikate dėl 2007–2013 m. išsiplėtusios Sąjungos politikos iššūkių ir biudžeto priemonių ⁽³⁾; EESRK pateiktoje nuomonėje (pranešėjas Georgios Dassis ⁽⁴⁾) buvo pasiūlyta 2006 m. Europos laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei skirti 1381 milijoną eurų išpareigojamųjų asignavimų (3 eilutė. Pilietybė, laisvė, saugumas ir teisingumas), o iki 2013 m. ši suma turėtų laipsniškai padidėti iki 3620 milijonų eurų.

1.2 Visais siūlomais veiksmais turėtų būti siekiama vienodai remti tris svarbiausius laisvės, saugumo ir teisingumo tikslus, vadovaujantis subalansuotu požiūriu, kurio teorinis pagrindas būtų paremtas demokratijos principais, pagarba pagrindinėms laisvėms ir teisėms.

1.3 Iš bendros (9500 milijonų eurų) sumos *Solidarumo ir migracijos srautų valdymo* pamatinei programai 2007–2013 m. pradžioje buvo skirta 5866 milijonai eurų, iš kurių 1184 milijonai eurų numatyti prieglobsčiui, 759 milijonai eurų — Grąžinimo fondui, 1771 milijonas eurų — piliečių iš trečiųjų šalių integracijai ir pagaliau 2152 milijonai eurų — išorės sienų valdymui. Valstybėms narėms ir tiesioginiams Bendrijos veiksams (NVO ir projektams) skirtos sumos negali būti perkeliamos iš vieno fondo į kitą.

1.4 Pamatinė *Solidarumo* programa neapima Bendrijos agentūrų ir kitų priemonių, susijusių su laisvės, saugumo ir teisingumo sritimi, kaip antai Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie išorės sienų valdymo agentūra, veikianti kaip sudėtinė pasiūlytos pamatinės programos ir naujų finansinių perspektyvų dalis, Eurodac sistema, skirta pirštų antspaudų palyginimui, vizų informacinė sistema ir antrosios kartos Šengeno informacinė sistema, kurios susijusios su ilgalaikiais išpareigojimais, o teisės aktai, kuriais jos buvo įsteigtos, nenumato jų trukmę ribojančių nuostatų.

1.5 Šia pamatine programa siekiama užtikrinti kiekvienoje veiklos srityje būtiną veiksmų nuoseklumą politinius siekius derinant su turimais ištekliais. Komisija stengiasi supaprastinti ir padaryti racionalesnę šiandieninę finansinę paramą. Šia pamatine programa taip pat siekiama daugiau skaidrumo ir lankstumo nustatant prioritetus.

1.6 Pagal šį projektą, Europos Sąjungos finansinis solidarumas taip turėtų prisidėti prie visaapimančios ir subalansuotos migracijos srautų valdymo nuostatos, grindžiamos šiais keturiais ramsčiais:

⁽¹⁾ COM(2005) 122, COM(2005) 124.

⁽²⁾ COM(2004) 487, 2004 07 14 (dar nepriimta Tarybos).

⁽³⁾ COM(2004) 101, 2004 2 10.

⁽⁴⁾ EESRK 2005 m. rugsėjo 15 d. nuomonė dėl Europos Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Mūsų bendros ateities kūrimo: 2007–2013 m. išsiplėtusios Sąjungos politikos sunkumai ir biudžeto priemonės COM(2004) 101 final) (OL C 74/2005).

— Sukurti bendrą integruotą sienų valdymo sistemą kaip sudėtinę Šengeno sutarčių dalį valstybėms, kurios yra šios sutarties šalys. 2007–2013 m. Išorės sienų fondas.

- Priimti Europos grąžinimo veiksmų programą, kaip nuspręsta 2002 m.⁽⁵⁾ 2008–2013 m. *Grąžinimo Europos fondas*.
- Pateikti „įtikinamą atsaką“ įvairiapusei trečiųjų šalių piliečių integracijai. 2007–2013 m. *Trečiųjų šalių piliečių integracijos Europos Sąjungoje fondas*.
- Subalansuoti valstybių narių pastangas priimti pabėgėlius ir perkeltuosius asmenis. 2008–2013 m. *Europos pabėgėlių fondas*.

1.7 Priede pateikiamas Komisijos pasiūlymo poveikio tyrimas⁽⁶⁾.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Nors programa apeliuojama į nuoseklumą, numatytą Tamperės vadovų susitikime ir Hagos programoje bei Sutarties 62 ir 63 straipsniuose, programos pamatai, nepaisant Tarybos pastangų įgyvendinant Tamperės programą⁽⁷⁾ priimti keletą bendrų priemonių, grindžiami nedideliu suderintų teisės aktų skaičiumi. Taigi, 2004 m. lapkričio 4–5 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino antrą daugiametę programą dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės sukūrimo, vadinamąją Hagos programą.

2.2 Komitetas pastebi, kad, nepaisant Hagos programos, tikrai tenkinančios bendros politinės orientacijos kol kas dar nėra. Savo nuomonėje dėl Komisijos Komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui — Hagos programa: Dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams — Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje⁽⁸⁾ Komitetas išsamiai išdėstė savo požiūrį į su Hagos programa susijusį Komisijos veiksmų planą. Valstybių narių praktika labai skiriasi priklausomai nuo jų geografinės padėties. Joms tenka pasirinkti skirtingą politikos kryptį ir išpareigojimus Bendrijos piliečių arba piliečių iš trečiųjų šalių bei kitų valstybių atžvilgiu ir tai, egzistuojant skirtingoms arba prieštaraujantioms politikos kryptims Bendrijos viduje, priklauso nuo to, ar tos valstybės yra tikrosios, ar asocijuotos Šengeno (I ir II), Dublino I ir II⁽⁹⁾ sutarčių dalyvės, ar jos prie jų neprisijungusios arba, pavyzdžiui, dalyvauja Bendrijos programose dėl pabėgėlių perkėlimo ilgalaikių sprendimų⁽¹⁰⁾. Patirtis rodo, kad nepakanka kurti fondus ir finansinius instrumentus įgyvendinti politikai, kurios tikslas, viena vertus, yra pagerinti veiklos metodus, o, antra vertus, — dėl bendro tikslo suderinti ir paskirstyti atsakomybę.

⁽⁵⁾ 2002 m. lapkričio 28 d. Taryba

⁽⁶⁾ 2005 04 06, SEC 2005 435.

⁽⁷⁾ 1999 m. spalio 15–16 d. Tamperės Europos Vadovų Tarybai pirminkaujančiosios valstybės išvados.

⁽⁸⁾ 2005 12 15 EESRK nuomonė dėl Komisijos Komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui — Hagos programa: Dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams — Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje (CESE 1504/2005). Pranešėjas Pariza Castanos.

⁽⁹⁾ 2002 03 20 EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl valstybės narės, atsakingos už vienoje iš valstybių narių pateikto piliečio iš trečiosios šalies prieglobsčio prašymo išnagrinėjimą, nustatymo kriterijų ir mechanizmų. Pranešėjas Sharma (OL 125 2002 5 27).

⁽¹⁰⁾ 2004 12 15 EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl administruojamo asmenų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, įvažiavimo į ES ir kilmės regionų apsaugos gebėjimo padidinimo — Geresnės galimybės priimti ilgalaikius sprendimus. Pranešėja Le Nouail-Marliere (OL C 157 2005 6 28).

2.3 Požiūris į politinio arba humanitarinio prieglobsčio srityje saugiomis laikomų trečiųjų šalių sąrašo sudarymą lieka prieštaringas, ypač NVO, kurios yra sulaukusios pripažinimo žmogaus teisių srityje ir aktyviai teikia humanitarinę pagalbą. Todėl Komitetas mano, kad prieglobsčio ir imigracijos problemas kartu spręsti neveiksminga, nes suvaržymai ir veiklos galimybės gerokai skiriasi.

2.4 Nors Komitetas supranta globalaus ir holistinio pobūdžio programos tikslą, jis atsargiai vertina sienų apsaugos ir migrantų integracijos klausimų svarstymą toje pačioje iniciatyvoje. Vis dėlto, jis mano, kad šių fondų valdymui būtinas koordinavimas ir nuoseklumas, nes:

— Visų pirma, šių dviejų programų esminiai tikslai nėra tie patys. Be to, skiriasi juos įgyvendinantys subjektai (valstybinės valdžios institucijos, viešųjų paslaugų teikėjai, pagalbos migrantams asociacijos ir kt.), t. y. tie, kas gaus lėšas. Nebent manytume, kad valstybės sienų apsaugą ketina patikėti privačioms agentūroms, deleguodamos joms viešųjų paslaugų funkciją, o tai reikalautų deramų demokratiškų debatų. Todėl šie klausimai neturėtų būti sprendžiami tuo pačiu būdu.

— Antra, migrantų integracijai būdingi ir su valstybėmis bei jų viešosios valdžios funkcija susiję aspektai, ir civiliniai aspektai, kuriuos įgyvendina kai kurie organizuotos pilietinės visuomenės dalyviai (asociacijos) ir, pagaliau, patys piliečiai. Šie skirtingi intervencijos, pamatinės programos numatytų lėšų gavėjų lygmenys reikalauja skirtingų procedūrų, valdymo ir garantijų.

Kita vertus, atsižvelgdamas į bendrą tikslą, Komitetas pabrėžia, jog abi programos privalo būti pakankamai aiškos, kad būtų išvengta galimos painiavos.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Komitetas pabrėžia, kad komunikato projektas negali būti toks pat ratifikavus Sutartį dėl Konstitucijos arba jos neratifikavus ir į ją **neįtraukus** Pagrindinių teisių chartijos.

3.2 Komitetas pasisako už tarpusavyje susijusių fondų steigimą, bet skatina Komisiją šį klausimą suderinti su Hagos programa atsižvelgiant į EESRK nuomonę⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Žr. 8 išnašą

4. Projekto nuoseklumas

Vertindamas komunikate siūlomus tikslus, Komitetas kelia klausimą dėl tarptautinės teisės nustatytų valstybių narių įsipareigojimų, Europos teisės aktų harmonizavimo lygio ir siūlomos pamatinės programos suderinamumo.

Esama painiavos, kuri silpnina komunikato ir pamatinės programos projektą.

4.1 Dėl komunikato

4.1.1 Prieglobstis, imigracija, integracija, įvairius aspektus apimantis pobūdis, patikimas, ilgalaikis atsakas yra vieni iš siekiamų tikslų. Norint papildyti ekonominę Komisijos poziciją, išdėstyta žaliojoje knygoje dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimu⁽¹²⁾, komunikate reikėtų plačiau panašinti asmeninių ir visuotinių teisių migracijos srityje aspektus juos susiejant su *Pagrindinių teisių ir teisingumo* programa. Be to, jis turėtų būti paremtas Tarptautine konvencija dėl migrantų ir jų šeimų apsaugos⁽¹³⁾.

Komitetas taip pat skatina Komisiją daugiau remtis kas 4 metus Nepriklausomo teisininkų ekspertų komiteto rengiama vertinimo ataskaita, kuri pateikiama Tarpyvriausybiniam komitetui, vykdančiam Europos Tarybos pataisytos Socialinės chartijos institucinę kontrolę, ir į ją atsižvelgti teikiant papildomus pasiūlymus.

Komitetas pažymi, kad daugumos šių struktūrinių fondų valdymą, atsižvelgiant į valstybių narių prerogatyvas ir laikantis subsidiarumo principų, numatyta deleguoti valstybės narėms. Kalbant apie proporcingumo principą ir kaip jau buvo nurodyta nuomonėje dėl Hagos programos ir veiksmų plano įvertinimo, Komitetas mano, kad „Hagos programoje pasirengimas įvertinti vykdomą politiką laikomas prioritetu. Prieš patvirtinant šias iniciatyvas būtina atlikti išsamų ir nepriklausomą jo veiksmingumo, pridėtinės vertės, proporcingumo ir teisėtumo (atitikties žmogaus teisėms ir pilietinėms laisvėms) įvertinimą.“⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ 2005 06 09 EESRK nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl ES pozicijos ekonominės migracijos valdymo klausimu (COM(2004) 811 final). Pranešėjas Pariza Castanos (OL C 286 2005 11 17).

⁽¹³⁾ 2004 06 30 EESRK nuomonė savo iniciatyva dėl Tarptautinės konvencijos dėl migrantų. Pranešėjas Pariza Castanos (OL C 302 2004 12 7).

⁽¹⁴⁾ 2005 12 15 EESRK nuomonės dėl Komisijos Komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui - Hagos programa: Dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams - Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje 3.2.20 punktas (CESE 1504/2005). Pranešėjas Pariza Castanos.

Komitetui taip pat rūpi 2005 m. birželio 14 d. įvykusio NVO ir organizuotos pilietinės visuomenės asociacijų bei socialinių partnerių klausymo dėl pirmiau minėtos žaliosios knygos rezultatas. Šio klausymo metu daugelis organizacijų pasisakė prieš ekonominio požiūrio dominavimą asmens laisvių atžvilgiu ir pabrėžė būtinybę suvokti žmogiškąsias, kultūrinės, socialines ir teisinės pasekmes visais jų aspektais priimamų ir priimančių visuomenės grupių visumai.

4.1.2 Pagaliau, Komitetas pageidautų Komisijos iniciatyvoje rasti savo anksčiau pateiktose nuomonėse išdėstytus pasiūlymus.

4.1.3 Komitetas pabrėžia, kad su žmonių migracija susiję klausimai neturėtų būti nagrinėjami juose iš anksto išvėlgiant problemą. Šiandien imigracija formuoja naujas politines, ekonomines ir socialines realijas, kurios papildo ankstesnio laikotarpio imigraciją, su kuria visa visuomenė privalo susitaikyti atsižvelgdama į asmens teisę laisvai planuoti savo gyvenimą remiantis valstybių narių priimtu tarptautiniu, Europos ir nacionaliniu teisiniu pagrindu, kurio privalo laikytis⁽¹⁵⁾.

4.1.4 Komisijos pasirinkta grąžinimo išeitis neturėtų supriešinti tariamų legalų ir tariamų nelegalų teisių. Nelegalumas nėra nuolatinė, sąmoningai pasirinkta būseną siekiant pasinaudoti menamu statusu. Yra daug ir įvairių nelegalumo priežasčių: Komitetas parengė ne vieną nuomonę siekdamas Europos institucijoms paaiškinti tikruosius ekonominius tikslus ir aukų padėtį⁽¹⁶⁾. Bet kokia grąžinimo politika turi būti vykdoma gerbiant žmogaus teises ir pagrindines laisves.

4.1.5 Sienų ir vizų valdymas neturėtų užgožti humanitarinio, socialinio, politinio, teisinio aspektų.

Ilgainiui išsiskynusios problemos, kaip, pavyzdžiui, su Sachara besiribojančioje Afrikos dalyje siaučianti sausra, reikalauja kitokių lėšų vystymuisi, bendradarbiavimui ir kovai su klimato atšilimu nei prievartiniam grąžinimui numatyti 750 milijonų eurų ir išorės sienų valdymui konsulinėje srityje numatyti

⁽¹⁵⁾ Ši teisinį pagrindą sudaro: Tarptautinės žmogaus teisių chartijos (Visuotinė žmogaus teisių deklaracija) 13 ir 14 straipsniai, Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas (1966 m.) ir Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas (taip pat 1966 m.) bei jų papildomi protokolai – šie paktai yra Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos perkėlimas į antrinę teisę, EB sutarties 6.1 ir 6.2 straipsniai (Nicos konsoliduotos versijos 6.1 straipsnis: Sąjunga yra grindžiama laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principais, t.y. principais, kurie yra bendri valstybėms narėms), Kotonu susitarimo 13 straipsnis ir 1951 m. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso.

⁽¹⁶⁾ 2002 09 18 EESRK nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl Bendrijos politikos nelegaliai gyvenančių asmenų grąžinimo srityje (pranešėjas Pariza Castanos, OL C 61 2003 3 14) ir 2002 12 11 EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos parlamentui dėl Bendrijos politikos nelegaliai gyvenančių asmenų grąžinimo srityje (pranešėjas Pariza Castanos, OL C 85 2003 4 8).

2,15 milijardų eurų. Tam reikia politinio sprendimo ir tvirto pasiryžimo imtis ilgalaikių veiksmų. Nors kova su badu ir sausra, deja, nėra įtraukta į tūkstamčio tikslus, Komitetas ragina Komisiją ir Tarybą labai susirūpinti šiuo klausimu ir:

1. imtis pasekmių likvidavimo politikos (paramos vietiniam kaimo vystymui), ypač tinkamai vadovaujantis Kotonu susitarimo ir plėtros bei bendradarbiavimo politikos nuostatomis;
2. parengti galimus naujus pasiūlymus ir paremti jau esamus pasiūlymus tarptautinio bendradarbiavimo srityje kovą su nualinta aplinka susiejant su tvariu vystymusi.

Komitetas nemano, kad atsakomybės už išsiuntimą perkėlimas tranzito šalims yra tinkama arba priimtina išeitis. Jo nuomone, būtina pagerinti Europos Sąjungos institucijų ir trečiųjų, imigrantų kilmės šalių valdžios institucijų bendradarbiavimą. Imigracijos klausimas taip pat turėtų priklausyti Sąjungos išorės santykių sferai.

4.1.6 Laisvo asmenų judėjimo negalima valdyti (kaip teigiama komunikato pavadinime) taip, kaip valdomi finansai arba paslaugos.

4.1.7 Keturių Komisijos pasiūlytos finansinės priemonės su imigracija susijusiai valstybių narių veiklai paremti turėtų tapti koordinuotos politikos šioje srityje pagrindu, o ši politika, be tinkamo migracijos srautų valdymo, apimtų ir legaliai valstybėse narėse gyvenančių trečiųjų šalių piliečių integraciją tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir ES šalių piliečių.

Naudodamasis proga, Komitetas pasisako prieš socialinį dempingą, kuriam sąlygas gali sudaryti teikiamos tarpvalstybinės paslaugos, nes jos yra pagrindinis legalios imigracijos kelias. Ši problema aktuali ir naujųjų Europos Sąjungos šalių narių darbuotojams atsižvelgiant į jiems taikomas laikinas teisinės normas.

Socialiniams partneriams ir organizuotos pilietinės visuomenės organizacijoms šiuo požiūriu tenka svarbiausias vaidmuo, todėl juos reikia paremti ir įvertinti.

„Neteisėtas antrinis judėjimas“. Dėl labai suvaržančių teisės aktų ir, Komitetas tai primena, dėl to, kad 2002 m., nepaisant Komiteto ir Parlamento pritarimo, Taryba nepriėmė direktyvos dėl *įsileidimo*, teisiniu ir praktiniu požiūriu yra teisėtas antrinis judėjimas ilgiau nei 5 metus išgyvenusių asmenų, kurie pateikia antrą prašymą suteikti leidimą gyventi kitoje valstybėje narėje

arba trumpiau nei 5 metus išgyvenusių asmenų, kurie pateikia prašymą suteikti leidimą laikinai gyventi kitoje valstybėje narėje. Komitetas daro prielaidą, kad, komunikate minint „neteisėtą antrinį judėjimą“, omenyje turimas nelegaliai gyvenančių asmenų judėjimas ir tie prieglobsčio prašytojai, kuriems buvo atsisakyta suteikti prieglobstį pirmoje juos priėmusioje šalyje. Tuo tarpu pastarieji turi teisę ne tik pateikti prašymą, o tai ne visada visos valstybės narės jiems leidžia, bet ir pageidauti, kad jų atvejis būtų nagrinėjamas individualiai, bei pateikti teismui sustabdomąjį poveikį turintį skundą. Kai kuriose valstybėse narėse tokie skundai neegzistuoja, jie tapo neįmanomi arba neteko sustabdomojo poveikio. Komitetas supranta, kad Dublino ir Dublino II sutarčių, apie kurias jis pateikė savo nuomonę, įgyvendinimą reikia palengvinti finansinėmis priemonėmis. Tokiu atveju, net jei Komisija privalo užtikrinti teisingą lėšų suteikimą ir prisidėti prie tinkamo atsakomybės paskirstymo, ji turėtų ypatingą dėmesį skirti toms šalims narėms, kurios patiria didžiausią migracijos spaudimą, atsižvelgdama ne tik į jų padėtį sienos atžvilgiu, bet ir į jų dydį (pavyzdžiui, Kipras, Malta ir t.t.), pajėgumą priimti (prieglobstis, persikėlimas, imigracija) ir geriausią išipareigojimų vykdymo patirtį. Komunikate nepateikiama pakankamai tikslų gairių, kaip deramai paskirstyti atsakomybę. Jame neturėtų būti numatyta finansinė pagalba valstybėms narėms, kurios uždaro priėmimo centrus arba mažina jų pajėgumus.

4.1.8 „Integruoto grąžinimo valdymo“ klausimu Komitetas, išsakydamas savo, kaip pilietinę visuomenę atstovaujančios Asamblėjos, grynai konsultacinį požiūrį, primena, kad kalbama apie žmones ir individualius asmenis. Geriau būtų plėtoti tvarų bendradarbiavimą siekiant taikių tikslų ir nuspręsti kokiais kriterijais remiantis būtų vertinamas savanoriškumas.

4.1.9 Komitetas stebisi siūlomo teksto teiginiu, kad, atsižvelgiant į specifinius Europos grąžinimo fondui iškeltus tikslus, jo veiksmams galėtų būti „siekiama suteikti specifinę pagalbą pažeidžiamoms visuomenės grupėms — vaikams ir kankinimus, išniekinimą arba kitą sunkią moralinės, fizinės arba seksualinės prievartos formą patyrusiems asmenims“. Nereikia užmiršti, kad Ženevos konvencija nurodo procedūras, individualius tyrimus ir skundus, į kuriuos turi teisę šie asmenys. Kadangi Europos įstatymuose jau yra direktyva dėl „būtiniausių standartų ir statuso“⁽¹⁷⁾, o valstybės narės yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos šalys, Komitetas nemano, kad tokioje situacijoje atsidūrę žmonės galėtų būti priskirti „savanoriško grąžinimo“ sferai.

⁽¹⁷⁾ Ženevos konvencijos pozicija šiuo klausimu yra aiški („Šioje Konvencijoje terminas „pabėgėlis“ nusako asmenį, kuris dėl visiškai pagrįstos baimės būti persekiojamas dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių įsitikinimų yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba bijo naudotis tos šalies gynyba; arba neturėdamas atitinkamos pilietybės ir būdamas už šalies, kurioje anksčiau buvo jo nuolatinė gyvenamoji vieta, ribų dėl tokių įvykių negali ar bijo į ją grįžti.“) lygiai kaip ir 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos Direktyvos 2004/83/CE dėl minimalių normų pripažįstant ir suteikiant trečiųjų šalių piliečiams ir asmenims be pilietybės pabėgėlių ar asmenų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, statusą.

4.1.10 Komisija turėtų pasvarstyti, kokie turėtų būti savanoriško grįžimo projekto sėkmės kriterijai. Komitetas supranta, kad čia kalbama ne apie atskirų žmonių bendradarbiavimą ar asmeninių projektų rengimą, o apie repatriaciją teismo arba administraciniu sprendimu ir sprendimą grąžinti ir išsiųsti. Komitetas pasisako už būtinybę gerbti ir remti Europos žmogaus teisių konvenciją ir Pagrindinių teisių chartiją ir laikytis jų taikomų principų: joks žmogus neturėtų būti verčiamas sugrįžti, jei grįžimas kelia grėsmę jo gyvybei. Laikantis šio požiūrio, visų pirma reikėtų sudaryti sąlygas siekti teisingumo. Pateikti skundai visada privalėtų turėti sustabdomąjį poveikį. Galų gale, grąžinimai turėtų būti taikomi tik išimtiniais atvejais, laikantis Europos Tarybos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos principų. Bet kai kurių pasiūlymo teiginių prasmė atrodo kiek kitokia (finansinės nuostatos, 5.1.3 skyrius).

Komisija turėtų pasiūlyti konkretesnes įgyvendinimo priemones, kurios užtikrintų patarimus, materialinę pagalbą ir kitas tinkamas pagalbos grįžimo atveju formas. Ji taip pat turėtų pasiūlyti priemones, numatančias tvarką, kaip bus vykdoma nepriklausoma ir patikima repatrijuotų asmenų saugumo, apsaugos ir gerbūvio priežiūra bei kontrolė.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

5. Išvada

Tikrai demokratiškas projektas, atiduotas į piliečių rankas, atitinkantis institucijų ir Europos Sąjungos biudžeto procedūras ir gerbiančias teises:

- Komitetas remia pasiūlymą įsteigti Trečiųjų šalių piliečių integracijos Europos fondą 2007–2013 m., Europos pabėgėlių fondą, kaip dabartinio fondo tęsą, Išorės sienų fondą,
- Grąžina Tarybai išnagrinėti ir priimti pasiūlymą dėl komunikato dėl Solidarumo ir migracijos srautų valdymo programos gairių ir sprendimus dėl specialių fondų, reikalingų programai įgyvendinti, įsteigimo,
- Prašo Komisijos, kad ji, sudarydama su Hagos programa susijusių veiksmų planą, atsižvelgtų į EESRK rekomendacijas,
- Rekomenduoja Tarybai ir Komisijai užtikrinti šių naujų struktūrinių fondų veiklos skaidrumą užtikrinant aiškų Hagos programos ir nagrinėjamo komunikato nuoseklumą,
- Pageidauja, kad sprendimuose įkurti šiuos įvairius fondus būtų numatyti konkretūs veiksmai tam, kad nevalstybiniai subjektai kuo ankstesniame etape būtų susiję su valstybių narių ir Komisijos pasirinktų gairių metinėmis nuostatomis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijos dėl tarptautinio mobilumo Bendrijoje švietimo ir mokymo tikslais: Europos mobilumo kokybės chartija

COM(2005) 450 final — 2005/0179 (COD)

(2006/C 88/06)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. spalio 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Tomasz Czajkowski.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 EESRK siūlo ypatingą dėmesį skirti:

- informavimui apie programas, kurias valstybės narės vykdo šalies ir vietos lygmeniu,
- informavimui apie lygias kandidatų galimybes,
- programų dalyvių informavimui apie draudimą, tarptautines draudimo sutartis ir draudimo laikotarpį priimančioje šalyje,
- potencialiems kandidatams taikomas procedūras, kurios turi būti aiškios, skaidrios ir tikslios,
- dalyvio anketai, kurią užpildę programoje dalyvavę asmenys galėtų ją tiksliai apibūdinti ir įvertinti. Ši praktika leis gerinti veiksmų kokybę ir paspartins Komisijos bei už programas atsakingų šalies organizacijų reakciją,
- programos dalyvių kalbos igūdžiams, kad jie sugebėtų geriau išmokyti visą mokymo programą,
- globėjų, kurie teiks dalyviams pagalbą užsienyje ir padės jiems lengviau prisitaikyti prie naujų sąlygų, vaidmeniui,
- aiškiam kiekvieno programos veikėjo atsakomybės ribų apibrėžimui, kad vėliau būtų galima išvengti, pvz., dalyvių deleguojančių ir juos priimančių organizacijų pretenzijų ir nesusipratimų ir pan.,
- tolesniam mobilumo politikos koordinavimui Europos, o ne nacionaliniu lygmeniu; tai padėtų siekti Komisijos tikslų ir įgyvendinti Lisabonos strategijos nuostatas.

2. Bendrosios pastabos

2.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui dėl *Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijos dėl tarptautinio mobilumo Bendrijoje švietimo ir mokymo tikslais: Europos mobilumo kokybės chartija* ⁽¹⁾. Europos Sąjungos gyventojų mobilumas ir pasiūlymas, kuriuo siekiama panaikinti bet kokius mobilumo valstybėse narėse apribojimus, padės stiprinti ES konkurencingumą, vadovaujantis Lisabonos strategijos nuostatomis.

2.2 EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad valstybės narės, Europos Parlamentas, Europos Sąjungos Taryba ir Europos Komisija siekia šalinti mobilumo kliūtis švietimo ir mokymo srityse ⁽²⁾.

2.3 Pastaraisiais dešimtmečiais ES pastebima mobilumo mokymosi tikslais plėtra, suteikusi įvairių programų dalyviams galimybę įgyti naujos patirties ir šalinti kalbos ir kultūros kliūtis Europoje.

2.4 EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad nuo 2000 m., kai Komisija valstybėms narėms ėmė siūlyti švietimo ir tarptautinių mainų programas, asmenų, vykstančių mokytis į užsienį, skaičius išaugo trigubai.

2.5 EESRK taip pat mano, kad šios programos sudaro puikių galimybių Europoje kurti tolerantišką visuomenę, atvirą įvairių tikėjimų, skirtingos etninės kilmės, seksualinės orientacijos ir pan. asmenims.

2.6 EESRK labai palankiai vertina naujos kartos švietimo programas, kurias Komisija pateikė 2004 m. Atsižvelgiant į didelį susidomėjimą dalyvauti šiose programose, galima manyti, kad jaunimas netiesiogiai prisideda prie Lisabonos strategijos nuostatų įgyvendinimo.

⁽¹⁾ COM(2005) 450, final, 2005 m. rugsėjo 23 d.

⁽²⁾ Europos Parlamento pranešimas „Švietimas – Lisabonos proceso kertinis akmuo“ (2004/2272(INI), pranešėjas: Guy Bono, 2005 m. liepos 19 d.).

2000 m. gruodžio 14 d. Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų susitikimo rezoliucija dėl mobilumo skatinimo veiksmų plano, Europos Vadovų Tarybos susitikimas, įvykęs 2000 m. gruodžio 7–9 d. Nioje.

3. Specialiosios pastabos

3.1 EESRK mano, kad valstybės narės turėtų prižiūrėti įvairių programų koordinavimą tiek šalies, tiek vietos lygmeniu.

3.2 Įstaigos, organizacijos, aukštosios mokyklos ir kt. mokymo įstaigos, taip pat už mobilumo programų koordinavimą atsakingi asmenys privalo dėti visas pastangas, kad užtikrintų kandidatams taikomų atrankos procedūrų skaidrumą. Praktikoje pastebėta atvejų, kai kandidatus atrinkantys asmenys tarptautinių mainų programas laiko apdovanojimu už tam tikrus pasiektus rezultatus.

3.3 Be to, EESRK palankiai vertina plačiosios visuomenės informavimo akcijas, siekiant surinkti kuo didesnę dalyvių skaičių. Reikia dėti visas pastangas, kad kuo daugiau Europos jaunimo sužinotų apie šių programų principus ir jų teikiamas galimybes.

3.4 EESRK nuomone, valstybės narės privalo užtikrinti programų metu įgytos patirties ir kvalifikacijos pripažinimą.

3.5 Be to, dera labai teigiamai vertinti paramą tiek mobilumui profesinio mokymo srityje, tiek ir savanoriams skirtoms programoms. Šie veiksmai, be jokios abejonės, prisideda prie darbuotojų karjeros plėtos ir palengvina jų prisitaikymą dirbti tarptautinėje aplinkoje.

3.6 Europos mobilumo kokybės chartijoje pateikiamos švietimo ir mokymo rekomendacijos jau taikomos tose valstybėse narėse, kuriose įvairūs Bolonijos proceso etapai jau baigiami

įgyvendinti. Chartijos teikiamų principų ir veiksmų įgyvendinimas laikytinas teigiama iniciatyva, kuria siekiama geriau pasinaudoti Komisijos pasiūlytomis programomis.

3.7 Reikia pastebėti, kad Komisijos pasiūlyme yra tik tie elementai, kuriuos įgyvendinus galima tikėtis teigiamų rezultatų Europos lygmeniu.

3.8 Vienas iš teigiamų Komisijos rekomendacijos aspektų, svarstomų šioje nuomonėje, yra tai, kad koordinavimui nereikia papildomų finansinių išteklių, ir dėl to nėra jokių kliūčių įgyvendinti šią rekomendaciją.

3.9 Kadangi Europos mobilumo kokybės chartijos priėmimas pagrįstas laisvanoriškumo principu, kyla pavojus, kad valstybės narės bandys vilkinti kai kurių nuostatų priėmimą, o tai savo ruožtu gali daryti įtaką chartijos principų įgyvendinimo efektyvumui ir užvilkti jos įgyvendinimą valstybių narių lygmeniu.

3.10 EESRK pageidauja, kad būtų atsižvelgta į signalus, gaunamus iš pilietinės visuomenės organizacijų apie tokius atvejus, kai dalyvius siunčiančios ar priimančios organizacijos nėra tinkamai pasirengusios įgyvendinti programas, o tai neigiamai veikia galutinius programų dalyvių pateiktus vertinimus.

3.11 EESRK mano, kad Komisija turėtų pasiūlyti Chartijos įsigaliojimo datą ir tokiu būdu paskatinti valstybes nares veikti.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo

COM(2005) 486 final

(2006/C 88/07)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. spalio 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Gunta Anca.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (2006 m. vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 147 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK su pasitenkinimu pripažįsta, kad komunikatas suteikė galimybę įvertinti Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) laimėjimus ir trūkumus, pasimokyti iš klaidų rengiant kitus Europos metus ir tęsti Europos žmonių su negalia metais (2003 m.) pradėtas iniciatyvas.

1.2 EESRK sutinka, kad Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) sėkmė, palyginti su ankstesniais Europos metais, aiškintina tuo, kad juos surengti paprašė pačios žmonių su negalia organizacijos, dalyvavusios planuojant ir įgyvendinat paskelbtuosius metus. EESRK ragina Europos Komisiją ir Europos institucijas rengiant tokio pobūdžio iniciatyvas ir toliau vadovautis principu „iš apačios į viršų“.

1.3 EESRK apgailestauja, kad komunikate stokojama informacijos apie nacionalinius ir regionų veiksmus, ir mano, kad ateityje reikėtų įdiegti sistemą, užtikrinsiančią tinkamą informacijos perdavimą ir informacijos apie geriausią praktiką rinkimą ir mainus.

1.4 Pastangos plačiau ir išsamiau informuoti visuomenę žiniasklaidos priemonėmis įvertintos kiekybiiniu, bet ne kokybiiniu požiūriu. Todėl EESRK ragina Europos Komisiją atsižvelgti į šį aspektą būsimose iniciatyvose.

1.5 EESRK mano, kad teigiamais Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) rezultatais reikėjo pasinaudoti rengiant politikos kryptis ir teisės aktus, tuo tarpu politinis atsakas į paskelbtųjų metų lūkesčius kelia nusivylimą.

1.6 EESRK prašo Europos Komisijos savo būsimoje dvejų metų ataskaitoje dėl neigalių asmenų padėties įvertinti paskelbtaisiais Europos metais prisiimtų politinių įsipareigojimų raidą, visų pirma įvertinant tolesnius veiksmus priėmus Tarybos rezoliucijas dėl užimtumo, švietimo, e.prieigos ir kultūros, ir pateikti rekomendacijas dėl negalios klausimų įtraukimo į Lisabonos strategijos atvirąjį koordinavimo metodą.

1.7 EESRK apgailestauja, kad trūksta informacijos apie priemones, kurių, integruodamos negalios klausimą, ėmėsi valstybės narės, ir prašo Europos Komisijos parengti informacijos apie valstybių narių politikos kryptis rinkimo ir vertinimo sistemą.

1.8 Europos žmonių su negalia metai (2003 m.) Komitetą paskatino imtis nemažai iniciatyvų: Komitete sukurti žmonių su negalia darbo grupę, į visus savo darbus įtraukti negalios klausimą, priimti nuomones savo iniciatyva dėl žmonių su negalia, atnaujinant naujuosius savo rūmus atsižvelgti į galimybę patogiai patekti į patalpas, pakeisti Tarnybos nuostatus dėl žmonių su negalia.

1.9 EESRK ragina negalios klausimų integravimo problemą įtraukti į visas ES politikos kryptis ir pradėti struktūruotą dialogą su neigalių asmenų organizacijomis, visų pirma dėl teisės aktų, susijusių su vidaus rinka, rengimo.

2. Įžanga

2.1 EESRK su dideliu susidomėjimu išnagrinėjo Europos Komisijos komunikatą dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) įgyvendinimo, rezultatų ir bendro įvertinimo.

2.2 Europos žmonių su negalia metus 2001 m. gruodžio 3 d. oficialiai paskelbė ES Taryba⁽¹⁾. Iš tikrųjų kampanija truko beveik pusantrų metų, kadangi parengiamieji darbai buvo pradėti 2002 m. viduryje. Jai buvo skirtas ribotas apie 12 milijonų eurų ES biudžetas.

2.3 Svarbiausi paskelbtųjų metų tikslai buvo skleisti informaciją apie žmonių su negalia teises ir skatinti pamąstyti ir pasvarstyti, kokių priemonių reikėtų imtis lygioms galimybėms užtikrinti ir įvairioms diskriminacijoms formoms, su kuriomis

⁽¹⁾ Tarybos sprendimas 2001/903/EB.

Europoje susiduria žmonės su negalia, įveikti. Dar siekta paskatinti ir sustiprinti geros vietinės, nacionalinės ir europinės praktikos ir strategijų mainus, suteikti daugiau informacijos apie negalią ir propaguoti pozityvų žmonių su negalia įvaizdį.

2.4 Europos Komisija pabrėžia, kad paskelbtieji metai — tai Europos Sąjungos, valstybių narių ir žmonių su negalia organizacijų (visų pirma, Europos neįgalųjų forumo) ir kitų suinteresuotų pilietinės visuomenės subjektų partnerystės rezultatas.

2.5 Europos lygiu Europos Komisija yra parengusi keletą iniciatyvų, pvz., informacijos kampaniją, kurios šūkis — „Lipk ir tu“, ir po Europą važinėjantis autobusas. Finansavimas buvo skirtas jaunimo, švietimo ir kultūros programoms, taip pat iniciatyvoms mokslinių tyrimų ir informacinės visuomenės srityje. Be to, pagal Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) programą konkrečias iniciatyvas parengė ir ES institucijos, pvz., Europos Parlamentas, Regionų komitetas ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas.

2.6 Įgyvendinant iniciatyvas nacionaliniu ir regionų lygiu daugiausia dėmesio buvo skiriama informacijos apie teises, pastatų prieinamumą, informacinę visuomenę, transportą skleidimui, naujų nacionalinės teisės aktų rengimui, informaciniams pranešimams ir šeimų rėmimui. Komisija taip pat pabrėžia, kad paskelbtieji metai padėjo negalią įtraukti į politinę darbotvarkę.

3. Su Komisijos komunikatu susijusios pastabos ir pasiūlymai

3.1 EESRK apgailestauja, kad Europos žmonių su negalia metus (EŽNM) (2003 m.) įvertinantis komunikatas buvo priimtas praėjus beveik dviem metams nuo paskelbtųjų metų pabaigos. Vis dėlto EESRK su pasitenkinimu vertina galimybę apžvelgti paskelbtųjų metų rezultatus ir nurodyti kai kuriuos tolesnius veiksmus.

3.2 EESRK pritaria pozityviai Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) pasiekimų analizei ir mano, kad tai tikriausiai buvo patys sėkmingiausi Europos metai, jei vertinsime juos informacijos apimtį ir visuomenės dalyvavimo požiūriu ir pagal tai, kokią impulsą jie suteikė įvairioms priemonėms ir teisės aktams rengti visoje Europoje.

3.3 Komunikatas vykusiai apibendrina ir analizuoja veiksmus, kurių buvo imtasi Europos lygiu. Vis dėlto stokojama informacijos apie nacionalines ir regionines iniciatyvas. Būtų buvę naudinga įvardinti svarbius per EŽNM finansuojamus projektus ar veiklą siekiant paskatinti geros praktikos mainus ir

išsiaiškinti, kurias nacionalines ir europines iniciatyvas būtų galima tęsti.

3.4 Kvietinių ekspertų įvertinime pateikiamas įdomus faktas — Europos Parlamento bandomasis projektas, pradėtas tęsiant Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) veiklą, nebuvo derinamas su paskelbtųjų metų veikla. EESRK manymu, šis finansavimas būtų atnešęs daugiau naudos, jei įdomi veikla ir partnerystės būtų išanalizuotos paskelbtųjų metų laikotarpiu.

3.5 Sprendime dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) buvo numatyta, kad dalyvaus ELPA (EEE) šalys, Vidurio ir Rytų Europos asocijuotosios šalys, Kipras, Malta ir Turkija, kurių dauguma jau tapo ES narėmis arba yra šalys kandidatės. Tačiau komunikate nėra informacijos apie šiose šalyse organizuotą veiklą, nepaisant to, ar su Europos Komisija buvo pasirašytas konkretus susitarimas ar ne.

3.6 Komisija nurodo, kad žiniasklaidos reportažų apie žmones su negalia skaičius nuo 2003 m. išaugo 600 procentų. Būtų įdomu šią žiniasklaidos informaciją palyginti su 2004 m. ir 2005 m. duomenimis ir išsiaiškinti, koks yra vidutinės trukmės ir ilgalaikis šių informacijos kampanijų poveikis.

3.7 Be to, neanalizuojama informacijos kokybė. Vienas iš paskelbtųjų metų tikslų buvo propaguoti pozityvų žmonių su įvairia negalia įvaizdį. Ataskaitoje beveik nekalbama apie tai, ar šį tikslą pavyko pasiekti ir ar buvo sukurtas naujas žmonių su negalia įvaizdis.

3.8 Decentralizuotas metodas leido nacionalinės valdžios institucijoms vadovautis įvairiais principais. Kai kurios šalys sutelkė dėmesį į ribotą stambesnių projektų skaičių, kiti rėmė daug smulkių vietinių iniciatyvų. Būtų buvę įdomu sužinoti, ar konkretūs projektai buvo veiksmingi, t.y., ar apie kampaniją buvo žinoma, ir, kita vertus, ar iniciatyvos, kurių imtasi, bus tęsiamos.

3.9 EESRK pažymi, kad nacionaliniu lygiu politinis aktyvumas Europos žmonių su negalia metais (2003 m.) visose šalyse yra labai skirtingas. Komitetas apgailestauja, kad neišanalizuota, ar šis dalyvavimas turėjo įtakos tolesnėms konkrečios šalies politinėms iniciatyvoms.

3.10 Europos lygiu buvo priimta keletas politinių išpareigojimų, ypač paminėtinos Tarybos rezoliucijos dėl užimtumo ir mokymo, galimybių užsiimti kultūrine veikla, gauti išsilavinimą ir e. prieigos⁽²⁾, taip pat, pavyzdžiui, ES institucijų iniciatyvos, skirtos prieinamumo⁽³⁾ ir užimtumo klausimams.

⁽²⁾ 2003 m. liepos 15 d. Tarybos rezoliucija dėl žmonių su negalia užimtumo ir socialinės integracijos skatinimo (2003/C 175/01).

2003 m. gegužės 6 d. Tarybos rezoliucija dėl žmonių su negalia galimybių pateikti į kultūros infrastruktūrą ir užsiimti kultūrine veikla (2003/C 134/05).

2003 m. gegužės 5 d. Tarybos rezoliucija dėl lygių galimybių mokiniams ir studentams su negalia mokymo ir lavinimo srityje (2003/C 134/04).

2003 m. vasario 6 d. Tarybos rezoliucija E.prieiga – galimybių žmonėms su negalia tapti žinių visuomenės nariais gerinimas (2003/C 39/03).

⁽³⁾ 2010 m. – Visiems prieinama Europa (Nepriklausomų prieinamumo ekspertų grupė)
http://europa.eu.int/comm/employment_social/index/7002_en.html

3.11 Europos Komisija kitoje savo dvejų metų ataskaitoje dėl žmonių su negalia padėties turėtų apžvelgti, kaip šie išpaieigojimai įgyvendinami pagal jos veiklos planą dėl lygių galimybių žmonėms su negalia.

3.12 Paskelbtieji metai buvo puiki proga suteikti daugiau informacijos apie tai, koks svarbus gali būti įmonių vaidmuo socialinio žmonių su negalia integravimo ir jų integravimo į darbo rinką srityje. Po paskelbtųjų metų vis daugiau įmonių į darbą priima žmones su negalia ir savo produktus ir paslaugas kuria pagal visuotinio prieinamumo reikalavimus. Ypač sėkminga iniciatyva buvo Europos Komisijos propaguota Europos metų įmonių partnerystė, padėjusi sukurti Verslo ir negalios tinklą — vieną iš ilgalaikių paskelbtųjų metų laimėjimų.

3.13 Minėtais metais ypač aktyvios buvo socialinės ekonomikos įmonės, įgyvendinusios šimtus vietinių, regioninių, nacionalinių ir europinių iniciatyvų. Labai įdomus ir Europos nuolatinės kooperatyvų, savidraudos draugijų, asociacijų ir fondų konferencijos (CEP-CMAF) bendradarbiaujant su EESRK paskelbtas vadovas, aiškinantis, kaip socialinės ekonomikos organizacijos gali prisidėti prie socialinės žmonių su negalia integracijos ir jų integravimo į darbo rinką.

3.14 2003 m. padaugėjo ir profesinių sąjungų akcijų žmonių su negalia darbo teisėms apginti.

3.15 Paskelbtieji metai padėjo organizacijoms įsiliesti į sprendimų priėmimo procesą arba aktyviau jame dalyvauti ir tikriausiai suteikė žmonėms su negalia daugiau galimybių ginti savo teises.

3.16 Geros praktikos mainus ir politikos iniciatyvų apžvalgą turi organizuoti Aukšto lygio grupė, skirta žmonių su negalia problemoms spręsti, turinti parengti aiškius įpareigojimus ir darbo programą.

3.17 Be to, labai svarbu, kad žmonių su negalia lygių galimybių klausimas būtų integruotas į įvairius, atviru koordinavimo metodu paremtus ES procesus. Tai ypač svarbu todėl, kad negalios politika didžiąja dalimi priklauso nacionalinei kompetencijai. Deja, pasibaigus paskelbtiesiems metams pastebėjome, kad apie žmones su negalia kalbama vis rečiau, kad jiems skiriama vis mažiau dėmesio ir su jais susijusių klausimų nebeliko Lisabonos darbotvarkėje.

4. Pamokos, iš kurių galima pasimokyti rengiant kitus Europos metus

4.1 Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) sėkmę daugiausia nulėmė tai, kad buvo taikomas principas „iš apačios

į viršų“. Komunikate pabrėžiama, kad paskelbtuosius metus inicijavo ir propagavo Europos žmonių su negalia judėjimas, aktyviai dalyvavęs rengiant ir plėtojant šių metų programą. Gaila, kad šiuo principu nesivadovauta priimant sprendimus vėlesniais metais, nes dėl to būta akivaizdžių pasekmių, turėjusių įtakos ir tikslinių grupių, ir plačiosios visuomenės aktyvumui ir susidomėjimui.

4.2 Žmonių su negalia organizacijos turi ir toliau aktyviai bendradarbiauti rengiant Europos informacinę kampaniją apie EŽNM ir turėtų būti dar labiau įtraukiamos į Europos lygių galimybių metų (2007 m.) veiklą, nes tie metai bus skirti plačiam suinteresuotų subjektų spektrui. Labai svarbu, kad tikslinės grupės žinotų, jog numatytos priemonės ir programa atitinka jų poreikius ir, kad renginiai atneštų naudos, joms leidžiama pačioms juos organizuoti. Be to, pažymėtina ir tai, kad nuo tada, kai buvo priimtas sprendimas paskelbti minėtus metus, iki jų oficialios pradžios dar yra pakankamai laiko.

4.3 Kvietiniai vertintojai pabrėžė, kad vykdyti finansinius reglamentus tapo per sunkia našta ne tik valstybėms narėms ir užsakovams, bet ir Europos Komisijai ir kad jie būtų galėję daugiau dėmesio skirti naujoms iniciatyvoms kurti. Europos Komisijai derėtų tai turėti omenyje persvarstant finansinius reglamentus ir įgyvendinimo taisykles.

4.4 Pasakytina ir tai, kad sukūrus duomenų vertinimo ir priežiūros sistemą, valstybės narės galėtų registruoti su savo veikla susijusius duomenis, o tai leistų veiksmingai prižiūrėti ir rinkti informaciją apie gerą praktiką.

4.5 Europos metai neturi būti skirti vien informacijai skleisti ar minėjimams — jie turėtų tapti atspirties tašku tolesnėms iniciatyvoms. Europos žmonių su negalia metais (2003 m.) išaiškėjo daug nacionalinių ir europinių lūkesčių. Svarbu, kad informacijos kampanijos duotų peno ilgalaikiai veiklai, reikalinga tinkama politika ir įstatyminė bazė, galinčios išspręsti paskelbtaisiais metais išryškėjusias problemas. Norint tęsti partnerystės ir pažangius projektus, kurie buvo pradėti paskelbtaisiais metais, labai reikalingi ir ištekliai.

5. EESRK veiklos Europos žmonių su negalia metais (2003 m.) apžvalga

5.1 Europos žmonių su negalia metais (2003 m.) EESRK išpareigojo dalyvauti kelete iniciatyvų. Ši ataskaita suteikia galimybę tuos išpareigojimus apžvelgti ir pasiūlyti priemonių ateičiai.

5.2 EESRK iš Komiteto narių ir pareigūnų subūrė žmonių su negalia darbo grupę, pavesdamas jai parengti ir įgyvendinti Europos metams skirtą EESRK veiklą.

5.3 EESRK pritarė Madrido deklaracijos principams ir įsipareigojo ją skleisti⁽⁴⁾. Rengdamasis Europos žmonių su negalia metams (2003 m.) ir tęsdamas su jais susijusius darbus, EESRK priėmė keletą nuomonių ir parengė atsiliepimų⁽⁵⁾, kurie buvo plačiai platinami Europos institucijose ir reikiamose organizacijose. EESRK taip pat surengė du seminarus, skirtus žmonių su negalia užimtumo ir Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) įvertinimo klausimams.

5.4 EESRK įsipareigoja negalios klausimą įtraukti į visus savo darbus ir visose savo nuomonėse aptarti neigiamų asmenų interesus, teises ir pareigas. Nors daug ką dar būtų galima tobulinti, EESRK dirba teisinga linkme ir vis daugiau Komiteto nuomonių atspindi negalios aspektą, taip atkreipdamos kitų institucijų dėmesį į žmonių su negalia teises.

5.5 EESRK nuomonių dėl žmonių su negalia yra priėmęs ir savo iniciatyva, ir vertindamas komunikatus ir kitus teisės aktų pasiūlymus⁽⁶⁾. Pažymėtina EESRK parengta nuomonė, kurioje pateikiamos šios problemos integravimo į veiklą ir konsultavimosi su žmonių su negalia organizacijomis gairės⁽⁷⁾. Daugelyje

Komiteto nuomonių žmonių su negalia klausimai aptariami, kai kalbama apie užimtumą, socialinę integraciją ir pramonę⁽⁸⁾. EESRK taip pat įsipareigojo atlikti eilinių įvertinimų, kurių 2006 m. atliks Komiteto darbo grupė.

5.6 Paminėtina tai, kad EESRK, atnaujindamas savo naujuosius rūmus, kurie buvo iškilmingai atidaryti 2004 m. gegužės mėn., atsižvelgė į prieinamumo reikalavimus. Naujieji rūmai suteikia EESRK galimybę sudaryti beveik lygias sąlygas į rūmus patekti nariams ir tarnautojams su negalia. Be to, įrengus naująjį pastatą, EESRK rūmuose vyksta seminarai, kuriuose dalyvauja ir žmonių su negalia organizacijos. Tai geras pavyzdys kitoms ES institucijoms ir organams.

5.7 EESRK atkreipia dėmesį į pakeistus EB tarnybos nuostatus, kurie buvo parengti 2003 m., ir į jų nuostatus, numatančius geresnes sąlygas į darbą priimti žmones su negalia. Vis dėlto EESRK pažymi, kad reikėtų aktyviau stengtis į darbą priimti daugiau žmonių su negalia.

5.8 EESRK ragina Europos Komisiją pagal Europos lygių galimybių metų (2007 m.) programą įvertinti Tarnybos nuostatų pakeitimus, susijusius su žmonėmis su negalia.

5.9 EESRK taip pat prašo sukurti žmonėms su negalia skirtą stažuotių programą. Europos lygių galimybių metai (2007 m.) galėtų būti tinkamas momentas tokiems pakeitimams.

6. Tolesnė veikla ES lygiu pasibaigus Europos žmonių su negalia metams

6.1 EESRK savo nuomonėse visada pabrėžė, kad Žmonių su negalia metų sėkmė turėtų būti matuojama įvertinus konkrečius paskelbtųjų metų rezultatus.

⁽⁴⁾ 2001 m. spalio 17 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) (COM(2001) 271 final – 2001/0116 (CNS) (pranešėjas Miguel Cabra de Luna, OL C 36, 2002 02 08).

⁽⁵⁾ 2003 m. kovo 26 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Jungtinių Tautų teisiškai įpareigojančios priemonės, skirtos žmonių su negalia teisėms ir orumui propaguoti ir ginti (COM(2003) 16 final (pranešėjas Miguel Cabra de Luna, OL C 133, 2003 06 06).

2001 m. spalio 17 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl Europos žmonių su negalia metų (2003 m.) (COM(2001) 271 final – 2001/0116 (CNS) (pranešėjas Miguel Cabra de Luna, OL C 36, 2002 02 08).

2004 m. vasario 25 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl žmonių su negalia lygių galimybių: Europos veiksmų planas (COM(2003) 650 final) (pranešėjas Miguel Cabra de Luna, OL C 110, 2004 04 30).

⁽⁶⁾ Žr. 5 išnašą ir 2002 m. liepos 17 d. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl žmonių su negalia integravimo į visuomenę (pranešėjas Miguel Cabra de Luna) (OL C 241, 2002 10 07).

2005 m. rugsėjo 28 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl riboto judrumo asmenų teisių keliaujančių oru (COM(2005) 47 final – 07/2005 (COD) (pranešėjas Miguel Cabra de Luna) (OL C 24, 2006 01 31).

Bendras darbo dokumentas dėl žmonių su negalia padėties Turkijoje, 19-asis ES ir Turkijos jungtinio konsultacinio komiteto posėdis (pranešėjai EESRK narys Daniel Le Scornet ir vienas iš ES ir Turkijos JKK pirmininkų Süleyman Etelebi (REX/194).

⁽⁷⁾ Žr. 2002 m. liepos 17 d. EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl žmonių su negalia integravimo į visuomenę (pranešėjas Miguel Cabra de Luna) (OL C 241, 2002 10 07).

⁽⁸⁾ 2005 m. rugsėjo 28 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl riboto judrumo asmenų teisių keliaujančių oru (COM(2005) 47 final – 07/2005 (COD) (pranešėjas Miguel Cabra de Luna) (OL C 24, 2006 01 31).

Bendras darbo dokumentas dėl žmonių su negalia padėties Turkijoje, 19-asis ES ir Turkijos jungtinio konsultacinio komiteto posėdis (pranešėjai EESRK narys Daniel Le Scornet ir vienas iš ES ir Turkijos JKK pirmininkų Süleyman Etelebi (REX/194).

2004 m. liepos 1 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: Socialinės apsaugos modernizavimas kuriant daugiau ir geresnių darbo vietų – visapusiškas požiūris siekiant, kad dirbti apsimokėtų (COM(2003) 842 final) (pranešėja Donna St Hill, OL C 302, 2004 12 07).

2003 m. spalio 29 d. EESRK nuomonė dėl socialiniu požiūriu tvaraus turizmo visiems (pranešėjas Juan Mendoza Castro, OL C 32, 2004 02 05).

2003 m. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos užimtumo strategijos ateities (EUS) „Visiškas užimtumas ir geresnės darbo vietos visiems“ (COM(2003) 6 final) (pranešėjas Christoforos Koryfidis, OL C 133, 2003 06 06).

2002 m. liepos 18 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos reglamento projekto dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai, skirtai užimtumui (OL C 88/2, 2002 04 12) (pranešėjas Gustav Zöhrer, OL C 241, 2002 10 07).

6.2 EESRK apgailestauja, kad EŽNM (2003 m.) nepaskatino priimti aiškių teisės aktų dėl žmonių su negalia diskriminacijos visose ES politikos srityse.

6.3 EESRK 2004 m. vasario mėn. priimtoje nuomonėje pritarė 2003 m. Europos lygių galimybių veiksmų planui. Toje pat nuomonėje EESRK pabrėžė ir tai, kad veiksmų planas stokoja aukštesnių siekių ir pasiūlė Europos Komisijai apsvaryti kitus veiksmus⁽⁹⁾.

6.4 EESRK pažymi, kad ką tik buvo paskelbta pirmoji dvejų metų ataskaita dėl žmonių su negalia padėties ir nustatyti nauji prioritetai, numatyti Europos veiksmų plano naujam etapui⁽¹⁰⁾.

6.5 Reikėtų parengti rekomendacijas dėl Europos strategijų poveikio žmonių su negalia socialinei apsaugai, užimtumui ir visą gyvenimą trunkančiam mokymui. Tai padaryti būtų ypač svarbu, kadangi žmonės su negalia neminimi nei atnaujintoje Lisabonos strategijoje, nei 2005 m. pateiktose nacionalinių reformų programose. Šiuo požiūriu EESRK pritaria darbo dokumentui dėl negalios klausimo įtraukimo į užimtumo strategiją⁽¹¹⁾ ir ragina Europos Komisiją įvertinti, kaip šis dokumentas yra įgyvendinamas.

6.6 EESRK taip pat pritaria Europos Sąjungai pirmininkavusios Jungtinės Karalystės pasiūlymui, kad, siekiant paskatinti aukšto lygio politinę diskusiją, negalios klausimais kasmet reikėtų rengti ministrų konferencijas, kuriose dalyvautų žmonių su negalia organizacijos.

6.7 EESRK mano, kad Europos Komisija, bendradarbiaudama su žmonių su negalia organizacijomis, turėtų parengti negalios poveikio vertinimo sistemą, kurią derėtų įtraukti į ES teisės aktus, o įvairių generalinių direktoratų pareigūnams reikėtų surengti mokymus ir aiškinanti, kaip ja naudotis.

6.8 Pagal Amsterdamo sutartį EB išipareigojo rengdama su vidaus rinka susijusias priemones atsižvelgti į žmones su negalia. Deja, 22 deklaracija taip ir liko neįgyvendinta, o su prekėmis ir paslaugomis susijusių kliūčių tik daugėja.

6.9 EESRK prašo Europos Komisijos parengti iniciatyvą, kuri sutelktų pareigūnus, dirbančius vidaus rinkos srityje, ir ekspertus iš žmonių su negalia organizacijų bendram darbui rengti strateginį planą.

6.10 EESRK džiugina tai, kad reglamentas dėl riboto judumo oro keleivių buvo skubiai priimtas, nes tai paskatino spręsti oru keliaujančių žmonių su negalia diskriminavimo problemą, be to, transporto srityje buvo priimta keletas kitų teisės aktų iniciatyvų, taip pat propaguojančių neįgalių asmenų teises.

6.11 EESRK ragina prieinamumo reikalavimus numatyti visų ES skiriamų subsidijų nuostatose ir jų pačių viešųjų pirkimų politiką.

6.12 EESRK atidžiai stebi derybas dėl Tarptautinio neįgalių asmenų žmogaus teisių konvento ir pritaria ES pasiūlymui Europos Bendrijoms tapti Konvento šalimi, ginti Europos Sąjungoje gyvenančius žmones su negalia ir prižiūrėti ES institucijų ir organų veiksmus.

6.13 EESRK mano, kad reikia priimti papildomų teisės aktų dėl diskriminacijos visose ES kompetencijos srityse, ir laukia galimybių tyrimų apie tolesnių teisės aktų dėl nediskriminavimo iniciatyvų rezultatų. Komitetas įsitikinęs, kad kitais metais bus pateiktas pasiūlymas priimti direktyvą negalios tema.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ 2004 m. vasario 25 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl žmonių su negalia lygių galimybių: Europos veiksmų planas (COM(2003) 650 final) (pranešėjas Miguel Cabra de Luna, OL C 110, 2004 04 30).

⁽¹⁰⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl neįgalių asmenų padėties išsiplėtusioje Europos Sąjungoje: 2006–2007 m. Europos veiksmų planas (COM (2005) 604, 2005 11 28).

⁽¹¹⁾ Europos užimtumo komiteto vykdomas negalios klausimo integravimas į Europos užimtumo strategiją. EMCO/11/290605.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, pradedančio diskusiją apie Bendrijos požiūrį į ekologinio žuvininkystės produktų ženklavimo sistemas

COM(2005) 275 final

(2006/C 88/08)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. birželio 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, pradedančio diskusiją apie Bendrijos požiūrį į ekologinio žuvininkystės produktų ženklavimo sistemas

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Gabriel Sarró Iparraguirre.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 100 narių balsavus už, 1 - prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

1.1 džiaugiasi pagaliau pradėta diskusija dėl Bendrijos ekologinio žuvininkystės produktų ženklavimo sistemos taisyklių;

1.2 pareiškia esąs pasirengęs aktyviai dalyvauti tolesniame darbe;

1.3 rekomenduoja Komisijai, kad šalia būtino jos tarnybų, atsakingų už ekologinį ženklavimą, koordinavimo būtų toliau glaudžiai bendradarbiaujama su atsakingomis tarptautinėmis organizacijomis, kaip antai Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija (MŽŪO), Pasaulio prekybos organizacija (PPO), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), Jungtinių Tautų Prekybos ir plėtros konferencija (JTTPK) ir Tarptautine standartizacijos organizacija (ISO);

1.4 siūlo Komisijai nuolat diskutuoti ir bendradarbiauti su ekologinių ir socialinių interesų grupių, ypač susijusių sektorių (žuvininkystės, perdirbimo ir realizacijos) atstovais bei vartotojais;

1.5 laikosi nuomonės, kad dėl klausimo sudėtingumo šiuo metu reikėtų teikti pirmenybę trečiai iš Komisijos komunikate pateiktų galimybių, t. y., nustatyti minimalius savanoriškų nuo paklausos priklausomų ekologinio ženklavimo sistemos reikalavimus;

1.6 tačiau pastebi, kad tokie minimalūs reikalavimai turi būti pakankamai griežti ir susieti su standartais, užkertančiais kelią nusižengimams ir numatančiais už juos bausmes;

1.7 atkreipia dėmesį į tai, kad būtina laikytis regioninių žuvininkystės organizacijų jau anksčiau naudotos ekologinio ženklinimo sistemos pagal Europos Sąjungos taisykles (pvz., STDAP - Susitarimas dėl tarptautinės delfinų apsaugos programos - ženklas

„Nekeliantis grėsmės delfinams“) (¹), o jų taikymą privalo užtikrinti ūkio subjektai, įgyvendindami reikiamus vystymosi standartus;

1.8 prašo Komisijos ypatingą dėmesį skirti dėl ekologinio žuvininkystės produktų ženklavimo susidarančioms sąnaudoms ir teisingam jų paskirstymui vertės grandinėje tarp gamintojų, perdirbėjų, pardavėjų ir vartotojų.

2. Paaiškinimas

2.1 Į 2004 m. vasario mėn. darbotvarkę Europos Sąjungos Taryba įtraukė klausimą apie ketinimą pradėti diskusiją dėl ekologinio žuvininkystės produktų ženklavimo. Komunikate šiuo klausimu Taryba paaiškino, kad ji siūlys sąlygas, nustatančias žvejybos būdus bei gaminių atsekamumą nuo žvejybos laivo iki galutinio vartotojo, o tai leis užtikrinti, kad laikomasi atsakingesnės žuvininkystės ir prekybos praktikos.

2.1.1 Tuomet Taryba laikėsi nuomonės, kad Bendrija privalo priimti atsakomybę už šią įvairiuose tarptautiniuose forumuose vykstančią diskusiją.

2.1.2 Komisija, pateikdama minėtą komunikatą, pradėjo diskusiją apie Bendrijos ekologinio žuvininkystės produktų ženklavimo sistemos taisykles ir paragino kitas Europos Sąjungos institucijas šiuo klausimu išdėstyti savo nuomones, pateikti teisės aktų pasiūlymų ir atitinkamų rekomendacijų.

2.1.3 Todėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto tikslas — pareikšti nuomonę dėl šios iniciatyvos ir patikslinti Komiteto poziciją šiuo klausimu.

2.1.4 Šioje nuomonėje nurodomi „žuvininkystės produktai“ apima ir akvakultūros produktus, atsižvelgiant į šių sektorių ekologinius ypatumus.

(¹) Žr. 2004.11.29 COM(2004) 764 final, kuriame pateikiamas Komisijos pasiūlymas Tarybai ir Europos Parlamento pakeitimas, pabrėžiantis, kad: „(9a) Remiantis tuo, kas buvo išdėstyta ankstesnėje konstatuojamoje dalyje, AIDCP numatytas sertifikavimas“ nekeliantis grėsmės delfinams „(angl. „Dolphine Safe“) iki šiol yra vienintelis pripažintas Bendrijos“ (dokumentas A6-0157/2005, 2005 m. gegužės 26 d.).

2.2 Bendrosios aplinkybės

2.2.1 Minėtas Komisijos komunikatas yra svarbus žingsnis stengiantis dalykiniu ir teisiniu požiūriu apibendrinti sudėtingą situaciją, šia prasme Komitetas visų pirma norėtų pasveikinti atsakingą tarnybą atlikus svarbų darbą. Reikėtų priminti, kad Komitetas savo nuomonėje dėl *Etiškos prekybos ir vartotojų apsaugos programų* jau bendrai apžvelgė kai kuriuos dabar konkrečiai iškeltus žuvininkystės produktų ženklinimo klausimus⁽²⁾.

2.2.2 Siekiant diskusijoje naudoti tiksliai sąvokas, būtina priminti, kad Jungtinių Tautų atsakingasis organas, Maisto ir žemės ūkio organizacijos Žuvininkystės komitetas, neseniai (š. m. kovo 11–13 d.) priėmė savo 2004 m. spalio mėn. parengtas **ekologinio jūros žūklės žuvų ir žuvininkystės produktų ženklinimo gaires**, dėl kurių buvo konsultuotasi su ekspertais⁽³⁾. Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijoje diskusijos vyksta jau nuo 1998 metų.

2.2.3 Šioje nuomonėje neįmanoma išsamiai aptarti minėtų gairių, tačiau verta priminti, kad jos apima pagrindinius ekologinio ženklinimo sistemos reikalavimus ir kriterijus, pagal kuriuos ekologinio produkto ženklą ženklinami tam tikri žuvininkystės produktai, sudarantys sertifikavimo vienetą. Trumpai tariant, reikalingos taisyklės, administracinės kontrolės bendrieji reikalavimai ir moksliskai pagrįsti duomenys apie esamus žuvų išteklius ir žvejybos poveikį ekosistemai. Be to, Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija parengė rekomendacijas, nustatančias tausojančios žvejybos standartus ir visų pirma akreditavimui ir sertifikavimui taikytinas procedūras. Reikia pabrėžti, kad šios rekomendacijos nustato būtinas ekologinio ženklinimo sistemos veikimo sąlygas: skaidrumą, įvairių interesų grupių dalyvavimą, notifikavimo taisykles, registro sukūrimą, procedūrų ir taisyklių tikrinimą bei peržiūrą, pakankamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius, atsiskaitomumą ir informacijos prieinamumą, taip pat sistemos, palaikančios, stabilumą arba atimančios akreditaciją kartu su teise kreiptis į teismą, parengimą.

2.2.4 Kartu reikėtų nepamiršti, kad ekologinio ženklinimo sistemos naudojimas yra gana naujas dalykas, daugiausia paplitęs Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai (EBPO)⁽⁴⁾ priklausančiose valstybėse, be to, Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO) taip pat vyksta parengiamieji darbai. Tarp-tautinė standartizacijos organizacija (ISO) standartų serijoje ISO 14000 taip pat parengė aplinkos kokybės valdymo metodologinius ir konceptualius kriterijus. Komisija turės dėti pastangų,

kad priimtose taisyklėse būtų veiksmingos ir suderintos su esamomis tarptautinėmis gairėmis ir taisyklėmis.

2.2.5 Daugelis valstybių narių ir keletas regionų valdžios institucijų, jei tą numato jų konstitucija, taip pat parengė standartų, kai kurios juos dar rengia. Todėl Europos Sąjungoje vienos greta kitų egzistuoja įvairiausios valstybinės, privačios, supranacionalinės, nacionalinės ir regioninės ekologinio ženklinimo sistemos, dėl to įvairiose rinkose gali kilti sumaištis tarp vartotojų ir ūkio subjektų⁽⁵⁾.

2.2.6 Standartizavimo srityje šiuo metu yra nemažai susikaldymo ir klaidinančios įvairovės įvairiose rinkose taikomose ekologinio ženklinimo sistemose, todėl siekiant visa tai suderinti būtina daugiadalykinė pozicija.

2.2.7 Europos Sąjunga, 1992 m. kovo 23 d. priėmusi Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 880/92, pirmą kartą įvedė suderintą ekologinio ženklinimo sistemą⁽⁶⁾. Pakeitus šį reglamentą šiuo metu galiojančiu reglamentu⁽⁷⁾, buvo sukurta sistema, taikoma įvairioms gaminių kategorijoms, išskyrus žuvininkystės produktus. Todėl Komisija turėtų išnagrinėti galimybes išplėsti galiojančios ekologinio ženklinimo sistemos taikymą žuvininkystės ir akvakultūros produktams.

2.2.8 Nereikia pamiršti, kad diskusija dėl ekologinio žuvininkystės ženklinimo sistemos vyksta dabartiniame politiniame Europos Sąjungos kontekste. Remiamasi Šeštąja aplinkos veiksmų programa, kuri buvo patvirtinta bendruoju 2002 m. liepos 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu Nr. 1600/2002 EB⁽⁸⁾, taip pat Bendrijos veiksmų planu dėl aplinkosaugos reikalavimų įtraukimo į bendrąją žuvininkystės politiką⁽⁹⁾, kuriame kaip papildoma priemonė numatyta išnagrinėti galimybę suteikti ekologinio produkto ženklą žuvininkystės produktams.

2.2.9 Komitetas norėtų atkreipti Komisijos ir kitų institucijų, taip pat ES suinteresuotųjų subjektų dėmesį į tai, kad yra konkretus pavyzdys, įrodantis, jog galima taikyti suderintą ir vieningą atpažinimo ženklą, kuris neabejotinai nusipelnė epiteto „ekologiškas“, kadangi užtikrina direktyvų reikalavimų vykdymą tokioje srityje, kaip pakuočių perdirbimas⁽¹⁰⁾. Tai vadinamasis „Žaliojo taškas“, kuriuo Europos Sąjungos šalyse ženklinama dauguma pardirbamų pakuočių. Šį ženklą kaip prekinį ženklą įregistravo viena privati Vokietijos bendrovė,

⁽²⁾ OL C 28, 2006 2 3.

⁽³⁾ Žr. MŽŪO 2004 m. rugpjūčio mėn. išleistą dokumentą TC:EMF/2004/3.

⁽⁴⁾ Kaip pavyzdį žr. 2004 m. vasario 25 d. COM/ENV/TD(2003)30/FINAL dėl besivystančių šalių prieigos prie išsivysčiusių šalių rinkų pagal pasirinktas ekologinio ženklinimo sistemų programas. Galima rasti internete adresu www.oecd.org

⁽⁵⁾ Orientacijai pateikiama nuoroda į ekologinio ženklinimo sistemų sąrašą, pateiktą specialiame Europos Sąjungos interneto puslapyje http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/other/int_ecolabel_en.htm

⁽⁶⁾ OL L 99, 1992 11 4, p. 1.

⁽⁷⁾ 2000 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1980/2000. OL L 237, 2000 9 21, p. 1.

⁽⁸⁾ OL C 242, 2002 9 19, p. 1.

⁽⁹⁾ COM(2002) 186 final, 2002 5 28.

⁽¹⁰⁾ Čia konkrečiai kalbama apie direktyvas 94/62/EB ir 2004/12/EB.

kuri 1996 m. perkėlė savo būstinę į Briuselį ir išdavė licenciją naudoti šį ženklą kaip bendradarbiavimo formą su daugeliu ES valstybių narių ir trečiosiomis valstybėmis, taip pat ir su pakuočių atliekų perdirbimo valdyba susijusiais ūkio subjektais. Šiuo metu teisinis pagrindas yra apibrėžtas Bendrijos direktyvose ir nacionalinėse vystymosi gairėse, todėl gali būti, kad prireiks vieno aiškios informacijos teikiančio ženklo, padedant privačiai organizacijai (*Packaging Recovery Organisation Europe s.p.r.l.*), kontroliuojančiai, kaip daugelio valstybių narių įvairios nacionalinės įstaigos derina ir plėtoja kriterijus ⁽¹¹⁾.

2.2.10 Atsižvelgdamas į tai Komitetas laikosi nuomonės, kad diskusija apie ekologinio žuvininkystės ir akvakultūros produktų ženklinimo sistemą Europos Sąjungoje prasidėjo tinkamu metu. Negalima atidėlioti tokio sudėtingo klausimo nagrinėjimo ir nesilaikyti tam skirtų terminų.

2.2.11 Diskusijoje taip pat būtina atsižvelgti į MŽŪO gaires, nepamirštant Europos Sąjungos kriterijų, ir vis labiau juos gerinti, laikytis daugiadalykinio požiūrio ir siekti suderinimo, o svarbiausias tikslas turi būti aplinkosauga, ištekliai ir vartotojų teisės.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Įvairūs požiūriai

3.1.1 MŽŪO yra kompetentinga žuvininkystės srityje organizacija ir ja remiasi įvairios regioninės žuvininkystės organizacijos, kurių veiklą reglamentuoja dabartinė Jūros teisė, galiojanti nuo Jungtinių Tautų jūros teisės konvencijos pasirašymo. MŽŪO darbai ekologinio žuvininkystės produktų ženklinimo srityje grindžiami visų pirma žuvininkystės apsauga ir tik netiesiogiai yra susiję su kitais gaminių realizacijos etapais.

3.1.2 Kitų tarptautinių organizacijų, ypač Pasaulio prekybos organizacijos ⁽¹²⁾ ir JTPPK, darbai, daugiausia vykdomais pagal Sutartį dėl techninių prekybos kliūčių, siekiama taikant ekologinio ženklinimo sistemą nesudaryti neleistinų kliūčių tarptautinei prekybai ir nediskriminuoti besivystančių šalių ⁽¹³⁾. Šių organizacijų veikloje svarbiausias dalykas — suderinti papildomas priemones atsakingos žuvininkystės srityje, pavyzdžiui, ekologinio ženklinimo sistemas ir tarptautinius standartus, draudžiančius nustatyti technines kliūtis tarptautinei prekybai arba kitas panašaus poveikio priemones, atsižvelgiant į būtinybę bendradarbiauti, kad šalys, turinčios mažiau techninių

ir finansinių išteklių gautų reikiamą paramą, būtiną diegiant ekologinio ženklinimo sistemas. Todėl, Komiteto nuomone, pats ekologinis žuvininkystės produktų ženklinimas netrukdo tarptautinei prekybai, jeigu bus numatytos būtinos skaidrumo ir lygių prieigos galimybių priemonės.

3.1.3 ISO ir kitos standartizacijos organizacijos savo ruožtu daugiau dėmesio skiria metodikai ir gerai patirčiai aplinkosaugos valdymo ir ekologinio ženklinimo sistemų srityse; dokumentų, kuriuose būtų aptariamų žuvininkystės produktų ypatumai, nėra.

3.1.4 MŽŪO darbuose išskirtinis dėmesys skiriamas ekologiniam žuvininkystės produktų ženklinimui. Vis dėlto Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas sutinka su Komisijos nuomone, kad bet koks sprendimas turi būti pagrįstas ne tik tarptautinių organizacijų sprendimais, bet ir skirtingų požiūrių, atsirandančių dėl organizacijų pobūdžio ir tikslų, derinimu.

3.1.5 Atsižvelgiant į tai, Komitetas laikosi nuomonės, kad tiek vykstant tarptautiniams darbams, tiek Komisijai teikiant teisės aktų pasiūlymus, reikėtų atsižvelgti į didžiulį Bendrijos teisinę ir ES patirtį naudojant dabartines ekologinio ženklinimo sistemas (taip pat į patirtį, įgytą naudojant „Žaliąjį ženklą“). Taigi, už žuvininkystę atsakingos įstaigos privalo koordinuoti savo veiklą su tarnybomis, atsakingomis už aplinką ir rinkų derinimą, kad neatsirastų nepageidaujamų trikdžių ir begalė ekologinio ženklinimo sistemų, kurios, užuot tarnavusios ūkio subjektams ir galutiniams vartotojams, sukeltų dar didesnę sumaištį. Nepaisydama su tuo susijusių sunkumų, Komisija turėtų parengti tikslų tvarkaraštį, kad teisės akto pasiūlymą galėtų pateikti dar pirmą 2006 m. pusmetį.

3.2 Ekologinio žuvininkystės ženklinimo sistemos situacijų įvairovė

3.2.1 Kadangi nėra pagrindinio reglamento pakankamai griežtam kriterijų suderinimui, kaip aiškiai išdėstyta Komisijos dokumente, kyla įvairių faktinių situacijų, iš kurių keletą galima laikyti sektiniais pavyzdžiais, o kitus vertėtų pateikti kaip nenaudotinus praktikos pavyzdžius.

3.2.2 Peržiūrėjus turimus dokumentus ⁽¹⁴⁾ ir tarptautines taisykles paaiškėjo, kad yra daugybė situacijų, kurios ne visada atitinka esminius ekologinio ženklinimo reikalavimus — skaidrumą ir sąžiningumą.

⁽¹¹⁾ Žr. <http://www.pro-e.org>.

⁽¹²⁾ Išsamią informaciją apie PPO požiūrį į prekybos ir aplinkos klausimus galima rasti internete šiuo adresu:

http://www.wto.org/spanish/tratop_s/envir_s/envir_s.htm (ispanų kalba),

http://www.wto.org/english/tratop_s/envir_s/envir_s.htm (anglų kalba) arba

http://www.wto.org/french/tratop_f/envir_f/envir_f.htm (prancūzų kalba).

⁽¹³⁾ Žr. dokumentą TD/B/COM.1/EM.15/2. Nors šiame dokumente daugiausia kalbama apie žemės ūkį, jį galima taikyti visoms su juo susijusioms sritims, pvz., žuvininkystei (<http://www.unctad.org/en/docs/c1em15d2.en.pdf>).

⁽¹⁴⁾ Pavyzdžiui, specialiai MŽŪO ir IUCN Carolyn Deere parengtą pranešimą „Eco-labelling and sustainable fisheries“ (p. 9) arba EVER pranešimą (http://europa.eu.int/comm/environment/emas/pdf/everinterimreport_en.pdf).

3.2.3 Tam tikrais atvejais kalbama apie savanoriškus mechanizmus, kurie išsirutuliojo bendradarbiaujant ūkio subjektams bei pilietinės visuomenės organizacijoms. Šios organizacijos turi aiškiai apibrėžtus, sąžiningus ir viešai prieinamus licencijavimo, sertifikavimo ir ekologinio ženklinimo sistemos standartus, taikomus daugelyje žvejybos įmonių įvairiose pasaulio šalyse. Šios organizacijos taip pat turi patariamųjų komitetų ir atitinkamų kontrolės mechanizmų.

3.2.4 Tačiau kitais atvejais (Komisija juos išvardija minėtame komunikate) yra naudojamos privačių kompanijų ekologinio ženklinimo sistemos, kurios arba iš viso nesilaiko standartų, arba viešai jų neskelbia, ir kurių praktinis taikymas skiriasi nuo ekologinio ženklinimo geros praktikos normų. Keletas tokių atvejų galėtų būti iškalbingas pavyzdys, rodantis žalingus ekologinio žuvininkystės produktų ženklinimo padarinius, kurie neatitinka tarptautinės teisės nuostatų ir sukuria tarptautinės prekybos kliūtis bei yra grindžiami metodais, prieštaraujančiais bet kokioms ekologinio ženklinimo sistemos rekomendacijoms ir, pasak aukšto Europos pareigūno, „sukuria tikrą monopolį“.

3.2.5 Tokie pavyzdžiai geriausiai įrodo, kad dabartinė padėtis, kai galima sukurti ekologinio ženklinimo sistemas, neturinčias solidaus teisinio pagrindo ir netgi pažeidžiančias esamus tarptautinius ir Bendrijos standartus, negali ilgiau tęstis, nes ji žalinga gamintojams, vartotojams ir kitiems susijusiems subjektams.

3.2.6 Pavyzdžiui, kalbant apie tunų žvejybą Ramiojo vandenyno rytinėje pakrantėje, regioninė žvejybos organizacija — Amerikos tropinių tunų komisija pritarė Susitarimui dėl tarptautinės delfinų apsaugos programos (APICD) ⁽¹⁵⁾, prie kurios Europos Sąjunga savanoriškai prisijungė priimdama 1999 m. balandžio 26 d. ⁽¹⁶⁾ sprendimą 1999/337/EB. Šiame susitarime numatyta ekologinio ženklinimo sistema, kurią remia Europos Sąjunga, ir apie kurią šiuo metu vyksta diskusijos Europos Parlamente ⁽¹⁷⁾.

3.2.7 Atliekant šia tema specialius tyrimus ir teikiant teisės aktų pasiūlymus būtina atsižvelgti į minėtas aplinkybes. Tokiais atvejais, kai regioninė žuvininkystės organizacija, atsakinga už tam tikrą žuvininkystės sritį, laikosi MŽŪO taisyklių ir siūlo savo ekologinio ženklinimo sistemą, Europos Sąjunga turėtų, viena vertus, dalyvauti darbuose, siekdama užtikrinti, kad sertifikavimo ir ekologinio ženklo suteikimo metodika atitinka keliamas sąlygas, ir antra, apsvarstyti, kaip būtų galima pritaikyti tokias ženklinimo sistemas savo standartuose ir uždrausti

naudoti prieštaraujančias specifiniams ES standartams ekologinio ženklinimo sistemas.

3.2.8 Komitetas laikosi nuomonės, kad kiekviena privati ekologinio žuvininkystės ir akvakultūros produktų ženklinimo sistema privalo atitikti griežtus nepriklausomos akreditavimo ir sertifikavimo įstaigos kriterijus, o Komisijai teikiant teisės akto pasiūlymą vertėtų apvarstyti galimybę sukurti viešą registrą, prieinamą visiems suinteresuotiesiems subjektams ir žuvininkystės bei akvakultūros įmonėms. Toks registras padėtų nustatyti, kurios iš naudojamų ekologinio ženklinimo sistemų atitinka teisinius reikalavimus.

4. Specialios pastabos

4.1 Įgyvendinimas, sertifikavimas, ekologinio ženklo suteikimas, kontrolė ir nuobaudos

4.1.1 Ekologinis ženklas turėtų aiškiai skirtis nuo bendrųjų maisto produktų ženklinimo sistemų standartų tikrąja to žodžio prasme. Ekologinio ženklo naudojimas savaime nereiškia, kad laikomasi būtinų standartų, taip pat ir šiuo ženklu neženklintiems produktams, tačiau užtikrina, kad laikomasi aukštesnių aplinkosaugos standartų, t. y. naudojama atsakinga žvejybos praktika, saugomi ekologiniu ženklu pažymėti žuvies ištekliai ir mažinama biologinei įvairovei ir jūros aplinkai daroma žala.

4.1.2 Žuvininkystėje, kaip ir kitose žvejybos arba akvakultūros srityse, gali būti ženklinama tiek neapdorota žuvis (visa žuvis, šviežia arba šaldyta žuvis), tiek apdoroti žuvies gaminiai (užšaldyti, konservuoti, marinuoti, apvirti arba pagaminti iš žuvies). Pirmuoju atveju ekologinis ženklas turi užtikrinti, kad žvejybos metodai atitinka ne tik žvejybos kontrolės standartus, bet ir MŽŪO atsakingos žuvininkystės kodeksą. Antruoju atveju ekologinis žuvininkystės ženklas turi parodyti, kad tinkamai taikant maisto produktų atsekamumo taisykles yra užtikrinama, jog perdirbti ir vartotojui siūlomi maisto produktai yra pagaminti iš ekologinio ženklinimo reikalavimus atitinkančios žuvies.

4.1.3 Tinkamam ekologinio žuvininkystės ženklo naudojimui nepakanka bendrųjų standartų, reikia aiškaus mechanizmo ekologinius ženklus suteikiančioms sertifikavimo įstaigoms akredituoti, ekologiniams ženkams išduoti, ginčams spręsti, kontrolei ir bausmėms nustatyti, jei esama pažeidimų ir nesilaikoma reikalavimų, dėl kurių ekologiniu ženklu pažymėti žuvininkystės produktai yra skiriami nuo žuvininkystės produktų apskritai.

⁽¹⁵⁾ Susitarimo nuostatas galima rasti internete adresu <http://www.iatt-c.org/PICDDocumentsSPN.htm>.

⁽¹⁶⁾ Taip pat žr. Tarybos sprendimo pasiūlymą dėl EB susitarimo sudarymo tarptautinei delfinų apsaugos programai (COM(2004) 764 final.).

⁽¹⁷⁾ EP 357.789v01-00 2005 5 2., pranešėjas Duarte Freitas: Pranešimo projektas dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl EB susitarimo sudarymo tarptautinei delfinų apsaugos programai.

4.1.4 Komiteto nuomone, 3.2.8 dalyje paminėtas registras galėtų būti toks aiškus mechanizmas. Taisyklės ir registras privalo užtikrinti, kad skaidrumas būtų svarbiausias sistemos elementas, o toji sistema kartu su pateikiama informacija vartotojui privalo padėti sukelti reikiamą pasitikėjimą, siekiant sumažinti šiuo metu esantį atotrūkį tarp tų vartotojų, kurie domisi perkamo produkto ekologiniais aspektais (šiuo metu apytikriai 44 proc.), ir tų, kuriems svarbiausia yra nusipirkti prekę (šiuo metu apie 10 proc.).

4.1.5 Tiek pirmiau minėto EVER pranešimo duomenys, tiek ir EUROPECHE bei COGECA ⁽¹⁸⁾ požiūris, išdėstytas informaciniame pranešime šios nuomonės tema, nuteikia šiek tiek pesimistiškai: ekologinis ženklas apskritai ir konkrečiai žuvininkystės ekologinis ženklas yra pridėtinės vertės sinonimas gamintojams ir skaidrios bei sąžiningos informacijos garantas vartotojams. Tačiau aplinkos apsauga plačiausia prasme šandien vis labiau tampa, šalia kovos su badu, vienu didžiausių žmonijos iššūkių. Todėl Europos Sąjunga būtinai turi vaidinti svarbiausią vaidmenį nustatant procedūras, suteikiančias atsakingiems vartotojams galimybę patiems pasirinkti tokius gaminius, kurių gavybai, perdirbimui ir realizacijai buvo taikomi aplinkosaugos kriterijai.

4.1.6 Komitetas atkreipė dėmesį į Pasaulio gamtos fondo oficialiai išdėstytą poziciją ir džiaugiasi, kad, nepaisant skirtingų požiūrių, fondo pozicija iš principo sutampa su šioje nuomonėje pateiktais požiūriais, ypač dėl griežtumo, reikalingo ekologinį ženklinimą reglamentuojantiems teisės aktams.

4.1.7 Komitetas laikosi nuomonės, kad būsimame Komisijos teisės akte reikėtų ypač atkreipti dėmesį į galimybę ekologinio žuvininkystės ženklinimo sistemą naudoti kaip žuvininkystės pramonę remiančią priemonę, kurios išlaidas galimas perkelti prekybos grandžiai nedarant žalos vartotojams. Tuomet ekologinis žuvininkystės ženklas galėtų būti mechanizmas, padedantis atkreipti žvejų ir įmonių dėmesį į tai, kad būtina plėtoti ilgalaikę žuvininkystę ir akvakultūrą siekiant išsaugoti resursus, kurie yra žuvininkystės ir visos su ja susijusios prekybos grandies ramstis.

4.1.8 Komitetas norėtų atkreipti Komisijos dėmesį į tai, kad dėl žuvininkystės ir akvakultūros produktų ekologinio ženklinimo atsirandančias finansines sąnaudas gali perimti gamybos grandinė, kol gaminys pasieks galutinį vartotoją. Kadangi mažoms ir vidutinėms įmonėms, taip pat ir besivystančių šalių įmonėms galimybė gauti ekologinį ženklą tam tikromis sąlygomis gali būti sudėtinga, būsimame teisės akte reikėtų apsvarstyti mechanizmus, kaip galėtų pagelbėti gamintojų organizacijos, žvejų šakinės profesinės organizacijos arba partnerystės susitarimai. Siekiant užtikrinti ekologinio ženklo veiksmingumą, būtina dėti pastangų informacijai skleisti ir aiškinamajam darbui atlikti. Komitetas laikosi nuomonės, kad ūkio subjektų ir vartotojų informavimo priemonės turėtų finansuoti valstybinės įstaigos.

4.1.9 Todėl bet kokia Europos Sąjungos priemonė šioje srityje vertintina kaip pirmas žingsnis šia linkme. Tačiau šis žingsnis turi būti pakankamai ambicingas, kad būtų galima sukurti:

- i. aiškų ir privalomą licencijavimą, ekologinio žuvininkystės ženklo arba ženklų sertifikavimo ir naudojimo standartus;
- ii. šių standartų efektyvumo, skaidrumo ir sąžiningumo kontrolės sistemas visiems ūkio subjektams;
- iii. nuobaudų sistemas (pagrįstas subsidiarumo principu), taikomas pažeidus galiojančius standartus;
- iv. vartotojų ir ūkio subjektų informavimo apie tikslią ekologinio žuvininkystės produktų ženklinimo sistemos reikšmę, programas;
- v. atitinkamą investicinę programą, ypač atsižvelgiant į ekologinio žuvininkystės produktų ženklinimo ekonomines pasekmes;
- vi. mechanizmus, padedančius palaikyti nuolatinį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais dėl tolydaus sistemos tobulinimo.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Mari SIGMUND

⁽¹⁸⁾ 2005 m. rugpjūčio 24 d. EP(05)115-CP(05)86S1.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Atstovavimo moterims Europos Sąjungos ekonominių ir socialinių interesų grupių sprendžiamuosiuose organuose

(2006/C 88/09)

2003 m. kovo 11 d. Europos Parlamentas, vadovaudamasis Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pranešimo apie atstovavimą moterims Europos Sąjungos ekonominių ir socialinių interesų grupių sprendžiamuosiuose organuose*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Thomas Ety**.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 88 nariams balsavus už, 13 - prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Europos Parlamento pozicijai, kad svarbu padidinti atstovavimą moterims ES ekonominių ir socialinių interesų grupių sprendžiamuosiuose organuose. Jis remia Parlamento kreipimąsi į atitinkamas šalių organizacijas, jų europines federacijas ir Europos Komisiją, kad jos dažniau ir sistemingiau domėtųsi šia problema. Remdamasi Parlamento prašymu, Europos Komisija turi pradėti rinkti duomenis ir kurti duomenų bazę, susijusią su atstovavimu moterims ES ekonominių ir socialinių interesų grupių sprendžiamuosiuose organuose. Komitetas konstatuoja, kad šioje srityje jau buvo imtasi veiksmų. Jo nuomone, Europos lyčių lygybės institutas bei Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas gali įnešti svarų indėlį į šią veiklą. Komitetas pastebi, kad Komisija šiuo metu vadovaujasi devyniais kriterijais, parengtais 2003 m. Italijai pirmininkaujant ES Tarybai.

1.2 Parlamentas daugiausia dėmesio skyrė darbdavių federacijoms ir profesinėms sąjungoms. Tikėtina, kad profesinių sąjungų sferos raida buvo pažangesnė, nei galima spręsti iš EP rezoliucijos ir pranešimo. Kita vertus, atrodo, kad geras darbdavių ir kitų ekonominių ir socialinių interesų grupių padėties ir raidos vertinimas, reikalauja suvokti faktą, kad minėtos organizacijos veikia kitaip, negu organizacijos, kurių nariai yra fiziniai asmenys.

1.2.1 Visos EESRK atstovaujamos ekonominių ir socialinių interesų grupės turi savų ypatumų. Teigiamą įtaką vieno tipo organizacijai darančios politinės priemonės nebūtinai daro tokį patį poveikį kitai organizacijai.

1.2.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas su susidomėjimu susipažino su veiksmų metmenimis lyčių lygybės srityje, kuriuos remia Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK), Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga bei Europos smulkių ir vidutinių įmonių asociacijų sąjunga (UNICE/UEAPME) ir Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP), ypač su šių organizacijų moterims teikiama pirmenybe „dalyvauti priimančias sprendimus“. Jis susidomėjęs laukia, kol bus paskelbtos metinės valstybių narių ir europinės ataskaitos apie šioje srityje padarytą pažangą.

1.3 EESRK, kaip ir Parlamentas, pritaria esamoms Europos politinėms priemonėms, kuriomis siekiama vyrų ir moterų dalyvavimo sprendimų priėmimo procese pusiausvyros. EESRK remia Parlamento požiūrį, jog reikia parodyti tikrą politinę valią, norint įgyvendinti pokyčius ir užtikrinti tinkamą vyrų ir moterų atstovavimo pusiausvyrą. Daugelyje organizacijų, vieni-jančių ne tik darbdavius ir darbuotojus, ši politinė valia iš tiesų reiškiasi. EESRK pasisako už tai, kad atstovaujamų organizacijų pateikti rezultatai būtų reguliariai perduodami Komisijai; be to, jis rekomenduoja Komisijai išplėtoti minėtą duomenų bazę, bendradarbiaujant su europinėmis federacijomis ir, perimant 2003 m. pirmininkavusios Italijos iniciatyvą, nustatyti atitinkamus rodiklius, kurie padėtų padidinti moterų įtaką sprendžiamuosiuose socialiniuose ir ekonominiuose organuose.

1.4 Asmenys, organizacijų siunčiami joms atstovauti tarptautiniu lygiu ir šalių vidinėse struktūrose, o prireikus — įgaliojami dalyvauti socialiniame dialoge, dažniausiai užima administracinius postus. Vis dėlto lygiai taip pat svarbu, kad organizacijos, norinčios padėti stiprinti atstovavimą moterims, siektų tokio politinio pasirengimo lygio, kurio, pasirinkdamos savo įgaliojimus atstovus, jau reikalauja daugelis organizacijų.

1.5 Savarankiškos ir pagalbinės struktūros bei moterų darbuotojų ir narių įdarbinimo tinklai gerokai prisidėjo prie teigiamų pokyčių organizacijose. Nors šie instrumentai nebūtinai, ne visur ir ne visada tampa panacėja, EESRK mano, kad naudinga juos dar plačiau taikyti ir populiarinti, ypač turint omenyje atstovavimą organizacijai išorėje.

1.6 Mokymasis ir kvalifikacijos kėlimas bei priemonės, padedančios derinti profesiją ir šeimą, yra tinkamiausias būdas remti moterų karjeros galimybes minėtose organizacijose. Būtų naudinga, jei Komisijos atsakingosios tarnybos, parengusios kovos su diskriminacija ir lygių galimybių įgyvendinimo priemonės, parengtų tokią politiką. Svarbiausias vaidmuo įgyvendinant šią politiką tenka darbdaviams ir profesinėms sąjungoms.

1.7 Nemažai ekspertų rekomenduoja nustatyti kvotas. Kvotų sistemas, kurios tam tikrose šalyse pasirodė veiksmingos politikos srityje ir socialinėse organizacijose, turėtų nuodugniai išnagrinėti minėtos organizacijos ir Komisija siekiant nustatyti veiksmus, lemiančius šių sistemų veiksmingumą ir sėkmę.

1.8 Komitetas norėtų, kad būtų įrašyta nuostata, jog valstybių narių siūlomų 2006-2010 m. kadencijos EESRK narių kandidatų sąrašuose būtų 30 % moterų (tokią procentinę dalį siūlo ekonominių ir socialinių interesų grupės), o kitos kadencijos sąrašuose ši procentinė dalis padidėtų iki 40 %.

1.9 Prie šio tyrimo išvadų EESRK vėl sugrįš 2006–2007 m., kai bus pratęsti jo įgaliojimai kitam ketverių metų laikotarpiui. Tuomet atsiras proga ištirti, ar naujų ES šalių narių politinės ir praktinės priemonės labai skiriasi nuo tų, kurias naudoja senosios valstybės narės. Pasak Komiteto, artimiausiu metu Parlamentas taip pat turėtų dar kartą išanalizuoti esamą padėtį ir ją palyginti su 2002 m. parengta rezoliucija ir pranešimu.

2. Pastabos

2.1 Kontekstas

2.1.1 2003 m. sausio mėn. Europos Parlamentas paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) parengti nuomonę dėl atstovavimo moterims socialinių partnerių sprendžiamuosiuose organuose.⁽¹⁾ Buvo siekiama papildyti statistinius duomenis, kuriuos Europos Parlamentas naudojo rengdamas savo rezoliuciją ir pranešimą dėl atstovavimo moterims Europos Sąjungos socialinių partnerių organuose (2002/2026 INI), ir suformuluoti rekomendacijas dėl strategijos, kurios reikėtų laikytis siekiant padidinti atstovavimą moterims įvairiuose šių socialinių partnerių organuose.

2.1.2 Savo rezoliucijoje Europos Parlamentas buvo konstatavęs, kad moterims nepakankamai atstovaujama organizacijose ir struktūrose, kuriose socialiniai partneriai keičiasi nuomonėmis socialinės politikos klausimais. Toliau rašoma, kad reikia parengti geresnę atstovavimo pusiausvyrą įtvirtinančias programas ir strategijas bei paraginti Europos Komisiją ir socialinius partnerius sistemingai kaupti reikiamus duomenis ir imtis tinkamų priemonių, kad būtų sustiprinta moterų įtaka sprendžiamuosiuose organuose, ne tik užtikrinant geresnę atstovavimą moterims šiuose organuose, bet ir integruojant lyties aspektą į jų vidaus politiką.

2.1.2.1 Kita vertus, Europos Parlamento tekste nurodoma, kad nepakanka nieko neįpareigojančių ketinimų deklaracijų, socialinių partnerių organizacijos turi imtis praktinių veiksmų, siekdamos įgyvendinti pokyčius ir užtikrinti atstovavimo pusiausvyrą.

2.1.3 Europos Parlamento rezoliucijoje ir pranešime EESRK nepaminėtas.

⁽¹⁾ Vėliau keičiantis informacija, „socialinių partnerių“ sąvoka buvo apibrėžta taip: ji apima ne tik darbdavių organizacijas ir profesines sąjungas, bet ir kitas EESRK atstovaujamas ekonominių ir socialinių interesų grupes.

2.1.4 EESRK yra pats reprezentatyviausias ES ekonominių ir socialinių interesų grupių (organizuotos pilietinės visuomenės) sambūris. Nors Komiteto uždavinys nėra konsultuoti jo atstovaujamas organizacijas atstovavimo moterims sprendžiamuosiuose organuose ir lygių galimybių politikos klausimais, tačiau jo sudėtis iš tiesų iš dalies atspindi šią politiką. EESRK yra viena iš Europos Parlamento nurodytų organizacijų, kur susitinka ekonominių ir socialinių interesų grupės, taip pat vienas iš organų ir struktūrų, kuriose jos konsultuojasi tarpusavyje socialinės politikos klausimais. Europos Parlamentui paprašius Komiteto nariai gali teikti informaciją ir konsultacijas.

2.2 Bendrosios pastabos

2.2.1 EESRK pritaria Europos Parlamento požiūriui, kad atstovavimas moterims ES socialinių ir ekonominių interesų grupių sprendžiamosiose struktūrose yra svarbus klausimas. Jis taip pat mano, kad geresnė statistinių duomenų bazė ir daugiau informacijos apie atitinkamą šių organizacijų politiką yra būtina sąlyga įgyvendinant su atstovavimo vyrams ir moterims sprendimų priėmimo procese pusiausvyrą susijusią Bendrijos politiką.

2.2.1.1 Jis konstatuoja, kad Europos Komisija pradėjo rinkti reikiamus duomenis. Buvo imtasi pirmų žingsnių siekiant sukurti Europos Parlamento minėtų duomenų banką ir apibrėžti rodiklius, leisiančius sustiprinti moterų įtaką ES ekonominiuose ir socialiniuose sprendžiamuosiuose organuose. Kita vertus, Komisija mano, kad sunku gauti duomenų apie minėtas interesų grupes. Reikia tikėtis, kad, sekdamas Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo pavyzdžiu, ateityje prie to galės nemažai prisidėti Europos lyčių lygybės institutas.

2.2.1.2 Be to, Komisija turi ir toliau plėtoti bendrosios politikos priemones, kad moterims būtų plačiau atstovaujama visame sprendimų priėmimo procese, pvz., politines priemones, padedančias įveikti įdarbinimo ir profesijos srityse vis dar pastebimą diskriminaciją ir pagerinti darbo ir šeimos pusiausvyrą šalyse narėse arba užtikrinti lygias galimybes ir vienodą požiūrį darbo vietoje.

2.2.2 EESRK iš esmės palankiai vertina darbdaviams, darbuotojams ir visai organizuotai pilietinei visuomenei keliamus Europos Parlamento reikalavimus ir pageidavimus. Dauguma jų buvo aptarta tyrime, kuris buvo pagrįstas klausimynu, kuris 2003 metais buvo išsiuntinėtas 222 tuometiniams Komiteto nariams.⁽²⁾ Klausimyną užpildė 107 nariai, buvo gauta apie 50 % atsakymų.⁽³⁾

⁽²⁾ Žr. Briuselio laisvojo universiteto ir Leidenio universiteto 2004 m. rugsėjo mėn. paskelbtą „Pranešimą apie sprendimų priėmimo pusiausvyrą EESRK“ („Report on balanced decision making in the EESC“, J. Oldersma, N. Lepeshko, A. Woodward, VUB Bruxelles, Université de Leiden) (tikrai anglų kalba), pateikiamą Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės specializuotojo skyriaus interneto tinklalapyje: http://www.es-c.eu.int/sections/soc/docs/balanced_decisionmaking_eesc.pdf.

⁽³⁾ Jei klausimyną užpildė du ar daugiau tos pačios organizacijos atstovų, jų atsakymai buvo traktuojami kaip vienas atsakymas.

2.2.2.1 Visų trijų EESRK grupių atsakymai pasiskirstė palyginti tolygiai: 34 % jų pateikė I grupė (darbdaviai), 31 % — II grupė (darbuotojai) ir 34 % — III grupė (įvairūs interesai).

2.2.2.2 Tyrimo metu moterims atstovavo 23 % EESRK narių. ⁽⁴⁾

2.2.2.3 Organizacijų, kuriose moterų procentas gana didelis, atstovių dalis galbūt buvo šiek tiek per didelė. Atsakymuose labiau atstovaujama organizacijoms, kuriose daugiau moterų, todėl bendras vertinimas gali būti truputį palankesnis moterims.

2.2.3 Klausimyne didelis dėmesys buvo skiriamas atstovaujamos organizacijos tipui ir pobūdžiui, jos valdymo struktūrai, atstovavimui jai nacionalinėse ir tarptautinėse organizacijose bei forumuose, moterų dalyvavimui joje ir jos vykdomai lygių galimybių politikai.

2.2.4 Be to, buvo surinkti ir išanalizuoti duomenys atsižvelgiant į klausimo metu pateiktą ekspertų nuomonę apie Belgijoje, Ispanijoje ir Skandinavijos šalyse susiklosčiusią padėtį ir sukaupą patirtį bei EESRK narių nuomonę. Dauguma duomenų buvo gauta iš profesinių sąjungų. Kaip buvo minėta Parlamento rezoliucijoje ir pranešime, duomenų apie darbdavius buvo nedaug, o apie kitas organizacijas beveik nebuvo surinkta jokios informacijos. ⁽⁵⁾

2.2.5 Tyrimas ir papildomi duomenys, į kuriuos buvo atsižvelgta, sustiprino Parlamento rezoliucijos perteiktą išpūdį: a) statistinė bazė iš tiesų yra labai ribota (vienintelė išimtis — informacija apie profsąjungas, bet šiuo atveju turimi duomenys teisingai neatspindi pastaruoju metu pasiektos pažangos ⁽⁶⁾), b) sunku, net problemiška palyginti informaciją apie skirtingas organizacijas, pavyzdžiui, tas, kurias sudaro fiziniai asmenys (pvz., profesines sąjungas), ir tas, kurių nariai gali būti ir organizacijos (pvz., įmonės). Skirtingi organizaciniai požymiai (pvz., žemės ūkio darbuotojų organizacijų arba MVI) gali pareikalauti skirtingų atstovavimo vyrams ir moterims pusiausvyros vertinimo metodų. Taip pat derėtų pastebėti, kad mažas atstovavimas moterims sprendžiamuosiuose organuose nebūtinai rodo, kad šioje organizacijoje nesilaikoma lygių galimybių politikos.

2.2.6 Viena iš kritinių pastabų apie Europos Parlamento rezoliuciją — ji sutelkė dėmesį į kiekybinius atstovavimo

aspektus, ignoruodama organizacijų, kuriose moterys kartais vaidina svarbesnį vaidmenį, negu galima spręsti iš formalų atstovavimą atspindinčių skaičių, politinių priemonių rengimo kokybinę plotmę. Pripažindamas šių kokybinių aspektų svarbą, EESRK nusprendė smulkiai jų nenagrinėti. Vis dėlto į jo tyrimą buvo įtrauktas atstovavimo moterims politikos rengimo struktūrose klausimas. Kokybiniai taip apibrėžtos politikos rengimo aspektai nusipelnė didesnio ne tik ekonominių ir socialinių interesų grupių bei jų europinių federacijų, bet ir Europos Parlamento ir Europos Komisijos dėmesio.

2.2.7 Nagrinėdamas ES ekonominių ir socialinių interesų grupių politiką ir praktiką šioje srityje, EESRK nusprendė atlikti integruotą atstovavimo politikos analizę (šalies ir europinių lygiu, įskaitant socialinį dialogą, ir tarptautiniu lygiu).

2.2.7.1 Europos įmonių tarybos tyrime nedalyvavo. Norint jas įtraukti, būtų prirėkę atlikti daug papildomų tyrimų, o EESRK nėra geriausiai tam pasirengusi struktūra. ⁽⁷⁾

2.2.8 Komitetas primena kovos už lyčių lygybę veiksmų planą, kurį 2005 m. kovo 1 d. parengė CES, UNICE/UEAPME ir CEEP, kurio vienas iš keturių prioritetų yra moterų vaidmens stiprinimas sprendimų priėmimo srityje.

2.3 Konkrečios pastabos (pagrįstos tyrimo rezultatais)

2.3.1 Beveik pusėje EESRK atstovaujamų dviejų pagrindinių tipų organizacijų (įvairių konfederacijų ir organizacijų, kurias sudaro individualūs nariai) moterys sudaro didelę narių dalį (40 % ar daugiau). Tik 10–15 % organizacijų priskiriamos kategorijai, kur moterų yra mažai (0–19 %). Atstovaujamose organizacijose moterys sudaro 36 %. (N.B. Kaip jau minėjome, apklausos metu tarp EESRK narių buvo 23 % moterų.)

2.3.2 Nors moterys dalyvauja šiose organizacijose, dažniausiai jos yra tarp politiką formuojančių darbuotojų, rečiau organizacijos atstovės, valdymo komandų narės, o dar rečiau — valdybos narės.

2.3.3 Tuo galima paaiškinti palyginti mažą atstovavimą moterims EESRK: iš tiesų, daugelis jo narių anksčiau yra buvę valdybų nariai.

⁽⁴⁾ Po 2004 m. gegužės mėn. įvykusio ES plėtros etapo ši procentinė dalis šiek tiek padidėjo (26 %).

⁽⁵⁾ Beje, 2002 m. UNICE yra pateikusi Parlamentui du kartus daugiau duomenų, negu jų buvo panaudota šiuose dokumentuose.

⁽⁶⁾ Taigi, nuo XX a. 10-ojo dešimtmečio pradžios iki XXI a. 1-ojo dešimtmečio pradžios ESRK kongrese dalyvavusių moterų dalis išaugo nuo 10–12 % iki 30 %, valdyboje šiandien jų yra 25 %, o valdymo komitete — 32 %. Asocijuotos organizacijos taip pat gali įrodyti savo raidos teigiamus pokyčius: daugelyje jų šiuo metu įsteigtos atstovavimo moterims tarnybos.

⁽⁷⁾ Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas atliko tyrimą apie Europos įmonių tarybas („European works councils in practice“, 2004). Šiame pranešime nagrinėjamas tam tikri konkretūs atvejai. Jis rodo, kad, išskyrus keletą išimčių, atstovavimas moterims teisingai neatspindi personalo sudėties. Taip yra galbūt dėl minėtų įmonių tarybų sudėties tarptautiniame lygmenyje.

2.3.4 Organizacijos, į EESRK delegavusios daug moterų, jas renka iš savo politiką formuojančių darbuotojų arba laikosi kitų nuostatų (pavyzdžiui, siekdamos mišrios sudėties), užuot siuntusios tik aukščiausio sprendimus priimančio lygmens atstoves.

2.3.5 Prireikus atstovauti šalies ir tarptautinio lygmens struktūroms, dauguma organizacijų renkasi mišrią atstovavimo formą. Šiuo atveju galimybė siųsti vieną ar keletą valdybos narių nusileidžia į antrąją poziciją.

2.3.6 Dauguma (apie ketvirtadalis) EESRK atstovaujamų organizacijų nedalyvauja socialinio dialogo komiteto darbe. Apie trečdalis organizacijų, kurios yra šio komiteto narės, pasirenka mišrią atstovavimo formą arba siunčia valdybos narius.

2.3.7 Viena iš Parlamento nurodytų politinių priemonių, galinčių pagerinti atstovavimą moterims sprendžiamuosiuose organuose — moterų reikalus sprendžiančių struktūrų kūrimas organizacijos viduje. Be to, Parlamentas mano, kad dažnai šios struktūros lieka simbolinės arba apsiriboja izoliuoto diskusijų forumo vaidmeniu. Dėl to jos turi ne nušalinti moteris nuo sprendimų priėmimo proceso, o jas įtraukti į tą procesą ir suteikti joms geresnes galimybes dalyvauti šiame procese. EESRK pritaria šiai nuomonei.

2.3.7.1 Parlamentas pabrėžia, kad moterų tinklų kūrimas organizacijose ir jam skiriama parama vaidina lemiamą vaidmenį rengiant moteris vadovaujančioms pareigoms.

2.3.8 Tik nedaugelis organizacijų (33 %), kurių atstovai atsakė į EESRK klausimyno klausimus, turi asocijuotas savarankiškas ar pagalbines moterų organizacijas. Daugeliu atvejų šioms struktūroms atstovaujama organizacijų valdybose, o apie pusę jų turi kitų galimybių daryti įtaką tokioms organizacijoms. 15 % atvejų vadovaujančios darbuotojos ir narės yra sukūrusios vieną tinklą; abi sistemos drauge sudaro 4 % atvejų (t. y. ir asocijuota savarankiška arba pagalbinė organizacija, ir tinklai).

2.3.8.1 Savarankiškų organizacijų ir tinklų daugiausia yra II grupėje (profesinės sąjungos) — t. y. 50–75 %. III grupėje jų yra 19–39 %, o I grupėje šis reiškinys kur kas mažiau paplitęs (6–19 %). Nemažai pagalbinių struktūrų yra žemės ūkio organizacijose (33 %), jas turi apie 10 % vartotojų ir sveikatos apsaugos organizacijų.

2.3.9 Kalbant apie politines priemones, kuriomis siekiama didinti moterų karjeros galimybes, konkrečiai — rengti jas užimti vadovaujančius postus, 46 % respondentų atsakė, kad jas taiko savo organizacijose. Labiausiai paplitusios politinės priemonės — tai mokymasis (26 %), darbo/vaikų priežiūros laiko derinimas (22 %) ir kontrolė/vertinimas (19 %). Vis dėlto šias karjeros skatinimo priemones taiko vos ketvirtadalis organizacijų.

2.3.10 Moterims skirtos specifinės priemonės atspindi moterų dalyvavimą organizacijose rodančioje statistikoje. Beveik pusė (48 %) atstovaujamų organizacijų skelbia, jog tokia statistika jose renkama, ir dauguma (67 %) jų teigia kasmet ją atnaujinančios.

2.3.10.1 II grupės organizacijos akivaizdžiai yra pačios aktyviausios šioje srityje (kur kas daugiau negu 50 %), antrąją vietą užima III grupės organizacijos (apie trečdalis). I grupėje ši procentinė dalis palyginti maža. Čia labai išryškėja skirtumas tarp labai prasto statistinių duomenų surinkimo (1 %) ir deklaruotos karjeros rėmimo politikos (11 %).

2.3.11 Iš 61 minėto atvejo, kai moterų karjeros siekių rėmimo politika yra vykdoma, 75 % respondentų pareiškė, kad ši politika davė rezultatų. 40 organizacijų yra įkurtos tarnybos arba paskirti už lyčių lygybės politiką atsakingi asmenys. Pusėje šių organizacijų tokią misiją vykdo visą darbo dieną dirbantis asmuo.

2.3.11.1 49 % atvejų buvo sėkmingi, kadangi padidėjo svarbius postus užimančių darbuotojų skaičius, o 46 % atvejų — išaugo moterų skaičius tarp politiką formuojančių darbuotojų.

2.3.12 Lygių galimybių politikos priemonės 68 % atvejų įgyvendina profesinės sąjungos (II grupė), 25 % atvejų — III grupės organizacijos ir 5 % atvejų — I grupės organizacijos.

2.3.13 Tam tikras skaičius organizacijų (33 nariai) pareiškė, kad su moterų karjeros siekais ir lygių galimybių rėmimo politika susiję klausimai joms neaktualūs.

2.3.14 Vyrų ir moterų proporcija EESRK atstovaujamosiose organizacijose, regis, yra kur kas labiau susijusi su proporcingu atstovavimu vyrams ir moterims tarptautiniu lygiu, gerokai mažiau su socialinio dialogo sfera, ir visiškai nesietina su atstovavimo pusiausvyra šalies struktūrose.

2.3.15 Atsižvelgiant į tai, kad į klausimus atsakę I grupei priklausančių asmenų mano, jog vyrų/moterų santykis jų organizacijose yra 70–30 %, EESRK jiems atstovaujančių vyrų/moterų atstovavimo procentinė dalis santykinai didelė (35 %) ir akivaizdžiai lenkia II grupės rezultatus (25 %, kai vyrų/moterų proporcija organizacijoje yra 60–40 %) ir III grupės rodiklius (27 % ir 65–35 %).

2.3.16 Tyrimo rezultatai rodo, kad vyrų ir moterų proporcija organizacijų valdymo struktūrose yra svarbiausias veiksnys, lemiantis stiprų atstovavimą moterims EESRK (žr. 2.3.2 ir 2.3.3 dalis). Europos Parlamentas pakvietė socialinius partnerius (ekonominių ir socialinių interesų grupes) „dar kartą apsvastyti savo atstovavimo mechanizmus ir atrankos procedūras bei savo įstatuose įtvirtinti proporcingo atstovavimo moterims ir vyrams principą“.⁽⁸⁾

⁽⁸⁾ PE 315.516, A5-0279/2002.

2.3.16.1 Savo tyrime EESRK mini valdybų tvirtinimo bei vyrų ir moterų skaičiaus proporcijų šiuose organuose nustatymo procedūras. Bendro sprendimo procedūra, regis, yra pati nepalankiausia moterims, kaip ir procedūra, kai atstovus skiria asocijuotos organizacijos. Procedūros, kurias anketą užpildę asmenys laiko pozityvesnėmis, minimos per retai, kad jomis būtų galima remtis darant išvadas.

2.3.17 Palyginę vyrų ir moterų sprendžiamuosiuose organuose proporcijų vidurkį ir skirtingas politines priemones, taikomas moterų karjeros galimybėms padidinti, galime daryti išvadą, kad didelis atstovavimas moterims sprendžiamuosiuose organuose, regis, siejamas tik su tikslais. Dviejų kandidatūrų kėlimo ir kvotų sistemas (apie kurias dar reikia daug kalbėti, aptariant ES politinių partijų programas) respondentai minėjo retai.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

PRIEDAS

Plenarinei asamblėjai priėmus pasiūlytą pakeitimą, iš skyriaus nuomonės buvo išbrauktas šis punktas, už kurį balsavo daugiau nei ketvirtadalis narių:

1.8 punktas

Nemažai ekspertų rekomenduoja nustatyti kvotas. Tačiau tai nereiškia, kad kvotos rekomenduojamos ekonominėms ir socialinėms organizacijoms. Vis dėlto siūloma, kad šią priemonę, kuri kai kuriose šalyse politiniu požiūriu buvo veiksminga, geriau išanalizuotų suinteresuotos organizacijos ir Komisija.

Balsavimo rezultatai:

Už 42

Prieš 55

Susilaikė 8

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą, ir Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą, suteikiantį Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrai teisę vykdyti savo veiklą Europos Sąjungos sutarties VI antraštinėje dalyje nurodytose srityse

COM(2005) 280 final — 2005/0124-0125 (CNS)

(2006/C 88/10)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. rugsėjo 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl „Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, įsteigiantį Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą, ir Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą, suteikiantį Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrai teisę vykdyti savo veiklą Europos Sąjungos sutarties VI antraštinėje dalyje nurodytose srityse“.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 24 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Sukhdev Sharma, antroji pranešėja An Le Nouail Marlière.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (2006 m. vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 94 nariams balsavus už, nė vienam — prieš ir 4 susilaikius.

1. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

1.1 Šių pasiūlymų tikslas yra išplėsti Europos rasizmo ir ksenofobijos stebėsenos centro (EUMC) įgaliojimus ir, vadovaujantis 2003 m. gruodžio 13 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimu, įsteigti Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą.

1.2 Pasiūlymai nuo galiojančių teisės aktų labiausiai skiriasi tuo, kad juose taikymo sritis nuo rasizmo ir ksenofobijos, kartu ir JT, TDO ir Europos Tarybos pripažintų sistemų, išplečiama ir apima visas chartijoje numatytas pagrindinių teisių sritis, nepažeidžiant tų sričių, kurias apima kitų Bendrijos agentūrų veikla.

1.3 Agentūra Europos Sąjungoje, valstybėse narėse, šalyse kandidatėse ir galimose šalyse kandidatėse, kurios dalyvauja Agentūros veikloje, nagrinės su Sąjungos teisės įgyvendinimu susijusius pagrindinių teisių klausimus. Be to, Komisija gali paprašyti Agentūros atlikti tyrimus ir teikti informaciją apie trečiąsias šalis, sudariusias su Bendrija asociacijos sutartis ar susitarimus, kuriuose yra nuostatų dėl žmogaus teisių pripažinimo, arba pradėjusias ar ketinančias pradėti derybas dėl tokių susitarimų.

1.4 Agentūros tikslas — teikti atitinkamoms Bendrijos ir jos valstybių narių institucijoms, įstaigoms, biurams ir agentūroms įgyvendinant Bendrijos teisę reikalingą pagalbą ir dalintis su jomis patirtimi pagrindinių teisių srityje, taip norint joms padėti griežtai laikytis šių teisių pagal savo kompetenciją imantis priemonių ar nustatant veiklos kryptis.

1.5 Agentūra, veikdama nepriklausomai, pagal temines veiklos sritis rinks ir vertins duomenis apie praktinį Sąjungos priemonių poveikį pagrindinėms teisėms ir apie geriausią šių teisių laikymosi ir propagavimo praktiką; ji teiks nuomones dėl pagrindinių teisių politikos raidos, plačiau informuos visuomenę apie visus susijusius ES aktus ir reguliavimo priemones,

skatins dialogą su pilietine visuomene, derins savo veiklą ir palaikys ryšius su įvairiais pagrindinių teisių srityje veikiančiais subjektais. Agentūra neturės skundų sprendimo mechanizmo.

1.6 Pasiūlymas suteikia Agentūrai įgaliojimus užsiimti veikla tose srityse, kurios yra nurodytos Europos Sąjungos sutarties VI antraštinėje dalyje.

2. Bendros pastabos

2.1 Komitetas pritaria Europos Vadovų Tarybos sprendimui įsteigti Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą (toliau — Agentūra), kuri stiprintų Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje nustatytus principus ir praktiką. Joje bus sukurta Sąjungos pagrindinių teisių stebėsenos sistema, padėsianti suderinti valstybių narių pagrindinių teisių politiką. Komitetas pritaria daugeliui šio Komisijos pasiūlymo nuostatų, ypač šioms:

- nustatant Agentūros įgaliojimus, vadovaujamosi Pagrindinių teisių chartija; pirmą kartą socialinės teisės ir kultūros teisės nėra atskiriamos ir yra vienodai vertinamos. Todėl Agentūrai suteikiama galimybė socialinių teisių įgyvendinimo klausimu pateikti išankstinį išspėjimą (net ir kalbant apie ES santykius su trečiosiomis šalimis);
- Agentūros veiklos sritis Tarybos sprendimu išplečiama, įtraukiant į ją klausimus, susijusius su policijos ir teismų bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose;
- numatyta galimybė pagal Europos Sąjungos sutarties 7 straipsnį pradėtos procedūros atveju į Agentūrą kreiptis techniniais klausimais;
- siūlomos priemonės, skatinančios valdančiosios tarybos narius, direktorių ir forumo narius veikti nepriklausomai ir visuomenės interesų labui;

— šalių kandidačių arba potencialių šalių kandidačių dalyvavimas.

2.2 Komitetas pritaria siūlomo reglamento konstatuojamosios dalies 2 pastraipai, kurioje pripažįstama galiojančių teisių Sąjungos teritorijoje ginti piliečius ir ne piliečius apimtis. Konstatuojamojoje dalyje rašoma: „Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje dar kartą įtvirtinamos teisės, kylančios iš visoms valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų ir tarptautinių įsipareigojimų, Europos Sąjungos sutarties, Bendrijos sutarčių, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, Bendrijos ir Europos Tarybos priimtų socialinių chartijų ir Europos Bendrijų Teisingumo Teismo ir Europos žmogaus teisių teismo teisminės praktikos“.

Komitetas pripažįsta, kad Sąjungoje reikia surasti pusiausvyrą tarp saugumo (ypač prieš terorizmą nukreiptų priemonių) ir žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos ir propagavimo. Po Rugsėjo 11-osios išpuolių ir vėlesnių sprogdinimų Madride ir Londone žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms gali iškilti pavojus, nes valstybės narės imasi naujų prieš terorizmą nukreiptų priemonių. Deja, didžiausias Europos šalių bendradarbiavimo saugumo srityje trūkumas yra tas, kad ši politika nėra įtraukta į Bendrijos teisę ir iš esmės formuojama laikantis tarpvyriausybinių metodo (trečiasis ES ramstis). Dėl šios priežasties Europos Sąjungos vaidmuo yra labai ribotas. Be to, trūksta skaidrumo priimant sprendimus, kadangi šiame procese nedalyvauja Europos Parlamentas ir Europos Teisingumo Teismas. Papildžius naujosios Agentūros kompetenciją trečiuoju ES ramsčiu (ES sutarties VI antraštinė dalis), Sąjungos politika laisvės, saugumo ir teisingumo požiūriu įgytų reikiamą pusiausvyrą ⁽¹⁾.

2.3 Komitetas pripažįsta Europos Tarybos patirtį ir turimą žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių (tarp jų ir persvarstytoje Europos socialinių teisių chartijoje numatytų socialinių teisių) stebėsenos mechanizmą. Pripažįstame ir Europos Tarybos ir Europos Žmogaus Teisių Teismo kompetenciją sprendžiant žmogaus teisių pažeidimus pagal konvencijų ir tarptautinės teisės nuostatas. Agentūros kompetencija šioje srityje yra mažesnė. Dėl šios priežasties ypač daug dėmesio turi būti skiriama geresnei koordinacijai ir glaudesniai Agentūros ir Tarybos bendradarbiavimui.

Agentūra, kaip ir Europos bendrijos Teisingumo Teismas, priimdama nuomones ir sprendimus, privalo remtis tarptautiniais tekstais dėl pirminės ir antrinės ES teisės aiškinimo ir taikymo.

Komitetas dar kartą prašo, kad ES prisijungtų prie Europos pagrindinių žmogaus teisių konvencijos ir prie Europos

Tarybos pataisytos Europos socialinės chartijos, kai tik ES įgaus reikalingos kompetencijos.

2.4 Komitetui didelį susirūpinimą kelia tai, kad pasiūlyme neskatinamas ir neremiamas platesnių organizuotos pilietinės visuomenės sluoksnių atstovavimas naujosios Agentūros valdančiojoje taryboje ir pagrindinių teisių forumė (toliau – forumas). Tai prieštarauja Europos valdymo baltajai knygai, kurioje teigiama, kad pilietinė visuomenė atlieka svarbų vaidmenį, suteikdama piliečiams galimybę išsakyti jiems rūpimus klausimus ir tarndama jų poreikiams... Pilietinė visuomenė vis dažniau laiko Europą puikia galimybe politikos kryptims ir visuomenei keisti. Tai realus būdas išplėsti diskusijas apie Europos paskirtį ir galimybę piliečiams aktyviau dalyvauti įgyvendinant Sąjungos tikslus, sukurti struktūruotą sistemą nuomonei pareikšti, kritikuoti ir protestuoti. ⁽²⁾

2.5 Valdančiosios tarybos ir forumo veikloje turėtų dalyvauti ne vien teisininkai ir mokslininkai, bet ir kitokios patirties turintys asmenys, ypač nevyriausybinių organizacijų, socialiniai partneriai, kultūros, religinės ir humanistinės organizacijos, propaguojančios ir ginančios tų mūsų visuomenės grupių pagrindines teises, kurios yra socialiniu požiūriu atskirtos ir yra atsidūrusios nepalankioje padėtyje.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Teisinis pagrindas ES pagrindinių teisių agentūrai įsteigti

3.1.1 Galima teigti, kad Europos bendrijos (EB) steigimo sutarties 308 straipsnis ir Tarybos sprendimas pagal VI antraštinę dalį nėra pakankamas pagrindas užtikrinti Agentūros kompetenciją Sąjungos teisėje numatytose srityse. EB sutarties 308 straipsnis suteikia Bendrijai (o ne Sąjungai) teisę vieningai imtis atitinkamų priemonių siekiant Bendrijos tikslo tose srityse, kuriose EB sutartis nesuteikia tam reikalingų įgaliojimų. Svarbiausias Bendrijos tikslas yra užtikrinti, kad jos veiksmai neprieštarautų pagrindinėms žmogaus teisėms ir jas gintų, tačiau Sutartyje tam nėra numatyta konkrečių įgaliojimų.

3.1.2 Siūlomame Tarybos sprendime Agentūrai numatoma suteikti įgaliojimus užsiimti veikla, kuri priklauso Europos Sąjungos sutarties VI antraštinėje dalyje nurodytoms sritims.

3.1.3 Komitetas pabrėžia, kad pagal Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 4 dalį žmogaus teisių apsauga ir propagavimas – tai bendros Sąjungos vertybės ir tikslai; toje pat straipsnio dalyje nurodoma, kad „Sąjunga pati pasirūpina savo tikslams pasiekti ir savo politikai įgyvendinti reikalingomis lėšomis“. Todėl Komitetas prašo Tarybos pagal 6 straipsnio 4 dalies nuostatas Agentūros kompetencijai suteikti tvirtą teisinį pagrindą, taip užtikrinant, kad Agentūrai būtų suteikti jos pareigoms atlikti reikalingi įgaliojimai.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl Hagos programos – laisvė, saugumas ir teisingumas (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños) – CESE 1504/2005, 2005 12 15.

⁽²⁾ COM(2001) 428 final, p. 14–15

3.2 Agentūros uždaviniai (4 straipsnis)

3.2.1 Komitetas rekomenduoja 2 straipsnį „Tikslas“ papildyti punktu, numatančiu, kad vienas iš Agentūros tikslų yra rengti rekomendacijas, kuriomis Bendrijos institucijos, įstaigos, biurai ir agentūros ir valstybės narės galėtų pasinaudoti imdamosi priemonių ir numatydami veiklos kryptis pagrindinių teisių srityje; taip pat teikti informaciją apie tai, kokių teisinių veiksmų galėtų imtis nacionalinės žmogaus teisių agentūros, kad apgintų asmenis ar asmenų grupes, patiriančias diskriminaciją dėl teisinės valstybės principo neatitinkančių įstatymų ar valstybėje susiklosčiusios praktikos.

Agentūra turėtų kasmet parengti ataskaitą dėl pagrindinių teisių įgyvendinimo Europos Sąjungoje ir reguliarias ataskaitas dėl santykių su tarptautinėmis institucijomis, visų pirma prekybos ir pagalbos plėtrai teikimo srityse, dėl asociacijos sutarčių ir Kotonu konvencijos.

3.2.2 Komitetas taip pat rekomenduoja suteikti Europos Parlamentui, Tarybai ir Komisijai galimybę prašyti Agentūros įvertinti, ar siūlomas naujas ES teisės akto projektas arba politikos kryptis (įskaitant išorės politikos kryptis, pavyzdžiui, prekybą su besivystančiomis šalimis) atitinka Pagrindinės teisių chartijos nuostatas, paliekant Agentūrai teisę, gavus atitinkamų savo organų sutikimą arba jiems pasiūlius, inicijuoti, kad būtų įvertintas bet kuris su siūlomu Europos teisės aktu susijęs klausimas.

3.3 Veiklos sritys (5 straipsnis)

3.3.1 Konsultacijų metu surinkti duomenys rodo, jog 90 % apklaustųjų pageidavo, kad svarbiausiomis Agentūros veiklos sritimis ir toliau liktų rasizmas ir ksenofobija. Todėl Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymo 5 straipsnio 1 dalies b punktui, kad Agentūros daugiametėje programoje į temines veiklos sritis visuomet būtų įtraukiami rasizmo ir ksenofobijos klausimai.

3.3.2 Vis dėlto Komitetas laikosi nuomonės, jog norint, kad į naujosios Agentūros veiklą pagal 4 straipsnio 1 dalies b punktą būtų įtraukta kova su rasizmu ir ksenofobija, valdančiojoje taryboje reikėtų įsteigti specialų rasizmo ir ksenofobijos reikalų komitetą, kuris nustatytų veiklos kryptį ir skirtų atitinkamus išteklius.

3.4 Valdančioji taryba (11 straipsnis)

3.4.1 Sudėtis

Komitetas pritaria visus suinteresuotus subjektus vienijančios Agentūros idėjai ir mano, kad ši įvairovė turėtų atsispindėti

valdančiosios tarybos sudėtyje⁽³⁾. Tačiau Komitetui kelia susirūpinimą tai, kad siūlomame reglamente neremiamas ir neskatinamas platesnių organizuotos pilietinės visuomenės sluoksnių atstovavimas valdančiojoje taryboje.

Europos valdymo baltojoje knygoje nurodoma, kad, atsižvelgiant į EB sutarties 257 straipsnį su pakeitimais, padarytais Nicos sutartimi, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto vaidmuo užmezgant tarp institucijų ir pilietinės visuomenės naujus abipusės atsakomybės ryšius yra labai svarbus⁽⁴⁾. Vadovaudamiesi šiuo teiginiu, rekomenduojame, kad vieną valdančiosios tarybos narį skirtų ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas.

3.4.2 Susitarimai dėl valdymo

Komitetui kelia susirūpinimą Agentūros nepriklausomybė ne tik nuo ES institucijų, bet ir nuo valstybių narių. EUMC patirtis rodo, kad valstybės narės, kurias trikdė Centro darbas, siekė stiprinti savo įtaką Centro valdymo organams⁽⁵⁾. Kadangi daugeliu atveju, įgyvendinant ES teisę, būtent valstybės narės (Taryboje veikiančios atskirai arba kartu) gali pažeisti pagrindines žmogaus teises, naujoji Agentūra turėtų būti apsaugota nuo politinio valstybių narių kišimosi. Viena iš apsaugos priemonių turėtų būti nepriklausomų valdančiosios tarybos narių skyrimas.

Agentūros valdymo mechanizmas turi būti atviras visuomenei. Europos valdymo baltojoje knygoje nustatyti penki gero valdymo principai: atvirumas, dalyvavimas, atskaitomybė, veiksmingumas ir nuoseklumas. Komitetas rekomenduoja valdančiąją tarybą skirti vadovaujantis atvirumo ir skaidrumo principais. Komisija valstybėms narėms turi pateikti valdančiosios tarybos narių pareigybinius nuostatus. Įdarbinimo procesas turėtų būti skaidresnis — informacija apie priėmimą į darbą valstybėse narėse turėtų būti skelbiama žiniasklaidoje ir naudojantis nacionaliniais ir europiniais tinklais.

Komisija taip pat turi patvirtinti naujosios Agentūros biudžetą (19 straipsnio 3 dalis) ir darbo planą (5 straipsnio 1 dalis). Agentūros nepriklausomybei garantuoti reikia sukurti tokius mechanizmus, kurie kiek įmanoma geriau užtikrintų, kad būtų laikomasi Jungtinių Tautų nustatyto Paryžiaus principo, kuris taikomas nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms.

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl Europos rasizmo ir ksenofobijos kontrolės centro (pranešėjas Sukhdev Sharma) CESE 1615/2003, 3.3.3 punktas (OL C80, 2004 03 30).

⁽⁴⁾ Nicos sutarties, iš dalies keičiančios EB sutartį, 257 str., p. 15.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Europos rasizmo ir ksenofobijos kontrolės centro (pranešėjas Sukhdev Sharma) CESE 1615/2003, 3.3.4 punktas (OL C 80, 2004 03 30).

3.4.3 Valdančiosios tarybos posėdžių skaičius

Komitetas rekomenduoja Agentūros valdančiajai tarybai rinktis dažniau nei kartą per metus, kad būtų užtikrinta didesnė tarybos narių atskaitomybė ir aktyvesnis jų dalyvavimas.

3.5 Vykdomoji valdyba (12 straipsnis)

Numatyta, kad vykdomąją valdybą sudarys pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir du Komisijos atstovai. Mūsų nuomone, Komisijai atstovaujančių narių dalis yra per didelė ir gali kelti pavojų Agentūros nepriklausomybei. Todėl Komitetas rekomenduoja valdančiosios tarybos narių skaičių nuo dviejų padidinti iki penkių.

Komitetas dar kartą išreiškia pageidavimą, kad Agentūros ir Europos Tarybos bendradarbiavimas būtų glaudesnis ir labiau suderintas, kaip jau buvo minėta šios nuomonės 2.3 punkte, o mūsų svarbiausias tikslas turėtų būti Europos Sąjungoje sukurti žmogaus teisių principus. Todėl Komitetas rekomenduoja, kad vieną valdančiosios tarybos narį į vykdomąją valdybą paskirtų Europos Taryba. Tokia tvarka užtikrins Agentūros veiklos sinergiją ir papildomą Agentūros ir Europos Tarybos vaidmenį.

3.6 Pagrindinių teisių forumas (14 straipsnis)

3.6.1 Komitetui kelia susirūpinimą, kad siūlomame reglamente neremiamas ir neskatinamas platesnių organizuotos pilietinės visuomenės sluoksnių atstovavimas forume. Jame turėtų dalyvauti kuo platesnis suinteresuotų subjektų ratas: nevyriausybinės organizacijos, socialiniai partneriai, kultūros, religinės ir humanistinės organizacijos, suinteresuotos, kad būtų ginamos žmogaus teisės. Komitetas rekomenduoja, kad organizuotai pilietinei visuomenei atstovautų bent trečdalis forumo narių.

3.6.2 Reglamente siūloma, kad forumui pirmininkautų Agentūros direktorius. Forumas turėtų būti ne tik direktoriui, bet ir visai valdančiajai tarybai skirtas informacijos šaltinis.

Todėl jam turėtų pirmininkauti valdančiosios tarybos pirmininkas, užtikrinsiantis glaudų abiejų organų ryšį.

3.6.3 Nereikėtų užmiršti nepriklausomų pagrindinių žmogaus teisių ekspertų tinklo patirties. Komitetas rekomenduoja, kad forume dalyvautų ir nepriklausomų ekspertų tinklo atstovai.

3.7 Nepriklausomybė ir visuomenės interesai (15 straipsnis)

3.7.1 Kad Agentūra būtų nepriklausoma, reikia sukurti tokius mechanizmus, kurie kiek įmanoma geriau garantuotų, kad būtų laikomasi nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms taikomo JT Paryžiaus principo. Todėl Komitetas rekomenduoja 15 straipsnio 1 punktą, kuriame teigiama, kad „Agentūra savo uždavinius atlieka visiškai nepriklausomai“ pakeisti taip:

„Agentūra savo uždavinius atlieka visiškai nepriklausomai, laikydamasi JT nustatyto Paryžiaus principo, kuris taikomas nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms.“

3.8 Finansinės nuostatos (5 skyrius), 19 straipsnis (biudžeto sudarymas)

Komitetas dar kartą primena Paryžiaus principus dėl deramo finansavimo, kuris turi būti skiriamas Agentūros pareigoms ir veiklai vykdyti. Šiuo finansavimu turėtų būti siekiama sudaryti Agentūrai sąlygas įdarbinti pakankamai darbuotojų, gauti lėšų patalpoms ir programoms. Neturėdama deramų finansavimą garantuojančių priemonių, Agentūra būtų neapsaugota nuo ES institucijų ir valstybių narių politinės įtakos.

3.8.1 Todėl Komitetas rekomenduoja prieš 19 straipsnio 1 dalį įrašyti tokį punktą:

„(1A) Sudarant metinį biudžetą, Agentūros pareigoms vykdyti bus skiriamas reikiamas Sąjungos finansavimas. Agentūra išimties tvarka gali metiniame biudžete nenumatyti ypatingai arba papildomai veiklai prašyti papildomų lėšų.“

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimo atstovauti pilietiniame dialoge

(2006/C 88/11)

2003 m. rugsėjo 25 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsniu, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Europos pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimo atstovauti pilietiniame dialoge*

ir, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 19 straipsnio 1 dalimi, įsteigti pakomitetį, kuris organizuotu Komiteto darbą šiuo klausimu.

Pakomitetis preliminarų nuomonės projektą priėmė 2006 m. sausio 12 d. Pranešėjas Jan Olsson.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (2006 m. vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 103 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 6 susilaikius.

1. Preambulė

1.1 Pastaraisiais dešimt penkiolika metų Europos institucijų susidomėjimas dialogu su pilietine visuomene, ypač su organizuota pilietine visuomene Europos lygmeniu, nuolat augo. Institucijos pripažino, kad politika negali būti gera, jei nesiklausoma piliečių ir jei nedalyvauja ir nepritaria žmonės, kuriems tiesiogiai taikomi ES sprendimai.

1.2 Pilietinės visuomenės veikėjų sukaupta patirtis ir profesionalumas, jų tarpusavio dialogas ir dialogas visais lygiais su valstybės institucijomis ir valdžios įstaigomis, derybos, pastangos suartinti požiūrius ar net ieškoti bendro sutarimo leidžia teikti visuotinius interesus iškeliančius pasiūlymus. Taip padidėja politinių sprendimų patikimumas ir pagerėja jų kokybė, nes juos geriau supranta ir priima piliečiai.

1.2.1 Suteikdama piliečiams galimybių individualiai ar kolektyviai dalyvauti valstybės reikalų valdyje ištraukiant į organizuotos pilietinės visuomenės veiklą, dalyvaujamąją demokratiją turtina atstovaujamąją demokratiją ir taip stiprina Europos Sąjungos demokratinį teisėtumą.

1.3 Todėl reikėtų priminti ir pabrėžti, kad dėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto sudėties, vaidmens ir nuo pat įkūrimo sutarčių jam suteiktų įgaliojimų, istoriškai jis nuo pat pradžių buvo visavertis Europos lygio dalyvaujamosios demokratijos veikėjas ir seniausia jos sudedamoji dalis.

1.4 „Teisė dalyvauti“, kurios jau seniai reikalavo pilietinė visuomenė ir Europos mastu veikiančios organizacijos, šiandien yra ypatingai svarbi. Tikslams ir iššūkiams, su kuriais susiduria Europos Sąjunga, įgyvendinti reikia susitelkti visus vietos lygio veikėjus ir jų atstovus.

1.5 Šią būtinybę pripažino ir Europos Vadovų Taryba, Lisabonoje 2000 m. kovo 23–24 d. svarščiusi Lisabonos strategijos ⁽¹⁾ įgyvendinimo klausimą ir dar kartą prie šios temos grįžusi 2005 m. kovo 22–23 d. sprendama, kaip atnaujinti šią strategiją ⁽²⁾.

1.6 2001 m. liepos mėn. Europos valdymo baltojoje knygoje ⁽³⁾ Europos Komisija pilietinės visuomenės dalyvavimą rengiant ir įgyvendinant Sąjungos politikos kryptis pavadino vienu pagrindinių gero valdymo principų ir viena prioritetinių veiklos sričių siekiant atnaujinti Bendrijos metodą ir padidinti institucijų veiklos demokratiškumą.

1.7 Dalyvaujamosios demokratijos principui taip pat skiriamas *Sutarties dėl Konstitucijos Europai* ⁽⁴⁾ I-47 straipsnis. Todėl, nepaisant Sutarties dėl Konstitucijos Europai ratifikavimo proceso nesėkmių, ES institucijos turi laikytis šio mastymo būdo ir įvesti tikrą dalyvaujamąją demokratiją. Kad ši atitiktų modernaus Europos valdymo reikalavimus, būtina įdiegti priemones, kurios leistų Europos piliečiams, ypač jų veiklos organizacijoms, diskutuoti, konsultuoti ir veiksmingai daryti poveikį Sąjungos ir jos politikos kryptių vystymuisi vykstant tikram struktūruotam dialogui su organizuota pilietine visuomene.

⁽¹⁾ Išvadų 38 punkte (dok. SN 100/00) Europos Vadovų Taryba skelbia: „Sąjunga, valstybės narės, regionų ir vietos valdžios institucijos, socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė bus aktyviai įtraukiami į įvairias partnerystės formas“.

⁽²⁾ Išvadų 6 punkte (dok. 7619/05) Europos Vadovų Taryba pabrėžia: „Greta vyriausybių, visi kiti susiję veikėjai – parlamentai, vietos ir regionų institucijos, socialiniai partneriai, pilietinė visuomenė – turi įsisavinti strategiją ir aktyviai prisidėti prie jos tikslų įgyvendinimo“.

⁽³⁾ Sutarties dėl Konstitucijos Europai I-47 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „institucijos palaiko atvirą, skaidrų ir nuolatinį dialogą su atstovaujamosiomis asociacijomis ir pilietine visuomene“, o 1 dalyje prašoma institucijų atitinkamomis priemonėmis suteikti piliečiams ir „atstovaujamosioms asociacijoms“ galimybę skelbti nuomones apie visas Sąjungos veiklos sritis ir viešai jomis keistis.

⁽⁴⁾ Žr. dokumentus apie pirmąją Europos lygio organizuotos pilietinės visuomenės konventą, vykusį 1999 m. spalio 15–16 d. (CES-2000-012-FR) ir nuomones dėl „Organizuotos pilietinės visuomenės vaidmens ir indėlio į Europos kūrimą“ (1999 m. rugsėjo 23 d., CES 851/1999, OL C 329, 1999 m. lapkričio 17 d.), „Komisijos ir nevyriausybinių organizacijų – partnerystės stiprinimas“ (2000 m. liepos 13 d., CES 811/2000, OL C 268, 2000 rugsėjo 19 d.), „Organizuotos pilietinės visuomenės ir Europos valdymo – Komiteto įnašas rengiant baltąją knygą“ (2001 m. balandžio 26 d., CES 535/2001, OL C 193, 2001 m. liepos 10 d.), „Europos valdymo baltosios knygos“ (2002 m. kovo 21 d., CES 357/2002, OL C 125, 2002 gegužės 27 d.).

1.8 EESRK savo ruožtu aktyviai dirba dalyvaujamąsios demokratijos vystymo srityje bendradarbiaudamas su kitomis ES institucijomis ir pilietinės visuomenės atstovaujamosiomis organizacijomis.

1.8.1 Todėl 1999 m. spalio mėn. EESRK surengė pirmą konventą dėl organizuotos pilietinės visuomenės vaidmens ir indėlio kuriant Europą. Vėliau Komitetas priėmė keletą nuomonių, susijusių su dialogo tarp pilietinės visuomenės organizacijų ir Europos institucijų vystymu ir didesniu struktūravimu ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

2. Pilietinio dialogo dalyviai Europos lygiu ⁽⁷⁾

2.1 Pilietinio dialogo dalyviai Europos lygiu yra organizacijos, atstovaujančios konkrečioms ir (arba) visuotiniams piliečių interesams. Todėl Europos socialinių partnerių organizacijos pagal savo pobūdį neatsiejamai dalyvauja pilietiniame dialoge. Socialinis dialogas šiuo požiūriu yra puikus konkretaus dalyvaujamąsios demokratijos principo įgyvendinimo pavyzdys. Tačiau reikėtų vėl pabrėžti esminį skirtumą tarp socialinio dialogo ir pilietinio dialogo. Europos socialinis dialogas yra aiškiai apibrėžtas tiek dalyvių, tiek tikslų ir procedūrų požiūriu, o Europos socialiniai partneriai turi beveik teisės aktų leidybos galių ⁽⁸⁾. Socialiniam dialogui būdingi specialūs įgaliojimai ir nepriklausomai veikiančių dalyvių pareigos.

2.2 Europos lygmeniu šios organizacijos būna pačių įvairiausių formų ir pavadinimų, iš jų populiariausios yra asociacijos, federacijos, fondai, forumai ir tinklai ⁽⁹⁾. Dažnai šie skirtingi pavadinimai apibendrinami terminu „nevyriausybinės

organizacijos“ (NVO), kuris iš tiesų vartojamas įvairioms nepriklausomoms ir pelno nesiekiančioms struktūroms pavadinti. Taip pat pasirodo, kad daugelis Europos organizacijų yra tarptautinės.

2.3 Europos organizacijos koordinuoja tikrųjų narių ir asocijuotųjų narių veiklą įvairiose valstybėse narėse ir dažnai už ES ribų. Jos persigrupuoja ir vis dažniau sudaro Europos tinklus, taip yra socialinių reikalų, aplinkos, žmogaus teisių, vystymosi, vartojimo ar socialinės ekonomikos srityse.

2.4 Siekiant parodyti Europos pilietinės visuomenės organizacijų įgytą mastą ir jų jungimosi būdą, šios nuomonės priede pateikiama Europos lygio organizacijų, federacijų ir svarbiausių tinklų įvairiuose organizuotos pilietinės visuomenės sektoriuose, išskyrus socialines ir profesines organizacijas, apžvalga. Šiame dokumente nurodoma apie dvidešimt konkrečių sektorių.

2.4.1 Ši apžvalga rodo, kad Europos organizuota pilietinė visuomenė darosi vis labiau struktūruota ir kad įvairi pačių šių organizacijų struktūra: jos gali būti sudarytos tik iš nacionalinių atitinkamam sektoriui priklausančių organizacijų (kai kuriais atvejais netgi iš regionų ir vietos lygio organizacijų); jų nariai gali būti tiek Europos ir nacionalinės organizacijos, tiek ir visų lygių fiziniai ir juridiniai asmenys. Jungimasis į tinklą paprastai vyksta pagal dvi schemas: tinklas sudaromas iš tam tikro sektoriaus Europos organizacijų arba prie jo prisijungia nacionalinės ir Europos organizacijos.

2.5 Akivaizdu, kad tam tikros Europos pilietinės visuomenės organizacijos, nekalbant apie kai kurias nacionalines organizacijas ar tinklus, paprastai turi patirties ir kompetencijos, leidžiančios joms reikalausti teisės dalyvauti konsultavimosi procesuose formuojant ES politikos kryptis. Tačiau aišku ir tai, kad, nesant objektyvių vertinimo kriterijų, Europos pilietinės visuomenės organizacijų (kurios nėra socialinių partnerių organizacijos) gebėjimas atstovauti yra dažnai kvestionuojamas. Asociacijų pasaulis laikomas padriku, nes dažnai yra susiskaldęs į daugybę organizacijų; manoma, kad jos dažniau atstovauja savo narių specifiniams interesams nei visuotiniams interesams ir kad joms trūksta skaidrumo. Be to, daugelis mano, kad jos negali daryti realios įtakos politikos formavimo procesui ir sprendimų rengimui.

3. Gebėjimo atstovauti reikalavimas

3.1 EESRK jau ne kartą pabrėžė, kad tik pagal aiškiai apibrėžtas atstovavimo taisykles pilietinės visuomenės veikėjams gali būti suteikta teisė veiksmingai dalyvauti Bendrijos politikos formavimo ir sprendimų rengimo procese.

⁽⁵⁾ EESRK taip pat surengė dvi kitas konferencijas šioms problemoms spręsti. Pirmoji vyko 2001 m. lapkričio 8–9 d. tema „Organizuotos pilietinės visuomenės vaidmuo Europos valdyme“, antroji buvo surengta 2004 m. kovo 8–9 d. tema „Dalyvaujamoji demokratija: dabartinė padėtis ir perspektyvos, kurias atveria Europos Konstitucija“.

⁽⁶⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomone, pilietinis dialogas igauna tris formas:

⁽⁷⁾ pirmą formą – tai pilietinei visuomenei atstovaujančių Europos organizacijų dialogas dėl Sąjungos ir jos įgyvendinamų politikos kryptų plėtros ir ateities, antrą formą – struktūruotas ir nuolat vykstantis dialogas tarp šių organizacijų ir Sąjungos, trečią formą – nuolatinis sektorių dialogas tarp pilietinės visuomenės organizacijų ir teisėkūros ir vykdomosios valdžios atstovų. Žr. sutarties 137 ir 138 straipsnius.

⁽⁸⁾ Europos lygio pelno nesiekiančių pilietinės visuomenės organizacijų sąrašą savanoriškai sudarė Europos Komisija (CONECCS duomenų bazė). Jame užregistruota apie 800 organizacijų, tačiau keletą jų reikėtų perkelti į socialinę ir profesinę kategoriją.

⁽⁹⁾ Žr. 5 išnašą. Nuomonės 4.2.5. punktas (CES 357/2002).

3.1.1 Be pagrindinio demokratijos principo, gebėjimo atstovauti reikalavimas atitinka ir siekį suteikti daugiau aiškumo ir padidinti organizuotos pilietinės visuomenės įtaką Europos mastu.

3.1.2 Todėl EESRK parengė gebėjimo atstovauti kriterijus, kuriuos su galutiniais pakeitimais pateikė savo 2002 m. kovo 20 d. nuomonėje dėl Europos valdymo baltosios knygos ⁽¹⁰⁾. Kad Europos organizacija būtų laikoma galinčia atstovauti, ji turi atitikti devynis kriterijus:

- būti tvarios struktūros Europos mastu;
- turėti galimybę tiesiogiai pasitelkti kompetentingus narius;
- atstovauti visuotiniams interesams, atitinkantiems Europos visuomenės interesus;
- ją turi sudaryti organizacijos, atitinkamų valstybių narių mastu pripažintos galinčiomis atstovauti ginamiems interesams;
- turėti priklausančių organizacijų daugumoje valstybių narių;
- būti atskaitinga organizacijos nariams;
- turėti įgaliojimą atstovauti ir veikti Europos mastu;
- būti nepriklausoma ir neprivalėti laikytis išorės interesus ginančių direktyvų;
- būti skaidri, ypač finansų ir sprendimų priėmimo srityse.

3.1.3 Toje pačioje nuomonėje EESRK siūlė „apsvarstyti šiuos kriterijus su institucijomis ir pilietinės visuomenės organizacijomis kaip bendradarbiavimo ateityje pagrindą“.

3.2 Siekiant išvengti nesutarimų dėl šių nuomonėje nustatytų gebėjimo atstovauti kriterijų taikymo srities, būtina aiškiai skirti „konsultacijas“, paprastai pradedamas visose organizacijose, turinčiose kompetencijos atitinkamoje srityje, ir „dalyvavimą“, kaip organizacijai suteiktą galimybę oficialiai ir aktyviai dalyvauti bendrame valios reiškimo procese ginant Sąjungos ir jos piliečių visuotinius interesus. Šis procesas, kuris remiasi demokratijos principais, leidžia pilietinės visuomenės organizacijoms aktyviai dalyvauti formuojant politikos kryptis ir rengiant sprendimus dėl ES ir jos politikos raidos ir ateities ⁽¹¹⁾.

3.2.1 Net jei atrodytų, kad toks skirtumas įgauna akademinio pobūdžio, jis yra būtinas: gebėjimas atstovauti sudaro išankstinę sąlygą dalyvauti, nes suteikia teisėtumo. Konsultacijų

⁽¹⁰⁾ Žr. 2001 m. balandžio 26 d. Komiteto nuomonę dėl „Organizuotos pilietinės visuomenės ir Europos valdymo – Komiteto įnašas rengiant baltąją knygą“ (CES 535/2001 - OL C 193, 2001 m. liepos 10 d. – 3.4 punktas).

⁽¹¹⁾ COM(2002) 704 final

tikslas yra išklausti požiūrius ir pasinaudoti pilietinės visuomenės veikėjų patirtimi neprimetant išankstinių sąlygų. Dėl to konsultacijos nėra mažiau svarbi pilietinio dialogo sudedamoji dalis.

3.3 Pirmiau minėtoje Europos valdymo baltojoje knygoje Komisija numatė kai kuriuose sektoriuose, kuriuose konsultacijų praktika jau nusistovėjo, parengti partnerystės susitarimus, peržengiančius minimalius visoms jos tarnyboms taikomus konsultacijų standartus. Tačiau Komisija padarė išvadą, kad tokie organizuotos pilietinės visuomenės susitarimai suteikia garantijų dėl savo atvirumo ir gebėjimo atstovauti, bet Komisija nenagrinėjo taikytinų kriterijų klausimo.

3.4 2002 m. gruodžio 11 d. komunikatas ⁽¹²⁾, nustatantis bendrus principus ir minimalius standartus, taikomus Komisijos pradėtoms konsultacijoms su suinteresuotomis šalimis, skiria „atviras“ konsultacijas, vykstančias pagal globalią ir ne išskirtinę poziciją, ir „tikslingas“ konsultacijas, kuriose suinteresuotosios ir su konsultacijomis susijusios šalys — tikslinės grupės — yra apibūdinamos pagal „aiškius“ ir „skaidrius“ atrankos kriterijus. Bet čia dar nėra apibrėžta jokių kriterijų.

3.4.1 Tame pačiame komunikate Komisija taip pat pabrėžia, kad ji teikia didelės reikšmės Europos atstovaujamųjų organizacijų indėliui ir remiasi EESRK jau atliktais darbais gebėjimo atstovauti kriterijų klausimu atrenkant galinčias dalyvauti pilietiniame dialoge organizacijas.

3.5 EESRK, kaip tarpininko tarp Europos Sąjungos sprendimus priimančių institucijų ir organizuotos pilietinės visuomenės, vaidmenį sustiprino Nicos sutartis, todėl dabar Komitetui tenka didesnė atsakomybė už:

- keitimosi nuomonėmis tarp pilietinės visuomenės atstovų organizavimą pateikiant įvairią motyvaciją ir ginant skirtingus interesus, ir
- Europos organizuotos pilietinės visuomenės organizacijų ir tinklų bei Sąjungos institucijų struktūruoto ir nuolatinio dialogo skatinimą.

3.6 Tačiau reikia pabrėžti, kad ši nuomonė nėra taikoma:

- nuolatiniam sektorių dialogui tarp pilietinės visuomenės organizacijų ir teisėkūros ir vykdomosios valdžios atstovų, ypač Komisijoje ⁽¹³⁾;

⁽¹²⁾ Todėl gebėjimo atstovauti problematika yra ne mažiau svarbus klausimas šiame kontekste, nes ateityje su pilietinės visuomenės organizacijomis bus galima ne tik konsultuotis, bet jos turės teisę dalyvauti ES sektorių politikos formavimo ir su ja susijusių nuomonių rengimo procese ir šių sprendimų įgyvendinimo ir stebėsenos procese. Tačiau ši problematika kelia daugeliu požiūriu skirtingo pobūdžio ir svarbos šioje nuomonėje minimus klausimus, o tai rodo, kad, atėjus laikui, jų sprendimui reikės ypatingo dėmesio.

⁽¹³⁾ EESRK sudaro trys grupės, atstovaujančios darbdaviams (I grupė), darbuotojams (II grupė) ir kitiems organizuotos pilietinės visuomenės ekonomikos ir socialinių reikalų veikėjams (III grupė).

— Europos socialiniam dialogui ir Europos socialinių partnerių organizacijoms, kurių gebėjimas atstovauti yra aiškiai nustatytas remiantis šioms organizacijoms taikomais kriterijais. Ši nuomonė taip pat netaikoma socialinėms ir profesinėms sektoriaus dialoge dalyvaujančioms organizacijoms. Šios organizacijos vis dėlto yra laikomos visateisiais pilietinio dialogo dalyviais.

3.7 Taigi ši nuomonė buvo parengta pirmiausia siekiant patikslinti ir racionalizuoti EESRK ryšius su organizacijomis ir tinklais bei suteikti daugiau pasitikėjimo dialogui su organizuota pilietine visuomene stiprinant šių organizacijų ir tinklų teisėtumą.

3.7.1 Tokia perspektyva pati savaime papildo sustiprinto ir struktūruoto dialogo su Europos pilietine visuomene įgyvendinimo darbą:

— apskritai visais visuotinių interesų klausimais, ypač susijusiais su Europos Sąjungos vystymusi ir ateitimi, ir

— EESRK atliekant konsultavimo funkciją, susijusią su Bendrijos politikos nustatymu ir įgyvendinimu.

3.8 Ši nuomonė taip pat galėtų:

— būti naudinga medžiaga ar net atskaitos tašku pamąstymams kitoms institucijoms, ypač atsižvelgiant į tai, kad Europos mastu bus stiprinama dalyvaujamoji demokratija ir įgyvendinamas tikras europinis pilietinis dialogas, ir

— atverti tarpinstitucinio bendradarbiavimo sritį, kur būtų keičiamasi gera praktika, ypač su Komisija ir Europos Parlamentu, ir kur EESRK nereikėtų kištis į jų dialogo su Europos organizuota pilietine visuomene organizavimo metodiką.

3.9 EESRK pabrėžia, kad šiame kontekste pilietinės visuomenės organizacijų akreditavimo ES institucijose sistema turi privalumų ir trūkumų. Tačiau ši nuomonė Komitetui nėra tinkamiausia priemonė nurodyti tokios sistemos gerąsias puses. Jis mano, kad tai yra glaudžiai susiję su gebėjimo atstovauti klausimu ir kad juos galiausiai teks nagrinėti kartu rengiant dideles diskusijas, įtraukiant visas suinteresuotąsias šalis, ES institucijas ir pilietinės visuomenės organizacijas.

4. EESRK ir Europos pilietinės visuomenės organizacijos: pragmatiška ir atvira pozicija

4.1 Suvokdamas, kad tik iš dalies atspindi įvairovę ir raidą to, ką apima terminas „organizuota pilietinė visuomenė“,

EESRK ėmėsi iniciatyvų ir įgyvendino reformų, kad būtų kuo plačiau užtikrintas organizuotos pilietinės visuomenės atstovavimas.

4.2 Prie savo struktūrų ir veiklos jis įvairiais būdais prijungia vis daugiau Europos pilietinės visuomenės organizacijų ir tinklų, ypač tų, kuriems nėra ar dar nėra tiesiogiai atstovaujama Komitete, tačiau šis prijungimas nesiremia aiškiais gebėjimo atstovauti kriterijais.

4.2.1 Taigi, visos trys EESRK grupės⁽¹⁴⁾ pripažįsta Europos organizacijas suteikdamos joms patvirtintos organizacijos statusą. Paprastai Komiteto nariai turi tiesioginių ar netiesioginių ryšių su šiomis organizacijomis, bet tai nėra būtina sąlyga.

4.2.2 **Skyrių**⁽¹⁵⁾ veikloje dažnai dalyvauja Europos organizacijos, galinčios realiai dalyvauti rengiant nuomones. Skyriai praneša apie vykstančius darbus, pateikia pastabų, gali siųsti ekspertus ir dalyvauti organizuojamuose klausymuose ar konferencijose.

4.2.3 EESRK organizuoja renginius (konferencijas, seminarus, klausymus ir t.t.) įvairiomis temomis, pavyzdžiui, Lisabonos strategija, darnus vystymasis ir 2007–2013 m. finansinės perspektyvos; dar galima paminėti Europos Konvento⁽¹⁶⁾ darbo stebėsenos susitikimus.

4.2.3.1 Organizuotos pilietinės visuomenės dalyviai pasirenkami pragmatiškai, remiantis grupių, EESRK narių, skyrių ar sekretoriato siūlymais. Šiuose renginiuose taip pat paprastai gali dalyvauti pageidaujantys pilietinės visuomenės organizacijų atstovai.

⁽¹⁴⁾ EESRK yra šeši skyriai, nagrinėjantys visas Europos Sąjungos veiklos sritis, kuriose Komitetas atlieka konsultacinę funkciją.

⁽¹⁵⁾ Pagal 2001 m. gruodžio 15 d. Lakeno Europos Vadovų Tarybos deklaraciją, Europos Konventas buvo įgaliotas užmegzti dialogą su pilietine visuomene. Šią užduotį atliko Konvento pirmininko pavaduotojas Jean-Luc Dehaene, su kuriuo EESRK surengė aštuonis informacinius susitikimus ir diskusijas su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis ir tinklais. Tuose susitikimuose dalyvavo Konvento nariai ir jo Prezidiumas. Šių susitikimų sėkmę patvirtino Europos Parlamento ir EESRK bendradarbiavimas rengiant ir atliekant svarstymus apie tas organizacijas ir tinklus dar prieš Konstitucinių reikalų komisijai 2004 m. lapkričio mėn. priimant parlamentinę ataskaitą dėl Sutarties dėl Konstitucijos Europai. Iš pradžių EESRK suorganizavo visų suinteresuotų organizacijų atstovų klausymą, kuriame dalyvavo Konstitucinių reikalų komisijos pirmininko pirmasis pavaduotojas ir du Europos Parlamento pranešėjai. Vėliau tinklų atstovai buvo pakviesti kalbėti tiesiogiai Parlamento komisijai.

⁽¹⁶⁾ CESE 1498/2003 fin – 2.2.6 punktas.

4.3 Tokio bendradarbiavimo papildomas etapas buvo įveiktas 2004 m. sukūrus EESRK ir Europos organizuotos pilietinės visuomenės pagrindinių sektorių atstovų **ryšių grupę**. Šiuo metu grupėje greta dešimties EESRK atstovų (tarp jų EESRK pirmininkė ir trijų grupių bei šešių skyrių pirmininkai) yra keturiolika narių iš pagrindinių organizacijų ir tinklų, aktyviai dirbančių ryšių grupės atstovaujamuose sektoriuose, ar tai būtų jau turinčios patvirtintą statusą organizacijos, ar ne.

4.3.1 Šios grupės vaidmuo yra užtikrinti Komiteto suderintą strategiją plėtojant santykius su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis ir tinklais, ir, kita vertus, kontroliuoti, kaip įgyvendinamos kartu patvirtintos iniciatyvos.

4.4 Ši apžvalga atskleidžia iki šiol EESRK taikytą pragmatiską poziciją, kuri atspindi atvirą ir neišskirtinį metodą progresyviai struktūruojant Komiteto ryšius su Europos organizuota pilietine visuomene. Suteikiant patvirtintos organizacijos statusą ar skyriams vedant sektorių konsultacijas, taikomas tikslingesnis metodas.

4.5 Šiuo požiūriu *ad hoc* grupės 2004 m. vasario 10 d. galutinėje ataskaitoje „Struktūruotas bendradarbiavimas su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis ir tinklais“ pabrėžiama, kad „gebėjimo atstovauti klausimas neginčijamai vertas didelio dėmesio, bet šis klausimas neturi kliudyti žengti į priekį“ ir rekomenduojama elgtis „išmintingai šioje srityje, kurioje reikia atsargumo, bet reikalaujama būti atvirais ir pragmatiškais“.

5. Trijų dalių gebėjimo atstovauti vertinimo procedūra

5.1 Akivaizdu, kad nuomonėje dėl Europos valdymo baltosios knygos EESRK nustatyti kriterijai nėra vienodai aiškiai išdėstyti. Todėl yra būtina patikslinti jų reikšmę ir mastą, kad juos būtų galima įvertinti ir taikyti praktikoje.

5.2 Šiuo klausimu EESRK mano, kad svarbu įvesti aišką, vienodą ir paprastą gebėjimo atstovauti Europos pilietinės visuomenės organizacijoms vertinimo procedūrą vengiant sudėtingos, galinčios sukelti prieštaravimų problematikos.

5.3 Ši procedūra turi leisti išnagrinėti kriterijus pagal Europos organizacijų struktūrai ir veiklai pritaikytą metodiką. Ji taip pat turėtų remtis pačių organizacijų dalyvavimu minėto vertinimo procese. EESRK jokių būdu nesiruošia kištis į šių organizacijų nepriklausomumą.

5.4 Todėl ši procedūra turėtų remtis šiais principais:

- skaidrumu;
- objektyvumu;
- nediskriminavimu;
- galimybe patikrinti;
- Europos organizacijų dalyvavimu.

5.5 Siūloma, kad procedūra būtų sudaryta iš šių trijų vertinimo elementų:

- organizacijos įstatų nuostatos ir jų taikymas;
- organizacijos skyriai valstybėse narėse;
- kokybiniai kriterijai.

5.5.1 Du pirmieji vertinimo elementai yra aiškūs ir siejasi su kiekvienai organizacijai būdinga struktūra. Taip jie sudaro geras galimybes gana objektyviai vertinti organizacijos gebėjimą atstovauti išsaugant pilietinės visuomenės dinamiškumą. Trečiasis elementas yra sudėtingesnis.

5.6 EESRK mano, kad siūlomas žingsnis nesudaro organizacijoms ypatingo krūvio ir jų nevaržo, bet reikalauja skaidrios struktūros ir veiklos. Beje, skaidrumas yra pagrindinis demokratijos ir visuotinių interesų principas, nes leidžia įvairioms visuomenės interesų grupėms, pavieniams piliečiams ir valdžios įstaigoms susipažinti su organizacijų struktūromis ir veikla bei susidaryti savo nuomonę apie jas.

5.7 Remdamasis šiais principais ir vertinimo kriterijais, EESRK galėtų sukurti procedūrą, kuri leistų įvertinti Europos pilietinės visuomenės organizacijų gebėjimą atstovauti. Ši procedūra galėtų būti veiksminga įdiegiant specialią vertinimo priemonę visų pirma ryšių grupei bendradarbiaujant su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis ir tinklais.

6. Įstatai ir jų taikymas

6.1 EESRK mano, kad yra tiesioginis glaudus jau pasiūlytų kriterijų ir Europos pilietinės visuomenės organizacijų įstatų ryšys.

6.2 Paprastai visos Europos mastu veikiančios organizacijos, ar jos būtų *de jure* ar *de facto*, privalo turėti įstatus (¹⁷).

6.3 Pagal EESRK jau nustatytus kriterijus (¹⁸) ir planuojant, kad ateityje jie bus visiškai veiksmingi, Europos organizacijos įstatuose turėtų būti nurodyta ar numatyta:

- organizacijos veiklos sritys ir jos tikslai;
- narystės kriterijai;
- veiklos nuostatai, kurie turi būti demokratiški, skaidrūs ir kuriuose turi būti apibrėžta valdymo organų atskaitingumo („accountability“) organizacijos nariams sąvoką;
- organizacijų narių finansiniai išsipareigojimai;
- audituotą metinę finansinę ataskaitą ir viešo pobūdžio veiklos ataskaitą.

6.4 Kadangi Europos teisės aktų šioje srityje nėra, kiekviena organizacija visiškai savarankiškai priima savo įstatus pagal galiojančius nacionalinius teisės aktus (¹⁹).

6.4.1 Todėl verta paminėti, kad 1991 m. (²⁰) Europos Komisija pasiūlė teisės aktą, leidžiantį steigti „Europos asociacijas“. Šio dokumento tikslas buvo sukurti teisinę formą, tinkančią asociacijoms, daugelyje valstybių narių turinčioms priklausančių organizacijų, panašiai kaip akcinėms bendrovėms ir kooperatyvams. Šio pasiūlymo esminės nuostatos sutampa su pirmiau pateiktais pasiūlymais dėl įstatų turinio.

6.4.2 Tačiau pasiūlymas, kuriam EESRK (²¹) pritarė, buvo atmestas, nes pasipriešino kai kurios valstybės narės. Komisija jį atsiėmė. EESRK yra įsitikinęs, kad tokie įstatai yra pagrindinė teisė jungtis į asociacijas stiprinanti priemonė - pagrindinė laisvės, kurią gina Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, ir Europos pilietybės išraiška. Be kita ko, jis mano, kad Sutarties dėl Konstitucijos Europai I-47 straipsnyje minimi principai turėtų paskatinti grįžti prie pasiūlymo.

6.4.3 Todėl EESRK vėl pasisako už tarptautinių asociacijų europinį statusą, kuris būtų panašus į Europos politinių partijų

(¹⁷) Pasirodo, kad net kai kurie didieji Europos tinklai turi įstatus. Jie taikomi, pavyzdžiui, Europos socialinio sektoriaus nevyriausybinėms organizacijoms ir CONCORD (nevyriausybių organizacijų, veikiančių vystymo srityje) tinklui. Kai kurie savo įstatų neturi, pavyzdžiui, „Green 9“ (nevyriausybių aplinkos apsaugos organizacijų grupė) ir Žmogaus teisių tinklas, vienijantis nevyriausybines žmogaus teisių srityje veikiančias organizacijas.

(¹⁸) Žr. 3.1.2. punktą.

(¹⁹) Pavyzdžiui, Belgijos įstatymuose numatytas tarptautinių pelno nesiekiančių asociacijų (AISBL) statusas.

(²⁰) COM(91) 273/1 ir 2.

(²¹) Nuomonė CES 642/92, 1992 m. gegužės 26 d. – OL C 223, 1992 m. rugpjūčio 31 d.

statusą, įsigaliojusį 2003 m. lapkričio mėn. (²²). Tai neprieštarauja šioje nuomonėje pateiktiems pasiūlymams.

6.5 Taigi, reikia remtis principu, kad organizacijos narės turi atitinkamomis priemonėmis ir procedūromis užtikrinti įstatų laikymąsi ir jų taikymo kontrolę vykstant demokratiškiems vidaus procesams, kai priimami atitinkamos organizacijos sprendimai.

6.6 Kad būtų užtikrintas Europos pilietinės visuomenės organizacijų veiklos skaidrumas, reikėtų, kad šie įstatai, metinės finansinė ir veiklos ataskaitos bei visa informacija, susijusi su organizacijų narių finansiniais išsipareigojimais ir finansavimo šaltiniais būtų vieši, jei įmanoma juos paskelbiant ir kiekvienos atitinkamos organizacijos interneto svetainėje.

7. Organizacijos įsitvirtinimas valstybėse narėse

7.1 Tarp EESRK siūlomų kriterijų yra ir toks, pagal kurį Europos organizacija daugumoje valstybių narių turi turėti jai priklausančių organizacijų, kurios būtų pripažintos atstovaujančiomis ginamiems interesams.

7.2 Kad šį kriterijų būtų galima taikyti praktiškai, EESRK mano, jog Europos organizacijai turi būti atstovaujama daugiau negu pusėje Europos Sąjungos valstybių narių, kad ji būtų laikoma galinčia atstovauti. Šis reikalavimas yra būtinas, net jei neseniai įvykusi ES plėtra padėtų apsunkina.

7.3 Kad būtų įmanoma įvertinti visų Europos organizacijų įsitvirtinimą valstybėse narėse, reikėtų paskelbti organizacijų narių sąrašą, net jeigu tai būtų organizacijos (juridiniai asmenys), nepriklausomos nuo išorės interesų grupių ir atstovaujančios pilietinei visuomenei valstybėse narėse, ir (arba) panašaus pobūdžio Europos organizacijų grupės.

7.4 Sunku įvertinti Europos organizacijos ar jai priklausančių nacionalinių organizacijų padėtį, kad būtų galima jas pripažinti ir laikyti galinčiomis atstovauti. Vertinant reikėtų vadovautis toliau pateikiamais svarstymais.

7.5 Reikia pradėti nuo principo, kad tiek nacionalinės, tiek tarptautinės organizacijos įstojimas į Europos organizaciją turi atitikti ne tik konkrečios Europos organizacijos įstatuose numatytus narystės kriterijus, bet ir tuos, kurie yra numatyti pačios stojančios organizacijos įstatuose.

7.6 Tada nacionaliniai skyriai, kaip ir Europos organizacija, kuriai jie priklauso, viešai skelbtų savo įstatus ir veiklos ataskaitas, o tai leistų atskleisti organizacijos vidaus struktūrą ir jos veiklą. Taip pat būtų pageidautina sužinoti pavienių narių, tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių organizacijai, skaičių, kaip to reikalauja Europos Taryba.

(²²) OL L 297, 2003 m. lapkričio 15 d.

8. Kokybiniai kriterijai

8.1 Pirmiau minėtus kriterijus dėl jų pobūdžio galima įvertinti objektyviai ir aiškiai. Sunkiau vertinti ir taikyti kokybinius kriterijus. Žinoma, organizacijos įstatai, ypač jos veiklos tikslai, turimos priemonės ir geografinio paplitimo mastas suteikia keletą vertinimo aspektų. Tačiau gali paaiškėti, kad jų nepakanka vertinant organizacijos gebėjimus atstovauti. Todėl kokybiniais kriterijai vertinamas galimas aptariamųjų organizacijų indėlis.

8.2 Šiame kontekste reikia vėl priminti, kad nuomonėje nenagrinėjamos organizacijos, turinčios reikiamos patirties, kad galėtų dalyvauti atvira konsultacijų procese (žr. ankstesnius punktus), o tik tos, kurios yra kviečiamos oficialiai ir veiksmingai dalyvauti politikos formavimo procese. Tai rodo, kad reikalinga išsami analizė.

8.3 Taigi, kokybiniai kriterijai yra susiję su organizacijos patirtimi, gebėjimu atstovauti piliečių interesams Europos

institucijose, su jai reiškiamu pasitikėjimu ir reputacija, kurią pripažįsta institucijos ir kiti Europos organizuotą pilietinę visuomenę sudarantys sektoriai.

8.4 Štai kodėl reikia vertinti galimą Europos organizacijos indėlį, remtis jos kokybiniais gebėjimais atstovauti ir būdais, kaip ta organizacija savo veikla yra įsitraukusi į Europos institucijų vykdomus konsultacinius procesus.

8.5 Šiuo požiūriu svarbiausia, kad Europos organizacijos skaidriai pateiktų savo veiklos ataskaitas ir visą kitą svarbią informaciją. Taip pat galėtų būti naudojami „veiklos rodikliai“, kaip tai itin dažnai praktikuojama universitetų ir mokslinių tyrimų srityje. Tokius rodiklius reikėtų nustatyti bendradarbiaujant su Europos pilietinės visuomenės organizacijomis.

8.6 Bet kuriuo atveju šiame dinamiškame ir atvira procese EESRK ketina veikti skaidriai, pragmatiškai ir objektyviai.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės sukūrimo ES

(2006/C 88/12)

Europos Komisijos narys László Kovács, vadovaudamasis Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. gegužės 13 d. kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą su prašymu pateikti tiriamąją nuomonę dėl *Bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės sukūrimo ES*.

Ekonominės ir pinigų sąjungos bei ekonominės bei socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Lars Nyberg.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 94 nariams balsavus už, 6 - prieš ir 4 susilaikius.

Išvados ir rekomendacijos

Jau 1992 metais Onno Ruding savo pranešime konstatavo būtinybę parengti bendras taisykles mokesčių bazei nustatyti. Be to, pasiūlymą buvo raginama išplėsti, įtraukiant klausimą dėl minimalaus ir maksimalaus apmokestinimo tarifų.

Šiuo metu, kai yra sukurta darbo grupė, kuri, vadovaujama Komisijos, netrukus parengs pasiūlymą dėl bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės, EESRK nuomone, pagaliau yra žengtas žingsnis teisinga linkme. Atsižvelgiant į klausimo sudėtingumą, visiškai suprantama, kad šiam darbui atlikti prireiks trejų metų. Be to, ši grupė atlieka darbus labai skaidriai. Visi dokumentai tiesiogiai pateikiami internete, taigi visi pageidaujantys turi galimybę sekti diskusijų eigą. Žvelgiant į ateitį, reikėtų stengtis išvengti, kad neryžtingumas keičiant per ilgą laiką nusistovėjusias nacionalines sistemas sulėtintų bendros pelno mokesčio bazės įvedimą. Valstybės narės privalo parodyti, kad narystė Europos Sąjungoje yra vertinga, nes tik Europos Sąjungoje yra galimybė įvesti bendrą konsoliduotą pelno mokesčio bazę. Taip pat kol kas derėtų atidėti klausimą dėl mokesčio tarifo, kad būtų galima sumažinti sunkumus, išylančius siekiant susitarimo dėl mokesčio bazės.

Apmokestinimo sistemas iš esmės turi kurti politikai. Bendras pelno mokesčio taisykles turi nustatyti Ministrų Taryba ir Europos Parlamentas, antraip ši sritis laipsniškai taps reglamentuojama Europos Teisingumo Teismo praktikos. Be to, labai svarbu, kad diskusijose dalyvautų socialiniai partneriai ir apskritai visa pilietinė visuomenė.

Kuriant bendrą pelno mokesčio bazę vadovaujamasi principu: „Niekas nėra aišku tol, kol nepaaiškėja viskas“. Tačiau kai egzistuoja rimtas vilkinimo pavojus, reikėtų nuolat patikrinti, ar nėra galimybių, įgyvendinant antrines direktyvas, laipsniškai pradėti vykdyti dalinių sprendimų, dėl kurių jau yra pasiekti susitarimai.

Klausimai, kuriuos būtina numatyti, yra iš dalies juridinio, iš dalies ekonominio pobūdžio ir iš dalies techniniai. Komitetas norėtų paraginti Komisiją ir valstybes nares — nepaisant

daugybės techninių detalių ir tarp valstybių esančių ženklių skirtumų — visų pirma atsižvelgti į ekonominius pranašumus, kuriuos suteiks bendra konsoliduota pelno mokesčio bazė.

Šios nuomonės pabaigoje galima rasti Komitete vykusių diskusijų aptariant pasiūlymus, susijusius su bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės principais, santrauką. Be to, darbo, susijusio su techniniais aspektais, klausimais Komitetas ragina Komisiją vadovautis nuomonėje išdėstytais principais. Komitetas nusprendė sutelkti visą dėmesį į principų pagrindimą, nes, Komiteto nuomone, iš esmės pritarus šiems principams, lengviau pasirinkti iš įvairių galimų techninių sprendimų.

1. Kontekstas

1.1 2005 m. gegužės 13 d. Komisijos narys Laszlo Kovacs kreipėsi į EESRK su prašymu parengti tiriamąją nuomonę dėl bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės. Komisijos narys atkreipė dėmesį į tai, kad sukūrus tokią mokesčio bazę būtų išspręsta daugelis problemų, su kuriomis tenka susidurti bendrovėms, veikiančioms keliose ES valstybėse narėse. Pasiūlymą tvirtai remia verslininkai ir daugelis vyriausybių.

1.2 Nuo 2001 m. Komisija paskelbė keletą komunikatų ir pranešimų dėl pelno mokesčio, įskaitant 2001 m. spalio mėn. paskelbtą svarbų pranešimą dėl įmonių apmokestinimo.

1.2.1 Po 2004 m. liepos mėn. paskelbtų neoficialių dokumentų, kuriuose buvo kalbama apie bendrą konsoliduotą pelno mokesčio bazę, ir diskusijos Ministrų Taryboje buvo sudaryta speciali grupė iš valstybių narių ekspertų. Iki 2007 m. ši grupė nuodugniai tirs visus praktinius bendros mokesčio bazės įvedimo aspektus. Minėta diskusija, kaip ir ši nuomonė, yra išimtinai susijusi su pelno mokesčio skaičiavimo baze, o ne su pelno mokesčio tarifu. Joje taip pat nebuvo aptartas „apmokestinimo pagal buveinės valstybės taisykles“ („home-state taxation“) klausimas. Buvo kalbama tik apie galimą preliminarų konjunktūrinio pobūdžio projektą, nors bendra mokesčio bazė yra visuotinio masto projektas.

1.3 Diskusijoje buvo aptariama ne vien tai, kaip įvesti bendros pelno mokesčio bazės nustatymo sistemą, bet taip pat buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad ši bazė turi būti konsoliduota. Tai ypač aktualu bendrovėms, aktyviai veikiančioms kelete valstybių narių. Siekiant užtikrinti optimalų bendros pelno mokesčio bazės sistemos veikimą, būtina sudaryti sąlygas, kad šios bendrovės galėtų pereiti prie vienodos pelno mokesčio bazės ir bendrai skaičiuoti visos bendrovių grupės pelną. Taigi skaičiavimai būtų konsoliduoti. Todėl atsiranda poreikis kurti sistemas, kurios leistų nustatyti, kokią pelno dalį sukūrė kiekviena iš grupę sudarančių bendrovių.

1.4 Diskusijose buvo aptartas tik pelno mokestis, o ne apskritai visi įmonių apmokestinimo aspektai. Yra daug įmonių rūšių, pavyzdžiui, pelno nesiekiančios organizacijos ir fondai, ir valstybėse narėse jos skiriasi. Jei bendra mokesčių bazė būtų įvesta ribotos turtinės atsakomybės bendrovėms, pelno apmokestinimo požiūriu pasikeistų šių bendrovių ir kitų rūšių bendrovių santykiai. Taigi apmokestinant kitų rūšių bendrovių ir organizacijų pelną, gali prireikti nacionaliniu lygiu koreguoti nuostatas. Minėtoji Komisijos ir valstybių narių ekspertų grupė nenumatė šio aspekto; jis nenumatytas ir šioje nuomonėje.

2. Ankstesnės EESRK nuomonės dėl pelno mokesčio bazės

2.1 Problemas, kylančias dėl skirtumų tarp skirtingose ES valstybėse narėse taikomų pelno mokesčio bazių, EESRK nagrinėjo kelete savo nuomonių. EESRK siekia tikslo sukurti teisingas sąlygas laisvai konkurencijai, kuri būtų naudinga bendrovėms, veikiančioms tarpvalstybiniu mastu, išsaugant nacionalinių bendrovių apmokestinimo sistemų stabilumą⁽¹⁾. EESRK mano, kad iš pradžių derėtų pamėginti rasti sprendimą dėl bendros pelno mokesčio bazės ir tik po to pradėti nagrinėti mokesčio tarifų klausimą⁽²⁾.

2.2 Bendra pelno mokesčio bazė turėtų sudaryti galimybę sumažinti ar net visai panaikinti daugumą kliūčių, su kuriomis susiduria Europos Sąjungos bendrovės, plėtodamos veiklą tarpvalstybiniu mastu. Iš šių problemų galima būtų paminėti:

- dvigubą apmokestinimą,
- vidinės kainodaros taikymą tarpvalstybiniais sandoriais,
- nevienodą požiūrį į skirtingus rezervus, susijungiant bendrovėms, esančioms skirtingose valstybėse,

⁽¹⁾ Europos Sąjungos mokesčių politika – ateinančių metų prioritetai, EESRK nuomonė – OL C 48/18, 2002 02 21, p. 73.

⁽²⁾ Apmokestinimas Europos Sąjungoje: bendri principai, mokesčių įstatymų konvergencija ir galimybė priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma, EESRK nuomonė – OL C 80/83, 2004 03 30, p. 139.

— pelno ar nuostolių paskirstymą reorganizuojant bendrovių, veikiančių kelete valstybių, grupes,

— įmonės, veikiančios kelete valstybių, patirtų nuostolių kompensavimą, ir

— skirtingas investicijų apmokestinimo taisykles.

2.2.1 Nors pelno mokestis yra vienas labai svarbių veiksnių kuriant palankią verslo aplinką, reikia nepamiršti, kad yra nemažai ir kitų lemiamų veiksnių, galinčių atlikti labai svarbų vaidmenį ir plėtojant tarpvalstybinę prekybą, ir pasirenkant įmonių veiklos vietą⁽³⁾.

2.3 EESRK taip pat pabrėžė, kad problemų kelia ne tik patys mokesčių bazių skirtumai. Esama ir daugybės praktinių skirtumų tarp taikomų teisės aktų, susijusių, pavyzdžiui, su mokesčių surinkimo tvarka, reikalaujamais pateikti apskaitos dokumentais ir ginčų sprendimu. Kai kurias šių problemų gali pavykti sumažinti priėmus konkrečias taisykles, kurių reikia įvedant bendrą mokesčių bazę⁽⁴⁾.

2.3.1 Didžiausias praktinis pranašumas, kurį suteiks bendra mokesčių bazė, tikriausiai yra tai, kad bendrovėms reikės gerai išmanyti tik vieną teisės aktų rinkinį ir jo taikymą. Užtuot vedus atskirą skirtingų bendrovės vienetų apskaitą, bus galima vesti vienodą apskaitą visos bendrovės mastu. Tai leis ne tik sukurti teisingesnes sąlygas konkurencijai, bet ir padidinti bendrovių bei mokesčių administravimo įstaigų darbo efektyvumą⁽⁵⁾.

2.4 EESRK taip pat ragino išplėsti diskusiją dėl bendros mokesčių bazės, įtraukiant į ją ne tik pagrindinę problemą, bet ir tarpvalstybines problemas. Bendros mokesčių bazės įvedimas turi palengvinti ne tik bendrovių, veikiančių kelete valstybių, bet ir bendrovių, veikiančių tik vienos valstybės teritorijoje, veikimą. Siekiant pagrindinio tikslo — užtikrinti teisingas konkurencijos sąlygas bendrovėms, veikiančioms kelete valstybių — neturi būti sukurta naujų skirtumų tarp minėtų bendrovių ir bendrovių, vykdančių veiklą tik nacionaliniu mastu.

2.4.1 Šioje srityje taip pat yra keliamas tikslas palengvinti mažų įmonių, kurios beveik visos veikia nacionaliniu lygiu, funkcionavimą. Šiuo atžvilgiu labai svarbu siekti sukurti paprastas ir aiškias apmokestinimo taisykles⁽⁶⁾.

⁽³⁾ Mokesčių konkurencija ir jos poveikis bendrovių konkurencin- gumui, EESRK nuomonė – OL C 149/16, 2002 06 21, p. 73.

⁽⁴⁾ Tiesioginis bendrovių apmokestinimas, EESRK nuomonė – OL C 241/14, 2002 10 07, p. 75.

⁽⁵⁾ Tiesioginis bendrovių apmokestinimas, EESRK nuomonė – OL C 241/14, 2002 10 07, p. 75.

⁽⁶⁾ Tiesioginis bendrovių apmokestinimas, EESRK nuomonė – OL C 241/14, 2002 10 07, p. 75.

2.5 Jau anksčiau EESRK atkreipė dėmesį į tai, kad bendra mokesčių bazė negali būti įvesta laisvu pasirinkimu, t. y. siūlant pasirinkti tarp vis dar išliekančios nacionalinės mokesčių sistemos ir specialios sistemos, skirtos bendrovėms, vykdančioms veiklą tarpvalstybiniu mastu. Todėl Komiteto nuomone, sukūrus bendrą pelno mokesčio bazę, ji turi būti privaloma ⁽⁷⁾.

2.6 EESRK nuosekliai laikėsi nuomonės, kad visomis įmanomomis priemonėmis būtina nustatyti sąsają tarp bendros mokesčių bazės taisyklių ir tarptautinius apskaitos standartus reglamentuojančių taisyklių. Komitetas supranta, kad tarptautiniai finansų apskaitos standartai, skirti tarptautinei apskaitai, gali būti taikomi tik kaip atskaitos taškas bendros mokesčių bazės taisyklėms nustatyti.

2.7 Ministrų Tarybos ir Europos Parlamento nesugebėjimo priimti sprendimo dėl bendros pelno mokesčio bazės nepageidaujamas rezultatas yra tai, kad pozicija, kurią bet kuriuo atveju teks priimti, šiuo metu yra atsidūrusi ant EB Teisingumo Teismo stalo. Kol egzistuos skirtumai tarp apmokestinimo sistemų, tol bus reikalingi su jomis susiję Teismo sprendimai. Taigi su vidaus rinka susiję Teisingumo Teismo sprendimai veikia valstybių narių mokesčių sistemas, nors jokie politiniai sprendimai dar nebuvo priimti. ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾ Ši teiginį aiškiai iliustruoja neseniai EB Teisingumo Teisme išnagrinėta „Marks and Spencer“ byla.

2.8 EESRK pageidavimas numatyti įmonių apmokestinimą pasirenkant platesnę politinę perspektyvą reiškia, kad mokesčių neutralumą būtina suvokti siejant jį ne tik su įmonių pelno mokesčiu, bet ir su kitais dviem gamybos veiksniais — darbu ir kapitalu. Tačiau ši principinė pozicija visų pirma yra susijusi su pasirinktu mokesčių tarifu ⁽¹⁰⁾.

2.9 Integracija ir padidėjusi konkurencija — tarpusavyje susiję reiškiniai, galintys padidinti efektyvumą ir paspartinti augimą. Tačiau tai taip pat reiškia, kad bendrovės, nesugebančios atlaikyti padidėjusios konkurencijos, negalės kompensuoti savo žemo produktyvumo sumažintų įmonių mokesčių sąskaita. Siekiant teigiamų integracijos rezultatų, būtina atmesti galinčius iškraipyti konkurenciją įmonių apmokestinimo aspektus ⁽¹¹⁾.

2.10 Įvedus bendrą ir, tikėtina, privalomą mokesčių bazę, atsiras daug daugiau galimybių kontroliuoti mokesčių mokėjimą, nes valdžios institucijoms pakaks išmanyti vieną apmokestinimo sistemą ir šios institucijos galės lengviau bendrauti vienos su kitomis. Dėl šios priežasties bus daug lengviau nustatyti daugelį mokesčių vengimo atvejų. Neribojančios

bendros mokesčių bazės sistemos nustatymas — leidžiant pasirinkti tarp bendros sistemos ir nacionalinės sistemos, pagal kurią ir toliau bus nustatoma išimtinai nacionaliniu lygiu veikiančių bendrovių pelno mokesčio bazė — sukurs sąlygas, kai ne bendrovės, o valstybės turės valdyti keletą apmokestinimo sistemų.

3. Keletas su pelno mokesčiu susijusių faktų

3.1 Įplaukos, gaunamos iš pelno mokesčio, skiriasi pagal tai, kurioje šalyje mokesčiai yra renkami. Šį reiškinį visų pirma galima paaiškinti skirtingais mokesčių tarifais (nuo 12,5 iki 40 %), tačiau kadangi skirtingose valstybėse mokesčių bazės skiriasi, nėra visiškai aišku, kiek įtakos įplaukų skirtumams turi skirtingi mokesčių tarifai ⁽¹²⁾.

3.2 Komisija pateikė informaciją apie vadinamąjį „paslėptąjį mokesčių tarifą“, t. y. santykinį dydį, kuris parodo, kokia bendrovės pelno dalis iš tiesų skiriama sumokėti mokesčiams, nes aptariant dažniausiai lyginami tik patys mokesčių tarifai. Toks palyginimas gali klaidinti, nes, pavyzdžiui, didelių mokesčių tarifų atveju įplaukos iš mokesčių gali būti gana nedidelės, jei yra leidžiami dideli atskaitymai. Įplaukos iš mokesčių gali skirtis ir dėl skirtingo mokesčių surinkimo efektyvumo bei veikiančių kontrolės priemonių. Naujų veiksmingų sprendimų mokesčių sistemos administracinio organizavimo srityje įgyvendinimas taip pat yra svarbus lėšų, kurias bendrovė turi skirti pelno mokesčiui sumokėti, atžvilgiu ⁽¹³⁾.

3.3 1990 m. EBPO pažymėjo, kad 60 % visos pasaulinės prekybos vyksta bendrovių grupių viduje. Todėl nacionalinių apmokestinimo sistemų skirtumai tampa problema, kai jos yra taikomos šioms tarptautinėms korporacijoms.

3.4 Sudėtinga kiekybiškai įvertinti ekonominį bendros pelno mokesčio bazės poveikį. Neseniai atliktoje analizėje šios bazės įvedimo poveikis BNP įvertintas 0,2–0,3 %. Vertinant remtasi tik bazės nustatymo taisyklėmis, neatsižvelgiant nei į konsolidavimą, nei į administracinių išlaidų sumažėjimą. Be to, reikėtų nepamiršti fakto, kad pelno mokestis sudaro apie 3 % BNP ⁽¹⁴⁾.

3.5 Šiuo metu didžiąją dalį tarpvalstybinės veiklos vykdo didžiosios bendrovės, todėl joms kyla problemų dėl įmonių apmokestinimo sistemų skirtumų. Tačiau bendrovės, veikiančios kelete valstybių, yra sukaupusios reikiamą patirtį ir yra pajėgios susidoroti su papildomomis išlaidomis. Vis dėlto skaudžiausiai apmokestinimo sistemų skirtumai paveikė mažas ir vidutines įmones, kurios planavo išplėsti savo veiklą už

⁽⁷⁾ Tiesioginis bendrovių apmokestinimas, EESRK nuomonė – OL C 241/14, 2002 10 07, p. 75.

⁽⁸⁾ Vidaus rinka be mokesčių kliūčių, vykdomos iniciatyvos ir likę iššūkiai, OL C 117/10, 2004 04 30, p. 41.

⁽⁹⁾ 2003–2004 m. EB Teisingumo teismas priėmė sprendimus dėl 25 bylų tiesioginių mokesčių srityje.

⁽¹⁰⁾ Tiesioginis bendrovių apmokestinimas, EESRK nuomonė – OL C 241/14, 2002 10 07, p. 75.

⁽¹¹⁾ Apmokestinimas Europos Sąjungoje: bendri principai, mokesčių įstatymų konvergencija ir galimybė priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma. EESRK nuomonė – OL C 80/83, 2004 03 30, p. 139.

⁽¹²⁾ Tiesioginis bendrovių apmokestinimas, EESRK nuomonė – OL C 241/14, 2002 10 07, p. 75.

⁽¹³⁾ Apmokestinimas Europos Sąjungoje: bendri principai, mokesčių įstatymų konvergencija ir galimybė priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma. EESRK nuomonė – OL C 80/83, 2004 03 30, p. 139.

⁽¹⁴⁾ Bendradarbiavimo mokesčių srityje ekonominis poveikis išsiplėtimoje Europos Sąjungoje, *Copenhagen Economics* (2005 m. leidimas, p. 36)

buveinės valstybės ribų, bet šio sumanymo atsisakė. Bendros taisyklės gerokai sumažintų kliūtis, trukdančias įmonėms pradėti plėsti veiklą už vienos valstybės ribų. Šiuo požiūriu atsiveria didelės perspektyvos didesnei integracijai ir stipresnei konkurencijai, kurios galėtų būti vieni didžiausių bendros pelno mokesčio bazės skaičiavimo sistemos pranašumų.

4. Bendri sprendimai, iki šiol priimti pelno mokesčio srityje

4.1 Iki šiol priimtose tik trys direktyvos, reglamentuojančios pelno mokesčio sritį. Patronuojančių ir dukterinių bendrovių direktyva (90/435) nustato, kad dividendai, gaunami iš kitoje šalyje esančios dukterinės bendrovės, nebus apmokestinami patronuojančios bendrovės valstybėje narėje. Tačiau neapmokestinimo statusą gali pakeisti taisyklė, leidžianti mokesčių, sumokėtų dukterinės bendrovės valstybėje, sumą atimti iš mokesčių, mokamų patronuojančios bendrovės valstybėje, sumos.

4.2 Jungimosi direktyva (90/434) reglamentuoja apmokestinimą reorganizuojant bendroves. Nors nėra jokio civilinės teisės įstatymo, reglamentuojančio tarpvalstybinį įmonių jungimąsi ir skaidymąsi, šios direktyvos nuostatos kol kas neapima šios srities. Ši direktyva iš esmės reglamentuoja turto perleidimą vykdant tam tikrą veiklą.

4.3 Trečioji neseniai priimta direktyva susijusi su palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimų tarp asocijuotų bendrovių apmokestinimu (2003/49). Direktyva panaikina išskaičiuojamąjį mokesťį vykdant tokio pobūdžio tarpvalstybinius mokėjimus.

4.4 Nuo 1997 m. galioja Įmonių apmokestinimo elgesio kodeksas, kurio nuostatomis vadovaudamasi valstybės narės neturėtų stengtis pritraukti investicijų naudodamos žalingas priemones mokesčių srityje. Kodekso nuostatos įpareigoja valstybes neįvesti naujų žalingų mokesčių ir peržiūrėti šiuo metu galiojančias nuostatas. Prie kodekso pridodamas 66 mokesčių priemonių, kurios laikomos žalingomis, sąrašas. Šiuo metu šių priemonių laipsniškai atsisakoma.

5. Diskusija dėl techninių aspektų

5.1 Mokesčių bazės skaičiavimo srityje labiausiai skiriasi skirtingų valstybių taisyklės, reglamentuojančios atskaitymus, kuriuos leidžiama atimti iš mokesčių bazės prieš skaičiuojant mokesčius, todėl tai labai svarbus klausimas, kurį valstybės narės turi aptarti. Šioje srityje Komitetas norėtų atkreipti ypatingą dėmesį į tai, kad būtina sukurti plačią pelno mokesčio bazę. Tačiau reikėtų turėti omenyje, kad dėl platesnės bazės gali prireikti peržiūrėti mokesčių tarifus.

Deja, diskusiją reikia pradėti nuo pagrindinių dalykų. Jau dabar galima išskirti dvi skirtingas išlaidų rūšis pagal tai, ar šios išlaidos bus laikomos įprastinėmis išlaidomis ir į jas bus atsižvelgta skaičiuojant mokesčių bazę, ar jas reikėtų atimti iš pelno po mokesčių bazės nustatymo. Mokesčių sistemos ekspertams vis dar lieka nemažai klausimų, kuriuos jie turės išspręsti kurdami bendras nuostatas.

5.2 Mokesčių bazės sistema turi būti konkurencinga, siekiant Europos Sąjungoje sukurti palankias sąlygas investicijoms. Tačiau apmokestinimo sistema apskritai neturi turėti įtakos investicijų rūšiai ar daryti poveikio pasirenkant valstybę narę, kurioje bus investuojama. Sprendimą turi lemti rentabilumas, o ne žinojimas, kaip finansuoti investiciją. Be jokios abejonės, būtina turėti galimybę skatinti, pavyzdžiui, aplinkai palankias investicijas arba nukreipti jas į probleminius regionus, tačiau siekiant šių tikslų geriau tiktų naudoti kitokias priemones, o ne pelno mokesčio bazę.

5.2.1 Be to, būtina išlaikyti aiškią demarkacinę liniją, skiriančią pelno ir pajamų mokesčius. Dividendų akcininkams išmokėjimas yra su pajamų mokesčiu susijęs klausimas, todėl jis neturėtų būti įtrauktas aptariant įmonės pelno apmokestinimą. Pajamų mokesčio klausimas apskritai neturi įtakos priimant sprendimą dėl vietos, kurioje ketinama plėtoti korporacijos veiklą.

5.3 Jei ir pavyktų susitarti dėl bendros mokesčių bazės sistemos, joje turėtų būti numatytos diferencijuotos taisyklės tam tikriems sektoriams. Pavyzdžiui, tam tikruose sektoriuose galima būtų nustatyti specialias taisykles, taikomas rezervams. Tokios taisyklės būtų itin aktualios bankų ir finansų sektoriuose, ypač gyvybės draudimo sektoriuje, kuriuose rezervai dažnai yra ypač svarbūs. Kitas pavyzdys galėtų būti miškininkystė; išskirtiniais atvejais šiame sektoriuje pajamos gali būti gaunamos tik kartą per šimtą metų.

5.4 Kitas aspektas, kurį reikėtų numatyti, yra įmonės finansavimas, t. y. ar įmonė yra iš esmės finansuojama lėšomis, gautomis iš paskolų, ar nuosavomis lėšomis. Jei už paskolą sumokėtas palūkanas bus leidžiama atimti iš apmokestinamųjų pajamų, tik nedidelė dalis įmonės pajamų bus apmokestinta kaip keletui akcininkų paskirstytinas pelnas. Jei įmonė nėra paėmusi jokių paskolų ir yra finansuojama tik iš nuosavų įmonės lėšų, visos įmonės pajamos bus apmokestintos kaip pelnas. Būtina kiek tik įmanoma stengtis išvengti pelno mokesčio poveikio pasirenkant įmonės kapitalo finansavimo šaltinius.

5.5 Kai bus nuspręsta, kokie atskaitymai leistini, liks tik nuspręsti, kada ir kaip jais galės būti mažinamos apmokestinamosios pajamos. Didžiausias skirtumas tarp valstybių narių susijęs su klausimu, ar kiekviena investicija turi būti nurašoma atskirai, ar visos jos gali būti sujungtos ir apskaitomos kartu. Bendrą nurašymo sistemą įmonėms tvarkyti paprasčiau, nes nereikia atskirai vesti apskaitos kiekvienam įrengimui ar įrangos komplektui.

5.6 Norint įvesti konsoliduotos mokesčio bazės sistemą, pagal kurią bendrai skaičiuojamas visos bendrovių grupės pelnas, būtina apibrėžti, kas gi yra bendrovių grupė. Egzistuoja dvi tokio apibrėžimo alternatyvos: pagal turimų akcijų dalį kiekvienoje iš grupės priklausančių bendrovių arba pagal kiekvienos grupės bendrovės veiklą, susijusią su patronuojančios bendrovės veikla. Veikiausiai teks suderinti abu šiuos kriterijus, nes nėra jokio reikalo įvesti konsoliduotą mokesčių bazę bendrovėms, priklausančioms tiems patiems savininkams, bet veikiančioms skirtinguose sektoriuose.

5.7 Pasiekus susitarimą dėl mokesčio bazės, naudojamos skaičiuojant bendrovių pelno mokestį, išlieka konsolidavimo problema — kaip paskirstyti bendrovės, veikiančios kelete valstybių, pelną tarp šių valstybių? Siekiant išvengti apmokestinimo sistemos panaudojimo pelnui perskirstyti, bendros mokesčių bazės nepakanka; dar būtina sukurti paprastą ir logišką sistemą, kurią naudojant būtų galima paskirstyti bendrovės pelną tarp valstybių narių, t. y. tarp valstybių, turinčių skirtingus mokesčių tarifus. Pelną, kurios skirtingose valstybėse gauna verslo vienetai, sudarantys vieną bendrovę, sujungimas neišvengiamai prisideda prie mokesčių administravimo įstaigų bendradarbiavimo plėtojimo.

5.7.1 Atsižvelgiant į šiuos reikalavimus, gali būti tikslinga panagrinėti Kanadoje naudojamą sistemą, pagal kurią pusė pelno yra paskirstoma atsižvelgiant į darbo jėgos pasiskirstymą, o kita pusė — į pardavimų pasiskirstymą.

5.8 Kad pelno perskirstymas galėtų veiksmingai funkcionuoti praktiškai, būtina suvienodinti ne tik mokesčio bazės skaičiavimo, bet ir kitas taisykles. Pavyzdžiui, skaičiavimai turėtų būti atliekami kasmet ir mokesčiai visose valstybėse turėtų būti mokami tuo pačiu metu. Taip pat turėtų būti privalomas standartinis elektroninis pinigų pervedimas.

5.9 Vienas svarbiausių bendros mokesčių bazės įvedimo rezultatų yra tai, kad sistema bus skaidri. Šiuo metu naujokui akivaizdus tik vienas duomuo — mokesčio tarifas. Norint pademonstruoti, kaip smarkiai gali klaidinti šis skaičius, pakanka palyginti pelno mokesčio tarifus ir BNP dalį, kurią sudaro įplaukos, gaunamos iš šio mokesčio. 2003 m. skaičiai rodo, kad mažiausią dalį įplaukos iš pelno mokesčio sudaro Vokietijos BNP, t. y. 0,8 %, o mokesčio tarifas šioje valstybėje yra 39,5 %. Galbūt tam tikru mastu čia derėtų išnagrinėti ryšį su mokesčių bazės nustatymo problema. Įplaukos iš pelno mokesčio sudaro vidutiniškai 2,7 % naujųjų valstybių narių BNP, o jose taikomi mokesčių tarifai svyruoja nuo 35 iki 15 %. Daugumos senųjų valstybių narių, kuriose pelno mokesčio tarifas svyruoja nuo 38 iki 12,5 %, įplaukos iš pelno mokesčio sudaro apie 3 % BNP⁽¹⁵⁾. Labai svarbu, kad tokie dideli ir netikėti skirtumai būtų matomi — tai domintų ne tik bendroves, bet ir rinkėjus, žvelgiant iš demokratinės perspektyvos.

6. Bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės principai⁽¹⁶⁾

6.1 Plati apmokestinimo bazė

Apmokestinimo tikslas yra finansuoti piliečių gerovę. Todėl mokesčių bazė turėtų būti kiek įmanoma platesnė. Plačios mokesčių bazės taip pat padeda maksimaliai sumažinti ekonominius iškraipymus, nes sudaro galimybę taikyti gana žemus mokesčio tarifus.

⁽¹⁵⁾ Mokesčių sistemos struktūros Europos Sąjungoje, *Copenhagen Economics* (2005 m. leidimas)

⁽¹⁶⁾ Principų pateikimo tvarka nėra susijusi su šių principų svarba.

6.2 Neutralumas

Bendra pelno mokesčio bazė turi būti neutrali įvairių galimų investicijų atžvilgiu ir neiškraipyti konkurencijos tarp sektorių. Sprendimai dėl bendrovės veiklos vietos ir kur techniniu požiūriu bus nustatoma mokesčių bazė turi būti priimami tik remiantis realiais ekonominiais argumentais. Neutrali mokesčių bazė padeda užtikrinti sąlygas teisingai ir laisvai bendrovių konkurencijai.

6.3 Paprastumas

Bet kokios bendros taisyklės visų pirma turi būti paprastos, aiškos ir skaidrios. Siekiant paprastumo, kai kalbama apie mokesčius, turėtų būti nustatyta sąsaja su tarptautiniais apskaitos standartais, kuriuos jau taiko nemaža dalis bendrovių. Paprastesnės sistemos taip pat galima sukurti suvienodinus taisykles, reglamentuojančias kada ir kaip turi būti atlikti mokėjimai.

6.4 Efektyvumas

Apmokestinimas turi būti efektyvus, įskaitant ir nesudėtingą jo kontrolę, kad galima būtų išvengti mokesčių klaidų ir kovoti su sukčiavimu šioje srityje.

6.5 Pastovumas

Labai svarbu, kad apmokestinimo sistemos būtų pastovios. Bendrovės investicijos yra grindžiamos ilgalaikėmis perspektyvomis; kadangi mokesčių sistemos yra vienas sprendimų lemiančių veiksnių, jos neturėtų būti pernelyg daug keičiamos.

6.6 Teisėtumas

Sistamai turi pritarti tie, kam ji turės tiesioginės įtakos, t. y. socialiniai partneriai, ir apskritai visi gyventojai, nes ji bus naudojama viešajam sektoriui finansuoti.

6.7 Teisingumas

Naudojant bendrą pelno mokesčio bazę apskaičiuoto pelno paskirstymas tarp atitinkamų valstybių narių yra teisingos sistemos pagrindas. Teisingas paskirstymas užtikrina valstybių narių teisę laisvai pasirinkti mokesčių tarifų lygį.

6.8 Tarptautinė konkurencija

Nustatant mokesčio bazę taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kaip šią sistemą pavyks suderinti su trečiosiose šalyse veikiančių įmonių apmokestinimo sistemomis.

6.9 Privalomas pobūdis

Siekiant išvengti naujų skirtumų apmokestinimo srityje atsiradimo valstybių narių viduje, optimaliu atveju mokesčių bazės taisyklės turi būti privalomos ir bendrovėms, vykdančioms veiklą tarpvalstybiniu mastu, ir įmonėms, veikiančioms tik vienoje valstybėje. Jei bendra sistema atitiks bendruosius principus ir bendrovė ją įvertins kaip gana paprastą ir konkurencingą, ginčas dėl to, ar ji turi būti privaloma, ar laisvai pasirinkama, bus daugiau teorinis. Taigi pats sistemos pobūdis nulems, ar bus abejojama dėl sistemos privalomumo.

6.10 Laikinosios ir pereinamojo laikotarpio taisyklės

Leidimas bendrovėms laisvai pasirinkti gali būti visiškai priimtina laikinoji sistema. Tokiam dideliame pakeitimui kaip bendros

pelno mokesčio bazės įvedimas taip pat gali prireikti nustatyti pereinamojo laikotarpio taisykles. Kitas sprendimas galėtų būti laikinoji sistema, kuri užtikrintų didesnę lankstumą diegiant bendrą sistemą.

6.11 Lanksčios sprendimų priėmimo procedūros

Nors įmonėms reikalinga pastovi, ilgą laiką nesikeičianti apmokestinimo sistema, dėl pasaulyje vykstančių permainų arba siekiant panaikinti sistemos trūkumus būtina numatyti galimybę iš dalies ją keisti. Pavyzdžiui, gali atsitikti taip, kad sistemos veikimo rezultatai bus ne tokie, kokių tikėtasi. Todėl priimant su bendra sistema susijusius sprendimus būtina kartu numatyti taisykles, kurios leistų užtikrinti lankstų būtinų pataisų įgyvendinimą.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Energijos efektyvumo

(2006/C 88/13)

2005 m. birželio 7 d. laišku Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Energijos efektyvumo

Transporto, energijos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Stéphane Buffetaut.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 78 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvada: reikia skatinti energijos efektyvumą

1.1 Energijos efektyvumo siekis verčia įmones nuo šiol sudaryti savanoriškas sutartis, kurios daugeliu atveju yra jų atsakas į su energijos brangimu susijusius iššūkius.

1.2 Europos Sąjunga atliktų ypač naudingą vaidmenį rinkdama informaciją apie gerą praktiką ir naujoves šioje srityje. Energetikos GD galėtų tapti informacijos apie energijos efektyvumą centru.

1.3 Visuomenės informavimo kampanijos gali būti labai naudingos. Kad jos būtų veiksmingos, jas reikia vykdyti reikia priartinti prie galutinių vartotojų ir susijusių profesinių sektorių. Atsakomybę turi prisiimti nacionalinės ir vietos valdžios institucijos.

1.4 Galiausiai, naujų teisės aktų kūrimas turėtų būti ne taisyklė, o išimtis, kadangi teisinės priemonės jau yra priimtose ir reikia įvertinti jų įgyvendinimą.

1.5 Energijos efektyvumas nėra tik šūkis, prabanga ar menkiniekis. Tarptautiniu mastu vis augant energijos paklausai, ypač dėl sparčiai augančios ekonomikos šalių Kinijos, Indijos arba Brazilijos vystymosi, juo yra suinteresuoti piliečiai, įmonės, valstybės narės ir Europos Sąjunga. Tarptautinė energijos agentūros duomenimis iki 2030 m. pasaulinis energijos poreikis išaugs 60 proc., tuo tarpu Europos Sąjungos, sunaudojančios 80 proc. iškastinio kuro, energijos importas per tą patį laikotarpį išaugs nuo 50 proc. iki 70 proc. Tačiau lyginant su šalimis tiekėjomis ir su kitomis šalimis vartotojomis, Europos Sąjunga nėra vienintelė pasaulinės energetikos rinkos dalyvė. Būtent todėl tuometinis Tarybos pirmininkas Tony Blair, spalio mėnesį Hampton Court vykusiame neformaliame aukščiausio lygio susitikime pasisakė už bendros energetikos politikos kūrimą.

1.6 Nereikia slėpti, kad staigus energijos paklausos ir kainų augimas gali neigiamai paveikti Europos Sąjungos ekonomikos augimą, paskatinti kai kurių daug energijos sunaudojančių sektorių perkėlimą ir kartu pabloginti valstybių narių, kurių socialinės apsaugos sistemos patiria didelę įtampą dėl visuomenės senėjimo ir demografinio nuosmukio, socialinę situaciją. Taigi, efektyvaus energijos naudojimo priemonės yra labai naudingos, kadangi galiausiai jos padės sumažinti išlaidas ir sustiprinti konkurencingumą.

1.7 Be to, konkurencija siekiant užsitikrinti energijos išteklius gali sukelti didelių politinių nesutarimų ir netgi dėl to gali iškilti grėsmė taikai kai kuriuose pasaulio regionuose. Ta grėsmė gali lengvai pasireikšti per tarptautinį terorizmą.

1.8 Galiausiai, protingas, veiksmingas ir ekonomiškai energijos šaltinių naudojimas yra gyvybiškai svarbus mūsų planetos pusiausvyrai ir ateities kartoms.

1.9 EESRK mano, kad žaliojoje knygoje *Kaip mažesnėmis sąnaudomis sutaupyti daugiau energijos* iškeliama aktualūs klausimai ir siūlomi pagrįsti veikimo būdai. Komitetas labai tvirtai remia siekį sumažinti energijos suvartojimą 20 proc. ir mano, kad būtina ne tik kuo greičiau pasiekti tikslą sumažinti metinį energijos suvartojimą 1 proc., bet ir iškelti tikslą antrame etape sumažinti realų suvartojimą 2 proc.

1.10 Komiteto nuomone, savanoriškos sutartys su didžiaisiais ekonomikos sektoriais, be abejonės, yra veiksmingas sprendimas ir pageidautina, esant galimybei, imtis griežtesnių reguliavimo priemonių.

Du daugiausiai energijos sunaudojantys sektoriai yra transporto ir statybos pramonė. Todėl šiems sektoriams reikėtų skirti daugiausiai dėmesio ir ieškoti naujovių.

Palaipsnis ir nuolatinis pažangių naujovių energijos efektyvumo srityje diegimas patenkins ir vartotojų, ir pramonininkų poreikius. Europos Sąjunga ir valstybės narės turi aktyviai vykdyti energijos efektyvumo skatinimo politiką, keistis gera praktika ir diegti pažangiausias technologijas, vykdyti šeimų ir kitų vartotojų informavimo bei skatinimo kampanijas.

2. Išanga

2000 m. Komisija pabrėžė skubią būtinybę aktyviau skatinti energijos efektyvumą Europos Sąjungos ir valstybių narių lygiu. Toks poreikis išryškėjo pritarus Kioto susitarimų tikslams ir atsiradus būtinybei pradėti įgyvendinti nuoseklesnę energetikos politiką nuo išteklių labai priklausančiame žemyne ir padidinti tiekimo garantijas.

Siekiant sustiprinti Europos bendrijos energijos efektyvumą, buvo paskelbtas veiksmų planas, kuriame suformuluoti šie tikslai:

- skirti dėmesį energijos efektyvumui,
- siūlyti bendras priemones ir veiksmus atsižvelgiant į Kioto susitarimus,
- nustatyti atitinkamas Bendrijos ir valstybių narių funkcijas,
- išnaudoti energijos efektyvumo didinimo galimybes siekiant sumažinti energijos suvartojimą 1 proc. per metus. Šis kumuliacinis tikslas gali būti įvykdomas,
- diegti naujas technologijas.

2.1 Kas nuveikta per penkerius metus?

1 proc. tikslas dar nepasiektas, tačiau sukurtos tam tikros teisinės priemonės, su kai kuriais ekonomikos sektoriais pasirašyti tikslus apibrėžiantys susitarimai, Komisijos iniciatyva arba Tarybos prašymu pradėti platesni svarstymai, įsigaliojo Kioto susitarimai, nustatyti atsinaujinančios energijos vystymo tikslai. Gali būti, kad energijos suvartojimo mažinimo tikslas bus pasiektas ne iš karto, o palaipsniui atskiruose sektoriuose.

2.1.1 Teisinės priemonės

Kai kurios jau priimtose, kitos — dar priimamos. Kai kurios yra konkrečios, kitos — platesnio pobūdžio: reglamentas dėl energetiškai efektyvių produktų ženklinimo programos ⁽¹⁾, direktyva dėl pastatų energinio naudingumo ⁽²⁾, direktyva dėl kogeneracijos skatinimo ⁽³⁾, pasiūlymas priimti direktyvą dėl galutinio energijos suvartojimo ir energetinių paslaugų energijos efektyvumo ⁽⁴⁾.

Be to, su kai kuriais ekonomikos sektoriais svarstomose sutartyse nustatyti minimalūs efektyvumo standartai. Šios laisvoroškos sutartys yra alternatyva naujų teisės aktų rengimui.

Žinoma, reikia stebėti, kad neatsirastų pernelyg daug ir iš dalies sutampančių teisės aktų, kadangi dėl to ir toliau daugės sunkiai suprantamų biurokratinių taisyklių, kurios iš esmės taps kliūtimi ekonomikos vystymuisi ir trukdys siekti užsibrėžto tikslo — didinti energijos sektoriaus efektyvumą.

⁽¹⁾ Reglamentas (EB) Nr. 2422/2001, OL L 332, 2001 12 15.

⁽²⁾ Direktyva 2002/91/EB, OL L 1, 2003 01 04.

⁽³⁾ Direktyva 2004/8/EB, OL L 52, 2004 02 21.

⁽⁴⁾ COM(2003) 739.

2.1.2 Platesni svarstymai

Be to, Europos Sąjunga pradėjo platesnius svarstymus, susijusius su strategijomis, tarp kurių 2001 m. Geteborgo Europos Vadovų Tarybos priimta tvaraus vystymosi strategija, kuri turėjo būti atnaujinta iki 2005 m. pabaigos, tačiau, deja, tai nebuvo padaryta. Galima paminėti ir atliekų perdirbimo, tvaraus gamtos išteklių naudojimo arba miestų plėtros strategijas, susijusias su energetikos aspektais.

2.1.3 Kioto

Kioto protokolą įsigaliojo po to, kai jį ratifikavo Rusijos Federacija, tačiau jo neratifikavo Jungtinės Amerikos Valstijos, kurios vis dėlto skiria dideles sumas moksliniams tyrimams, susijusiems su išmetamo CO₂ dujų kiekio mažinimu.

Komisija paskelbė komunikatą *Iveikti pasaulio klimato kaitą*, o pavasario Europos Vadovų Taryba pritarė jos ketinimui suteikti naują postūmį tarptautinėms deryboms.

2.1.4 Atsinaujinančios energijos vystymas

Sukurta atsinaujinančios energijos vystymo politika ir nustatyti tikslai visų pirma vėjo jėgainių gaminamos energijos srityje ir apskritai visoms ekologinėms technologijoms.

Energijos paklausa vis auga, Europos Sąjungos energetinė priklausomybė vis dar yra didelė ir tai gali turėti neigiamos įtakos ir taip nepakankamiems ekonomikos rodikliams sparčiai augant paklausai pasaulio mastu, ypač dėl spartaus šalių, pavyzdžiui, Kinijos, Indijos ir Brazilijos ekonominio augimo.

Todėl svarstymai ir energijos efektyvumo politikos sukūrimas yra ne prabanga, o būtinybė dėl trijų priežasčių:

- tvaraus vystymosi būtinybės,
- ekonomikos poreikio,
- politinio savarankiškumo poreikio.

Todėl EESRK svarstymai bus susiję su žaliajoje knygoje nagrinėjamomis *Energijos efektyvumo, tvaraus vystymosi, konkurencingumo ir ekonominio savarankiškumo būtinybės* temomis.

3. Energijos efektyvumo žaliaji knyga

3.1 2005 m. birželio 22 d. Komisija paskelbė Energijos efektyvumo žaliąją knygą *Kaip mažesnėmis sąnaudomis sutaupyti daugiau energijos*. Ji išleista po to, kai buvo paskelbtos ir pradėtos Parlamento diskusijas dėl pasiūlymo priimti direktyvą dėl galutinio energijos suvartojimo ir energetinių paslaugų efek-

tyvumo ir pateiktas prašymas parengti EESRK tiriamąją nuomonę dėl energijos efektyvumo. Tokia tvarka gali atrodyti nenuosekli, kadangi žaliosios knygos yra priimamos prieš parengiant teisinio pobūdžio tekstus, tačiau šios žaliosios knygos taikymo sritis yra platesnė negu pasiūlymo priimti direktyvą. EESRK tiriamoji nuomonė galės būti indėlis į Komisijos pradėtą konsultacinį darbą.

3.2 Kadangi, energijos paklausa nepaisant diskusijų apie racionalesnį energijos vartojimą vis auga, Komisijos nuomone reikia suteikti stiprų postūmį griežtai energijos efektyvumo skatinimo programai visuose Europos visuomenės sluoksniuose. Ji mano, kad Europos Sąjunga galėtų sutaupyti mažiausiai 20 proc. šiuo metu sunaudojamos energijos. EESRK pritaria Komisijos ir Europos Parlamento siekiui nustatyti tikslus ir užtikrinti tiekimo įvairovę. Jo nuomone, įgyvendinus tokią vertingą iniciatyvą turėtų būti sukurta daugiau darbo vietų plėtojant naujas technologijas. Vis dėlto, reikia stebėti, kad dėl vykdomos energetikos politikos neišaugtų energijos kaina ir didžiulės pasaulinės konkurencijos sąlygomis nedidėtų gamybos kaštai. CO₂ dujų išmetimo sertifikatai daug energijos sunaudojančioms pramonės šakoms (pav., cemento pramonei) brangiai kainuoja ir tai gali paskatinti įmonių perkėlimą. Negalima neatsižvelgti į numatytą ar įgyvendinamų priemonių socialines ir ekonomines pasekmes.

3.3 Atsižvelgdama į žaliųjų knygų taikymo praktiką, Komisija pateikė 25 konkrečius klausimus, kurie leis kryptingai vykdyti viešas konsultacijas su visuomene. Ji numatė veiksmus, kurių reikia imtis Bendrijos, nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu, o kalbėdama apie tarptautinį bendradarbiavimą nurodė politikos kryptis ir susijusius sektorius bei pateikė pavyzdžių.

3.4 Keista, kad nebuvo aptartos kai kurios tikrai svarbios problemos. Pavyzdžiui, nepamintas miestų ir apskritai viešų vietų apšvietimo klausimas, nekalbama apie gamybą iš perdirbtų produktų, kuri kai kuriais atvejais energetiniu požiūriu yra ekonomiškesnė (metalai, aliuminis ir kt.) arba sąvartynų biodeujų utilizavimą.

3.5 Žaliosios knygos tikslas — nustatyti trūkumus (skatinimo, informavimo, mokymo, finansavimo ir t.t.), kurie šiuo metu neleidžia didinti efektyvumo. Reikėtų skatinti tas priemones, kurios atlikus būtinas investicijas padeda realiai sutaupyti. Laukiama su siūlomu tikslu susijusių atsakymų į iškeltus klausimus pasiūlymų arba pavyzdžių forma. Po žaliosios knygos paskelbimo turės būti parengtas 2006 m. veiksmų planas.

3.6 Komisija nusiteikusi gana optimistiškai, kadangi tikisi, kad, griežtai įgyvendinus visas po 2001 m. priimtas (direktyvą dėl pastatų energinio naudingumo ar kogeneracijos) ir naujas priemones, per metus galima būtų sutaupyti 1,5 proc. sunaudojamos energijos ir pasiekti 1990 m. energijos suvartojimo lygį.

4. Energijos efektyvumas. Tvaraus vystymosi, konkurencingumo ir ekonominio savarankiškumo būtinybė

4.1 Energijos grandinę sudaro gamintojas, tiekėjas, skirstytojas ir vartotojas. Svarbu veikti visuose šios grandinės etapuose nuo pasiūlos iki paklausos. Atrodo, kad dviejose šios grandinės galuose — gamybos ir vartojimo — būtų galima pasiekti didžiausio efektyvumo.

4.2 Gamybos srityje pasiekti efektyvumo rodikliai nuolat diegiami į gamybos metodus.

4.2.1 Bendros šilumos ir elektros energijos gamybos principas — kaupti nepanaudotą energiją ir taikyti naujas technologijas, leidžiančias panaudoti alternatyvios energijos šaltinius. Surenkant ir panaudojant kasyklų dujų galima aprūpinti energija bendros gamybos įrenginius (Freyming Merlebach pavyzdys Lotaringijoje). Aukštakrosnių šiluma taip pat gali būti kaupiama ir panaudota (tokia įranga sumontuota Italijos mieste Brešoje).

Šiaurės šalyse bendros šilumos ir elektros energijos gamybos įrenginiai buvo pritaikyti medienai, ir tai lėmė vietos medienos pramonės sukūrimą.

Be to, moksliniai tyrimai, kuriais siekiama išspręsti su įrenginių užsiteršimu ir netinkamu degimu susijusias problemas, turėtų leisti pagerinti įrenginių našumą.

4.2.2 Biodujų surinkimas ir panaudojimas atliekų kaupimo vietose (sąvartynuose) leidžia panaudoti anksčiau neįvertintą energijos šaltinį ir padeda mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą. Tokios naujovės ir naudojimas skatina statyti įrenginius netoli vartotojų ir leidžia išvengti arba sumažinti transportavimui skirtos energijos nuostolius.

4.2.3 Elektros gamybos srityje buvo pasiekta apčiuopiamų efektyvumo didinimo rezultatų, pvz., saulės ir vėjo jėginių gaminamos energijos sektoriuose ir visose didelio pajėgumo tradicinėse ir naujos kartos atominėse elektrinėse.

4.3 Kalbant apie vartojimą, energijos vartotojų sektoriuose nuolat diegiamos ekonomiškiausios technologijos. Dėl galutiniam vartotojui (klientui) tenkančios elektros energijos brangimo naštos pramonininkai skatinami diegti technikos naujoves.

4.3.1 Automobilių transporto sektoriuje naujovės ir pažanga turi įtakos variklio tipui, degalų kokybei ir efektyvumui, padangų tobulinimui. Per pastaruosius dešimt metų automobilių sunaudojamas energijos kiekis sumažėjo, tačiau reikia pripažinti, kad tą sumažėjimą kompensuoja išaugęs automobilių skaičius. Didesnį biologinio kuro naudojimą skatina mokesčių lengvatos, pavyzdžiui, netaikant tokių pačių mokesčių kaip naftos produktams ⁽⁵⁾.

Automobilių gamintojai savanoriškoje sutartyje su Europos Sąjunga įsipareigojo iki 2008 m. pasiekti 140 gr/km išmetamų CO₂ dujų vidurkį. Parlamentas ir Ministrų taryba pageidautų, kad Europos automobilių gamintojų asociacija įsipareigotų pasiekti 120 gr/km vidurkį iki 2010 m. Bet kuriuo atveju, jei bus laikomasi šios sutarties, 2008–2009 m. į rinką teikiami lengvieji automobiliai turėtų sunaudoti 25 proc. mažiau degalų negu 1998 m.

4.3.2 Transporto srityje vietos valdžios institucijos visoje Europoje įgyvendindamos miesto transporto politiką siekia pagerinti viešojo transporto kokybę ir sumažinti naudojamą lengvaisiais automobiliais. Pavyzdžiui, Prancūzijoje kiekviena savivaldybė privalo parengti, pristatyti ir patvirtinti miesto transporto planą. Kitais atvejais taikomos privalomos priemonės, pavyzdžiui, renkami miesto mokesčiai (Londonas).

4.3.3 Reikėtų skatinti mažiau išplėtotas transporto priemones: krovinių geležinkelį, kuris Europos rinkoje užima vis mažesnę dalį (-7 proc.), ir vidaus vandenų kelius. Vis dėlto, reikia žinoti, kad, nepaisant diskusijų, šie du energijos efektyvumui svarbūs sektoriai lėtai plėtojami visų pirma dėl infrastruktūrų trūkumo ir todėl, kad jų kūrimo ar modernizavimo kaštai labai dideli (pavyzdžiui, Reino–Ronos kanalas arba geležinkelis per Alpes). Be to, infrastruktūrų kūrimui dažnai pagrįstai arba nepagrįstai prieštarauja aplinkos sergėtojai.

4.3.4 Siekiant taupyti energiją, reikia atnaujinti ir miesto apšvietimo valdymą. Nuotolinio tinklų valdymo sistemos leidžia tiesiogiai kontroliuoti tinklų veikimą, reguliuoti elektros įtampą ir pritaikyti energijos srautus realiems poreikiams tokiu būdu sutaupant energijos vietos bendruomenei.

Senos technologijos (pavyzdžiui, gyvsidabrio garų) viešojo apšvietimo lempos dažnai keičiamos į ne tokias galingas ir brangias natrio aukštos įtampos lempas. Toliau plėtojami mažai energijos sunaudojantys baltieji diodai ir saulės energija. Vis labiau rinkoje įsitvirtina mažai energijos sunaudojančios buitinės paskirties naudojimo lempos ir padeda mažinti elektros energijos sunaudojimą. Kai kurios elektros energijos tiekimo įmonės taiko savo klientams nuolaidų talonus, jeigu jie perka mažai energijos sunaudojančias elektros lemputes (Italija).

⁽⁵⁾ Direktyva 2003/96/EB, OL L 283, 2003.10.31, Tarybos direktyva pakeičianti Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą

4.3.5 Direktyvos dėl pastatų energinio naudingumo taikymas turėtų atnešti rezultatų. Bet kuriuo atveju, nustačius izoliavimo standartus, buvo pasiekta daug pažangos naujų namų statybos ir pastatų stiklinimo srityje.

4.3.6 Pramonės srityje daugelis didelių sektorių (pvz., automobilių) ėmėsi iniciatyvos didinti savo produktų, kuriems taikomi Europos ženklavimo standartai, energetinį efektyvumą. Plėtojamas pramoniniam naudojimui skirtų kogeneracijos sistemų kūrimas. Reikia pažymėti, kad kai kurie daug energijos sunaudojantys sektoriai (pvz. aliuminio) sutaupo daug energijos panaudodami perdirbtus produktus.

4.4 Minėti pavyzdžiai rodo, kad, nuolat kylant elektros energijos kainoms energijos efektyvumas ūkio subjektams tapo natūraliu ir vertingu procesu, kuris verčia manyti, kad savanoriški žingsniai per ilgą ir vidutinės trukmės laikotarpį bus tokie pat veiksmingi kaip ir norminiai aktai.

5. Žaliojoje knygoje pateikiami klausimai

5.1 1 klausimas. Kaip veiksmingiau skatinti Europos investicijas į energijos efektyvumo technologijas?

EESRK mano, kad mokesčių lengvatų taikymas gali būti veiksminga priemonė skatinant investicijas. Nuolat naudojamos energijos efektyvumo paslaugos gali padidinti įrenginių energinį našumą.

Jo nuomone, yra ir kitų savanoriškų ir su mokesčiais nesusijusių priemonių, kurios gali būti veiksmingos: premijos už energijos taupymą, geriausių technologijų diegimas, kampanijos įmonės viduje siekiant formuoti paprastus ir kasdienes įpročius (automatinis apšvietimo išjungimas, elektros ir elektroninės įrangos priežiūra ir kt.) bei plačiai visuomenei skirtos kampanijos, kurios taip pat gali būti veiksmingos. Energijos tiekimo įmonės skatina vartotojus ir klientus atsakingai vartoti energiją, pavyzdžiui, plačiau naudoti mažai energijos sunaudojančias elektros lemputes. Tai susiję su asmenine ir kolektyvine atsakomybe. Pasak vienos indų patarlės „mes gyvename pasaulyje, kurį paliksime savo vaikams.“ Moralės požiūriu būtų nepriimtina elgtis neatsakingai ateities kartų atžvilgiu.

Mokslinių tyrimų sričiai skirtų fondų panaudojimas, be abejo, galėtų turėti daugiafunkcinį poveikį palaikant partnerystės ryšius tarp valstybinių ir privačių mokslinių tyrimų centrų.

5.2 2 klausimas. Išmetamųjų dujų kvotų mechanizmo reikalingumas energijos efektyvumo požiūriu

Tokia politika galėtų būti taikoma kuriant projektus gyvenamųjų namų statybos sektoriuje ir transporto įmonėse,

kuriose sunaudojama daug energijos. Kai kurios šalys jau įvedė energijos taupymo sertifikatus, įpareigojančius gamintojus taupyti energiją ir netiesiogiai ribojančius CO₂ dujų išmetimą. Kol nepriimti konkretūs sprendimai, jie yra apmokestinami (Prancūzijoje 2 euro centai už kilovatvalandę). Tai skatina imtis iniciatyvų klientų atžvilgiu siekiant taupyti energiją.

Svarbu užtikrinti, kad galimas energijos kainų padidėjimas neturėtų neigiamų socialinių ar ekonominių pasekmių (įmonių perkėlimas). Jis turėtų būti laiku įvertintas siekiant išvengti didelės energijos krizės ateityje. Dabartinė kaina gali užtikrinti pilną ateityje. Taip pat reikėtų apsvarstyti įvairius dujų išmetimo ar energijos taupymo sertifikatų mechanizmus atsižvelgiant į jų skatinamąjį poveikį investuoti į švarias ir energiją taupančias technologijas.

Kalbant apie CO₂ dujų išmetimo sertifikatų išdavimą, tenka apgailestauti, kad tos struktūros, kurios jau investavo į švarias ir mažiau energijos sunaudojančias technologijas, nėra palankiau vertinamos negu tos, kurios nedėjo jokių pastangų.

Be to, į kogeneraciją, kurią žada skatinti Europos Sąjunga, turėtų būti labiau atsižvelgta sudarant asignavimų planus.

5.3 3 klausimas. Metinės energijos efektyvumo programos nauda atskiroms valstybėms narėms ir šių planų palyginimas

Jei tokie planai būtų parengti, reikėtų juos suderinti su investicijų ciklais. Per vienerius metus investicijos praktiškai neatsiperka. Todėl tokio pobūdžio planuose reikėtų atsižvelgti į jų įgyvendinimui ir padengimui būtinus terminus.

Šiuose planuose galima tik apibrėžti tikslus, o jų palyginimas galėtų būti naudingas kaip pažangios ir veiksmingos praktikos skleidimo priemonė.

5.4 4 klausimas. Fiskalinių priemonių plėtojimo reikalingumas

Fiskaliniai instrumentai gali būti naudingi su sąlyga, jeigu jie gerai parinkti ir apibrėžti. Vis dėlto, aišku, kad fiskalinių priemonių įgyvendinimas yra sudėtingas klausimas, dažniausiai priskiriamas nacionalinei kompetencijai, ir todėl reikėtų laikytis subsidiarumo ir savarankiško vietos valdžios institucijų administravimo principų. Norint pakeisti PVM taikymo sąlygas, reikia vieningo Tarybos pritarimo.

Sisteminis ekologinių etikečių naudojimas yra paprastesnis ir gali būti veiksmingas.

5.5 5 klausimas. Plėtoti aplinkai palankesnius valstybės pagalbos principus skatinant ekologines naujoves ir didesnę produktyvumą

Šiuo požiūriu dėmesį reikia sutelkti į daugiausiai energijos sunaudojančius sektorius: gyvenamųjų namų statybą ir transportą. Vis dėlto, reikia stebėti, kad teikiama valstybės pagalba neiškraipytų konkurencijos.

5.6 6 klausimas. Valdžios institucijų pavyzdys

EESRK nuomone, reikėtų skatinti energijos efektyvumo kriterijų įtraukimą į viešųjų pirkimų konkursus ir visuomeninių pastatų energijos efektyvumo auditą. Galbūt reikėtų plėtoti „geriausios energijos kainos siūlytojo“ sąvoką?

Bet kuriuo atveju, reikės įvertinti visuomeniniuose pastatuose atliktus darbus siekiant nustatyti kainos ir efektyvumo santykį.

5.7 7 klausimas. Energijos efektyvumo skatinimui skirtų fondų reikalingumas

Energijos efektyvumo didinimui skirti fondai galėtų būti veiksminga priemonė, leidžianti geriau panaudoti ir taupyti energiją. Naudojantis tokiais fondais būtų galima lengviau pritraukti privačius investuotojus ir tai leistų energijos tiekėjams pasiūlyti klientams galimybę sunaudoti mažiau energijos, jie taip pat pagreitintų paslaugų, susijusių su veiksmingesniu energijos naudojimu, kūrimą, skatintų mokslinius tyrimus ir leistų pateikti į rinką mažai energijos sunaudojančių gaminių. Tokiu būdu šie fondai veiksmingai papildytų prekybos emisijos leidimų sistemos įgyvendinimą.

Tačiau reikėtų labiau atsižvelgti į energijos efektyvumą sanglaudos ir regionų plėtros fondų kontekste.

Be abejo, skubiai reikėtų padidinti kreditus moksliniams tyrimams ir plėtrai sekant JAV, kurios skiria didelę biudžeto lėšų dalį energijos technologijų sričiai, pavyzdžiui.

5.8 8 klausimas. Pastatų energinis naudingumas

Nors šis sektorius yra strategiškai svarbus ir jame galima pasiekti aukštą energinį naudingumą, reikia užtikrinti, kad pastatų savininkai ar nuomininkai nesusidurtų su per dideliais mokesčiais ar pernelyg sunkiomis ir sudėtingomis administracinėmis procedūromis. Šiuo požiūriu reikia stebėti, kad valstybės narės nerengtų tokių dokumentų, kurių taikymą, dėl jų sudėtingumo, būtų sunku užtikrinti ir kurių vienos įmonės netaikytų, o kitos stengtųsi juos taikyti, o tai iškraipytų konkurenciją. Pastatų sektoriaus energinis naudingumas yra visuotinės svarbos klausimas, tačiau valstybės institucijos dalyvauja spren-

džiant tik konkrečius klausimus. Taigi, reikia struktūrinio požiūrio. Praktikoje už energijos standartų diegimą atsakingas architektas, kuriam padeda už energijos standartų diegimą atstovaujanti konsultacinė agentūra; todėl veiksmingam jų įgyvendinimui reikia paprastų ir aiškių dokumentų.

Bet koks direktyvos taikymo srities išplėtimas galėtų būti svarstomas tik atlikus 2001 m. direktyvos įgyvendinimo vertinimą ir ypač nuleidus šiuo metų galiojančią 1000 m² ribą. Reikia pabrėžti, kad šilumos norminių aktų persvarstymas kas penkeri metai suteikia šiam sektoriui, kurio dauguma įmonių yra mažos, pernelyg trumpą įgyvendinimo laikotarpį. Septynerių metų laikotarpis būtų tinkamesnis, kadangi suteiktų įmonėms daugiau laiko šioms norminiams aktams įgyvendinti ir neverstų taikyti naujų taisyklių vos baigus įgyvendinti ankstesnes.

Būtų naudinga įvertinti valstybių narių naudotas priemones ir pasikeitimą gera praktika.

5.9 9 klausimas. Kaip skatinti savininkus didinti energijos efektyvumą?

Be abejonės, reikėtų pasirinkti skatinimu pagrįstą apmokestinimo būdą, pvz., mažinant žemės mokesčių savininkams, investuojantiems į energijos efektyvumą. Bet kuriuo atveju, tokios priemonės ir toliau turi būti taikomos nacionaliniu lygiu.

Toks energetinių paslaugų rinkos vystymasis, koks jau egzistuoja tam tikrose ES valstybėse, ypač Skandinavijos šalyse ir Prancūzijoje, būtų labai naudingas.

5.10 10 klausimas. Energiją naudojančių buitinių prietaisų tausumo didinimas

Integruotoje produktų politikoje reikėtų naudoti grįžtamąją informaciją:

- reikėtų susieti šį tikslą su direktyvos dėl energiją eikvojančių produktų ekologinio dizaino;
- reikėtų atlikti pramonės vykdomų savanoriškų išipareigojimų įvertinimą.

Energijos ženklinimo etiketė yra privaloma kai kuriems buitiniams prietaisams (šaldytuvams, šaldikliams, skalbimo mašinoms, indų plovimo mašinoms, elektros lemputėms). Šis reikalavimas galėtų būti taikomas ir kitiems buitiniams prietaisams (elektrinėms viryklėms arba mikrobangų krosnelėms). Jis galėtų būti taikomas ir kitų sričių įrangai, sunaudojančiai daug elektros energijos, pavyzdžiui, šildymo ir oro kondicionavimo sistemoms (buitiniams dujų katilams, cirkuliaciniams siurbliams, split kondicionavimo sistemoms).

5.11 11 klausimas. Automobilių energijos efektyvumo gerinimas

Belieka laukti savanoriško Europos automobilių gamintojų asociacijos (angl. ACEA) įsipareigojimo Komisijai rezultatų.

Bet kuriuo atveju automobilių pramonė nuolat ir palaipsniui diegia naujoves automobilių energijos efektyvumo srityje, daro pažangą tobulindama variklius ir mažina vartojimą.

Vis dar išlieka senų automobilių naudojimo klausimas, kuris kartais susijęs su socialiniu aspektu. Automobilių parko atnaujinimą reikėtų skatinti ir dėl energijos efektyvumo priežasčių ir dėl saugumo. Galbūt reikėtų numatyti konkrečias kreditų suteikimo priemones, kad mažas pajamas gaunantys asmenys neliktų nuskriausti.

Galiausiai, transporto priemonių apmokestinimas išlieka labai netolygus, o tai sudaro nepalankias sąlygas tam tikroms transporto rūšims, kaip pabrėžiama EESRK pranešime dėl tvaraus transporto.

5.12 12 klausimas. Visuomenės informavimo kampanijos

Kad, namų ūkiams skirtos kampanijos būtų veiksmingos pirmenybę reikia teikti nacionalinėms arba regionų, o ne Europos lygmens kampanijoms. Būtų naudingos vaikų informavimo akcijos, kurių tikslas — kuo anksčiau įdiegti gerus energijos taupymo įpročius (pvz., bent išjungti šviesą išeinant iš kambario). Būtų labai naudinga ir tinkamai informuoti vartotojus, kad pastarieji rinktųsi mažiau energijos naudojančius prietaisus.

Kadangi nacionalinės kampanijos jau vyksta, galima būtų pradėti keistis patirtimi.

5.13 13 klausimas. Elektros transportavimas ir paskirstymas, kogeneracijos skatinimas

Nemažas pagamintos energijos kiekis yra prarandamas transformavimo (apie 30 proc.) ir transportavimo metu (apie 10 proc.). Transportavimo nuostolius galima sumažinti sutrumpinus transportavimo kelią.

Sutaupyti taip pat pavyktų ir geriau atsižvelgiant į, ypač didžiųjų energijos vartotojų, paklausą. Taigi, norint geriau valdyti paklausą, vartotojams ir gamintojams reikėtų sudaryti sutartis.

Rinkos atvėrimas turėtų paskatinti didesnę tiekėjų konkurenciją, tačiau kol kas per anksti daryti išvadas.

Kalbant apie kogeneraciją, reikėtų gerai apibrėžti tokiu būdu pagamintos elektros statusą; be to, pasirodo, kad bendrojo generavimo rodiklių sunku pasiekti, kadangi kiekvienoje valstybėje narėje jie yra skirtingai interpretuojami.

5.14 14 ir 15 klausimai. Energijos tiekėjų vaidmuo tiekiant energines paslaugas ir baltųjų sertifikatų įvedimas

Kyla klausimas, ar energijos gamintojas ir tiekėjas tikrai yra suinteresuotas mažinti jos vartojimą? Dėl to tam tikros valstybės narės įvedė energijos taupymo sertifikatus.

Norint sumažinti energijos vartojimą, reikia turėti omenyje visą energijos grandinę. Būtų naudinga įvesti gero elgesio kodeksą.

Be abejonės, reikėtų geriau apibrėžti energijos efektyvumo paslaugas ir energijos naudingumo sutartis.

Kalbant apie baltuosius sertifikatus prieš jų įvedimą Bendrijos mastu reikėtų parengti ataskaitą apie jų naudojimą tose valstybėse narėse, kuriose jie buvo įvesti.

5.15 16 klausimas. Pramonės skatinimas diegti energijos efektyvumą didinančias technologijas

Esančių priemonių veiksmingumas (anglis, savanoriški įsipareigojimai).

Pirmenybę reikia teikti savanoriškiems įsipareigojimams, o ne priverstinėms priemonėms. Bet kuriuo atveju, ekonomiškai pagrįstų ir finansiškai pelningų priemonių buvo imtasi daugelyje Europos šalių. Taigi, reikėtų sutelkti dėmesį į priemones, kurioms reikia paskatų ar pagalbos, kitaip finansavimas nepasiteisins.

5.16 17 klausimas. Transporto rūšių pusiausvyra, geležinkelio ir vidaus vandenų transporto sektoriaus plėtimas

Geležinkelio sektoriui dažnai trūksta lankstumo ir alternatyvių pasiūlymų, o vidaus vandens kelių tinklas dar nėra pakankamai išvystytas ir jame yra per daug siaurų atkarpų. Būtina daugiau investuoti į skirtingų transporto būdų sąveikumo didinimą, įtraukiant netiesiogines išlaidas ir skatinant tuos būdus, kurie energetiniu požiūriu yra veiksmingiausi. Reguluojamos konkurencijos galimybė labiau nei tikra nuožmi konkurencija atitinka sektoriaus pobūdį ir galėtų suteikti jam dinamikos.

5.17 18 klausimas. Transeuropinio transporto tinklo infrastruktūros finansavimas ⁽⁶⁾

Kai kurių didžiųjų transeuropinių tinklų teko ilgai laukti. Dėl valstybės finansų krizė visoje Europoje dažnai vėluodavo jų įgyvendinimas. Reikėtų skatinti ir viešojo ir privataus sektorių partnerystę.

EESRK rekomenduoja ES lėšas pirmiausiai skirti toms transporto rūšims plėtoti, kurios, kaip įrodyta, ypač efektyviai naudoja energiją (pvz., geležinkelis).

⁽⁶⁾ Žr. OL C 108, 2004 4 30 „Ateities transporto infrastruktūra“.

5.18 19 klausimas. *Transporto reglamentavimo priemonės ir standartai*

Pirmenybę reikia teikti technologinėms naujovėms ir bendram pramonės ir valstybės valdžios institucijų nustatytų standartų kūrimui.

5.19 20 klausimas. *Ar reikia įpareigoti valstybės valdžios institucijas įsigyti energiją taupančius automobilius?*

Tokie įpareigojimai prieštarauja vietos valdžios institucijų administravimo laisvės ir subsidiarumo principams. Tačiau daug valdžios institucijų jau laikosi šio pirkimo principo. Konkursų skelbimo standartų nustatymas galėtų šią praktiką paskatinti.

Beje, pasiūlymu priimti direktyvą dėl ekologiškų kelių transporto priemonių populiarinimo [COM(2005) 634] siekiama paskatinti tos praktikos plitimą, nustatant „švarių“ automobilių kvotas valstybės įstaigų skelbiams pirkimo konkursams.

5.20 21 klausimas. *Išlaidų transporto infrastruktūrai ir papildomų sąnaudų (taršos, nelaimingų atsitikimų, t. t.) atlyginimas*

EESRK jau ne kartą pasisakė už tai, kad būtų atlygintos papildomos sąnaudos ir prašė Komisijos parengti atitinkamą projektą. Reikėtų parengti ataskaitą apie kai kuriose valstybėse iki šiol įgyvendintas priemones, kad būtų galima tiksliai įvertinti jų veiksmingumą.

5.21 22 klausimas. *Energiją taupančių įmonių energijos efektyvumo didinimo projektų finansavimo programos*

Jeigu tokios iniciatyvos buvo sėkmingos, reikėtų skatinti jų sklaidą Europos Sąjungoje ir teikti paramą.

5.22 23 klausimas. *Energijos efektyvumas santykiuose su trečiosiomis šalimis*

Dėl energijos kainų energijos efektyvumo klausimas dar niekada nebuvo toks opus. Tarptautinės finansų institucijos turėtų įtraukti šį klausimą numatydamos savo techninę ir finansinę paramą.

5.23 24 klausimas. *Europos technologinės patirties ir žinių panaudojimas besivystančiose šalyse*

Reikėtų supaprastinti taikomas priemones ir padidinti jų veiksmingumą (CDM, JO) ⁽⁷⁾.

5.24 25 klausimas. *Galimybė derėtis PPO dėl tarifų lengvatos energiją taupantiems įrenginiams*

Mažai tikėtina, kad Europos Sąjungai pavyks įtikinti PPO pritarti tokioms priemonėms, kadangi baiminamasi, kad jos gali pakenkti besivystančioms šalims.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁷⁾ CDM (Clean Development Mechanism) – neteršiantis vystymosi mechanizmas, JI (Joint Implementation) – bendras įgyvendinimas

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, nustatantį Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą

COM(2005) 87 final — 2005/0020 (COD)

(2006/C 88/14)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. balandžio 4 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, nustatančio Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 23 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jorge Pegado Liz.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas vieningai priėmė šią nuomonę.

1. Pasiūlymo esmė, išvados ir rekomendacijos

1.1 Pateikdama pasiūlymą dėl reglamento, nustatančio Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą ⁽¹⁾, Komisija tęsia keletą iniciatyvų, skirtų palaipsniui sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, pašalinti kliūtis ir palengvinti civilinių bylų sprendimą Europos lygiu, kaip aiškiai nustatyta veiksmų plane, kurį 1998 m. gruodžio 3 d. patvirtino Teisingumo ir vidaus reikalų taryba. ⁽²⁾

1.2 Kaip ir visose ankstesnėse savo nuomonėse dėl Komisijos ir Tarybos iniciatyvų, skirtų teisingumo erdvei Europoje stiprinti, EESRK pritaria ir remia pasiūlymą ir atkreipia dėmesį į tai, kad būtina siūlomą teisinę bazę priderinti taip, kad jos taikymo sritis būtų apibrėžta ne tik tarptautinių ginčų atžvilgiu, bet kartu, atitinkamais atvejais, ir nacionalinių ginčų atžvilgiu, siekiant visose valstybėse narėse užtikrinti lygias šalių teises bešališkų, greitų, prieinamų ginčų sprendimo procedūrų metu.

1.3 EESRK pritaria Komisijos pateiktiems pasiūlymo techniniams ir teisiniams pakeitimams, kurie aiškiai išdėstyti jos nuoseklioje pastaboje ⁽³⁾, jos pastangoms išlaikyti pusiausvyrą tarp skirtingų atitinkamų interesų ir pasiūlymo „gynimo“, remiantis tinkamos struktūros išsamiai išdėstytu ir aiškiai apibrėžtu poveikio įvertinimu ⁽⁴⁾.

1.4 Vienintelis EESRK bendro ir konkretaus pobūdžio pastabų tikslas — patobulinti pateiktą pasiūlymą ir patikslinti kai kurias jame apibrėžtas nuostatas, kad taikant svarstomą procedūrą galima būtų kuo veiksmingiau pasiekti užsibrėžtą tikslą ir proceso šalims suteikti kiek įmanoma didesnės jų teisių garantijas.

1.5 EESRK primygtinai siūlo Komisijai priimti EESRK pastabose pateiktas rekomendacijas ir kreiptis į valstybes nares, prašydamas pritarti Komisijos pasiūlymo taikymo sričiai ir esmei.

2. Įžanga. Pasiūlymo tikslas

2.1 Šis pasiūlymas atitinka vieną iš pagrindinių 2002 m. gruodžio 20 d. žaliosios knygos ⁽⁵⁾ tikslų; kitam jos tikslui dėl Europos vykdomojo rašto dėl apmokėjimo procedūros sukūrimo buvo skirtas Komisijos prieš metus pateiktas pasiūlymas dėl atitinkamo reglamento, ⁽⁶⁾ dėl kurio EESRK pareiškė savo nuomonę. ⁽⁷⁾

2.2 Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūros sukūrimo klausimu Komisija atsižvelgė į Europos Parlamento ir EESRK padarytas pastabas ir rekomendacijas dėl pirmiau minėtos žaliosios knygos ir dabar teikia pasiūlymą dėl direktyvos, kuria siekiama nustatyti vieną reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, kurią būtų galima taikyti visoje Europos Sąjungoje. Ši procedūra nebus privaloma ir ją bus galima taikyti tiek sprendžiant tarptautinius ginčus, tiek sprendžiant valstybių narių vidaus bylas.

2.3 Komisiją pateikti pasiūlymą paskatino egzistuojantys valstybių narių civilinio proceso teisės skirtumai ir tai, kad didelės išlaidos ir vilkinimas dažnai yra neproporcingi reikavimų sumai, ypač nagrinėjant tarptautinius teisinius ginčus, dėl nedidelių sumų.

2.4 Komisija nutarė, kad siūloma procedūra taip pat turėtų būti taikoma šalies vidaus ginčų atvejais, siekiant užtikrinti visų dalyvaujančiųjų lygybę ir užkirsti kelią konkurencijos iškraipymams tarp įvairių ūkio subjektų. Tai dera su EESRK nuomone dėl žaliosios knygos ir užtikrina, kad procedūra atitiktų proporcingumo ir subsidarumo principus.

2.5 Iš pasiūlymo teksto visiškai aišku, kad procedūra yra alternatyvaus pobūdžio, nes kreditorius visada gali pasirinkti šalies vidaus įstatymuose numatytą procedūrą. Tai taip pat atitinka EESRK nuomonę.

⁽¹⁾ COM(2005) 87 final, 2005 m. kovo 15 d..

⁽²⁾ OL C 19, 1999 m. sausio 23 d..

⁽³⁾ Žr. 2005 m. kovo 15 d. dokumento SEC(2005) 352 priedėlį.

⁽⁴⁾ Žr. 2005 m. kovo 15 d. dokumento SEC(2005) 352 priedą.

⁽⁵⁾ COM(2002) 746 final, 2002 m. gruodžio 20 d. nuomonė, pranešėjas Frank von Fürstenwerth (OL C 220, 2003 m. rugsėjo 16 d.).

⁽⁶⁾ COM(2004) 173 final, 2005 m. gegužės 19 d..

⁽⁷⁾ OL C 221, 2005 m. rugsėjo 8 d..

2.6 Apibrėždama procedūrą, Komisija laikosi tokių pagrindinių principų:

- a) procedūra turi būti kiek įmanoma paprastesnė ir naudojamos standartinės formos;
- b) nustatomi trumpi terminai, siekiant labiau paspartinti procedūrą;
- c) bendra taisyklė — procedūra yra rašytinė, be žodinio svarstymo; kai teismas mano, kad tai reikalinga, svarstymas gali būti rengiamas pasitelkiant garso, vaizdo priemones arba elektroniniu paštu;
- d) pakankamos proceso, pagrįsto rungimosi principu, ir įrodymų pateikimo garantijos;
- e) didelė veiksmų laisvė, suteikiama teismui renkant ir įvertinant įrodymus;
- f) sprendimas turėtų būti vykdomas, nepaisant galimo apskundimo, pagal nacionalinę teisę; turi būti užtikrinta, kad sprendimas būtų pripažįstamas ir vykdomas bet kurioje valstybėje narėje, nereikalaujant jo vykdymo deklaracijos ir nesuteikiant galimybės prieštarauti jo pripažinimui;
- g) nereikalaujama, kad procedūroje šalims atstovautų advokatas.

3. Priešistorė ir lygiagrečios iniciatyvos

3.1 Jau seniai įvairiuose ES institucijų, tarp jų ir Europos Parlamento⁽⁸⁾ bei EESRK,⁽⁹⁾ parengtuose dokumentuose buvo išsakytas pageidavimas suvienodinti ir supaprastinti civilines procedūras, siekiant užtikrinti greitesnį ir veiksmingesnį teisingumo vykdymą.

3.2 Komisija, atsiliepdama į šiuos siekius, kuriuos daugiausia reiškė ūkio subjektai, specialistai ir vartotojai, taip pat ilgai svarstė geriausią šios problemos sprendimo būdą; ypač reikšminga pažanga buvo padaryta vartotojų teisės srityje⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Palyginti EP rezolucijas A2-152/86, 1987 m. kovo 13 d., A3-0212/94, 1994 m. balandžio 22 d. ir A-0355/96, 1996 m. lapkričio 14 d..

⁽⁹⁾ Nuomonės dėl žaliosios knygos dėl teisinės pagalbos vartotojams (pranešėjas Ataíde Ferreira, OL C 295, 1994 10 22) ir dėl bendros rinkos ir vartotojų apsaugos: galimybės ir kliūtys (pranešėjas Ceballo Herrero, OL C 39, 1996 02 12).

⁽¹⁰⁾ Atsižvelgdami į tai, palyginkite šiuos dokumentus:

- Komisijos memorandumą dėl kompensacijų vartotojams ir atitinkamai 1984 m. gruodžio 12 d. papildomą komunikatą šia tema (COM(84) 692) ir 1987 m. gegužės 7 d. (COM(87) 210)
- Komisijos komunikatą dėl naujo impulso vartotojų apsaugos politikai (COM(85) 314 final, 1985 m. liepos 23 d., OL C 160, 1985 m. liepos 1 d.)
- 1996 m. vasario 14 d. Komisijos veiksmų planą (COM(96) 13 final)
- Komisijos komunikatą dėl teismų sprendimų priėmimo ir vykdymo veiksmingumo didinimo būdų Europos Sąjungoje (COM(97) 609 final, 1997 m. gruodžio 22 d., OL C 33, 1998 m. sausio 31 d.)
- žalioji knyga dėl teisinės pagalbos vartotojams ir vartotojų ginčų sprendimo bendrojoje rinkoje (COM(93) 576)
- žalioji knyga dėl alternatyvių ginčų sprendimo būdų civilinėje ir komercinėje teisėje (COM(2002) 196 final, 2002 4 19).

3.3 Paskelbus žaliąją knygą dėl Europos vykdomojo rašto dėl apmokėjimo procedūros ir priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinti, pasidarė aišku, kad problema turi būti sprendžiama galimomis įstatymų leidimo iniciatyvomis. Žalioji knyga tiksliai nurodė esminius klausimus, kurie turėtų būti išdėstyti su šia sritimi susijusiuose teisės aktuose.⁽¹¹⁾

3.4 Ši iniciatyva yra ypač svarbių priemonių, kurių buvo imtasi per pastaruosius metus teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose, dalis.⁽¹²⁾

⁽¹¹⁾ Joje buvo iškelta dešimt klausimų, susijusių su: reikalavimų viršutine riba; reikalavimų rūšimis; klausimu, ar procedūra turi būti privaloma, ar ne; standartinių formų naudojimu; atstovavimu bylos šalims ir pagalba joms; alternatyviais ginčų sprendimo būdais; parodymų išklausymui; teismo sprendimo turiniu ir jo priėmimo terminais; išlaidomis; ir galimybe apskųsti.

⁽¹²⁾ Jos apima:

- 1995 m. gegužės 12 d. Komisijos rekomendaciją dėl prekybos sandorių apmokėjimo terminų ir susijusių Komisijos komunikatus (atitinkamai OL L 127, 1995 m. birželio 10 d. ir OL C 144, 1995 m. birželio 10 d.),
- 1998 m. gegužės 19 d. Direktyvą 98/27/EB dėl draudimų ginant vartotojų interesus (OL L 166/51, 1998 m. birželio 11 d.),
- 2000 m. birželio 29 d. Direktyvą 2000/35/EB dėl kovos su mokėjimų vėlavimu komerciniuose sandoriuose (OL L 200, 2000 m. rugpjūčio 8 d.),
- 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Bruselis I) (OL L 12, 2001 m. sausio 16 d.). Pranešėjas H. Malosse (OL C 117, 2000 m. balandžio 26 d.),
- 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 805/2004, sukuriantį neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL L 143, 2004 m. balandžio 30 d.). Pranešėjas M. Ravoet (OL C 85, 2003 m. balandžio 8 d.),
- 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo, renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose (OL L 174, 2001 m. birželio 27 d.). Pranešėjas H. Bataller (OL C 139, 2001 m. gegužės 11 d.),
- Programą dėl priemonių, skirtų abipusio pripažinimo principo taikymui sprendimams baudžiamosios teisės srityje (OL C 12, 2001 m. sausio 15 d.),
- Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 2000 m. gegužės 29 d. dėl bankroto bylų (OL L 160, 2000 m. birželio 30 d.). EESRK pranešėjas M. Ravoet (CES 79, 2001 m. sausio 26 d., OL C 75, 2000 m. kovo 15 d.),
- Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 2000 m. gegužės 29 d. dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo. Pranešėjas M. Braghin (OL C 368, 1999 m. gruodžio 20 d.),
- Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 2000 m. gegužės 29 d. dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse. Pranešėjas H. Bataller (OL C 368, 1999 m. gruodžio 20 d.),
- 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos sprendimas, sukuriantis Europos teisminių tinklų civilinėse ir komercinėse bylose (OL L 174, 2001 m. birželio 27 d.). Pranešėjas D. Retureau (OL C 139, 2001 m. gegužės 11 d.),
- Komisijos komunikatą dėl naujų teisės aktų dėl atsiskaitymų vidaus rinkoje (KOM(2003) 718 galutinis, 2003 m. gruodžio 2 d.). Pranešėjas M. Ravoet (OL C 302, 2004 m. gruodžio 7 d.).

3.5 Reikėtų atskirai paminėti 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 805/2004, sukuriantį neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, ⁽¹³⁾ ir pirmiau minėtą Komisijos pasiūlymą dėl vykdomojo rašto dėl apmokėjimo procedūros. Svarstant dabartinį Komisijos pasiūlymą, turi būti ypač atsižvelgta į šias dvi priemones, kadangi jose nagrinėjami du to paties klausimo aspektai: paprastesnio ir veiksmingesnio civilinės teisės nuostatų vykdymo poreikis vienoje teisingumo erdvėje.

4. Teisinės priemonės ir teisinis pagrindas

4.1 Kaip ir daugumos kitų iniciatyvų šioje srityje atveju, Komisija nusprendė siūlyti priimti reglamentą, remiantis Sutar ties 61 straipsnio c punktu ir 65 straipsniu.

4.2 Komitetas visiškai pritaria Komisijos pasiūlymui. Savo ankstesnėje nuomonėje dėl žaliosios knygos arba vykdomojo rašto EESRK aiškiai ir vienareikšmiškai pasisakė už tai, kad būtų priimamas reglamentas.

4.3 Komitetas taip pat visiškai pritaria Komisijos pasirinktam teisiniam pagrindui, nes jis leidžia platesnę nei vien tik formalią susijusių teisės principų interpretaciją, o tik toks jų aiškinimas yra tinkamas siekiant įgyvendinti uždavinį sukurti vieną ES teisingumo erdvę. Komisiją reikėtų ypač pasveikinti, kad nuosekliai, techniškai ir teisiškai tvirtai pagrindė poreikį imtis veiksmų Bendrijos lygiu, laikantis subsidarumo ir proporcingumo principų.

4.4 Be to, EESRK patvirtina savo įsitikinimą, kad tokio pobūdžio ir tokios taikymo srities didelių investicijų reikalaujanti iniciatyva gali būti pateisinama tik tuo atveju, jei bus taikoma (nors ir neprivaloma) taip pat ir valstybių narių vidaus ginčams. Komitetas mano, kad šios iniciatyvos apribojimas tarptautiniais ginčais gali sukelti abejonį dėl jos svarbos ar apskritai dėl jos reikalingumo. ⁽¹⁴⁾

5. Bendrosios pastabos

5.1 EESRK pritaria pasiūlymui dėl reglamento, kuriame atsižvelgiama į daugumą Komiteto pastabų, susijusių su žaliaja knyga dėl Europos vykdomojo rašto dėl apmokėjimo procedūros ir priemonių, skirtų bylų dėl nedidelių sumų reikalavimų nagrinėjimui supaprastinti ir pagreitinoti (COM(2002) 746 final).

5.2 Savo nuomonėje dėl žaliosios knygos EESRK pareiškė, kad „rengiant Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, pagrindinis tikslas turės būti nustatyti tinkamas priemonės tokiam bylinėjimuisi paspartinti, kartu nepažeidžiant garantijų, kurios teikiamos suinteresuotosioms šalims pagal teisinės valstybės principus“.

⁽¹³⁾ COM(2002) 159 final (OL C 203, 2002 m. rugpjūčio 27 d.). Pranešėjas M. Ravoet (OL C 85, 2003 m. balandžio 8 d.).

⁽¹⁴⁾ Kadangi, remiantis poveikio įvertinimu, galima daryti išvadą, kad net ir netolimoje ateityje išimtinai valstybinių reikalavimų dėl nedidelių sumų bus palyginti nedaug.

5.3 EESRK nuomone, nors pasiūlymas reikalauja nedidelių patobulinimų, vis dėlto jame, išlaikant tinkamą pusiausvyrą, tenkinamas reikalavimas greitai spręsti ginčus, atsižvelgiant į išlaidas bei suinteresuotųjų šalių teisių garantijas.

5.4 Vis dėlto EESRK atkreipia ypatingą dėmesį į tai, kad siekiant, jog naujoji tvarka tikrai pasiektų tikslą bešališkai, greitai ir nebrangiai nagrinėti ginčus, būtina, kad ne tik teisininkai, bet ir plačioji visuomenė būtų apie ją informuota per informacines kampanijas, kurios pabrėžtų naudojimosi šia tvarka privalumus ir apribojimus įprastų, visuotinai priimtų sistemų atžvilgiu (sąnaudos, įrodymų teikimas, apeliacijos, advokatų ar trečiųjų asmenų atstovavimas šalims, terminai, kt.).

5.5 Be to, siekiant, kad naujoji tvarka nagrinėjant tarptautinius ginčus būtų sėkmingai įgyvendinta, turi būti rastas tinkamas sprendimas dėl kalbų įvairovės, kad dalyviai — teismai, specialistai, ginčų šalys — galėtų tiksliai suprasti procedūros sąlygas; šiam tikslui pasiekti didžiausios pastangos šioje srityje turi būti skirtos formų naudojimo supaprastinimui.

5.6 Laikydamasis jau ne kartą šiuo klausimu išsakyto savo požiūrio, EESRK vėl pakartoja savo išipareigojimą prisidėti toliau plėtojant ir tobulinant alternatyvius ginčų sprendimo (ADR) mechanizmus, kurie turėtų būti suderinti Bendrijos lygiu laikantis aiškiai apibrėžtų principų ir taisyklių. Nuoroda į šiuos mechanizmus galėtų būti įtraukta į pasiūlymo aiškinamąjį memorandumą.

6. Specialiosios pastabos

6.1 2 straipsnis — Taikymo sritis

6.1.1 EESRK nuomone, numatyta 2 000 EUR reikalavimo vertė yra akivaizdžiai per maža, nes, esant dabartinei prekių ir paslaugų vertei, neapima didelės dalies atvejų. Be to, Komitetas mano, kad, numatant apeliaciją (13, 15 ir 16 straipsniai), didžiausia reikalavimo vertė turi būti bent jau 5 000 EUR. Ekonominiu požiūriu ir atsižvelgiant į išlaidas, apskaičiuotas atliekant „išplėstinį poveikio vertinimą“, reikalavimo vertės padidinimas padėtų proporcingiau sumažinti išlaidas.

6.1.2 Neaišku, kaip reikėtų suprasti formuluotę, kad direktyva netaikoma „visų pirma byloms dėl pajamų, maitų ar administracinės byloms“. Teisiniu požiūriu išimčių iš reglamento taikymo srities sąrašas turėtų būti ne nurodomasis, o apribojamasis. Taigi šis pašalinimas turėtų būti išbrauktas iš straipsnio 1 dalies (paskutinis sakiny) ir įtrauktas į 2 dalies sąrašą.

6.1.3 Taip pat neaišku, kodėl į 2 straipsnio 2 dalies e punktą įtrauktas arbitražas. Arbitražas niekaip nesusijęs su kituose punktuose išvardytomis sritimis. Arbitražas yra alternatyvi ginčų sprendimo forma, kuri vien dėl jos pobūdžio tikrai turėtų būti išbraukta, jos specialiai čia neminint. EESRK siūlo Komisijai šį punktą išbraukti.

6.1.4 Komitetas apgailestauja dėl Danijos sprendimo (dėl gerai žinomų bendro pobūdžio priežasčių, kai kalbama tokiais klausimais⁽¹⁵⁾) visai atsisakyti įgyvendinti šį reglamentą. Vis dėlto jis tikisi, kad ateityje trukdantys visiškai vienos Europos erdvės sukūrimui⁽¹⁶⁾ suvaržymai bus pašalinti, ir džiaugiasi, kad Jungtinė Karalystė ir Airija ieško galimybių prisijungti prie iniciatyvos, kaip tai jau darė panašių iniciatyvų atvejais.

6.2 3 straipsnis — Procedūros pradžia

6.2.1 EESRK nuomone, senaties termino klausimas turėtų būti paliktas spręsti valstybių narių įstatymų leidėjams. Priešingu atveju 3 straipsnio 4 dalies nuostatose turėtų būti atsižvelgta į įvairius reikalavimo pateikimo būdus ir numatyta, kad senaties terminas turi būti skaičiuojamas iki reikalavimo formos išsiuntimo dienos (reikėtų išsiuntimo įrodymo, nes laiško pristatymas gali labai vėluoti, ypač tarptautinių ginčų atvejais)⁽¹⁷⁾.

6.2.2 EESRK pritaria 3 straipsnio 6 dalies nuostatose numatytai galimybei ieškovo pataisyti arba papildyti formą. EESRK jau pateikė panašų pasiūlymą, aptardamas pasiūlymą dėl direktyvos dėl Europos vykdomojo rašto dėl apmokėjimo procedūros, todėl yra labai patenkintas, matydamas, kad tokia galimybė įtraukta į šį reglamentą. Vis dėlto Komiteto nuomone būtų tikslinga tokio pobūdžio pataisoms numatyti pagrįstai trumpą galutinį terminą.

6.2.3 EESRK abejonių kelia 3 straipsnio 7 dalies pabaigoje pateikiama nuostata. Kas iš tikrųjų turėtų teikti šią „praktinę pagalbą“? Neapsiribojant skirti šią užduotį advokatams ir juriskonsultams, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad minimi „praktiniai“ aspektai gali apimti klausimus, kuriems reikalingas teisinis išsilavinimas. Dar daugiau — susiję asmenys turi būti pasirengę vykdyti šias pareigas be atlygio, o daugelio valstybių narių teisimuose gali būti sunku rasti tokių savanorių. Be to, teisininkai gali laikyti tai neteisėtu įgaliojimu, pažeidžiančiu jų etikos kodeksus.

⁽¹⁵⁾ Kaip apibrėžta į Amsterdamo sutartį įtraukto protokolo dėl Danijos pozicijos 1 straipsnyje, Danija nedalyvauja Tarybos darbe dėl teisingumo ir vidaus reikalų priemonių, pasiūlytų Sutarties IV antraštinėje dalyje, priėmimo.

⁽¹⁶⁾ Kaip jau įvyko teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo srityje (2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos sprendimas, OJ L 299, 2005 m. lapkričio 16 d.).

⁽¹⁷⁾ Kaip jau vyksta dėl Komisijos pasiūlymo iš dalies pakeisti reglamentą dėl teisminių dokumentų įteikimo.

6.3 4 straipsnis — Procedūros vykdymas

6.3.1 Nors EESRK supranta priežastis, dėl kurių kaip įprasta taisyklė pasirenkama rašytinė procedūra, jis nurodo, kad posėdžiai turi privalumų, bent jau siekiant palengvinti pastangas sutaukinti ir užtikrinti pagrindinius principus, nustatytus Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnyje ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje.

6.3.1 4 straipsnio 5 ir 6 dalių nuostatos leidžia pateikti priešpriešinį reikalavimą net ir tuo atveju, jei jis kyla ne iš tų pačių teisinių santykių, kaip ir reikalavimas.

6.3.2 EESRK kyla rimtų abejonių dėl to, kad laikantis tokios procedūros, kaip ši, kuri turi būti greita ir vykti be didelių formalumų, leidžiama pateikti priešpriešinį reikalavimą, automatiškai procedūrai netampant įprastu procesu.

6.3.2.2 EESRK nuomone, priešpriešinis reikalavimas, kuris kyla ne iš tų pačių teisinių santykių, kaip ir reikalavimas, neturėtų būti priimtinas jokiais aplinkybėmis.

6.3.3 Be to, EESRK mano, kad jei priešpriešinis reikalavimas leidžiamas, bet kuriuo atveju jo vertė neturėtų viršyti pagal procedūrą nagrinėjamo reikalavimo sumos, nes priešingu atveju būtų sumenkinami procedūros tikslai.

6.3.4 4 straipsnio 7 dalyje sakoma, kad jei dokumentas nėra pateiktas viena iš tų kalbų, kurios yra nurodytos Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 8 straipsnyje, teismas „pataria“ šaliai pateikti vertimą. Jei šalis to nepadaro, kokias pasekmes tai turės reikalavimui arba procedūrai? Šis klausimas turi būti išaiškintas, nes negalima tikėtis iš valstybių narių, kad jos ištaisys visas reglamento spragas, išskyrus klausimus, kuriems jau numatytas 17 straipsnyje nustatyto bendro principo taikymas.

6.4 5 straipsnis — Procedūros eiga

6.4.1 5 straipsnio 1 dalies c punkto portugališkame vertime vartojama sąvoka „*citar as partes*“ („šaukia šalis“ (į posėdį)). Teisine prasme vis dėlto yra skirtumas tarp *citação* ir *notificação* (paskelbti apie teismo posėdį); iš esmės šiuo atveju kalbama apie *notificação*, o ne apie *citação*. Taigi EESRK siūlo Komisijai padaryti šio punkto portugališkojo vertimo pataisas ir pakeisti žodį „*citar*“ žodžiu „*notificar*“ (*).

6.4.2 Turi būti nustatytas maksimalus posėdžio sušaukimo terminas.

6.5 6 straipsnis — Posėdis

6.5.1 EESRK pritaria taisyklių, leidžiančių, prireikus, naudoti posėdyje naujas technologijas, priėmimui.

(*) Vertėjo pastaba: autorius daro skirtumą tarp koncepcijų *service of notice* ir *service of a summons*, t. y. išaiškina, jog šiuo atveju naudojama *service of a summons* koncepcija. Angliškoje versijoje naudojama frazė „*summon the parties*“.

6.5.2 Vis dėlto EESRK atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad nėra apibrėžta tiksli kiekvienos iš šių naujų technologijų taikymo sritis, todėl jų naudojimas tam tikrais atvejais galėtų prieštarauti teisei į gynybą ir pagrindiniams procesiniams principams, tokiems kaip saugumas, teisingumas, proceso grindžiamumas rungimosi principu ir skubumas. Taip galėtų atsitikti, pavyzdžiui, jei liudytojo apklausai ar eksperto parodymams naudojamas elektroninis paštas.

6.5.3 EESRK nurodo, kad reikia naudoti tokias priemones, kaip elektroninis parašas, autentiškiems parodymams garantuoti. Būtina imtis reikalingų atsargumo priemonių siekiant užtikrinti, kad vietos teismai arba tribunolai būtų aprūpinti technine infrastruktūra, leidžiančia išsiųsti teisiškai galiojančius parodymus kitam teismui, įskaitant užsienio teismus (parodymų siuntimas saugiu elektroninio pašto ryšiu, įrodymų pateikimas surengiant garso, vaizdo ir elektroninio pašto konferencijas).

6.5.3 Todėl EESRK primygtinai reikalauja, kad Komisija pakeistų 6 straipsnio 1 dalies tekstą siekiant tiksliau apibrėžti jos taikymo sritį ir nurodyti, kokius veiksmus atliekant ir kokiais atvejais gali būti naudojamos garso ir vaizdo ryšio priemonės arba elektroninis paštas.

6.5.4 Kita vertus, EESRK nesupranta, kodėl, jei techninės priemonės yra prieinamos ir patikimos, šalims turėtų būti suteikta teisė atsisakyti jų naudojimo. Todėl jis siūlo pakeisti šią nuostatą taip, kad ji apribotų šalių atsisakymo teisę, leidžiant ją tik tose bylose, kuriose techninės priemonės negali užtikrinti patikimumo ir vienodo vertinimo.

6.6 7 straipsnis — Parodymų išklausymas

6.6.1 EESRK abejoja galimybe išklausti parodymus telefonu. Užtikrinti telefonu pateiktų pareiškimų patikimumą galima tik juos įrašius ir vėliau tiksliai užrašius. Taigi EESRK primygtinai reikalauja, kad Komisija neleistų naudoti telefono, kaip įteisintos parodymų išklausymo priemonės, jei nėra galimybės įrašyti ir vėliau užrašyti telefonu padarytus pareiškimus.

6.6.2 Sąvoka „ekspertų parodymai“ yra klaidinanti, nes gali apibūdinti dviejų skirtingų rūšių parodymų davėjus — ekspertus arba liudytojus. Todėl EESRK siūlo čia naudoti tik vieną žodį „ekspertai“.

6.7 8 straipsnis — Šalių atstovavimas

6.7.1 Kadangi pasiūlyme dėl reglamento numatoma, kad šalims atstovauti gali ne tik advokatai, bet ir kiti asmenys, EESRK mano, kad turėtų būti įrašyta tiksli nuostata dėl vartotojų asociacijų atstovavimo vartotojams vartotojų ginčuose ir profesinių asociacijų atstovavimo jų nariams. Tai turėtų būti individualus atstovavimas, kuris, pavyzdžiui, yra įprastas naudojant alternatyvius ginčų sprendimo būdus, bet paprastai nėra numatytas valstybių narių procedūrinės teisės nuostatose.

6.8 9 straipsnis — Teismo vaidmuo

6.8.1 Pasiūlyme pasirinktas požiūris, kad ginčai turi būti sprendžiami ne tik griežtai laikantis įstatymų, bet ir atsižvelgiant į nešališkumo principą („ex aequo et bono“). Tai sveikintina ir visų pirma yra svarbu, kai nagrinėjami su pinigais nesusiję atvejai. Vis dėlto ši nuostata ir jos poveikis iš anksto turi būti išsamiai išaiškinti šalims.

6.8.2 Pastabos, pateiktos 6.2.3 punkte, taikomos ir 9 straipsnio 3 daliai.

6.8.3 EESRK mano, kad teismas visada turi siekti šalių susitarimo, todėl iš 9 straipsnio 4 dalies reikia išbraukti žodį „prireikus“.

6.9 10 straipsnis — Sprendimas

6.9.1 10 straipsnio 2 dalies pabaigoje turi būti patikslinta, kad tais atvejais, jei šalys negali dalyvauti, joms gali būti atstovaujama, kaip numatyta 6 straipsnio 2 dalyje.

6.10 11 straipsnis — Dokumentų įteikimas

6.10.1 11 straipsnio 2 dalyje sakoma, kad jei „tiksliai žinomas adresato adresas“, šalims dokumentai gali būti įteikiami paprastesniais būdais, pvz., paprastu laišku, faksu arba elektroniniu laišku.

6.10.2 EESRK atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad pasakymas „tiksliai žinomas adresato adresas“ yra pernelyg neaiškus ir gali sukelti didelį teisinį neapibrėžtumą, dėl kurio šalims kiltų didelių sunkumų.

6.10.3 Kai kuriose valstybėse narėse egzistuoja oficiali gyvenamosios vietos deklaravimo sistema, pagal kurią šaliai deklaruotu adresu pateikti dokumentai laikomi įteiktais, nereikalaujant gavimo įrodymo. EESRK mano, kad oficialios gyvenamosios vietos deklaravimo sistemos sukūrimo nepakanka, kad sąlygą dėl tiksliai žinomo adresato adreso būtų galima laikyti patenkinama.

6.10.4 Dėl šios priežasties EESRK siūlo, kaip pažymėta jo nuomonėje dėl aukščiau minėtos žaliosios knygos ir jo nuomonėje dėl vykdomojo rašto dėl apmokėjimo procedūros, kad neturėtų būti naudojami tokie įteikimo būdai, kai nėra numatyta galimybė patvirtinti, kad dokumentas gautas, arba tas faktas negali būti įrodytas, kaip yra siunčiant, pvz., paprastąjį laišką.

6.11 12 straipsnis — Terminai

6.11.1 EESRK nuomone, taikant tokią procedūrą, teismui neturėtų būti suteikta galimybė pratęsti terminus neribotam laikui. EESRK pataria Komisijai nustatyti termino pratęsimo apribojimą ir leisti pratęsti terminą tik vieną kartą.

6.11.2 EESRK nuomone, 12 straipsnio 2 dalies nuostata taip pat nepriimtina. Iš tikrųjų, turint omeny teismų darbo ypatumus, nuobaudos dėl terminų nesilaikymo taikomos labai retai; tokia nuostata faktiškai leistų žlugdyti procesus. EESRK primygtinai reikalauja, kad Komisija 12 straipsnio 2 dalį išbrauktų.

6.12 13 straipsnis — Sprendimo vykdymas

6.12.1 EESRK kelia klausimą, ar būtina tokio pobūdžio procedūroje numatyti apeliaciją. Iš tikrųjų arba reikalavimo vertės aukščiausia riba šioje procedūroje turėtų būti žymiai aukštesnė nei siūlo Komisija, pavyzdžiui, 5 000 EUR, ir tada apeliacijos galimybė, atsižvelgiant į vertę, būtų pagrįsta, arba jei aukščiausia riba yra žemesnė (pvz., 3 500 EUR), apeliacijos neturėtų būti galima pateikti. ⁽¹⁸⁾

6.12.2 Taip pat turėtų būti aiškiai pažymėta, kad nuoroda į apeliacijos galimybę susijusi tik su vadinamomis „įprastomis“ apeliacijomis, bet ne atvejais, kai valstybių narių įstatymai bendra tvarka numato apeliacijas, jei priimtas sprendimas turi kokių nors teisinių trūkumų, nepriklausomai nuo reikalavimo vertės.

6.12.3 Todėl EESRK primygtinai reikalauja, kad Komisija aukščiausią reikalavimų ribą pakeltų bent jau iki 3 500 EUR. Jei Komisija nuspręš, kad ši vertė turi būti 3 500 EUR arba mažesnė, apeliacija neturėtų būti numatoma. Jei aukščiausia riba viršytų 3 500 EUR, apeliacija būtų priimtina.

6.12.4 EESRK atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad tuo atveju, jei bus numatyta apeliacija, įstatymas turės taip pat numatyti galimybę teismui sustabdyti sprendimo vykdymą apeliacinėse bylose, kuriose dėl sprendimo vykdymo nedelsiant apeliacinį skundą padavusiai šaliai galėtų kilti sunkių, nepateisiamai žalingų pasekmių arba pati apeliacija taptų beprasmiška. Tokiais atvejais, pavyzdžiui, kaip sąlyga sustabdyti sprendimo vykdymą, galėtų būti numatytas reikalavimas pateikti užstatą.

6.12.5 Galiausiai, jei bus numatyta apeliacija, turi būti aiškiai nurodyta, kad, nepaisant 8 straipsnio nuostatų, pagal kurias šalims neprivalo atstovauti advokatas, bus taikoma valstybių narių procesinė teisė, pagal kurią apeliacinėse bylose advokato dalyvavimas būtinas.

⁽¹⁸⁾ Tokia padėtis yra keliuose valstybėse narėse; pavyzdžiui, Portugalijoje dažniausiai nėra galimybės pateikti apeliacijos, jei reikalavimo suma yra mažesnė nei 3 750 EUR.

6.13 14 straipsnis — Išlaidos

6.13.1 Apskritai nuostatos dėl išlaidų apskritai yra teisingos. Vis dėlto turėtų būti nurodyta, kad tokių neaiškių, subjektyvių formuluočių, kaip „neteisinga ar nepagrįsta“, vartojimas neatitinka tikslo suderinti reglamentą. Procedūros išlaidos yra lemiamas veiksnys ir dėl netikslių terminų gali atsirasti iškraipymų.

6.13.2 EESRK taip pat nori pakartoti pasiūlymą, kurį pateikė dėl vykdomojo rašto dėl apmokėjimo procedūros, kuriuo siekiama, kad tokio pobūdžio bylose būtų nurodyta, jog jose taikomos nuostatos, kuriomis į valstybių narių nacionalinę teisę buvo perkelta 2003 m. sausio 27 d. Direktyva 2003/8/EB, numatanti teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo tarptautiniuose ginčiuose pagerinimą nustatant minimalios bendros teisinės pagalbos tokiems ginčams taisykles. ⁽¹⁹⁾

6.13.3 Todėl EESRK mano, kad šioje srityje yra būtina numatyti reikalavimą, kad šalys turi būti iš anksto informuojamos apie teismo išlaidų ir advokato atlyginimo kompensavimo sistemą (kai ji egzistuoja) ir apie jos suderinamumą su kitomis taikytinomis teismo procedūromis, kad šalys iš tiesų galėtų pasirinkti.

6.14 16 straipsnis — Sprendimo peržiūrėjimas

6.14.1 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad šiai teisei įgyvendinti nenumatytas joks terminas ir, kad neapibrėžta formuluočių „veikti greitai“ yra nepriimtina. Komiteto nuomone, siekiant veiksmingai įgyvendinti atsakovo teisę į gynybą (kai dokumentai buvo įteikti netinkamu būdu arba atsakovas negalėjo paprieštarauti reikalavimui dėl *force majeure* arba dėl ypatingų aplinkybių ne dėl savo kaltės) ir išvengti pernelyg didelio procedūros užţesimo veiksmais, trukdančiais įteikti dokumentus arba paremtais vilkinimo taktika, turi būti nustatytas tikslus terminas, per kurį atsakovas gali prašyti, kad sprendimas būtų peržiūrėtas.

6.15 Priedai: formos

6.15.1 Visa siūloma sistema remiasi I, II ir III prieduose pateiktų formų naudojimu. Procedūra vyks sklandžiai tik tuo atveju, jei formos padės įgyvendinti tikslus, kuriems jos yra numatytos.

6.15.2 EESRK pagrįstai abejoja, ar veiksminga ir ar apskritai įmanoma naudoti formas tarptautiniuose ginčiuose.

⁽¹⁹⁾ OL L 26/41, 2003 m. sausio 31 d.

6.15.3 Pavyzdžiui, Italijos įmonė pateikia reikalavimą Italijos teismui prieš Lenkijos vartotoją. Kokia kalba Lenkijos vartotojui bus įteikta reikalavimo formos kopija — italų ar lenkų? Jei italų, kyla klausimas, koku būdu reikėtų užtikrinti, kad vartotojas ją suprastų ir galėtų nuspręsti, ar jis atsilieps į ieškinį. Jei lenkų — neaišku, kas atsakingas už dokumento vertimą. Kas padengs išlaidas?

6.15.4 Be to, ieškovas ne tik pažymi langelius formoje, bet ir turi pateikti informaciją raštu. Kas atsakys už jos vertimą ir patvirtins, kad vertimas tikslus?

6.15.5 2000 m. gegužės 29 d. Reglamentas Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse neišsprendžia šių klausimų, kadangi procedūra, apie kurią kalbama, turi vykti greitai ir be didelių biurokratinių kliūčių.

6.15.6 Net jei pirmiau minėtas lenkas vartotojas gaus dokumentą gimtąja kalba, kokia kalba jis turėtų atsakyti? Kas atsako už vertimą iš lenkų kalbos į italų? Kokia kalba jis turėtų pateikti priešpriešinį reikalavimą? Koku būdu šis turėtų būti išverstas? Bet koku atveju, visose panašiose situacijose sukuriamos kliūtys, dėl kurių procedūra tampa lėtesnė ir brangesnė.

6.15.7 Todėl EESRK ragina Komisiją pagalvoti, koku būdu būtų galima veiksmingiau užtikrinti, kad šių formų naudojimas tarptautiniuose ginčuose nesulėtintų procedūros, nepadidintų jos sąnaudų ir nesukeltų pavojaus šalių teisei į gynybą.

6.15.8 Be to, EESRK mano, kad formos yra pernelyg sudėtingos, kad jas galėtų greitai užpildyti neturintys teisinio išsilavinimo asmenys.

6.15.9 Jose vartojamos sąvokos (įstatyminė palūkanų norma, %, viršijantys ECB bazinę normą, pirkimo atšaukimas, išipareigojimų apmokėjimas, sprendimo priėmimas ieškovo naudai atsakovui nepasirodžius teisme, priešpriešinis reikalavimas) ne specialistui gali būti neaiškios. Kadangi pagal Komisijos pasiūlymą nereikalaujama, kad šalims atstovautų advokatas, turi būti užtikrinta, jog naudojantys šias formas asmenys jas supras ir galės patys užpildyti.

6.15.10 Galiausiai, kadangi galimybė šalims būti atstovaujamoms advokato arba trečios šalies nėra atmesta, ji turėtų būti aiškiai numatyta formose.

2006 m. vasario 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Ekonominio valdymo stiprinimo
— Stabilumo ir augimo pakto reformos**

(2006/C 88/15)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 2 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. vasario 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Ekonominio valdymo stiprinimo — stabilumo ir augimo pakto reformos*.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 27 d. priėmė šią nuomonę remdamasis projektu, kurį pateikė pranešėja Susanna Florio ir antrasis pranešėjas Umberto Burani.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 15 d. (vasario 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 88 nariams balsavus už, 7 - prieš ir 5 susilaukčius.

1. Santrauka

1.1 Komitetas išreiškia savo susirūpinimą dėl aklavietės, kurioje atsidūrė Europos ekonominis valdymas. Todėl jis mano, kad reikia vėl apmąstyti visas ekonominės politikos priemones, kurias Europos Sąjunga priėmė pastaraisiais metais, ir atlikti kitą Stabilumo ir augimo pakto reformų proceso vertinimą.

1.2 Šiuo dokumentu siekiama:

- pateikti skirtingus požiūrius, kurie paskatino politines ir ekonomines diskusijas per pastaruosius šešerius metus — Stabilumo ir augimo pakto gyvavimo laikotarpį;
- įvertinti vykusią pakto reformų procesą, kuris prasidėjo pastaraisiais mėnesiais;
- nubrėžti Europos ekonominio valdymo gaires.

1.3 Nuo pat jo sudarymo pradžios Stabilumo ir augimo paktas atliko esminį vaidmenį užtikrinant Europos ekonominį augimą esant stabilioms valiutoms.

1.4 Deja, tuo pačiu metu Europos ekonominis valdymas nebuvo pakankamai koordinuojamas, juo labiau, kad tuo laikotarpiu buvo ir tebėra didelė tarptautinė ekonominė ir politinė įtampa.

1.5 Per šešerius pakto gyvavimo metus kai kurios valstybės dažnai darė spaudimą reikalaujamos jo reformos.

1.6 Reikia konstatuoti, jog reformos procesas nesibaigė, kadangi jis nesuteikė garantijos, kad Europos ekonominės politikos koordinavimo procesas, kuris mums leistų pasinaudoti visomis ekonominės ir pinigų sąjungos suteiktomis ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo galimybėmis, bus iš tikrųjų paspartintas.

1.7 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto narių pasiūlymuose visas dėmesys skiriamas būtent būtinybei sustiprinti Europos ekonominį valdymą. Jų tikslas yra ekonominės

ir mokesčių politikos koordinavimas, deramai atsižvelgiant į valstybių narių biudžeto konsolidavimą, ir investicijų, kurios padėtų įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus, skatinimas.

2. Nuo Maastrichto sutarties iki Stabilumo ir augimo pakto

2.1 1997 m. priimtas Stabilumo ir augimo paktas buvo skirtas užtikrinti ekonominėje ir pinigų sąjungoje siekti Maastrichto sutartyje numatytos *biudžetinės drausmės* ⁽¹⁾. Remiantis šiuo principu *valstybės finansų pusiausvyra* pakto autorių nuomone turėjo tapti tiek kainų stabilumo, tiek stipraus ir tvaraus augimo, leidžiančio kurti darbo vietas, stiprinimo priemonė.

2.2 Vadovaujantis šiuo požiūriu „tvirtų, artimų pusiausvyrai ar perviršinių biudžeto pozicijų užtikrinimas leis visoms valstybėms narėms sėkmingai spręsti su įprastais cikliniais svyravimais susijusius klausimus, o tuo pačiu ir neviršyti valstybės biudžeto deficito pamatinės 3 proc. BVP vertės“ ⁽²⁾.

2.3 Stabilumo ir augimo pakto pagrindiniai elementai:

- *pakto šalių* (Komisijos, valstybių narių, Europos Vadovų Tarybos) *politinis įsipareigojimas* laiku sustiprinti biudžeto pozicijų priežiūrą ir valstybių narių ekonominės politikos koordinavimą;
- *prevencinė priežiūra*, kurios tikslas neleisti biudžeto deficitui viršyti pamatinę 3 proc. BVP vertę. Šiuo tikslu Tarybos reglamentas Nr. 1466/97 sustiprina biudžeto pozicijų daugiašalės priežiūros procesą ir ekonominės politikos koordinavimą. Jame numatoma, kad kiekviena valstybė narė turi pateikti *stabilumo ir konvergencijos programą*, kurią išanalizuos Europos Vadovų Taryba;

⁽¹⁾ Stabilumo ir augimo paktas, oficialiai priimtas 1997 m. (siekiant sustiprinti ekonominės ir pinigų sąjungos valstybių biudžetinę drausmę, numatytą Europos bendrijos steigimo sutarties 99 ir 104 straipsniuose), tačiau įsigaliojo tik 1999 m. sausio 1 d., įvedus eurą.

⁽²⁾ Europos Vadovų Tarybos rezoliucija dėl Stabilumo ir augimo pakto, Amsterdamas, 1997 m. birželio 17 d.

- *atgrasantys veiksmai*: ankstyvo *perspėjimo* sistema taikoma šalims, kurioms gresia *perviršinis deficitas*, siekiant, kad ji imtųsi tinkamų koregavimo priemonių;
- šalims, kuriose susidaro *perviršinis deficitas*, pradedama *perviršinio deficito procedūra* ⁽³⁾; ir jeigu jai pasibaigus atitinkama šalis nesiima veiksmų padėčiai ištaisyti, jai gali būti taikoma sankcija, siekianti iki 0,5 proc. BVP.

3. Pirmųjų šešerių Pakto galiojimo metų apžvalga

3.1 Prieš pradedant euro įvedimo pirmųjų šešerių metų apžvalgą, reikia pripažinti, kad Europos ekonominės ir pinigų sąjungos įgyvendinimas yra vienas svarbiausių, vienas sėkmingiausių Europos istorijos įvykių. Vien pats faktas, kad apie 300 milijonų piliečių 12 Europos šalių nuo 2002 m. sausio mėn. dalijasi ta pačia valiuta, rodo šio istorinio įvykio svarbą Europai.

3.2 Pirmųjų šešerių šios patirties metų sėkmę ir nesėkmes iš esmės galima apibendrinti dviem žodžiais, apibūdinančiais faktą: neabejotina sėkmė užtikrinant valiutos *stabilumą* ir toks pat akivaizdus nusivylimas kalbant apie per lėtą Europos ekonominį augimą. Per pastaruosius šešerius metus euro zonoje infliacija buvo pažabota ir siekė apie 2 proc. Sėkmingai išlaikyti stabilias valiutas padėjo Europos centrinis banko vykdoma nuolatinė palūkanų normos kontrolė.

3.3 Antrasis teigiamas veiksnys, susijęs su ekonominės ir pinigų sąjungos įvedimu, — tai Europos rinkų (ypač finansinių) integracija, panaikinusi su sandoriais susijusias sąnaudas ir valiutų keitimo riziką. Ši integracija, kartu su valiutos stabilumu, lėmė nuolatinį palūkanų normų mažėjimą euro zonoje.

3.4 Bendro kainų stabilumo ir mažesnių palūkanų normų poveikis, reiškė, kad po tam tikro netikrumo laikotarpio (1999–2001 m.), pasitikėjimas Europos valiuta palaipsniui didėjo, kaip kad rodo 3 pav., atspindintis euro vertės didėjimą.

3.5 Be šių aiškiai teigiamų veiksnių, susijusių su euro įvedimu, yra ir kitokių, — ekonominio augimo srityje — kurie verčia rimtai susirūpinti. Reikėtų pažymėti, kad 10-ojo dešimtmečio antroje pusėje šalyse, kurios prisijungė prie bendros Europos valiutos sistemos, BVP augimo tempai buvo kur kas

didesni. Todėl kuriant EPS buvo tikimasi, kad viena bendra valiuta turėtų paskatinti tolesnį ekonomikos augimą. Tačiau lūkesčiai susiję su ekonomikos augimo padidėjimu euro zonoje neišsipildė. Priešingai prognozėms, ekonominis augimas padidėjo šalyse, neišvėdusiose euro, kuriose BVP augimo tempai buvo didesni negu euro zonos šalyse.

3.6 Kita nelaukta EPS sukūrimo pasekmė — asimetriniai sukrėtimai euro zonoje. EPS priklausančių valstybių narių augimo tempo skirtumai iš tiesų buvo labai dideli ir kur kas didesni negu buvo galima tikėtis: kai kuriose šalyse pasireiškė nuosmukis, tuo tarpu kitose ekonomika sparčiai augo.

3.7 Euro zonos valstybės narės be kitų dalykų tikėjosi, kad vienos bendros valiutos įvedimas padidins kainų skaidrumą, konkurencijos platus vartojimo prekių rinkoje padidėjimą, turėjusį sumažinti kainas, ir tokiu būdu bus naudingas vartotojams (dėl jų realių pajamų padidėjimo). Deja, ne visais atvejais tai buvo pasiekta. Kai kurioms valstybėse narėse nesugebėjus užtikrinti kontrolės, ypač euro įvedimo metu, nepagrįstai padidėjo kainos. Taip atsitiko su kai kurių maisto produktų kainomis Italijoje, Vokietijoje ir Graikijoje. Dėl šiose šalyse pasireiškusių iškraipymų (kainų nustatymo eurais mechanizmuose) visuomenė euro nelaikė vartotojų gerovės didėjimo garantu.

3.8 Nėra jokių abejonų, kad šie pirmieji šešeri EPS gyvavimo metai buvo sėkmingi iš esmės pinigų ir finansiniu požiūriu. Eurus tapo vis plačiau finansinių rinkų ir bankų naudojama valiuta. Vos per šešerius metus euras tapo antrąja pasaulyje pagal populiarumą valiuta, kuria laikomi pinigai ⁽⁴⁾. Tai padėjo pasiekti griežta pinigų politika, kurios pagrindinis tikslas buvo kainų stabilumas, atitinkantis pagrindinį Europos centrinio banko tikslą, ir tokiu būdu buvo padidintas pasitikėjimas naująja valiuta finansinėse rinkose. ⁽⁵⁾

4. EPS: stabilumas ir augimas

4.1 Deja, realioje ekonomikoje gamybos augimo ir užimtumo srityse nebuvo pasiekta tokia sėkmė, kokia buvo pasiekta pinigų ir finansų srityse. Todėl, nors bendros valiutos įvedimas yra labai svarbus įvykis, didžioji euro zonoje gyvenanti visuomenės dalis šio sėkmingumo dar nesuvokia.

⁽³⁾ Perviršinio deficito procedūra netaikoma tokiais išimtiniais atvejais: i) įvykus ypatingiems įvykiams, nepriklausantiems nuo atitinkamos valstybės narės valios; ii) jei dėl ekonominio nuosmukio realus BVP sumažėja mažiausiai 2 proc. Dera priminti, kad iki šiol buvo apie 26 perviršinio deficito sankcionavimo procedūros taikymo atvejai, iš kurių bent 10 teko euro zonai priklausančioms šalims: 2002 m. Vokietijai ir Portugalijai, 2003 m. Prancūzijai, 2004 m. Graikijai, Vengrijai, Čekijai, Kipriui, Maltai, Lenkijai, Slovakijai, Nyderlandams, Prancūzijai, Vokietijai, Jungtinei Karalystei, 2005 m. Vengrijai, Graikijai, Nyderlandams ir Italijai.

⁽⁴⁾ Valiutos tapimas tarptautine valiuta yra procesas, kurį iš esmės valdo rinkos jėgos, taigi — ekonomikos veikėjų pasitikėjimo laipsnis šios valiutos stabilumu.

⁽⁵⁾ „Pagrindinis ECBS (Europos centrinių bankų sistemos) tikslas — išlaikyti kainų stabilumą. Nepažeisdama kainų stabilumo tikslo, ECBS remia Bendrijos bendrąsias ekonominės politikos kryptis, kad padėtų siekti 2 straipsnyje nustatytą Bendrijos tikslą.“ (Sutarties 105 straipsnio 1 dalis). Sąjungos tikslai (Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis) — aukštas užimtumo lygis ir tvarus neinfliacinis augimas.

4.2 Yra keletas priežasčių, dėl kurių „įstrigo“ ekonominė ir pinigų sąjunga, aiškinimų, kuriuos pateikia dviejų pagrindinių minties mokyklų atstovai: vieni (taip vadinami *struktūralistai*) teigia, kad nepakankamo ekonomikos augimo priežastis yra griežtos struktūros, kurios neturi nieko bendro su EPS nustatytomis taisyklėmis, o kiti (*makroekonomistai*) teigia visiškai priešingą, nurodydami, kad pirmiausia Maastrichto sutartis, o vėliau Stabilumo ir augimo paktas įvedė taisykles, kuriomis remiantis buvo formuojama neveiksminga makroekonominė politika, neleidusi išnaudoti Europos ekonomikos augimo potencialo.

4.3 Tai, kad tarp EPS valstybių narių yra esminių neatitikimų struktūrų požiūriu, yra neginčijama, tačiau vien šiuo negalima aiškinti lėto euro zonos šalių augimo nuo 2001 m. ir vėliau. Šiai zonai nepriklausiusios Europos šalys iš sąstingio išėjo galutinai ir greičiau nei euro zonos šalys. Nuo 2001 m. skirtumas tarp euro zonos valstybių ir jai nepriklausančių valstybių ekonominio augimo tempų vidutiniškai sudarė 1,1 proc. pastarosios grupės naudai. Euro zonos šalių ekonomikos tendencijų palyginimas su Jungtinėmis Valstijomis parodė, kad nors nuosmukio laikotarpis euro zonoje nebuvo toks intensyvus, tačiau jis tęsėsi ilgiau negu Jungtinėse Valstijose.

4.4 Šių neatitikimų negalima paaiškinti vien tik struktūrinio pobūdžio veiksniais. Yra papildomų veiksnių, lėmusių šiuos neatitikimus, ir taps aišku, kad antrasis aiškinimas, pagal kurį Europos makroekonominė politika laikoma neadekvačia tiek pinigų, tiek mokesčių požiūriu, patvirtina šią teoriją.

4.5 Kalbant apie pinigų politiką, Europos centrinis bankas, vadovaudamasis savo vieninteliu tikslu „garantuoti valiutos stabilumą“ euro zonoje, priėmė ypač griežtą pinigų politiką, nustatydamas, kad infliacijos lygis neturi viršyti 2 proc., o tai buvo laikoma pernelyg varžančiu rodikliu 2001–2002 m. sąstingio laikotarpiu. Tačiau reikia pažymėti, kad labai skirtinga padėtis euro zonoje nepaskatino ECB greitai reaguoti į sunkią ekonominę padėtį, smarkiai sumažinant palūkanų normas.

4.6 Mokesčių politikos srityje euro zonos šalys nesiėmė priemonių, kurios joms būtų leidusios laiku išbristi iš sunkios ekonominės padėties 2001 metais. Sąstingio laikotarpiu euro zonos šalių išiskolinimo koeficientas liko beveik nepakitęs (2001–2003 m. laikotarpiu jis išaugo nuo 69,6 proc. iki 70,8 proc.), o Jungtinės Valstijos tuo laikotarpiu reagavo greičiau (jų išiskolinimo koeficientas išaugo nuo 57,9 proc. iki 62,5 proc.) ir siekdamas išvesti šalį iš sąstingio vadovavosi Keynes politika, pagal kurią galimos pajamos nepadengtos išlaidos.

4.7 Euro zonos valstybės negalėjo taikyti anticiklinės mokesčių politikos iš dalies dėl praeities palikimo (nacionalinių vyriausybių sukauptos valstybės skolos ir nesugebėjimas jų sumažinti 1996–2000 m. pakilimo laikotarpiu) ir iš dalies dėl Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų. Tiek šalims, kurių valdžios sektoriaus skolos/BVP santykis nesiekia 60 proc. (Ispanija 48,9 proc., Airija 29,9 proc., Nyderlandai 55,7 proc., Suomija 45,1 proc.), tiek šalims, kurios nekelia rimto

susirūpinimo, kadangi nedaug viršija nustatytą ribą (Vokietija 66,0 proc., Prancūzija 65,6 proc., Austrija 65,2 proc., Portugalija 61,9 proc.), pakte numatyti biudžetiniai suvaržymai daugelio nuomone yra nepagrįsti⁽⁶⁾. Paktas labiausiai kritikuojamas dėl 3 proc. biudžeto deficito taisyklės, kuri laikoma savaivališka ir neveiksminga tiek nuosmukio, tiek pakilimo laikotarpiais. Nuosmukio laikotarpiu ji neleido atskiroms vyriausybėms taikyti ekspansyvios mokesčių politikos, siekiant išvesti šalį iš nuosmukio per pagrįstą laikotarpį. Pakilimo metu ji neužtikrino, kad vyriausybės elgsis tinkamai ir sustiprins biudžetinę drausmę. Taigi paktas buvo laikomas viena iš pagrindinių ES institucijų inertiškumo priežasčių makroekonomikos srityje. Visą dėmesį sutelkus į tarpinius tikslus (biudžeto pusiausvyrą ir finansų stabilumą), pakte nepaisoma ir jis netgi trukdė pasiekti galutinį ekonomikos augimo tikslą ir visišką užimtumą, t. y. makroekonomikos stabilumą⁽⁷⁾.

4.8 Daugelyje pasiūlymų dėl reformų reikalaujama dėmesį sutelkti į valstybės deficito/BVP santykį, o ne į valdžios sektoriaus skolos/BVP santykį. Šiais požiūriais Stabilumo ir augimo paktas turėtų spręsti skolos nedidėjimo euro zonai priklausančiose šalyse klausimą, o šalims, kurių išiskolinimo lygis neviršijo arba šiek tiek viršijo 60 proc., turėtų būti leidžiamas didesnis lankstumas.

4.9 2003 m. rugsėjo mėn. ekonomistas Paul De Grauwe pateikė įdomų su reforma susijusį pasiūlymą. Jis siūlė, kad kiekviena euro zonos vyriausybė apibrėžtų savo tikslą skolos/BVP požiūriu (atsižvelgdama į savo šalies ekonominę ir finansinę padėtį) ir imtųsi ekonominės politikos priemonių šiam tikslui pasiekti per tam tikrą laikotarpį. Nors De Grauwe pasiūlymu leidžiama šaliai trumpam nukrypti nuo šio tikslo (kai tai pateisina cikliniai veiksniai), tačiau jis garantuoja, kad planuojamas skolos/BVP santykis bus pasiektas vidutinės trukmės ar ilguoju laikotarpiu.

4.10 Kitas pakto reformos pasiūlymas buvo įvesti „auksinę valstybės finansų taisyklę“, pagal kurią investavimo išlaidos, grindžiamos Lisabonos strategijos tikslais (technologinių naujovių diegimas ir skleidimas, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos bei švietimo išlaidos ir kt.), nebūtų laikomos išlaidomis, turinčioms poveikį valstybės biudžeto deficitui.

4.11 Ši „auksinė taisyklė“ taip pat gali būti kritikuotina, kadangi valstybės investicijų apibrėžtis yra per daug neaiški, ir todėl gali taip atsitikti, kad po šia priedanga būtų daromos visų kitų formų investicijos. Siekiant atremti tokią kritiką, vieni, įskaitant prancūzų ekonomistą J. P. Fitoussi, siūlo, kad Europos Vadovų Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, susitartų, ką apima valstybės investicijų „auksinė taisyklė“. Tokiu

⁽⁶⁾ Paul De Grauwe, 2003 m.

⁽⁷⁾ J. P. Fitoussi, 2004 m.

būdu neiškus valstybės investicijų apibrėžimas sudarytų gali- mybę plėtoti koordinavimo politiką pirmiausia sukuriant paskatų sistemą atskiroms šalims investuoti į tam tikras bendro intereso sritis⁽⁸⁾. Todėl Komisijos pirmininko J. M. Barroso pasiūlymas įsteigti bendrijos fondą Europos interesą atitinkan- čioms investicijoms, kurių reikia augimui ir ekonomikos vystymui, yra įdomus ir turėtų būti toliau plėtojamas.

4.12 Iki šiol vyko plačios diskusijos dėl priemonių, kurių reikia imtis norint tinkamai įgyvendinti pak- tą. Išsiskyrė du prie- šingi požiūriai: vieni pasisakė už aiškių taisyklių sistemos išlaikymą, o kiti už tai, kad pak- tas būtų atviras vyriausybių priimtiems politiniams sprendimams, grindžiamiems ekonomi- niais principais. Šios diskusijos iškėlė būtinybę reformuoti pak- tą remiantis taisyklių sistema, kuri pabrėžtų jo techninį, ekono- minį ir politinį teisėtumą⁽⁹⁾.

5. Pakto reforma: nuo Europos Komisijos pasiūlymo⁽¹⁰⁾ prie Europos Vadovų Tarybos pozicijos⁽¹¹⁾

5.1 Pakto kritika dar sustiprėjo, kai sunkiu 2002–2003 m. nuosmukio laikotarpiu nuolat buvo daromas spaudimas, rodantis, kad jį būtina reformuoti. Mes visi prisimename Vokie- tijos ir Prancūzijos atsisakymą paklusti 3 proc. taisyklei ir po to kilusiam ginčui tarp Komisijos ir Europos Vadovų Tarybos. Faktiškai tai reiškė visišką institucijų požiūrio neatitikimą, atsi- sakant atviro Bendrijos koordinavimo metodo, nustatyto pakto taisyklėmis, ir pereinant prie vyriausybės kontrolės metodo, pagrįsto subjektyviais kriterijais. Daugumoje pasiūlymų dėl reformos buvo reikalaujama, kad dėmesys būtų sutelktas ne tiek į deficito/BVP santykį, kiek į skolos/BVP santykį.

⁽⁸⁾ J. P. Fitoussi, 2004 m.

⁽⁹⁾ Siekiant pabrėžti 2004 m. kilusių diskusijų dėl stabilumo ir augimo pakto reformos svarbą, verta pacituoti neseniai pasirodžiusio Jean Pisani-Ferry straipsnio išvadas: „Nereikėtų nuvertinti ateinančiais mėnesiais vyksiančių diskusijų svarbos. Aiškiai išskylantis pagrindinis klaui- simas yra toks: ar ekonominis euro zonos valdymas turi remtis teisiškai ribojančiomis nustatytomis taisyklėmis ar ekonominiiais principais grįstais kolektyviniais sprendimais. Pirmo modelis jau išbandytas – kol politika atsi- kovojo savo teises.. Antras modelis dar n išbandytas, tačiau jau dabar akivaizdu, kad jis negalės būti taikomas, jei nebus techninio, ekonominio ir politinio teisėtumo. Jei nebus susitarta arba jei antras modelis nepavyks, euro zona, ko gero, turės pasitenkinti Sinatros doktrinos nauja versija. Tai tikrai nėra geriausias pinigų sąjungos s valdymo būdas. Sinatros doktrina, pavadinta pagal Franko Sinatros dainą „My Way, M. Gorbačiovas vartojo Varšuvos pakto valstybių politikai apibūdinti, kai jos savarankiškai sprendė šalies vidaus reikalus.“. Pisani-Ferry, J. (2005 m.).

⁽¹⁰⁾ COM(2004) 581 final.

⁽¹¹⁾ COM(2005) 154 ir 155 final

5.2 Institucijų konfliktas Europos Sąjungoje atspindėjo dviejų pagrindinių Sąjungos mokesčių ir ekonominės politikos ramsčių konfliktą: užtikrinti ekonominį augimą, bet tuo pačiu reikalauti, kad valstybės narės laikytųsi biudžetinės drausmės. Todėl reikėjo skubiai pradėti pakto reformą, kuri sustiprintų Sąjungą labiau suderindama tarpusavyje šiuos du ramsčius. 2004 m. rudenį Komisija Europos Vadovų Tarybai pateikė pasiūlymą dėl reformos, kuriame buvo išdėstytos penkios reko- mendacijos:

5.2.1 Atliekant biudžeto pozicijų kontrolę svarbu sutelkti dėmesį į skolą ir pusiausvyros išlaikymą, tuo pačiu kontroliuo- jant ir biudžeto deficitą.

5.2.2 Kiekvienai valstybei narei turėtų būti nustatyti vidu- tinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslai, atsižvelgiant į kiek- vienos jų konkrečias aplinkybes. Viena vertus, tai neleistų pažeisti 3 proc. taisyklės nuosmukio sąlygomis, kita vertus, leistų sumažinti skolos/BVP santykį, o svarbiausia, atitolinti poveikį, kurį priešingu atveju turėtų visuomenės senėjimas kai kurių valstybių biudžetui;

5.2.3 Siūloma, kad taikant perviršinio deficito procedūras būtų labiau atsižvelgiama į ekonomines aplinkybes. Pakte pateiktas „išskirtinių aplinkybių“ apibrėžimas, kuris sudaro gali- mybes šaliai išvengti perviršinio biudžeto deficito procedūros, galėtų būti pakeistas taip, kad apimtų ilgesnį nuosmukio laiko- tarpį. Perviršinio deficito atveju taikomos procedūros galėtų būti peržiūrėtos atsižvelgiant tiek į ciklines sąlygas, tiek ir į tvariam vystymuisi keliamą pavojų. Taigi koregavimo procese būtų galima geriau atsižvelgti į kiekvienos šalies ypatingas aplinkybes, užtikrinant, kad deficito koregavimui būtų skirta daugiau laiko nei vieneri metai po to, kai buvo nustatytas pervi- ršinis deficitas.

5.2.4 Prevenciniai veiksmai turėtų būti veiksmingesni kore- guojant netinkamas biudžeto pozicijas. Greiti prevenciniai veiksmai užtikrintų biudžeto pusiausvyros atstatymą pakilimo laikotarpiu.

5.2.5 Turėtų būti geriau įgyvendinamos kontrolės taisyklės. Pasiūlyme buvo numatyta suteikti Komisijai *ex ante* galias be išankstinio Tarybos pritarimo. Ši priemonė sustiprintų tiek Komisijos kontrolės galias, tiek ir nacionalinių kontrolės institu- cijų galias.

5.3 Pakto reformos pasiūlymas Komisijai buvo ne revoliu- cija, bet evoliucija, leidžianti pak- tui spręsti kritines situacijas, kurios gali atvesti į institucinę aklavietę, kaip tai jau buvo atsi- tikę. Be to, suderindama pak- tą su realia padėtimi, Komisija reformuodama pak- tą siekė sustiprinti pasitikėjimą pak- tu, kartu stiprinti valstybių narių sutarimą dėl jame esančių taisyklių.

5.4 2005 m. pavasarį Europos Vadovų Tarybos pateiktas atsakymas gana smarkiai neatitiko Komisijos lūkesčių. Per pavasario posėdį (2005 m. kovo 22–23 d.) Europos Vadovų Taryba patvirtino ECOFIN tarybos parengtą dokumentą ir pavadino jį „Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo gerinimas“. Šiame dokumente buvo daug svarbių pakto pakeitimų dėl *perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo* (2005 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentas EB Nr.1056/2005) ir *biudžeto pozicijų kontrolės stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo* (2005 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentas EB Nr. 1055/2005). Viena vertus, dėl šių pakeitimų atsirado daug lanksčių priemonių, taikytinų perviršinio deficito šalims, kurios sudarė galimybę numatyti švelninančias aplinkybes, kita vertus, buvo pratęsti deficito koregavimo terminai. Derėtų sutelkti dėmesį į pagrindinius Europos Vadovų Tarybos padarytus pakto pakeitimus.

5.4.1 Vienas iš pagrindinių pakeitimų yra susijęs su vidutinės trukmės tikslų apibrėžimu. Ankstesnėje pakto versijoje šie tikslai reiškė, kad biudžeto pozicijos turi būti artimos balansui arba perviršinės. Deficitas, siekiantis iki 0,5 proc. BVP, buvo priimtinas ypatingais atvejais, kai biudžeto eilutės vertinimas nėra patikimas. Nebuvo numatytas vidutinės trukmės tikslų nesilaikymas.

5.4.1.1 Tarybos įdiegtos priemonės apima EPS ir Europos valiutų kurso mechanizmui (VKM II) priklausančias valstybes, kurių valstybės biudžeto deficitas svyruoja nuo pusiausvyros arba perviršio (šalims, kurių skola yra didelė, o augimo potencialas nedidelis) iki 1 proc. BVP deficito (šalims, kurių skola nedidelė, o augimo potencialas didelis). Vidutinės trukmės tikslų nesilaikymas priimtinas, jei tos šalies vyriausybė vykdo struktūrines reformas.

5.4.2 Vidutinės trukmės biudžetinio tikslo koregavimo kelias. Ankstesnėje pakto versijoje šiuo atveju numatytos procedūros buvo apibrėžtos ne pakte, o Europos Vadovų Tarybos priimtuose sprendimuose.

5.4.2.1 Naujojoje versijoje numatyta, kad valstybė gali nevykdyti vidutinės trukmės tikslo. Šis nukrypimas turėtų būti koreguojamas atliekant **metinį 0,5 proc. koregavimą**. Nuosmukio laikotarpiu pastangos, dedamos pusiausvyrai atstatyti, gali būti „kuklios“, o pakilimo laikotarpiu — „energingos“, kad šio laikotarpio „netikėta sėkmė“ galėtų būti panaudojama skolai ir deficitui mažinti. Nukrypti galima vykdant struktūrines reformas, nes nėra numatyta jokių sankcijų neįvykdžius metinio 0,5 proc. koregavimo.

5.4.3 Veiksniai, kuriems esant leidžiama nesilaikyti pamatinės 3 proc. BVP vertės. Ankstesnėje pakto versijoje buvo numatyti laikinieji ir išskirtiniai veiksniai, t. y. stichinės nelaimės, BVP sumažėjimas 2 proc. bei Tarybos nuožiūra nustatytas, BVP sumažėjimas nuo 0,75 iki 2 proc. Jokių kitų veiksmų nebuvo numatyta.

5.4.3.1 Reformuotame pakte **išskirtiniai veiksniai** apibrėžti, tačiau nenurodytas jų skaičius: neigiamas metinis BVP augimo tempas, kaupiamasis gamybos apimčių sumažėjimas, kartu su mažesniais nei potencialūs BVP augimo tempais. Be šių veiksmų yra **kitų svarbių veiksmų**, į kuriuos Komisija turėtų deramai atsižvelgti, „siekiant iš esmės kokybiniu požiūriu įvertinti pamatinės 3 proc. vertės pervirši“:

- i) augimo potencialo vystymas;
- ii) dominuojančios ekonominio nuosmukio sąlygos;
- iii) Lisabonos strategijos įgyvendinimas;
- iv) išlaidos moksliniams tyrimams, taikomajai veiklai ir naujovėms;
- v) „gerais laikais“ padarytas biudžeto koregavimas;
- vi) skolos tolygumas;
- vii) valstybės investicijos;
- viii) bendra valstybės finansų kokybė;
- ix) finansinio indėlio dydis tarptautiniam solidarumui remti;
- x) finansinis indėlis, atsiradęs įgyvendinant Bendrijos vieningo proceso uždavinius ⁽¹²⁾;
- xi) pensijų reforma.

5.4.4 Deficito koregavimo terminas. Ankstesnėje pakto versijoje buvo nustatytas vienerių metų, einančių po deficito nustatymo, terminas, išskyrus išskirtinių aplinkybių atvejais. Tačiau šios aplinkybės nebuvo konkrečiai nurodytos, ir Taryba galėjo laisvai nustatyti kitą terminą.

5.4.4.1 Apskritai naujame pakte yra išlaikytas tas pats terminas, tačiau susidarius „išskirtinėms aplinkybėms“, kurios yra išvardytos kituose veiksmuose, terminas gali būti dveji metai nuo deficito nustatymo. Daug su perviršinio deficito procedūra susijusių terminų yra pratęsta.

5.5 Europos Vadovų Tarybos siūloma reforma, palyginti su Komisijos pasiūlymu, vykdoma santykinai kitokiu būdu, kurį, atrodo, sunku suvokti kaip kompromisą tarp Komisijos pasirinktos krypties ir Tarybos reikalavimų. Reforma įveda daug pakto silpninančių elementų dėl netolygaus galių pasiskirstymo tarp ES institucijų. Taigi, pastebima asimetriją tarp Komisijos (kaip sutarčių sergėtojos) įgaliojimų, kurie pakankamai susilpnėjo, Tarybos, kurios įgaliojimai perdėti sustiprinti, ir Europos Parlamento, kuris per visą šį procesą yra praktiškai paliekamas nuošalyje.

⁽¹²⁾ Šis veiksnys buvo įvestas Vokietijos vyriausybės prašymu, siekiant atsižvelgti į Vokietijos suvienijimo išlaidas. Tačiau neatmetama galimybė, kad šią išimtį ateityje norės taikyti vyriausybės tų šalių, kurios, kaip ES biudžeto dalyvės, reikalauja didesnio atlaidumo dėl jų biudžeto deficito.

6. Pirmieji Stabilumo ir augimo pakto reformos proceso raidos pokyčiai

6.1 Europos Vadovų Tarybos pasirinkta reforma smarkiai susilpnina Maastrichto sutartimi (1991 m.) įvestą ir vėliau 1997 m. Amsterdamo Europos Vadovų Tarybos sudarytame pakte įtvirtintą biudžetinės drausmės principą. Pasak J. Bouzon ir G. Durand (2005 m.), šizofreniškas reformos proceso pobūdis jau atsispindi ECOFIN tarybos kovo 21 d. dokumente: „Svarbu užtikrinti **adekvačią pusiausvyrą** tarp aukščiausio **ekonominio sąmoningumo** ir **sprendimo laisvės** biudžeto politikos kontrolės ir koordinavimo srityje bei **būtinių padaryti taip, kad teisinis pagrindas būtų paprastas, skaidrus ir įvykdomas**“. Iš tikrųjų buvo kalbama apie tikrą konfliktą, kilusį dėl būtinybės pasiekti politinio ir ekonominio sprendimo laisvę bei išsaugoti paprastą, skaidrų ir stiprų teisinį pagrindą. Šiuo metu vykstančiame reformos procese, regis, teikiama pirmenybė konjunktūriniais ir politiniams argumentams, užuot saugojus paprastą ir skaidrų teisinį pagrindą.

6.2 Reforma iš esmės silpnina paktą dviem būdais: pirma, pratęsiant terminus, antra, įvedant išimčių ir atleidimų sistemą, kurios kriterijai gali būti aiškinami taip įvairiai, kad galėtų būti pritaikyti bet kokiai situacijai. Šių dviejų elementų derinys silpnina biudžeto kontrolės efektyvumą ir daro ją mažiau skaidrią. Tokiu atveju valstybės finansų pusiausvyrą, anot *Deutsche Bundesbank*, tampa „judančiu“ taikiniu ⁽¹³⁾. Kadangi paktas dabar negali visiškai garantuoti, kad valstybės narės laikytųsi biudžetinės drausmės, ECB galėtų prisiimti išskirtinį pakto sergėtojo ir vienintelio Europos Sąjungos pinigų stabilumo garanto vaidmenį. Tokiu būdu makroekonomikos požiūriu susidarys tipinė *ex æquo* padėtis, kur tai, kas buvo laimėta dėl laisvesnės mokesčių politikos, bus prarasta dėl pinigų politikos sugriežtinimo ⁽¹⁴⁾.

6.3 Jau nekalbant apie tai, kad nacionalinės vyriausybės aiškiai ir gana sėkmingai bandė susigrąžinti ekonominės politikos priemones, kurias iš jų visiškai ar iš dalies buvo atėmus paktas, vertėtų pateikti keletą bendrų pastabų.

6.4 Nėra jokios abejonės, kad norint padidinti skolos/BVP santykį, reikia pasiekti nuolatinį deficito/BVP santykio didėjimą. Tačiau tiesa ir tai, kad siekiant valstybės finansų tvarumo, deficitas tampa tarpiniu tikslu, o skola — galutiniu tikslu ⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ *Deutsche Bundesbank*, 2005 m. mėnesinė ataskaita, 2005 m. balandžio mėn.

⁽¹⁴⁾ Pranešime spaudai ECB teigė esąs „labai susirūpinęs numatoma priimti Stabilumo ir augimo pakto pakeitimais. (...) Visos susijusios šalys (turi prisiimti) joms tenkančią atsakomybę“. ECB, 2005 m.

⁽¹⁵⁾ Tai 2003 m. savo pasiūlyme teigė Paul De Grauwe (žiūrėti anksčiau skyrių).

6.4.1 Taigi viena iš pagrindinių EPS problemų yra susijusi su ilgalaikiu valstybių narių valstybės finansų tvarumu. Būtų naudinga imtis kitų Bendrijos priemonių, kurios leistų užtikrinti valstybės finansų reorganizavimą valstybėse, kurių valdžios sektoriaus skola yra didelė, kadangi valstybės finansų tvarumas ne tik užtikrina pinigų stabilumą, bet yra tvirtas vystymosi ir augimo proceso pagrindas.

6.4.2 Valstybės finansų tvarumas pasiekiamas ne sistemingai mažinant socialines išlaidas, o jas optimizuojant, darant jas veiksmingesnes, vadovaujantis daugelį kartų Komisijos suformuluotu principu, kad „socialinė apsauga gali atlikti svarbų gamybos veiksnio vaidmenį, jei ji užtikrina efektyvios, dinamiškos ir modernios ekonomikos kūrimą, remiantis tvirtais pagrindais ir socialiniu teisingumu“ ⁽¹⁶⁾.

6.5 Kitam ECOFIN tarybos pasiūlytam dokumentui ir po to sekusiai pakto reformai, įteisintai Reglamentais Nr. 1055/2005 ir 1056/2006, būdinga tai, kad visas dėmesys buvo sutelktas į pensijų reformą. Dokumente skiriama daug daugiau dėmesio būtinybei įvykdyti Europos pensijų sistemos reformą (taip skatinant daugiapakopės valstybinės ir privačios sistemos įvedimą) nei tam, kokią reikšmę turi valstybės skolos lygis valstybių narių finansų tvarumui įvertinti. Šalys, kurios vykdo tokias reformas, gali nukrypti nuo vidutinio laikotarpio tikslo arba viršyti 3 proc. ribą.

6.5.1 Taip įvedama „numanomų išsipareigojimų“ koncepcija, susijusi su išlaidų didėjimu — ką valstybės patirs netolimoje ateityje dėl visuomenės senėjimo. „Numanomų išsipareigojimų“ koncepcija įtraukiama į kitus kriterijus, kurie leidžia Komisijai ir Tarybai įvertinti valstybių narių valstybės finansų tvarumą. Pagal J. Bouzon ir G. Durand, problema kyla, nes apibrėžimai ir tai, ką jie apibrėžia, nėra vienodai vertinami ⁽¹⁷⁾.

6.5.2 Iš esmės, neaišku kodėl šio pobūdžio kriterijai turėtų būti taikomi tik pensijų reformai, o ne ir kitoms išlaidų kategorijoms (pvz. bedarbių mokymo priemonėms ar būsimųjų kartų ugdymui ir kt. Atrodytų, kad šie kriterijai buvo nustatyti tik mėginant toliau kurti privačias ES pensijų sistemas. Visiškai neatsižvelgiama į tai, kad sunku išreikšti skaičiais šiuos numanomas išsipareigojimus, turint omenyje nemažą skaičių veiksnių, pvz. migracijos srautai, užimtumo tendencijos, ekonomikos svyravimai, ir kt., kurie darys poveikį būsimai pensijų sistemai išstius dešimtmečius ⁽¹⁸⁾.

7. EESRK pasiūlymai dėl Europos ekonominio valdymo įvedimo

7.1 Gaila, kad 2004 m. rudenį Komisijos pradėtos reformos proceso metu ir baigiant Stabilumo ir augimo pakto reformą, patvirtintą Europos Tarybos 2005 m. pavasarį, pritrūko drąsos pradėti diskusiją ir iš naujo aptarti bei suformuluoti teorinį ir

⁽¹⁶⁾ Europos Komisija: 1995 m., 1997 m., 2003 m.

⁽¹⁷⁾ „...Potencialiai šis išsipareigojimas galėtų būti taikomas ne tik pensijų sistemoje. Pagal Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos dokumentą kai kuriose valstybėse, skaičiuojant valstybės skolą, atsižvelgiama tik į išsipareigojimus, susijusius su valstybės tarnautojų (susijusių sutartiniais santykiais) pensijų sistema. Toks metodas, regis, yra palaidkomas ECOFIN pranešime“ (J. Bouzon, G. Durand, 2005 m.).

⁽¹⁸⁾ Ten pat.

ideologinį pakto pagrindą. Dėl to prarasta galimybė iš esmės pertvarkyti ir įgyvendinti paktą⁽¹⁹⁾. Šie pakeitimai buvo reikalingi tam, kad vieną kartą visiems laikams būtų pamėginta išspręsti „suvereniteto paradoksą“, kuris persmelkia visą paktą (taip pat pastebimą daugelyje kitų Europos politikos sričių).

7.2 Paradokso esmė yra tokia: viena vertus, valstybių narių vyriausybės ir Europos Parlamentas, taigi atstovaujamosios institucijos, naudojasi demokratiniu teisėtumu, tačiau neturi tinkamų ekonominės politikos priemonių, antra vertus, tokios institucijos, kaip Komisija ir Europos centrinis bankas, kurios, nors ir neturėdamos tiesioginio teisėtumo, vis dėlto *ad hoc* naudoja ekonominės politikos priemones. Kyla prieštaravimas tarp teisėtumo be valdžios ir valdžios be teisėtumo; valdžios, kuri savo teisėtumą grindžia ne aiškiu demokratiniu procesu, tačiau „doktrinine sistema“, kuri vyriausybės vaidmenį daro neveiksmingą. Norint pašalinti šį suvereniteto paradoksą, reikia išspręsti sudėtingą teisėtumo be valdžios ir valdžios be teisėtumo problemą.

7.2.1 Kriterijai, kuriais remiantis įvertinami valstybių narių ekonominiai pajėgumai, yra perimti iš šios doktrininės sistemos: subalansuotas biudžetas, rinkų lankstumas, struktūrinės reformos ir pan. Tokie pagrindiniai tvirtų valstybės finansų tikslai, deja, į antrą planą nustumia ilgos trukmės makroekonominio stabilumo, augimo ir visiško užimtumo tikslus — Lisabonos strategijos pagrindą⁽²⁰⁾.

7.3 Susidarius tokioms ypatingoms sąlygoms, buvo siekiama vykdančią paktą reformą išspręsti „suvereniteto paradoksą“. Europos Vadovų Taryba iš esmės panaikino Komisijos kontrolės galias, perduodama jas Tarybai, sudarytai iš tų, kurie gali būti priskiriami „kontroliuojamųjų“ kategorijai. Atsakymas į klausimą „Kas tikrina kontrolierius?“ šiek tiek trikdo: tie, kurie kontroliuojami! Reforma, atrodo, neišsprendė demokratijos stygiaus, būdingo ligšioliniam Stabilumo ir augimo pakto tekstui. Dar blogiau: šį trūkumą papildė dar vienas — skaidrumo ir paprastumo stoka. Taigi vertėtų išsiaiškinti, kaip Europos Parlamentas galėtų prisidėti stiprinant pakto demokratinio teisėtumo laipsnį ir kokios priemonės gali pagerinti bei iš naujo subalansuoti Komisijos, Tarybos ir Europos Parlamento galias.

7.4 Po pakto reformos sekė keletas įvykių, kurie padarė didžiulę žalą Europos vienijimo procesui: neigiami referendumų, įvykusių Prancūzijoje ir Nyderlanduose dėl Europos Konstitucijos rezultatai, kitose šalyse priimtas sprendimas sustabdyti konsultavimosi dėl Europos Konstitucijos procesą,

gėdingai žlugusios derybos dėl 2007–2013 m. Europos biudžeto. Atrodo, kad lėtas, bet nepaliaujamas Europos dëlionės procesas nutrūko dėl to, kad kiekviena valstybė narė nusprendė ją sudėti iš naujo, atsižvelgdama į savo nacionalinius interesus. Dabar dëlionės dalys nebetinka viena prie kitos. Jas galima išdėlioti vieną šalia kitos ar sukrauti vieną ant kitos ir sudaryti visiškai neužbaigtą mozaiką, kuri subyrės nuo mažiausio jos kūrime (arba griovime) dalyvavusiųjų judesio, tyčinio arba netyčinio.

7.5 Europos Sąjungai atsidūrus keblioje padėtyje, būtina priimti sprendimus, galinčius lemti posūkį šiuo metu vykstančiose diskusijose. Taigi reikia apsvastyti, ar nevertėtų paklausti J. Habermas patarimo, kurį jis pateikia viename iš savo paskutinių straipsnių⁽²¹⁾. Vokiečių filosofas aiškina, kad Europos Sąjunga šiuo metu yra paralyžiuota dėl neišspręsto skirtingų ir nesuderinamų tikslų konflikto. Pasak filosofo, Europos Sąjungos institucijos, siekdamos rasti tinkamus sprendimus, privalo šį konfliktą tuo pat metu spręsti pačios ir iškelti jį į viešumą. EESRK teigiamai vertina pasiūlymą pradėti savanorišką Sąjungos valstybių narių politinio bendradarbiavimo stiprinimą daugelyje sektorių, ir ne būtinai remiantis tik vieningumo principu. Tai leistų išeiti iš aklavietės, į kurią patekome dėl to, kad Europos Sąjungoje, susidedančioje iš dvidešimt penkių narių, tarpvalstybinius susitarimus būtina priimti vienbalsiai.

7.6 Politinio bendradarbiavimo stiprinimas turėtų būti vykdomas laikantis Nicos sutarties 43 ir 44 straipsniuose numatyto glaudesnio bendradarbiavimo tarp mažiausiai aštuonių valstybių narių principo. Kadangi toks bendradarbiavimas suteikia galimybę priimti bendrus sprendimus laikantis švelnesnių procedūrinių taisyklių, jis lieka „atviras“, nes, vadovaujantis Nicos sutarties 43b straipsniu, į šį bendradarbiavimą bet kurio metu gali įsitraukti kitos valstybės narės.

7.6.1 Pirmasis sektorius, kuriam būtų taikomas glaudesnis bendradarbiavimas, galėtų būti ekonominė ir pinigų sąjunga. Glaudesnio bendradarbiavimo būtinumas grindžiamas tuo, kad bendrą valiutą įsivedusios šalys neabejotinai privalo viena su kita derinti savo ekonominę politiką, kitaip nei valstybės, kurios dar jos neįsivedė. Be to, fiskalinė politika yra sudedamoji ekonominės politikos dalis, ir, kaip rodo kitos EESRK nuomonės⁽²²⁾, šių sričių priemonių derinimas euro zonoje galėtų prisidėti prie ekonominės ir socialinės sanglaudos stiprinimo visoje ES.

⁽²¹⁾ J. Habermas, 2005 m., *Soltanto un sogno può salvare l'Europa* (Tik svajonė gali išgelbėti Europą), *la Repubblica*, 09/06/2005.

⁽²²⁾ „Mokesčių sistema Europos Sąjungoje: bendri principai, mokesčių nuostatų konvergencija ir kvalifikuotos balsų daugumos galimybė“, OL C 80, 2004 3 30, p. 139.

⁽¹⁹⁾ J. Bouzon, G. Durand, 2005 m.

⁽²⁰⁾ J. P. Fitoussi, 2004 m.

7.6.2 Šalys, dalyvaujančios EPS, galėtų paskirti koordinatorių arba pranešėjų ES valstybių narių ekonominei politikai, suteikdamos jam ne tik įgaliojimus koordinuoti Europos ekonominę politiką, bet ir veiksmingas galias įgyvendinti šį koordinavimą. Koordinatorius turėtų veikti bendrai su Europos centrinio banko pirmininku ir Europos Komisijos pirmininku.

7.6.3 Valstybės narės, kurios dalyvauja glaudesniame bendradarbiavime, dar galėtų nuspręsti reguliariai rengti svarstymus, į kuriuos būtų kviečiami glaudesnio bendradarbiavimo EPS sektoriuje koordinatorius, Komisijos, Tarybos, Europos Parlamento ir Europos centrinio banko atstovai. Tai suteiktų galimybę pamėginti iš naujo rasti dabartinės valdžios pusiausvyrą, nes dabar per daug linkstama į Europos Vadovų Tarybos pusę.

7.6.4 Koordinuojant ekonominę politiką tarp valstybių narių, kurios dalyvauja EPS, reikėtų parengti ekonominės politikos prioritetų sąrašą ir nustatyti priemones, leisiančias įgyvendinti šiuos tikslus. Kontrolė turės būti atliekama realiu laiku, kad būtų galima atlikti tuo metu reikiamus pataisymus. Stiprinant Europos ekonominę valdymą kartu turės būti remiamas ir makroekonominis dialogas bei laikomasi Europos socialinio dialogo.

7.7 Greta glaudesnio bendradarbiavimo, galima būtų žengti J. Delors 1993 m. baltojoje knygoje pasiūlytu keliu ⁽²³⁾ — sukurti Europos ekonominio augimo skatinimo ir Europos konkurencingumo didinimo fondą, išskiriant ilgalaikius

Europos Sąjungos išsipareigojimus, susijusius su strateginiais materialių ir nematerialių infrastruktūrų projektais. Be to, J. M. Barroso pasiūlytas vystymo fondas, regis, laikosi šios krypties.

7.8 Stiprinant Europos ekonominę valdymą, reikia, kad dalyvautų visos valstybės narės, nes tai yra visos Europos Sąjungos augimo galimybė.

7.9 Diskusija dėl Stabilumo ir augimo pakto reformos išryškino prieštaračius, susijusius su pačia Europos Sąjungos institucine sistema.

7.10 Įgyvendinant Stabilumo ir augimo paktą reikia išsiaiškinti Sąjungos institucinę ateitį. Šios pastangos yra būtinos, jei norima, kad paktas taptų viena iš priemonių, leidžiančių garantuoti ekonominį augimą, taigi ir užimtumo augimą, kartu užkertant kelią ekonominiam nestabilumui.

7.11 Atsižvelgiant į sudėtingą padėtį, kurioje šiuo metu atsidūrė Europos Sąjunga, būtina imtis drąsių žingsnių, siekiant suteikti naują postūmį Europos idėjai, kurią mums patikėjo jos įkūrėjai.

7.12 Kad Stabilumo ir augimo paktas būtų įgyvendinamas sėkmingai ir būtų pasiekti tikslai, dėl kurių jis buvo sukurtas, reikia plataus visuomenės pritarimo ir paramos, o ne tik Bendrijos institucijų ir nacionalinių vyriausybių pagalbą. EESRK artimiausiais mėnesiais surengs konferenciją, kurios metu visos šiuo procesu besidominčios šalys, tarp jų institucijų atsakingi pareigūnai, socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės atstovai turės galimybę dalyvauti plačiose ir išsamiose diskusijose.

2006 m. vasario 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²³⁾ Europos Bendrijų Komisija, *Baltoji knyga dėl augimo, konkurencingumo ir užimtumo: iššūkiai ir perėjimas į XXI amžių*, COM(93) 700 final, Briuselis, 1993 m. gruodžio 5 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005–2008 m.)

(2006/C 88/16)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. vasario 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005–2008 m.)*

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 27 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Arno Metzler.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 79 nariams balsavus už, 18 — prieš ir 9 susilaikius.

Išvados ir rekomendacijos

Rengiantis 2006 m. Europos Vadovų Tarybos pavasario susitikimui EESRK ėmėsi iniciatyvos parengti nuomonę, kad įvertintus įvairius pilietinės visuomenės interesus ES ekonominės politikos dalyviams būtų galima suteikti impulsų imtis tolesnių veiksmų.

Atsižvelgiant į užsitęsusį augimo susilpnėjimą euro zonoje arba ES bei į globalizavimo ir demografinių pokyčių keliamus sunkumus, nuomonėje savo iniciatyva dėl Bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005–2008 m.) Komitetas laikosi pozicijos, jog — ir tai yra tikslingai įtraukta į Lisabonos strategiją — siekiant įveikti dabartines ES konjunktūros ir užimtumo problemas būtina koordinuota makropolitika, aktyviai skatinanti ekonomikos augimą ir užimtumą. Be to, didžiąsias euro zonos valstybes ištikusi pasitikėjimo krizė gali būti įveikta tik laikantis finansinio ir socialinės politikos tvarumo gairių. Todėl Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad ES valstybėms būtina jų įsipareigojimus atitinkanti biudžeto politika.

Komitetas remia Komisijos reikalavimą ilgam laikui atnaujinti socialinės apsaugos sistemas. Be to, norint sumažinti nedarbą, taip pat būtina sustiprinti darbo rinkų gebėjimą prisitaikyti. To siekiant, būtina išlaikyti socialinį saugumą, kuriuo dauguma žmonių pagrįstai pasikliauja. Taip pat reikia sutelkti esamą darbo jėgos potencialą. Šioje srityje socialiniai partneriai ir valstybių narių vyriausybės turėtų siekti sukurti naujovėms palankią pusiausvyrą tarp lankstumo ir saugumo.

Komitetas mano, kad siekiant sustiprinti augimo galimybes, reikalinga ne tik tinkama makroekonominė politika, skatinanti pramonės augimą ir užimtumą, bet ir mikroekonominės reformos. To pasiekti padės ne tik konkurencijos stiprinimo ir biurokratijos mažinimo priemonės, bet ir tolesnis ES bendrosios rinkos vystymas. Komiteto nuomone, būtų klaidinga didžiausią rinkų integravimo laipsnį visais atvejais sutapatinti su optimaliu integravimo laipsniu.

Komitetas mano, kad žiniomis paremtos visuomenės kontekste labai svarbu numatyti teisingas gaires tokioms sritims kaip visą gyvenimą trunkantis mokymasis, lygios galimybės, parama

šeimoms, švietimas, moksliniai tyrimai ir naujovės. Taigi turi būti gerinamos sąlygos ir skatinimo priemonės naujovėms palankiam klimatui kurti. Komitetas bendrai pažymi, kad ypatingo dėmesio taip pat nusipelno verslo iniciatyvų skatinimas.

1. Įžanginės pastabos

1.1 Ši nuomonė savo iniciatyva dėl *Bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005–2008 m.)*, susijusių su *Integruotomis gairėmis dėl augimo ir užimtumo skatinimo (2005–2008 m.)*, papildo nuomonę dėl *Užimtumo politikos gairių — 2005–2008* ⁽¹⁾. Komitetas dar kartą kritikuoja konsultavimosi procedūros būdus, nes jie, atsižvelgiant į esminį abiejų nuomonių suderinamumą, yra netinkami. Bendrai nagrinėjant bendrąsias ir užimtumo politikos gaires būtų geriau atspindimi daugialypiai abiejų sričių ryšiai.

1.1.1 Europos Vadovų Taryba, siekdama geresnio Lisabonos strategijos įgyvendinimo, pavasario susitikime nusprendė sujungti ekonominės politikos ir užimtumo politikos gaires ir įtraukti jas į Lisabonos procesą.

1.1.2 Dar savo nuomonėje dėl *Bendrųjų ekonominės politikos gairių 2003–2005 m.* ⁽²⁾ Komitetas paragino „mišrią politiką“ (angl. *Policy-Mix*) stipriau nukreipti į augimą ir visišką užimtumą. Ši rekomendacija iki šiol neprarado aktualumo.

1.2 ECB, vykdydamas savo sutartinius įsipareigojimus turi ne tik užtikrinti kainų stabilumą, bet ir tinkamai įvertinti ekonominius augimo ir užimtumo poreikius. Koordinuojant makropolitikos sritis, kaip numatyta Kelno proceso metu, ECB turi būti įtrauktas į konstruktyvų dialogą su biudžeto ir darbo užmokesčio politikos klausimus sprendžiančiais subjektais.

⁽¹⁾ Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (pagal EB sutarties 128 straipsnį)* OL C 286, 2005 11 17, p. 38.

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl *Bendrųjų ekonominės politikos gairių 2003–2005 m.* (OL C 80, 2004 3 30, p. 120). Pastaroji nuomonė laikoma tolesne šios nuomonės plėtote.

1.3 Integruotos gairės vertinamos kaip rekomendacijos valstybių narių ekonominei politikai, kurią vis dėlto pagal subsidiarumo principą turi atsakingai įgyvendinti valstybės narės. „Pagal subsidiarumo principą Bendrija imasi veiksmų srityse, kurios nepriklauso jos išskirtinei kompetencijai, tik tada ir tokia apimtimi, kai siūlomo veiksmo tikslų valstybės narės negali deramai pasiekti, o Bendrija dėl siūlomo veiksmo masto arba poveikio gali juos pasiekti geriau“ (EB sutarties 5 straipsnis). Nepažeidžiant šio straipsnio nuostatų, ekonominė politika lieka bendro intereso reikalu (EB sutarties 99 straipsnio 1 dalis).

1.4 Šioje nuomonėje pateikiama visos Europos ekonomikos apžvalga nevertinant kiekvienos nacionalinės valstybių narių ekonomikos daugialypiškumo.

2. Problemų apibūdinimas

Pradinė padėtis: dabartinis ekonomikos vystymasis

2.1 Ketverius metus ekonomikos augimas ES nepateisino lūkesčių, ir 2005 m. jis vėl siekė tik 1,5 proc. (25 valstybių narių ES) arba 1,3 (euro zonoje). Tačiau atskirų valstybių narių raida smarkiai skiriasi. Nors ekonomika augo, Europos ekonomika negalėjo visiškai pasinaudoti pasaulio ekonomikos pagyvėjimu. Atotrūkis nuo kitų Europai nepriklausančių pramoninių šalių ir regionų dar labiau padidėjo.

2.1.1 Ir dėl euro vertės sumažėjimo užsienio prekyba galiausiai turėjo didelį poveikį ekonomikos aktyvumui. Tačiau nuo 2003 m. Europos vartotojų pasitikėjimas pamažu didėjo, o 2005 m. ne vieną mėnesį netgi vėl buvo sumažėjęs, todėl vartojimo paklausa padidėjo labai nežymiai. Vis dar negalima kalbėti apie stabilų paklausą vidaus rinkoje, kuria remtųsi ekonomikos pakilimas. Vis dar juntama Europos vartotojų netikrumą taip pat atspindi tarptautiniu mastu palyginti aukštas taupymo lygis.

2.1.2 Kapitalo investicijos, kurių vertė nuo 2001 m. nuosmukio pradžios beveik be perstojo mažėjo, pastaraisiais metais pagyvėjo. Dėl mažų palūkanų patrauklios finansavimo galimybės ir augantis įmonių pelnas užtikrina investicijoms (labiau itin pelningoms finansinėms investicijoms nei kapitalo investicijoms) palankias bendrąsias sąlygas. Komitetas taip pat yra susirūpinęs dėl kapitalo nutekėjimo į JAV, kas taip pat rodo investicijų sumažėjimą Europoje. Sąlygų gerinimas yra vienas svarbiausių aspektų siekiant tvaraus investicijų augimo. Pagrindinė žemo investicijų lygio priežastis yra šiuo metu silpna vartotojų paklausa. Tuo pat metu, nepaisant ilgai besilaukiančių didelių energijos kainų, infliacijos lygis vis dar yra priimtinas. Tai ypač pasakytina apie bazinę infliaciją (nustatoma neskaiciuojant energijos ir neperdirbtų maisto produktų kainos), kuri yra vis dar gerokai žemesnė už vidutinę infliaciją. Tačiau geopolitinė grėsmė ir nepakankamos naftos gavybos

apimtys yra potencialūs veiksniai, ateityje galintys didinti infliaciją. Apie iššūkius, susijusius su naftos kainų raida, dar bus kalbama toliau.

2.1.3 Komitetą stebina tai, kad nepaisant palankios finansinės padėties ir didelio pelno, augančios didžiųjų įmonių pajamos 2003 ir 2004 metais nelėmė investicijų į tyrimus ir gamybą, kurios leistų ES sušvelninti konkurenciją, su kuria ji susiduria. Vietoj to, likvidžios lėšos naudojamos akcininkų pelnui padidinti, parduotoms tos pačios įmonės akcijoms išpirkti, kad išaugtų jų kursas biržoje, arba susiliejimams ir pirkimams, kurie lemia restruktūrizavimą, vykdyti. Komiteto susirūpinimą ypač kelia orientavimas į trumpąjį laikotarpį, kuris kliudo ilgalaikėms verslo investicijoms.

2.1.4 Viena iš pagrindinių Europos ekonomikos problemų greta esamos silpnos paklausos ir tarptautiniu mastu palyginti lėto augimo yra didelis struktūrinis nedarbas. Pastaruoju metu ekonomikos pagyvėjimas turėjo nedidelės įtakos pagerėjimui darbo rinkoje. Nedarbo lygis, sudarantis apie 9 proc., ir toliau išlieka per aukštas, taigi kuriant pridėtinę vertę Europos ekonomikoje neišsemiamos visos galimybės. Reikia pridurti, kad šuo metu silpnos investicijos daro įtaką tolesnėms augimo galimybėms.

2.1.5 Nedarbo mažėjimo tendencija taip pat pastebima kitų palyginamų pramoninių valstybių ir regionų darbo rinkose. Tačiau padėtis šiose darbo rinkose dažnai yra gerokai palankesnė. Komisijos vertinimu ⁽³⁾ dėl augimo 2005 m. ir 2006 m. ES atsiras daugiau nei 3 milijonai naujų darbo vietų. Poveikis nedarbo lygiui vis dėlto bus silpnas, kadangi galima tikėtis, kad dėl geresnės ekonominės padėties į darbo rinką sugrįžus darbuotojams padidės dirbančiųjų skaičius.

2.1.6 Todėl nepanaudotos darbo jėgos užimtumo užtikrinimas lieka viena didžiausių problemų, kurias ES turi spręsti. Reikia įgyvendinti konkrečias programas, palengvinančias moterų ir jaunimo galimybes patekti į darbo rinką bei vyresnių darbuotojų reintegraciją.

Kiti iššūkiai: globalizacija ir demografinė kaita

2.2 Greta esamų ekonominių ir finansinių problemų, tokių kaip nepatenkinama padėtis darbo rinkoje, ypač nedarbas, ir augantis valstybių biudžetų deficitas, ES susidurs ir su kitais sunkumais, kurie šiandien nors ir yra žinomi, tačiau visiškai atsiskleis tik ateityje.

⁽³⁾ Komisijos rudenį pateikta 2005 m. prognozė.

2.2.1 Visų pirma ES privalo atsilaikyti prieš sustiprėjusią ekonominę konkurenciją. Greitai augant Kinijos ir Indijos ekonomikai, atsirado naujų konkurentų, kurie prieš dešimt metų pasaulinės ekonomikos vertinimuose nevaikino jokio vaidmens. Pasaulinis darbo jėgos potencialas padvigubėjo, o santykis tarp kapitalo ir darbo globaliai vertinant pasikeitė. Daug gyventojų turinčios Kinija ir Indija palyginti su tradicinėmis išsivysčiusiomis šalimis dėl savo ekonomikos vystymosi turi gerokai mažiau vienam darbuotojui tenkančio kapitalo.

2.2.2 Reikia padaryti viską, kad ligšiolinės dėl globalizacijos ir sustiprėjusio tarptautinio darbo pasidalijimo atsiradusios pasekmės galėtų būti vertinamos kaip Europos ateities šansas. Nors, atsivėrus Kinijos ir kitų Pietryčių Azijos valstybių rinkoms, konkurencija dėl investicijų auga, vis dėlto Europos firmos gali patekti į milžiniškas realizavimo rinkas, kurios dėl jose augančios gerovės teikia daug galimybių. Ekonominė politika privalo atitinkamai atspindėti struktūrinę kaitą. Ji taip pat apima bendrųjų sąlygų kūrimą pasauliniu mastu atsižvelgiant į būtinųjų aplinkosaugos ir socialinių standartų ir nuosavybės teisių apsaugą.

2.2.3 ES taip pat privalo atsilaikyti prieš dramatišką naftos kainų kilimą, susijusį su globalizacija ir visame pasaulyje didėjančia naftos paklausa. Pradėjus taupiau vartoti ir intensyviau naudoti kitus energijos šaltinius, ES tapo gerokai mažiau priklausoma nuo naftos nei anksčiau. Būtent konkuruojančios pramoninės valstybės, tokios kaip Kinija, dėl to labiau nukenčia. ES taip pat galėtų turėti neproporcingai daugiau naudos iš naftą eksportuojančių šalių, naudojančių pajamas importo išlaidoms padengti.

2.2.4 Antras didelis iššūkis Europos ekonomikai bus demografinė raida ir dėl jos senėjanti visuomenė. Tačiau Bendrija, žinoma, gali daryti tik ribotą įtaką, kadangi, kaip kitame dokumente pagrįstai tvirtino Komisija, daugelis klausimų, susijusių su demografiniais pokyčiais, priklauso valstybių narių arba socialinių partnerių kompetencijai. Be to, demografinė kaita yra visuomeninis reiškinys, kurį ekonominės politikos priemonėmis galima tik ribotai veikti. Todėl dar svarbiau taip numatyti gaires, kad būtų galima laiku prisitaikyti prie susiklosčiusios padėties.

2.2.5 Svarbiausia demografinės kaitos priežastis yra toliau ilgėjanti vidutinė gyvenimo trukmė, vyresnių nei 60 m. amžiaus asmenų grupės padidėjimas ir išliekantis mažas gimstamumas. Amžiaus struktūros kaita veikia visas ekonomikos rinkas: nuo 2020 m. darbo rinkai vis labiau trūks jaunų darbuotojų, produktų rinka privalės orientuotis į naują pirkėją, o kapitalo rinkoje pakis taupymo įpročiai ir kapitalo investicijų paklausa. Taip pat prognozuojama, kad dėl globalizacijos augantis bendras konkurencijos intensyvumas atspindės darbo rinkoje ir pareikalaus kitokio darbo organizavimo, plėtojant

socialinį dialogą. Visą gyvenimą trunkančio mokymosi koncepcija pasiteisina kaip tik tokiu atveju ⁽⁴⁾. Kovojo su demografinės kaitos iššūkiais taip pat reikės į pagalbą pasitelkti socialinį dialogą ir pilietinę visuomenę.

2.2.6 Kad būtų galima įgyvendinti tikslą sukurti konkurencingą, žiniomis paremtą ekonominę erdvę, įmonės privalo būti pasirengusios skatinti ir plėtoti technologinius ir organizacinius pokyčius, produktyvumą ir naujoves. Tai galima pasiekti tik nuolat derinant dirbančiųjų kvalifikaciją su kintančia paklausa ir įgyvendinant aktyvias įmonių strategijas. Todėl įmonės į savo strategijas turėtų įtraukti mokymą kaip vidutinės trukmės ir ilgalaikę investiciją, o ne kaip priemonę, iš kurios tikimasi greito ar net tiesioginio pelno. Profesinio mokymo, visą gyvenimą trunkančio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo negalima vertinti izoliuotai. Jis turi sudaryti darbuotojų karjeros planavimo pagrindą. Mokymas turi užtikrinti motyvą bet kuriame amžiuje, suteikdamas didesnę vertę žinioms ir dinamikos profesiniam gyvenimui. Šiuo požiūriu vertinimo sistemos ir dalykinių žinių pripažinimas yra priemonės, kurias reikia plėtoti asmeninius profesinius planus derinant su įmonės tikslais ⁽⁵⁾.

Lisabonos strategija

2.3 Pasaulinės ekonomikos vystymasis per pastaruosius penkerius metus pagrindžia ambicingus Lisabonos strategijos tikslus ilgam sustiprinti konkurencingumą ir užtikrinti darbo vietas. Turėtų būti įsisąmoninti pagrindiniai Lisabonos darbotvarkės principai. Tik pasitikėdama savo jėgomis ir drąsiai siekdama pokyčių, ES gali tapti žiniomis paremta, pirmaujančia ekonomikos erdve pasaulyje su užtikrintomis ir geresnėmis darbo vietomis, kaip tai numatyta jos tiksluose. Tačiau šio Komiteto ⁽⁶⁾ ir aukšto rango ekspertų grupės ⁽⁷⁾ (W. Kok pranešimas) Europos Vadovų Tarybai skirti pranešimai dėl įgyvendinant Lisabonos strategiją pasiektų rezultatų įvertinimo parodo, kad užsibrėžtus tikslus bus galima pasiekti tik tolimoje ateityje. Ekonomikos augimas ES, kurį varžo pinigų politikos reikalavimai, neleidžiantys išlaidų sąskaita skatinti paklausos, pastaruoju metu pastebimai atsilieka nuo Jungtinių Amerikos Valstijų augimo. Vidutinis ES augimo tempas 2001–2004 metais sudarė vos 1,5 proc. Esant tokiam bendram ES vidaus produktui vienam gyventojui ir našumo augimui, atotrūkis nuo kitų atitinkamų pramoninių valstybių ir regionų nebuvo sumažintas.

⁽⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl *Ekonomikos augimo, apmokestinimo ir pensijų sistemos tvarumo ES* (OL C 48, 2002 2 21, p. 89).

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl *Europos įmonių konkurencingumo* (OL C 120, 2005 5 20, p. 89) 5.4.6.3 ir 5.4.6.4 punktus ir EESRK nuomonės dėl *Pagyvenusių darbuotojų užimtumo didinimo ir pasitraukimo iš darbo rinkos vėlinimo* (OL C 157, 2005 6 28, p. 120) 4.3.5.4 punktą.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl *Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimo* (OL C 120, 2005 5 20, p. 79).

⁽⁷⁾ 2004 m. lapkričio mėn. aukšto rango ekspertų grupės, kuriai pirmininkavo Wim Kok, pranešimas „Sprendžiant uždavinį: Lisabonos strategija augimo ir užimtumo klausimais“.

2.3.1 Lisabonos darbotvarkė siūlo daugybę atspirties taškų, kad sustiprintų vidaus ekonomikos dinamiką ES ir jai priklausančiose valstybėse narėse ⁽⁸⁾.

2.3.2 Augimo potencialas daugelyje valstybių narių gali būti išnaudojamas keliant užimtumo lygį.

2.4 Kai kurios silpno augimo Europoje ir iki šiol nuviliančių pokyčių darbo rinkoje priežastys yra iki šiol neišspręstos struktūrinės problemos, su kuriomis turi kovoti visų pirma didžiosios euro zonos valstybės. Be to, visų valstybių narių vyriausybės sutaria, kad būtina ne tik vykdyti finansinę politiką valstybių biudžetams konsoliduoti, bet ir įveikti silpną augimą.

2.4.1 ES turi pati tapti augimo varomąja jėga, kad, palyginti su kitomis pirmaujančiomis ekonominėmis erdvėmis, neprarastų savo pozicijų ir pasiektų pagal Lisabonos strategiją užsibrėžtus aukštus tikslus.

2.4.2 Šiame kontekste socialiniams partneriams ir kitoms pilietinei visuomenei atstovaujančioms organizacijoms Komitetas teikia didelę reikšmę. Komitetas dar kartą atkreipia dėmesį į savo nuomonę dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimo ⁽⁹⁾, kuri šios nuomonės kontekste buvo atnaujinta.

Pasitikėjimo krizės įveikimas

2.5 Nesaugumas užimtumo srityje kai kuriose valstybėse narėse verčia vartotojus atsisakyti ketinimų įsigyti prekių arba atidėti juos ateičiai. Taip susiformuoja laukimo pozicija (angl. *wait-and-see*), kuri silpnina vidaus paklausą, ilgalaikiai sandoriai nukeliami, ir taip pakenkiama ekonomikos augimui. Susirūpinimą kelia tai, kad kai kuriose valstybėse narėse dėl konjunktūros nuosmukio (2001–2003 m.) nedidelės vartojimo išlaidos, pradėjus kilti ekonomikai, padidėjo visai nežymiai. Tas pats pasakytina ir apie įmonių sprendimus dėl investicijų. Kyla pavojus, kad savaime išsipildantys lūkesčiai sustiprės ir išliks ekonomikos nestabilumas. Šiam pavojui būtina užkirsti kelią, imantis tinkamų veiksmų.

2.5.1 Darbuotojų ir vartotojų pasitikėjimo krizė daugelyje Europos bendrijos šalių gilėja dėl vadovybės ir visų vadovaujančiųjų struktūrų į viešumą išskylančių rimtų klaidų ir netinkamo elgesio. Komiteto nuomone, svarbu, kad Europos bendrijos remiamos Europos valstybės, kovodamos su trūkumais, daugiau dėmesio skirtų vadovaujančiųjų asmenų kvalifikacijos ir sąžiningumo stokai ir aktyviau veiktų šioje srityje. Be to, būtina pagalvoti apie tai, kaip, didinant skaidrumą, o prireikus — ir

sugriežtinant atsakomybę, atsakingi asmenys gali būti skatinami tiksliai vykdyti užduotis ir pratinami prie socialinės atsakomybės.

2.5.2 Vienas iš pagrindinių uždavinių — įveikti pasitikėjimo krizę didžiosiose euro zonos valstybėse. Tik finansinės ir socialinės politikos tvarumo strategija išsaugos ir sustiprins piliečių pasitikėjimą savo nacionalinių vyriausybių ir ES institucijų gebėjimu veikti ⁽¹⁰⁾.

2.5.3 Valstybės biudžeto naštos sumažinimas ir socialinės apsaugos sistemų stiprinimas yra įmanomi tik siekiant ilgalaikio darbo rinkos padėties pagerėjimo. Darbo rinkos reformos, kurios grindžiamos spartesniais ekonominiais pokyčiais ir tuo pačiu socialiniu saugumu, turi tapti kertiniais tvaros ekonominės politikos akmenimis. Pagal Lisabonos strategiją valstybė gali atlikti orientavimo funkcijas, siekdama paskatinti atitinkamas investicijas ir darbo vietų kūrimą naujose srityse kaip teigiamą atsaką į vykstančią globalizaciją.

2.5.4 Todėl derinant veiksmus prekybos, konkurencijos, pramonės, naujovių, švietimo ir mokymo bei užimtumo srityse yra ypač svarbu sutelkti dėmesį į šias naujas sritis ir jose glūdinčias galimybes. Pilietinė visuomenė čia turėtų priimti atsakomybę.

2.5.5 Būtina, kad pinigų ir mokesčių politika skatintų augimą ir užimtumą ⁽¹¹⁾. Iš tikrųjų valstybėms narėms reikalingas ekonominės politikos koordinavimas. Tačiau tuo pačiu reikia kreipti dėmesį į tai, kad konjunktūros politikos priemonės paklausai pagyvinti nesumažintų pasitikėjimo stabilumu.

3. Makroekonominė augimo ir užimtumo politika

Biudžeto politika

3.1 Nepakankamos paklausos sąlygomis struktūrinės reformos daro neigiamą poveikį užimtumui. Jau dabar būtina atsižvelgti į didėjančias ilgalaikes išlaidas, atsirandančias dėl visuomenės senėjimo. Esant šiai prielaidai mokesčių politika, atsižvelgdama į darnią makroekonominę politiką, taip pat galėtų padėti stiprinti veiksmingą paklausą ⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Europos Sąjungos Taryba, pirmininkaujančios valstybės narės išvados (19255/2005, 2005 6 18), ypač 9-11 punktai, ir Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Bendrų veiksmų augimui ir užimtumui skatinti: Bendrijos Lisabonos programa (COM(2005) 330 final, 2005 7 20).

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimo (OL C 120, 2005 5 20, p. 7904).

⁽¹⁰⁾ Žr. taip pat pataisytą preliminarų EESRK Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyriaus nuomonės dėl Ekonominio valdymo stiprinimo – Stabilumo ir augimo pakto reformos projektą (ECO/160 – CESE 780/2005 fin, 2006 1 31).

⁽¹¹⁾ To EESRK ne kartą reikalavo, o paskutinį kartą – be kita ko, nuomonėje dėl Užimtumo politikos: EESRK vaidmuo po plėtos ir Lisabonos proceso perspektyvoje (OL C 221, 2005 9 8, p. 94).

⁽¹²⁾ Žr. taip pat Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl Bendrųjų ekonominės politikos gairių 2003–2005 m. (OL C 80, 2004 3 30, p. 120, 1.4 punktas).

3.1.1 Todėl valstybės narės privalo realiau ir skaidriau planuoti biudžetą. Kritiškas uždavinių vertinimas ir drausmin-gesnis išlaidų planavimas būtų valstybės išlaidų kokybės įrodymas ir įnašas į didesnę augimą. Tai taikoma visiems ES lygmenims. Būtina taikyti griežtesnius įgyvendinimo mecha-nizmus atskirose valstybėse, siekiant iš esmės užkirsti kelią defi-cito pavojaus prielaidoms. 2005 m. rudens Komisijos prognozė dėl valstybės biudžeto deficito dydžio pabrėžia konsolidavimo būtinumą. Nepaisydama ilgai truncančio (nors ir vangaus) konjunktūros pagyvėjimo, Komisija mano, kad naujas 25 ES valstybių narių biudžeto deficitas 2005 ir 2006 m., siekiantis atitinkamai 2,7 proc., bus tik nedaug mažesnis už pamatinę 3 proc. vertę.

3.1.2 Finansų politikos drausmė yra svarbi prielaida siekiant, kad Europos centrinių bankų sistema galėtų nuolat užtikrinti kainų stabilumą esant santykinai mažoms palūkanoms. ECB turėtų ir toliau stebėti infliacijos didėjimo riziką, galinčią kelti pavojų kainų stabilumui, pvz., susijusią su pasauliniu likvidumo pertekliumi arba šalutiniais energijos kainų augimo padariniais. Todėl Komitetas sutinka su Komisijos tvirtinimu, kad kainų stabilumo užtikrinimas turėtų likti didžiausiu ECB tikslu.

Socialinių sistemų tvarumas

3.2 Didelis spaudimas prisitaikyti, daromas socialinės apsaugos sistemoms, pirmiausia kyla ne dėl globalizacijos, o dėl aukšto struktūrinio nedarbo lygio bei esminių demografinių pokyčių, kuriuos lemia mažėjantis gimstamumas ir auganti vidutinė gyvenimo trukmė, dėl kurios gali pailgėti pensijos gavimo trukmė. Komitetas pritaria bet kokioms Komisijos pastangoms kurti naujas darbo vietas ir jos išreikštam raginimui tvariai atnaujinti socialinės apsaugos sistemas, kadangi yra būtinas aukšto lygio socialinis saugumas, kad būtų užtikrinta pusiausvyra tarp konkurencingumo, paklausos ir socialinės sanglaudos⁽¹³⁾. Šiuo atveju svarbu išsaugoti socialinį saugumą, kuriuo daugelis žmonių pagrįstai pasitiki.

3.2.1 Socialinės apsaugos sistemų reformos taip pat turi būti glaudžiai siejamos su konkrečiais planais palengvinti moterų galimybes patekti į darbo rinką; tam taip pat reikia užtikrinti vaikų priežiūros paslaugų, mokyklų ir t.t. prieinamumą. Reikia remti priemones, užtikrinančias geresnę šeimos ir profesinės veiklos suderinamumą, pvz., intensyvesnę kūdikių priežiūrą visą dieną⁽¹⁴⁾. Valstybėse, kuriose nėra pakankamos vaikų prie-žiūros paslaugų pasiūlos, moterų užimtumo lygis yra santykinai neaukštas. Ir atvirkščiai, valstybėse, kuriose moterų užimtumo lygis aukštas, yra sudarytos geros galimybės naudotis vaikų priežiūros įstaigomis. Tyrimai parodė, kad pastebimas didelis skirtumas tarp norimo (2,3) ir faktinio (1,5) vidutinio vaikų skaičiaus šeimoje ES. Jei vaikų skaičius siektų 2,1, to pakaktų, kad ateityje būtų sustabdytas Europos gyventojų skaičiaus

mažėjimas. Pritaikytos infrastruktūros sukūrimas, darbo organi-zavimas, atsižvelgiant į darbuotojų garantijas, kai darbuotojams ir darbdaviams užtikrinamos patrauklios darbo ne visu etatu sąlygos ir supaprastinamas paskatų nesuteikiantis darbo veiklos nutraukimas, bei lankstus darbo laikas turėtų bent kai kuriose valstybėse narėse gerokai paskatinti paauginus vaikus grįžti į darbo rinką. Be to, vykdant ilgalaikę darbo rinkos reformą, kuri padidintų darbo jėgos paklausą, būtų stiprinamos darbuotojų pozicijos, kartu padidėtų ir darbdavių pasirengimas padėti geriau suderinti profesinę veiklą ir šeimą.

3.2.2 Vyriausybės ir socialiniai partneriai sudarant kolekty-vines sutartis taip pat raginami remti naujas užimtumo gali-mybes ir pirmiausia naujovėms palankią pusiausvyrą tarp lanks-tumo ir apsaugos. Šiuo tikslu, ir atsižvelgiant į vyresnius darbuotojus, Komitetas pritarė Komisijos rekomendacijoms ir analizei, kuri komunikate (COM(2004) 146 final) teigia, kad socialiniai partneriai turėtų labiau ir intensyviau dirbti tiek nacionaliniu, tiek Europos Sąjungos lygiu, siekdami skleisti ir plėtoti naują senėjimo bei pokyčių valdymo kultūrą. Darbdaviai per dažnai pirmenybę teikia išėjimui į ankstyvą pensiją. Būtina didinti užimtumą. Šiuo klausimu EESRK mano, kad, didinant bendrą užimtumą ar asmenų nuo 55 iki 64 metų grupės užimtumą, reikia taip pat didinti potencialių darbuotojų, kurių atitinkamose grupėse yra nepakankamai, užimtumą. Atsi-žvelgiant į tai, reikia imtis plataus masto priemonių siekiant sutelkti visus ES darbo jėgos išteklius, visų pirma darbo neran-dantį jaunimą, kadangi jų motyvaciją slopinantis nedarbas kelia grėsmę būsimiems užimtumo rodikliams, o taip pat moteris ir neįgaliuosius⁽¹⁵⁾.

Nedarbo mažinimas, darbo jėgos sutelkimas

3.3 Komitetas pabrėžia Komisijos išreikštą būtinybę žymiai padidinti užimtumo lygį, ypač didžiosiose valstybėse, ir ilgainiui padidinti darbo jėgos pasiūlą. Siekiant užtikrinti ilgalaikį Europos ekonomikos pajėgumą, pirmenybė turi būti teikiama visų pirma kovai su masiniu nedarbu.

3.3.1 Dėl didelio struktūrinio nedarbo lygio ir pasaulinės prekybos plėtos atsiranda papildomų reikalavimų siekiant veiksmingai ir dinamiškai prisitaikyti prie darbo rinkų. Ypač eksporto rinkose, taip pat ir paslaugų sektoriuje greitai plečiantis pasaulinei prekybai atsiveria daug naujų galimybių. Taip darbo rinkų gebėjimui prisitaikyti keliama visiškai nauji reikalavimai, kurių įvykdymą taip pat lemia tvirtas pagrindas.

⁽¹³⁾ Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Ekonominės politikos gairių 2003–2005 m.* (OL C 80, 2004 3 30, p.120, 1.5.3 punktas).

⁽¹⁴⁾ Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (pagal EB sutarties 128 straipsnį)* (OL C 286, 2005 11 17, p. 38). Joje, be kita ko, rašoma (3.2.3 punktas): „EESRK pakartotinai ragina valstybes nares dėti daugiau pastangų, kad būtų galima geriau suderinti šeimą ir darbą. Šiuo atveju kalbama apie visos visuomenės uždavinį.“

⁽¹⁵⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl *Pagyvenusių darbuotojų užimtumo didinimo ir pasitraukimo iš darbo rinkos vėlinimo* (OL C 157, 2005 6 28, p. 120), 6.3.2 ir 4.4.4 punktus

3.3.2 Europos darbo rinkoms turėtų būti sudarytos galimybės geriau ir greičiau reaguoti į tokias tendencijas kaip įmonių perkėlimas į užsienį ir užsakomųjų paslaugų teikimas. Nedarbo draudimo sistemos, socialinės apsaugos sistemos ir tarpininkavimas surandant darbą turi veikti taip, kad jos reguliuotų ne tik perėjimą iš nedarbo į užimtumą, tačiau ir palengvintų perėjimą tarp įvairių su darbo santykiais susijusių situacijų, tokių kaip darbas, mokymasis, pertraukos profesinėje veikloje arba savarankiškas darbas. Kadangi Bendrija šioje srityje turi tik ribotus įgaliojimus, valstybės narės pačios turi vadovauti savo institucijoms, kurios prižiūri darbo rinką.

3.3.3 Be to, darbuotojai vis dar susiduria su laikinomis kliūtimis, susijusiomis su tarpvalstybiniu judumu Europos Sąjungoje. Komitetas ragina valstybes nares nuodugniai apsvaistyti, ar nebūtų galima užbaigti pereinamųjų laikotarpių. Į šį procesą reikia įtraukti socialinius partnerius ir visais svarbiais lygiais su jais konsultuotis⁽¹⁶⁾. Sprendimą toliau taikyti pereinamuosius laikotarpius būtina pagrįsti svariais ir objektyviais argumentais.

3.3.4 Kadangi asmenys, neturintys profesinio išsilavinimo arba turintys žemą profesinį išsilavinimą, sudaro neproporcingai didelę bedarbių dalį, mokymo ir kvalifikacijos kėlimo skatinimas yra viena iš pagrindinių darbo rinkos politikos priemonių. Švietimas ir mokymas yra investicijos į žmogiškąjį kapitalą. Tai padidina asmenų galimybes darbo rinkoje ir praplečia įmonių gamybos galimybes. Švietimo veiksnys yra svarbi sudedamoji našumo ir tarptautinio konkurencingumo vystymosi dalis. Socialiniai partneriai kolektyvinėse sutartyse ir visuose kituose jiems svarbiuose susitarimuose turėtų susitarti, kad darbuotojas ar darbininkas savo žmogiškąjį kapitalą igis ir stiprins keldamas kvalifikaciją ir kopdamas karjeros laiptais.

3.3.5 Ypač jaunimo profesinis mokymas teisėtai laikomas būtina tolesnio užimtumo prielaida, nors jis nėra pakankama sąlyga, visiškai užtikrinanti darbo jėgos paklausą. Vyresnio amžiaus asmenys, kurių neproporcingai daug, kaip ir jaunimo bei jaunų žmonių atveju, neturi darbo, yra taip pat skatinami tobulintis ir keliant kvalifikaciją kaupti naujas žinias. Iš tiesų pagyvenusių darbuotojų produktyvumo potencialas mažėja ne dėl amžiaus, o dėl atgyvenusios kompetencijos, kurią galima atnaujinti mokantis. Atsižvelgiant į tai, būtina patikslinti, kad amžiaus kategorijoms nuo 40 iki 50 metų skirtos politikos nepakanka⁽¹⁷⁾.

3.4 Komitetas mano, kad viena iš svarbiausių problemų yra didelių mokesčių ir socialinių įmokų našta užimtumui.

⁽¹⁶⁾ Socialinė globalizacijos dimensija – ES politikos įnašas tolygiai paskirstant naudą, COM(2004) 383 final, 2004 5 18.

⁽¹⁷⁾ Žr. EBPO tarptautinį tyrimą apie suaugusiųjų raštingumą (International Adult Literacy Survey-IALS), EESRK nuomonę dėl Vyresnio amžiaus darbuotojų (OL C 14, 2001 1 16) ir nuomonę dėl Pagyvenusių darbuotojų užimtumo didinimo ir pasitraukimo iš darbo rinkos vėlinimo (OL C 157, 2005 6 28, p. 120), 4.3.5 punktą.

4. Mikroekonominės reformos augimo potencialui stiprinti

ES bendroji rinka

4.1 Komitetas pritaria Komisijos požiūriui, kad išplėsta ir stipresnė bendroji rinka turi būti svarbi užimtumo ir augimo siekiančios ekonominės politikos sudedamoji dalis. Tačiau Lisabonos strategijos įgyvendinimo problemos, Komiteto nuomone, kyla pirmiausiai ne dėl nepakankamai integruotos bendrosios rinkos.

4.1.1 Iki šiol nevisiškai įgyvendinta paslaugų rinkos integracija vargu ar gali būti įvardyta kaip priežastis, lemianti silpnas darbo rinkas ir lėtą ekonomikos vystymąsi. Didesnioji bedarbių dalis priklauso žemos kvalifikacijos darbuotojų grupei, ir jie turėtų tik nedidelės naudos iš integruotos bendrosios Europos paslaugų rinkos. Nors pašalintos kliūtys mokesčių srityje gali pagerinti aplinką investicijoms ir padėti įveikti kliūtis, trukdančias kai kurių darbdavių ir darbuotojų judumui, tačiau tai vargu ar pagerins iš esmės nacionalinių darbo rinkų padėtį. Tolesnė bendrosios rinkos plėtra siekiant sukurti tikrą ir darnią bendrąją paslaugų rinką taip pat gali būti reikšmingas įnašas.

4.1.2 Komiteto nuomone, būtų klaidinga visais atvejais sutapatinti didžiausių rinkų integravimo laipsnį su optimaliu integravimo laipsniu. Ypač tipiskų regionų arba vietos rinkų, kuriose dirba daugelis paslaugų teikėjų, atveju tarpvalstybinių paslaugų apimtis visada bus griežtai apibrėžta. Būtent čia ketinimas spartinti derinimą galėtų sudaryti išpūdį, kad ES politika nepakankamai atsižvelgia į regioninius ypatumus ir sustiprina esamus nuogastavimus. Dėl šios priežasties turi būti bent jau aiškiai įvardytos šiuo metu esančios kliūtys ir įvertintos, atsižvelgiant į teisės aktus, kurie dėl valstybių narių ypatumų išliks ir ateityje ir prie kurių turi prisiderinti rinkos dalyviai. Pirmiausia turi būti nuodugniai įvertinama, atsižvelgiant į rinkas ir sektorius.

4.1.3 Komitetas taip pat remia Komisijos rekomendaciją mažinti konkurencijai kliudančią valstybės pagalbą arba daugiau šios pagalbos skirti su Lisabonos programa susijusioms mokslinių tyrimų, naujovių ir švietimo politikos sritims. Siekiant užsibrėžto tikslo padidinti konkurencingumą, taip pat būtų sumažinama našta valstybių biudžetams arba sustiprinamos perspektyvios valstybių investicijos.

4.1.4 Siekiant paspartinti augimą ES, svarbi Europos kapitalo rinkų integracija. Per pastaruosius kelerius metus buvo labai stengiamasi sukurti teisinę bazę, reglamentuojančią integruotą kapitalo ir finansinių paslaugų rinką. Atsižvelgdamas į tai, Komitetas atkreipia dėmesį į nusiskundimus dėl per greito ir brangiai kainuojančio derinimo.

4.1.5 Prieš kuriant tolesnius derinimo ir reglamentavimo planus, būtina iš anksto kruopščiai įvertinti būtinumo ir skubos kriterijus. Artimoje perspektyvoje turėtų būti atidėti direktyvų projektai, kurie tikrai nėra būtini. Veikiau reikia daugiau dėmesio skirti į rinką orientuotam ir mažai sąnaudų reikalaujančiam iki šiol neužbaigtų pastarojo meto įstatymų priėmimo iniciatyvų įgyvendinimui ir stiprinimui. Komitetas taip pat remia poziciją šia tema, išdėstytą Komisijos finansinių paslaugų politikos (2005–2010 m.) baltojoje knygoje.

Konkurencija ir biurokratijos mažinimas

4.2 Komitetas remia Komisijos numatytą tikslą laisviau plėtoti prekybą. Negausi ir modernizuota administracija, atliekanti tik pagrindines funkcijas, gali sutaupyti lėšų, tačiau valstybės narės gali nesugebėti imtis veiksmų, nes krizių atveju nebeturės priemonių padėčiai keisti. Valstybės narės turėtų skirti daugiau dėmesio pagrindinėms valstybės funkcijoms, pvz., tokiose srityse kaip švietimas, viešoji infrastruktūra, vidaus ir užsienio politika, socialinė apsauga ir aukštas visuomenės sveikatos apsaugos lygis, kaip svarbiausioms gairėms. Šiuo požiūriu Komitetas nuolat remia Komisijos poziciją dėl geresnės teisėkūros svarbos ekonomikai. Sustiprintos konsultacijos tarp teisėkūros proceso dalyvių padeda užtikrinti skaidrų sprendimų priėmimą, kaip to pageidauja teisės aktų leidėjai ir rinkos dalyviai.

4.2.1 Padidėjusi konkurencija taip pat yra varomoji naujovių skatinimo jėga. Turi būti gerinamos bendrosios politinės sąlygos naujovėms ir moksliniams tyrimams plačiąja prasme. Šiuo klausimu Komitetas primena, kad daugelyje nuomonių jis pateikė pasiūlymų, kurie neprarado aktualumo ir kuriuos Komitetas gali tik patvirtinti ⁽¹⁸⁾.

4.2.2 EESRK atkreipia dėmesį, kad biurokratijos mažinimo temai Bendrosiose gairėse skiriama nepakankamai dėmesio. Todėl dar kartą pabrėžiama ES koncepcijos dėl geresnės teisėkūros svarba, tačiau Bendrosiose gairėse Komitetas pasiūlo tvirtai raginti valstybėms narėms imtis priemonių mažinti biurokratiją, pvz., supaprastinti mokesčių ir rinkliavų sistemą. Tas pat taikoma teisėkūrai ES lygmeniu ir jų taikymui valstybėse narėse. Sąnaudas ir našą valstybių biudžetams sumažinti ne tik paprastas sprendimų priėmimo mechanizmas, bet ir supaprastinti procedūriniai reikalavimai.

4.2.3 Rinkų reguliavimo, reguliavimo mažinimo ir liberalizavimo srityje būtina kruopščiai suderinti vartotojų apsaugos ir aplinkosaugos interesus bei socialinės politikos tikslus su

bendrosios ekonomikos vystymosi galimybėmis. Tolesnė teisėkūros ir priežiūros veikla turėtų būti aktyviau nei iki šiol vertinama, atsižvelgiant į įstatymų poveikį ⁽¹⁹⁾.

4.2.4 Būtent MVĮ ir kitų savarankiškai dirbančių asmenų našumas neproporcingai ribojamas išsamiais teisės aktais, kadangi jiems būdingos horizontalios vadovavimo ir administravimo struktūros. Todėl Komitetas dar kartą reikalauja MVĮ suteikti specialų statusą ⁽²⁰⁾.

4.2.5 Komiteto nuomone, didelių galimybių taip pat teikia glaudesnis viešųjų institucijų ir įmonių sektoriaus bendradarbiavimas vykdant viešąsias užduotis (angl. *Public-Private-Partnership*). Ši naujausia ES valstybių narių ir Bendrijos bendradarbiavimo forma, vykdant viešąsias užduotis, turėtų privačiam ir valstybiniam sektoriui užtikrinti vienodas sąlygas, siekiant, kad valstybė gautų kuo daugiau naudos. Reikėtų apsvarstyti galimybę projektams (neatsižvelgiant į jų planavimą, struktūrą ir įgyvendinimo būdą) finansuoti skolinis lėšas iš privataus sektoriaus, jei taip būtų sutaupoma išlaidų.

Mokymas ir švietimas

4.3 Visą gyvenimą trunkančio mokymosi koncepcija — ypač taikant lanksčius mokymosi metodus — žinių visuomenėje atlieka svarbų vaidmenį. Siekiant įgyvendinti visą gyvenimą trunkančio mokymosi koncepciją, visuomenei būtina mokymosi kultūra ir ją remianti infrastruktūra. Socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė turi remti visą gyvenimą trunkančio mokymosi modelio kūrimą. Taip pat švietimo ir mokymosi srityje reikia galvoti dar ir apie intensyvesnę viešųjų ir privačių institucijų partnerystę. Infrastruktūrai finansuoti šiuo metu būtina valstybės parama, kuri iki šiol vis dėlto yra nepakankama. Bendrosios išlaidos švietimui ir mokymui 25 ES valstybėse pastaruoju metu (2002 m.) sudarė 5,2 proc. BVP ir siekė palyginamų ekonominių erdvių rodiklį. Tačiau tik 0,6 proc. BVP išlaidų sudarė privačios lėšos; šis rodiklis yra daug mažesnis už atitinkamą palyginamų regionų rodiklį ir galėtų išaugti, jei tai būtų naudinga visą projekto vykdymo laiką arba skolinimosi laikotarpį.

4.3.1 Ankstesnėje nuomonėje EESRK jau išsakė savo nuomonę dėl sąryšio tarp kultūrinių mainų ir jaunimo vykdant veiksmų programą visą gyvenimo trunkančio mokymosi srityje ⁽²¹⁾. Šiame kontekste dar kartą būtina pabrėžti tokio sąryšio svarbą žinių visuomenės kūrimui. Kultūrinių mainų skatinimas (visų pirma tarp jaunimo) sužadina domėjimąsi kitomis kultūromis ir teigiamai veikia keitimąsi žiniomis.

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Mokslininkų Europos mokslinių tyrimų erdvėje (OL C 110, 2004 4 30, p. 3), Europos mokslinių tyrimų erdvės sustiprinimo (OL C 32, 2004 2 5, p. 81) Europos mokslinių tyrimų erdvės: naujas postūmis. Stiprinti, perorientuoti ir atverti naujų perspektyvų (OL C 95, 2003 4 23, p. 48) ir dėl Sanglaudos ir konkurencingumo stiprinimo moksliniais tyrimais, technologijų vystymu ir naujovėmis (OL C 40, 1999 2 15, p. 12).

⁽¹⁹⁾ Šiuo požiūriu Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas jau anksčiau pasisakė už paprastos valstybinio reglamentavimo ir mokesčių sistemos sukūrimą. Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl Bendrijų ekonominės politikos gairių (2003–2005 m.) (OL C 80, 2004 3 30, p. 120, 4.4.2.4 punktą).

⁽²⁰⁾ Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (pagal EB sutarties 128 straipsnį) (OL C 286, 2005 11 17, p. 38).

⁽²¹⁾ 2005 2 10 EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą, nustatantį integruotą veiksmų programą švietimo ir mokymosi visą gyvenimą srityje (OL C 221, 2005 9 8, p. 134).

4.3.2 Komitetas pritaria, kad priėmus sprendimą dėl diplomų pripažinimo direktyvos buvo pašalintos esminės kliūtys, trukdžiusios darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų judumui. Jis ragina valstybes nares užtikrinti greitą jos įgyvendinimą. Todėl reguliariai atliekant universitetų ir mokyklų pažangumo palyginimus ir įvertinimą taip, kaip, pavyzdžiui, Pizos tyrimų ir Bolonijos proceso metu, daroma teigiama įtaka dalyvių ambicijoms ir veiklumui ⁽²²⁾.

4.3.3 Be to, Europos aukštojo mokslo sistema yra nepakankamai nukreipta į tikslą tapti pasauliniu mastu pirmaujančia aukščiausio lygio mokslinių tyrimų erdve. Kompetencijos centrų ir kompetencijos grupių koncepcijai nacionaliniu ir Europos lygmeniu turėtų būti skiriama daugiau dėmesio ten, kur šio tikslo siekiama nepakankamai. Taip būtų galima sustabdinti aukščiausios kvalifikacijos Europos mokslininkų išvykimą į užsienį.

Moksliniai tyrimai ir naujovės

4.4 Prognozuojamas Europos gyventojų skaičiaus mažėjimas ir jų senėjimas reikalauja vis daugiau naujovių, kad ateityje būtų užtikrinta Europos visuomenės gerovė. Tačiau Komisija konstatavo ir pagrįstai priminė, kad ligšiolinių pastangų ES didinti naujovių diegimą nepakanka ⁽²³⁾.

4.4.1 Siekdamas skatinti naujovių diegimą ES lygmeniu, Komitetas mano, kad būtina pašalinti kliūtis, trukdančias jų sklaidai tarpvalstybiniu lygiu. Vis dar atsiliekantis naujovių diegimas, kaip ir nepatenkinama padėtis darbo rinkoje, yra esminiai veiksniai, lėtinantys našumo augimą euro erdvėje, tačiau norint pasiekti geresnių naujovių diegimo rezultatų turi būti pašalintos rinkos susiskaidymo priežastys, šiuo metu trukdančios naujų technologijų sklaidai.

4.4.2 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad ir toliau būtina gerinti bendrąsias sąlygas ir paskatų mechanizmus, skirtus produktyviai ir naujovėms palankiai aplinkai kurti.

4.4.3 Valstybės parama naujovėms turėtų būti taikoma veiksmingiau ir tikslingiau, siekiant išvengti neteisingų paskatų privatiems investuotojams, o tuo pačiu ir neteisingo viešųjų išteklių skyrimo. Dažniau turėtų būti vykdomi projektai glaudžiai konsultuojantis universitetams ir įmonėms — neatmetant būtinybės vykdyti fundamentaliuosius tyrimus, kad būtų veiksmingiau susieti moksliniai tyrimai ir privatusis sektorius.

4.4.4 Valstybės paramos teikimo taisyklės turėtų tapti skaidresnės, siekiant palengvinti galimybes naudotis viešaisiais ištekliais, skirtais moksliniams tyrimams finansuoti. Komitetas taip pat pageidautų glaudesnio bendradarbiavimo tarp Komisijos tarnybų. Komitetas pabrėžia savo daug kartų pareikštą raginimą sukurti priemonas ir palankias bendrąsias sąlygas MVĮ ir mažiausioms įmonėms remti.

4.4.5 Visoje ES taikomas Bendrijos patentas taip pat skatintų naujoves. Su tuo susijusios kliūtys (pvz. „kalbų problema“) turėtų būti įveikiamos. Komitetas dar kartą primygtinai ragina kuo skubiau pradėti taikyti Bendrijos patentą.

Mažosios ir vidutinės įmonės

4.5 Kaip Komitetas pabrėžė savo ankstesnėje nuomonėje, ypatinga svarba turi būti teikiama verslo iniciatyvoms ⁽²⁴⁾. Ypač MVĮ turi ypatingą potencialą diegti pažangias naujoves. Kad galėtų kompensuoti didesnes sąnaudas palyginti su išsivertinusioms didesnėms įmonėms, jos turi išsilaikyti gamindamos naujoviškus produktus ir teikdamos paslaugas. Todėl EESRK pritaria Komisijos raginimui panaikinti Europoje kliūtis naudotis finansiniais ištekliais, o naujoms įmonėms — rizikos kapitalo rinkomis ⁽²⁵⁾.

2006 m. vasario 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Jau anksčiau EESRK pabrėžė „skaidrumo ir įvertinimų visoje Europoje bei tarptautiniu lygiu suderinimo svarbą“. Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (pagal EB sutarties 128 straipsnį)* (OL C 286, 2005 11 17, 3.8.1 punktas).

⁽²³⁾ Šiuo metu moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai ES skiria tik apie 2 proc. BVP. Žr. Europos Komisijos *Rekomendaciją dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių (pagal EB sutarties 99 straipsnį)* COM (2005)141 final, B.2 dalį. Tai procentinis dydis, kuris vos didesnis už Lisabonos strategijos įgyvendinimo pradžioje buvusį dydį ir kuris gerokai atsilieka nuo ES siekio moksliniams tyrimams skirti 3 proc. BVP. Komitetas primena, kad du trečdaliai lėšų turi sudaryti privačios lėšos.

⁽²⁴⁾ EESRK nuomonė dėl *Verslo iniciatyvų rėmimo ES: Ateities prioritetai* (OL C 235, 1998 7 27) bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl *Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių (pagal EB sutarties 128 straipsnį)* (OL C 286, 2005 11 17, p. 38).

⁽²⁵⁾ Šiuo klausimu Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas jau pareiškė savo nuomonę ir kartu pritarė verslininkystės ir verslo steigimo skatinimui. Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę dėl *Bendrųjų ekonominės politikos gairių (2003–2005 m.)* (OL C 80, 2004 3 30, p. 120, 4.4.2.4 punktas).

1 priedas

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės**Nepriimtas pakeitimas**

Šis pakeitimas, kuriam pritarė daugiau nei ketvirtadalis balsavusiųjų, per diskusijas buvo atmestas:

2.5.1 punktas

Siūloma išbraukti 2.5.1 punktą.

Paiškinimas

Dvidešimt trys milijonai įvairių ūkio subjektų ir keletą kartų daugiau vadovaujančių asmenų, iš kurių didžioji dalis dirba pagal darbo sutartis, vykdo profesinę veiklą Europos Sąjungos valstybėse. Jie dirba įtemptoje aplinkoje ir atsako beveik už visus atsitikimus, kurie įvyksta įmonėje dėl darbuotojų padarytų klaidų ar veiksmų. Daug vadovaujančių asmenų atsisako savo posto arba apsidraudžia nuo rizikos.

Visos Europos Sąjungos valstybės turi teises nuostatas (civilinį kodeksą, prekybos kodeksą, baudžiamąjį kodeksą), kuriomis apibrėžiama vadovų atsakomybė.

Tačiau 2.5.1 punkte Europos valstybės ir Europos Sąjunga raginamos atkreipti dėmesį į vadovaujančių asmenų kvalifikacijos ir sąžiningumo lygį bei aktyviai kovoti su šiais trūkumais.

Todėl iškyla tam tikrų klausimų, į kuriuos reikia atsakyti, norint, kad Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė būtų rimtai vertinama.

1. Kaip Europos Sąjunga ir ES valstybės turi kontroliuoti milijonų asmenų kvalifikacijos ir sąžiningumo lygį? Ar tam reikia steigti naujas tarnybas? Ar nepakanka jau esančių teisinių sistemų ir ar nederėtų paprasčiausiai taikyti galiojančius teisės aktus?
2. Kadangi vadovybė atsako už klaidas, kurias padarė darbuotojai, ar nereikėtų tinkamo kvalifikacijos lygio ir sąžiningo elgesio reikalauti ir iš dirbančiųjų, tam kad jie dirbtų veiksmingiau ir atsakingiau? Jei Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas yra bendro susitarimo pagrindu veikianti institucija, mes privalėtume taip pat pareikalauti, kad darbuotojai, visi fondai ir visuomeninės bei nevyriausybinės organizacijos turėtų tinkamą kvalifikaciją ir laikytųsi būtinų etikos taisyklių, o valstybės nares ir Europos Sąjungą paraginti jas kontroliuoti. Kodėl šie reikalavimai turėtų būti keliami vien tik vadovybei?
3. Diskusijos, kuri vyko ECO skyriuje priimant nuomonę, metu kai kurie dalyviai pabrėžė, kad nereikėtų kaupti daug dėmesio į raginimą, skirtą Europos Sąjungai ir jos valstybėms narėms, nes tai yra tik raginimas. Todėl atskiroje nuomonėje ir raginame, nors ir žinodami, kad tai bus tik raginimas, mes galėtume iš karto išspręsti visas ekonomines, socialines ir kitas problemas. Komunistinėse valstybėse, kuriose didėjant ekonominėms problemoms buvo priimama dar daugiau teisės aktų, tikintis, kad normos, įstatymai ir raginimai galės ką nors pakeisti, tą daryti parlamentams siūlydavo opozicija. Siūlau priimti nuomonę ir kartu joje įrašyti raginimą Europos Sąjungai ir valstybėms narėms: „Priimkite gerą sprendimą!“ Taip išspręstume ne tik vadovybės problemas, bet ir atsakytume į kitus iškilančius klausimus. Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas bus daugiau nereikalingas, o tai tik bus naudinga Europos Sąjungai ir Europos integracijai.

Balsavimo rezultatai

Balsai už: 37

Balsai prieš: 53

Susilaikė: 9

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES ir Meksikos santykių

(2006/C 88/17)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2004 m. liepos 1 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl ES ir Meksikos santykių.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. sausio 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas José Isaías Rodríguez García Caro.

424-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. vasario 14–15 d. (vasario 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 107 nariams balsavus už, 4 - prieš ir 6 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Šios nuomonės tikslas — ištirti ES ir Meksikos santykių raidą po 1995 m. gruodžio mėn., kai EESRK priėmė savo pirmąją nuomonę⁽¹⁾ šiuo klausimu, ir pasiūlyti svarstymų temas siekiant plėtoti ir stiprinti šiuos santykius, atsižvelgiant tiek į būsimus ES ir Meksikos santykius, tiek į šių dviejų teritorijų pilietinių visuomenių dalyvavimą.

1.2 ES ir Meksikos santykiai progresuoja — 2000 m. spalio mėn. pasirašytas ES ir Meksikos ekonominės partnerystės, politinio koordinavimo ir bendradarbiavimo susitarimas (Bendrasis susitarimas), numatantis laisvąją prekybos zoną. Taigi ir šioje nuomonėje pateikiama informacija, padėsianti pabrėžti strateginę ES ir Meksikos santykių reikšmę ir sutvirtinti bei patobulinti ES ir Meksikos asociacijos susitarimą, tuo pačiu atsižvelgiant į konkrečius abiejų regionų ypatumus.

1.3 Vienas iš konkrečių tame Susitarime (36 ir 39 straipsniuose) minimų tikslų — siekti, kad abiejų regionų pilietinės visuomenės dalyvautų plėtojant ES ir Meksikos santykius. Deklaracijoje⁽²⁾, priimtoje Trečiajame Europos Sąjungos, Lotynų Amerikos ir Karibų jūros šalių pilietinės visuomenės organizacijų susitikime, kuris įvyko 2004 m. balandžio mėn. Meksike (ir kuriame EESRK suvaidino reikšmingą vaidmenį), buvo susitarta dėl keleto iniciatyvų, turinčių trejų tikslą: siekti intensyvesnės Europos Sąjungos, Lotynų Amerikos ir Karibų jūros šalių partnerystės, parengti socialinės sanglaudos darbotvarkę ir stiprinti organizuotos pilietinės visuomenės vaidmenį.

Deklaracijoje pabrėžiama, kad būtina sukurti struktūruotus organus, skirtus nacionalinio ir regionų lygmens dialogams vykdyti ir siekti visiškos šalių atsakomybės už tokių institucijų stiprinimo procesą, o Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas raginamas teikti paramą perduodant patirtį ir skatinant dialogą.

1.4 ES ir Meksikos santykių klausimu EESRK laikosi nuomonės, kad siekiant įtraukti pilietinę visuomenę į šio susitarimo įgyvendinimą nepakanka vien skatinti abiejų regionų pilietinių visuomenių ir atitinkamų institucijų bendradarbiavimą;

būtina siekti, kad pilietinė visuomenė galėtų veiksmingai dalyvauti šiame susitarime numatytoje institucinėje struktūroje kaip konsultacinis organas, teikiantis privalomas konsultacijas klausimais, susijusiais su Susitarimu, arba teikiantis pasiūlymus savo iniciatyva. EESRK mano, kad toks dalyvavimas galėtų būti įgyvendintas įsteigiant jungtinį konsultacinį komitetą, laikantis susitarime numatytos struktūros.

2. Meksikos politinė, ekonominė ir socialinė padėtis ir perspektyvos**2.1 Politinė padėtis**

2.1.1 Meksikos perėjimo į demokratiją procesas buvo ilgas ir neįprastas. Pastarųjų dvidešimties metų šalies politinio gyvenimo įvykiai lėmė, kad šalyje buvo sukurta tvirta pliuralistinio ir demokratinio režimo bazė. Pasikeitė, sustiprėjo ir tapo nepriklausoma Meksikos įstatymų leidyba ir teismų valdžia, taip pat įvyko politinės valdžios pasidalinimo pokyčių ir padaryta esminių institucinių pakeitimų, pavyzdžiui, įvykdyta Meksikos Aukščiausiojo Teisingumo Teismo (Corte Suprema de Justicia de la Nación), Federalinės rinkimų institucijos (Instituto Federal Electoral) ir Federalinio rinkimų teismo (Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación) reforma.

2.1.2 Meksikos politinė padėtis patyrė persilaužimą 2000 m., kai prezidento rinkimus laimėjo Nacionalinio veiksmo partijos (Partido de Acción Nacional — PAN) kandidatas Vicente Fox Quesada ir baigėsi 71 metus trukęs Institucinės revoliucinės partijos (Partido Revolucionario Institucional — PRI) vyriausybės valdymas. Šis įvykis atskleidė būtinybę pakeisti valdžią siekiant užtikrinti sklandų demokratinės sistemos veikimą, ir tuomet prasidėjo permainų laikotarpis.

2.1.3 Meksikos vyriausybės 2001–2006 m. nacionalinis vystymosi planas tapo priemone politiniams, ekonominiams, socialiniams ir demografiniams pertvarkymams vykdyti. Jame buvo nustatyti to laikotarpio administracinės veiklos prioritetai, didžiausią dėmesį skiriant socialinės ir žmogaus veiklos vystymui, kokybiškam augimui, tvarkai ir pagarbai įstatymui.

⁽¹⁾ 1995 m. gruodžio 21 d. priimtos nuomonės dėl ES ir Meksikos santykių 5.5 punktas (OL C 82, p. 68, 1996 3 19).

⁽²⁾ 2004 m. balandžio 13, 14 ir 15 d. Meksike įvykusio Trečiojo Europos Sąjungos, Lotynų Amerikos ir Karibų jūros šalių pilietinės visuomenės organizacijų susitikimo baigiamosios deklaracijos 33, 34 ir 35 straipsniai ir santraukos III dalis. Šiame dokumente pripažįstama pažanga, padaryta pripažįstant kultūrų ir etninę įvairovę bei vietinių tautų teises.

2.1.4 Įvairūs reformų projektai, kurie dabartinės Meksikos vyriausybės požiūriu buvo būtini reformoms vykdyti (pavyzdžiui, mokesčių ir energetikos politikos reformos), yra sustabdyti, kadangi Rūmai (Kongresas ir Senatas) nesurenka pakankamai balsų jiems priimti ir laukiama naujų prezidento rinkimų, kurie turėtų įvykti 2006 m. liepos mėn.

2.1.5 Meksikos XX a. antrosios pusės ekonominio augimo mastas ir santykinis politinis stabilumas garantavo šios šalies svarbą tarptautinėje arenoje. Padėtis pasikeitė po ekonominės krizės, kurią Meksika patyrė devintajame dešimtmetyje, ir po paskutiniojo dešimtmetyje pasaulyje įvykusių permainų, po kurių šalis buvo priversta iš naujo peržiūrėti savo ekonominius, politinius ir išorės santykių tikslus.

2.1.6 Nuo tada atsiradusi Meksikos strategija, orientuota į Europą ir atvirkščiai, yra įtvirtinta Bendrajame susitarime, kuris peržengia dvišalių santykių konkrečių aspektų ribas. Taigi, pastaraisiais metais Meksikos ir ES pozicijos tarptautiniais klausimais vis dažniau sutampa ir šie du regionai vis geriau sugeba derinti savo pozicijas daugiašaliuose forumuose. Meksika ir ES bendradarbiavo svarstant įvairius, pavyzdžiui, aplinkos (Kioto protokolas), vystymo politikos (Johanesburgo ir Monterėjaus Valstybių vadovų susitikimas) ir žmogaus teisių klausimus. Kita vertus, Meksika toliau palaiko labai glaudžius santykius su kitomis Lotynų Amerikos šalimis, tai rodo šios šalies politinis bendradarbiavimas su Rio de Žaneiro grupe. Meksika taip pat pritaria Mercosur integracijos procesui ir partnerystei su šio bloko šalimis, o taip pat ir su Amerikos žemynų laisvosios prekybos zona (FTAA).

2.1.7 Meksika, kaip Šiaurės Ameriką ir Pietų Ameriką „sujungianti“ šalis, turi būti pagrindine strategijos šalimi Europos Sąjungai įvairiais — esamais ir būsimais — pastarosios santykių su šia teritorija aspektais.

2.2 Ekonominė padėtis

2.2.1 Pastarąjį dešimtmetį Meksika patyrė didelių ekonominių pertvarkymų, jos ekonomika tapo daug atviresnė kitoms šalims — tik ji viena yra pasirašiusi laisvos prekybos sutartis su JAV, Kanada, Japonija ir ES, taip pat su Europos laisvosios prekybos asociacija (EFTA), Izraeliu ir dauguma Lotynų Amerikos šalių. Be to, 1984 m. ji prisijungė prie GATT, šiuo metu tai Pasaulio prekybos organizacija (PPO), o 1993 m. tapo APEC (Azijos ir Ramiojo vandenyno šalių ekonominis bendradarbiavimas) organizacijos nare. Nuo 1994 m. Meksika priklauso Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai (EBPO). Atsižvelgiant į reformų mastą ir tempą, Meksika lenkia daugelį kitų besivystančių šalių, kuriose pastaraisiais metais vyko panašios ekonominės permainos. Didėja vidaus vartojimas, auga JAV paklausa, didėja JAV aktyvų vertė, kyla naftos kainos, gaunama daug tiesioginių užsienio investicijų (TUI), pajamų iš turizmo sektoriaus, emigrantų perlaidų — tai yra vieni svarbiausių Meksikos ekonomikos veiksmų.

2.2.2 Apie 98 % visų Meksikos bendrovių yra arba mikro-įmonės, arba mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ). Jų vaidmuo yra labai svarbus darbo vietų kūrimo, regionų ekonominės veiklos ir techninių specialistų bei įmonių vadovų mokymo prasme. Potencialus jų indėlis į Meksikos ekonomikos ir socialinę raidą yra nepaprastai didelis, kadangi jos ne tik patenkina pagrindinius gyventojų poreikius, bet ir tiekia didžiosioms bendrovėms žaliavą bei pusgaminius ir vykdo tiesioginį ir netiesioginį eksportą.

2.2.3 Nuo devintojo dešimtmečio pabaigos ekonominės politikos permainos, finansinės krizės ir finansinių paskatų investicijoms, užimtumui ir regioninei plėtrai panaikinimas didžiausią įtaką turėjo būtent MVĮ sektoriui. Šių bendrovių verslas ženkliai sumažėjo. Daugelis pripažįsta, kad, visų pirma MVĮ atveju, dabartinės politikos kryptys ir galiojančios priemonės yra nepakankamos tolesnei jų veiklai vykdyti ir vystyti.

2.2.4 Meksikai skirtoje ataskaitoje, kurią parengė Tarptautinis valiutos fondas⁽³⁾, nurodoma, kad valstybės skolos administravimas per pastaruosius penkerius metus labai pagerėjo vykdamas veiksmingą administravimo politiką ir padidėjus skaidrumui. Tačiau, nors ir yra padaryta pažanga, valstybinis sektorius vis dar yra pažeidžiamas, kai kalbama apie refinansavimą ir palūkanų normos riziką.

2.2.5 Be to, 1986 m. Meksikai prisijungus prie GATT⁽⁴⁾, atsivėrusi prekyba sudarė sąlygas Meksikos eksportui, kurio indėlis į šalies ekonomikos augimą buvo didžiausias, ir Meksika iš žaliavų eksportuojančios šalies tapo gaminių eksporto šalimi, dažniausiai gaminamų *maquiladoras* (surinkimo gamyklose)⁽⁵⁾. Tačiau nuo 2000 m. mažėjanti Meksikos prekyba rodo, kad šalis yra pažeidžiama ir priklauso nuo užsienio paklausos svyravimų.

⁽³⁾ Meksikai skirta Tarptautinio valiutos fondo (TVF) ataskaita Nr. 04/418, 2004 m. gruodžio 23 d.

⁽⁴⁾ General Agreement on Tariffs and Trade (Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos).

⁽⁵⁾ Pagal Meksikos nacionalinę *maquila* eksporto pramonės reikalų tarybą (Consejo Nacional de la Industria Maquiladora de Exportación - www.cnime.org.mx), *maquila* – tai pramonės arba paslaugų teikimo procesas, susijęs su užsienio kilmės produktų, laikinai importuotų ir po to eksportuotų, perdirbimu, gamyba arba taisymu *maquiladoras* įmonėse arba bendrovėse, kurios vykdo eksportą laikydamosi Meksikoje priimto potvarkio dėl *maquiladora* eksporto pramonės vystymo ir veiklos bei jos reformų. Meksikos pramonę sudaro kasybos, gamybos, statybos, elektros, dujų ir vandens sektoriai. Investicijų srautų į apdirbamąją pramonę sumažėjimas 2001–2003 m. laikotarpiu lėmė visų pirma apdirbimo ir statybos mastų sumažėjimą. Minimui laikotarpiu labiausiai nukentėjo tie apdirbamosios pramonės sektoriai, kuriems didžiausią poveikį turėjo eksporto sumažėjimas, visų pirma metalo gaminių (automobilių, elektros ir elektronikos prekių, mašinų ir įrengimų), tekstilės, drabužių ir odos bei cheminių medžiagų (naftos, vaistų, kaučiuko, plastikų). Didžiausią apdirbamosios pramonės sumažėjimą patyrė tie gamybos sektoriai, kurie daugiau kaip 50 % susiję su *maquiladoras*, t.y. kurių daugiau kaip pusė eksporto yra iš *maquiladoras*, pavyzdžiui, tekstilės ir drabužių (62 %), mašinų ir įrengimų (60 %) ir medienos (56 %).

2.2.6 Meksikos ekonomikos susilpnėjimą lėmė toliau pateikiama priežasčių ir pasekmių seka:

- mažesnės JAV augimo perspektyvos turi tiesioginį poveikį Meksikos eksportui;
- Meksikos eksportas mažėja, todėl mažėja ir investicijos į eksporto sektorių;
- apskritai, mažesni investicijų mastai turi įtakos nacionalinei produkcijai;
- nacionalinės produkcijos mažėjimas turi įtakos užimtumo rodikliams ⁽⁶⁾.

2.2.7 Tai, kad JAV nėra optimalaus ekonomikos pakilimo — ne vienintelis Meksikos ekonomiką veikiantis veiksnys. Tarp kitų veiksnių yra Kinijos ekonomikos iškilimas ⁽⁷⁾ ir Meksikos konkurencingumo pasaulyje praradimas.

2.2.8 Kalbant apie Meksikos konkurencingumo pasaulyje praradimą, Meksikos konkurencingumo instituto duomenimis ⁽⁸⁾ Meksikos gebėjimas konkuruoti tarptautiniu mastu per pastaruosius metus sunyko. Konkurencingumo praradimą visų pirma lėmė mažų darbo užmokesčiu paremto ekonomikos modelio subyrėjimas, taip pat nebuvo pakankamai teigiamų pasikeitimų kitose verslų skatinančiose srityse, pavyzdžiui, išlaidų pagrindinei infrastruktūrai (transportui, komunikacijoms, vandeniui), energijos, mokesčių, švietimo, kvalifikuotos ir našios darbo jėgos, saugumo ir valdymo administravimo.

2.2.9 Esant tokioms aplinkybėms, šaliai tenka spręsti iškilusius sunkumus ir sukurti sąlygas, kurioms esant ji taptų iš tikrųjų konkurencinga, besiremianti tokiais veiksniais kaip geresnis konkurencingumas, našumas, kvalifikuota darbo jėga, technologijų vystymas ir naujovės ir demokratija. Prekybos srityje Meksikai teks stiprinti teisinę apsaugą, logistikos procesus ir infrastruktūrą siekiant palengvinti investicijas ir prekių pervežimą bei sukurti labiau konkurencingą muitų tarifų struktūrą.

2.3 Socialinė padėtis

2.3.1 Kaip minėta pirmiau, Meksika yra perėjimą patirianti šalis, kurios socialinei situacijai būdinga nelygybė. Padidėjo skirtumai tarp regionų ir atskirų asmenų (kurie yra skirtingo

išsivystymo laipsnio, ypač šalies šiaurėje ir pietuose), tęsiasi masinis išsikėlimas iš kaimo vietovių (plinta masinė konurbacija), tačiau dauguma Meksikos gyventojų tebegyvena ypač blogomis socialiniu ir saugumo požiūriu sąlygomis.

2.3.2 Po ilgo laikotarpio, kurio metu socialinė padėtis vis blogėjo, buvo priimtas 2001–2006 m. nacionalinis vystymo planas, kuriame socialinė politika yra vienas svarbiausių šalies politikos prioritetų. Pastaraisiais metais buvo išplėstos valstybinės socialinės programos, padidinus paramos gavėjų skaičių ir teikiamas išmokas bei pagalbos dydį. Išlaidos socialinėms reikmėms padidėjo realiąja išraiška: švietimo, socialinės apsaugos ir programų, skirtų vargšams, išlaidos paskutiniame XX a. dešimtmetyje kasmet išaugdavo po 8,4 %, o po 2000 m. — 9,8 %.

2.3.3 Tačiau augimo rodikliai skiriasi, o valstybės persikirstymo gebėjimą riboja nepakankamas mokesčių surinkimas ir nedidelė mokesčių našta. Dėl šių priežasčių socialinės sanglaudos politika yra nepakankama, ši padėtis blogėja ir dėl menkos šalies ekonomikos ir pilnavertės vidaus rinkos nebuvimo.

2.3.4 2000–2002 m. laikotarpiu 3,4 milijonai gyventojų pakilo virš skurdo ribos, t. y. turėjo lėšų maistui įsigyti ir investuoti — nors ir nedaug — į švietimą ir sveikatos apsaugą. Ši statistika labai skiriasi nuo 1994–1996 m. laikotarpio duomenų, kai žemiau skurdo ribos gyvenančių žmonių skaičius išaugo 15,4 milijono.

2.3.5 Žemiau skurdo ribos (kai vienam šeimos nariui tenkančių pajamų nepakanka prasimaitinti) gyvenančių žmonių procentas miestuose sumažėjo nuo 12,6 % iki 11,4 %, o kaimo vietovėse — nuo 42,4 % iki 34,8 %. Nepaisant sumažėjusio skurde gyvenančių gyventojų skaičiaus, šie procentiniai dydžiai tebėra per dideli, atsižvelgiant į šalies vystymosi lygį ir turtus. Vis dėlto, pažangūs pasikeitimai gali būti suprantami kaip teigiama tendencija ⁽⁹⁾. Tačiau Meksikos visuomenės skirtumai nėra susiję vien tik su skurdu. Juos lemia ir galimybė lavintis ir naudotis sveikatos apsaugos paslaugomis bei jų kokybė, o tai dar labiau komplikuoja nepalankias sąlygas turinčių regionų padėtį. Kalbant apie išsilavinimą, neraštingumo lygis šalies šiaurėje (5 %) labai skiriasi nuo pietinių ar pietrytinių šalies regionų, kur jis siekia net 17 %.

2.3.6 Žmogaus teisių klausimas yra didelė problema, labai dažnai susijusi ne vien tik su teisiniais trūkumais. Situaciją komplikuoja prekyba narkotikais ir žmonėmis, tad žmogaus teisių padėtis Meksikoje yra aiškiai nepatenkinama, ypač senbuvių. Daugiausia sunkumų kyla dėl didelių trūkumų, susijusių su policijos pajėgomis ir teisės sistema, ir žmonėms ne visada garantuojama tinkama galimybė siekti teisingumo, nors šią problemą stengiamasi spręsti aukščiausiu valstybės lygiu.

⁽⁶⁾ Meksikos darbo ir pramonės ministerijos duomenimis, visuose apdirbamosios pramonės sektorių padaliniuose 2001–2003 m. laikotarpiu nedarbas *maquiladoras*, palyginti su 1995–2000 laikotarpiu, buvo 17,8 % didesnis, kitose įmonėse padidėjo 13,8 %. 2004 m. pagyvėjimas neturėjo įtakos užimtumo rodikliams, kurie ir toliau blogėja.

⁽⁷⁾ Konkurencinis Kinijos spaudimas ir jos įtaka JAV ir ES tekstilės ir drabužių rinkai rodo, kad kitos šiai rinkai eksporto prekes teikiančios šalys turės prisitaikyti. Pasekmės yra ypač skaudžios Meksikai. Be to, Kinijos vystymosi potencialas kelia realią grėsmę dabar Meksikoje esančiai padėčiai, visų pirma intensyvaus darbo dėka gaminamų prekių atžvilgiu, atsižvelgiant į esamus užmokesčio dydžius.

⁽⁸⁾ Meksikos konkurencingumo analizė. Meksikos konkurencingumo institutas (IMCO). 2003 m. rugsėjo mėn.

⁽⁹⁾ Socialinio vystymo ministerija. Vystymosi įvertinimas. 2000–2002 m. Meksika. 2003 m. birželio 23 d.

2.3.7 Be to, nors pastaraisiais metais Meksika yra padariusi pažangą sprendama konstitucinius klausimus, susijusius su kultūrinės bei etninės įvairovės ir senbuvų teisių pripažinimu, ji vis dar susiduria su dideliais sunkumais siekdama veiksmingai ginti ir propaguoti žmogaus teises ir pagrindines senbuvų laisves. Šie sunkumai susiję su konfliktais žemės klausimais, diskriminacija siekiant teisingumo ir vykdančią teisingumą ir žmonių perkėlimu prieš jų valią ⁽¹⁰⁾.

2.3.8 Dar viena svarbi socialinė problema — teritorinio pasidalijimo Meksikoje klausimas. Municipalinėje Meksiko miesto teritorijoje (MAMC), kurioje gyvena apie 25 milijonai žmonių, vyksta du svarbūs pokyčiai: pirma, gyventojų skaičius nustojo sparčiai augti ir yra pasiektas santykinis demografinis stabilumas ir erdvinis persiskirstymas, antra, nyksta į nacionalines rinkas orientuotas apdirbamąją pramonę paremtas ūkis, ir jį keičia tarptautiniu mastu konkuruojanti paslaugų ekonomika ⁽¹¹⁾.

2.3.9 MAMC turi nemažą augimo potencialą, kurį lemia žmonių būstinių ir švietimo bei mokslo tyrimo institucijų koncentracija, taip pat turtingi kultūriniai ištekliai ir dideli tiesioginių užsienio investicijų srautai. Tačiau ši augimą riboja mažas pajamas gaunančių gyventojų koncentracija gyvenamuosiuose rajonuose, kuriuose prastos kokybės būstai, kur viešųjų paslaugų ir infrastruktūros nėra arba jos yra ribotos ir kurių silpnoji vieta — pažeidžiamumas gamtinių nelaimių atveju. Išsilavinimo lygis yra nepakankamas ir tokių rajonų nesaugumo koeficientas yra daug didesnis nei kitų ⁽¹²⁾.

2.3.10 Vis dėlto 2000–2002 m. laikotarpiu pasikeitė ir žemiau skurdo ribos esančių gyventojų švietimo padėtis. 5–15 m. amžiaus mokyklos nelankančių vaikų procentas sumažėjo nuo 14,3 % iki 11,9 %. Didžiausių pakitimų būta 12–15 metų amžiaus grupėje: minėtu laikotarpiu dirbančių jaunuolių procentas sumažėjo nuo 18,6 % iki 6,6 %. Taip pat sumažėjo neraštingumo rodiklis ir pradinio mokslo nebaigusį penkiolikmečių ar šešiolikmečių procentinė dalis. Tai yra džiuginantys faktai, tačiau švietimo ir sveikatos priežiūros sistemų lygis ir kokybė neatitinka reikalavimų ir todėl yra nepakankami siekiant norimo socialinės sanglaudos lygio.

2.3.11 2004 m. nedarbo lygis Meksikoje sudarė 3,1 %; tuo metu 15 Europos Sąjungos šalių nedarbo lygis buvo 8,2 %, o JAV — 5,6 % ⁽¹³⁾. Naujojo užimtumo stebėsenos centro ⁽¹⁴⁾ duomenimis, paskutiniajame dešimtmetyje padaugėjo beveik visų mokslo sričių specialistų. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad 56 % visų samdomų tarnautojų sudarė trijų mokslo sričių —

ekonomikos ir vadybos, švietimo bei socialinių mokslų — specialistai. Iš jų pirmojoje, t. y. ekonomikos ir vadybos srityje, buvo sukurta daugiausia darbo vietų per pastaruosius ketverius metus.

2.3.12 Statistikos duomenimis daugumai moterų darbo rinka jau yra atvira. Tačiau dirba tik 40 % moterų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, nors moterys sudaro 52 % gavusiųjų aukštojo mokslo diplomą.

2.3.13 Aštuoni iš dešimties darbuotojų Meksikoje yra samdomi ⁽¹⁵⁾; t. y. jie yra sudarę darbo sutartį ir gauna algą. Geriausiai apmokamos yra tos sritys, kurių užimtumo lygis yra pats žemiausias (inžinerijos, fizikos ir matematikos mokslo bei biologijos mokslo), tačiau švietimo srityje yra didžiausias užimtumo lygis, bet mažiausi darbo užmokesčiai.

2.3.14 Meksikos institucinė sistema yra padariusi pažangą socialinės raidos ir pilietinės visuomenės skatinimo požiūriu, panaudodama tinklus ir sąjungas. Šiuo atveju vertėtų priminti, kad yra įstatymas dėl galimybės naudotis viešąja informacija, socialinės raidos įstatymas ir įstatymas dėl pilietinės visuomenės organizacijų skatinimo.

3. Bendrojo ES ir Meksikos susitarimo prielaidos ir įvertinimas

3.1 Prielaidos ⁽¹⁶⁾

3.1.1 **ES ir Meksikos ekonominės partnerystės, politinio koordinavimo ir bendradarbiavimo susitarimas** (Bendrasis susitarimas) įsigaliojo 2000 m. spalio 1 d. Į jį taip pat įtraukta dvišalė laisvos prekybos sutartis ir aptariami politinio dialogo ir jungtinio bendradarbiavimo aspektai. Prieš šį Bendrąjį susitarimą buvo dar vienas susitarimas, 1991 m. pasirašytas tarp Europos bendrijos ir Meksikos. 1995 m. Paryžiuje abi šalys pasirašė Jungtinę deklaraciją, nustatančią politinius, ekonominius ir prekybos tikslus, kurie vėliau atsispindėjo naujajame Susitarime. Derybos tęsėsi nuo 1996 m. spalio mėn. iki 1997 m. liepos mėn. Jų rezultatas — Bendrasis susitarimas ir laikinasis susitarimas, abu pasirašyti 1997 m. gruodžio 8 d. Briuselyje.

3.1.2 Pagrindiniai Bendrojo susitarimo prioritetai — oficialiai siekti politinio dialogo, sustiprinti prekybinius ir ekonominius santykius abiem pusėms palaipsniui įgyvendinant abipusį preferencinį mainų liberalizavimą, laikantis PPO taisyklių, ir išplėsti bendradarbiavimo, į kurį šiuo metu įtraukta apie trisdešimt skirtingų sričių, mastą. Galiausiai, šiuo susitarimu buvo įkurta Jungtinė taryba, atsakinga už jo įgyvendinimo priežiūrą.

⁽¹⁰⁾ 2003 m. birželio 17 d. JT biuletenis Nr. 03/042 dėl Meksikos senbuvų pagrindinių teisių ir laisvių.

⁽¹¹⁾ EBPO politikos santrauka, 2002 m. spalio mėn. *Teritorijų apžvalgos. Meksiko miestas*.

⁽¹²⁾ Skurdas Meksikoje: sąlygų, tendencijų ir vyriausybės strategijos įvertinimas, Pasaulio bankas, 2004 m.

⁽¹³⁾ EBPO, Užimtumo perspektyva, 2005 m.

⁽¹⁴⁾ Užimtumo stebėsenos centras – Meksikos vyriausybės sukurta priemonė siekiant pagerinti padėtį darbo rinkoje. EESRK delegacija dalyvavo šio centro, kurį 2005 m. kovo 2 d. iškilmingai pristatė Meksikos Prezidentas savo oficialioje Los Pinos rezidencijoje, inauguracijoje.

⁽¹⁵⁾ Nacionalinis geografinės statistikos ir IT institutas. Meksikas, 2004 m. kovo 8 d.

⁽¹⁶⁾ „ES ir Meksikos santykiai“, Ispanijos nuolatinė atstovybė ES.

3.1.3 Laikinas susitarimas⁽¹⁷⁾ sudarė abiem šalims sąlygas pradėti taikyti prekybos nuostatas ir pagalbines priemones nelaukiant Bendrojo susitarimo ratifikavimo. Jis įsigaliojo 1998 m. liepos 1 d.

3.1.4 Dalyvaujant Jungtiniam komitetui, 2004 m. lapkričio mėn. ES ir Meksika nusprendė įgyvendinti sutarties pakeitimo sąlygų, šiame susitarime susijusių su žemės ūkio, paslaugų ir investicijų skyriais, nuostatas, susitardamos, kad minėtų sektorių derybos turėtų prasidėti tuo pačiu metu, 2005 m. pradžioje, tikintis jas užbaigti per metus.

3.2 Vertinimas

Praėjus daugiau nei penkeriems metams po **ES ir Meksikos ekonominės partnerystės, politinio koordinavimo ir bendradarbiavimo susitarimo** (Bendrojo susitarimo) įsigaliojimo, EESRK mano, jog tai yra veiksminga priemonė ir kad šis Susitarimas, iš esmės būdamas pažangus, yra naudingas abiejų šalių visoms trimis (politinio dialogo, prekybos vystymo ir bendradarbiavimo) sritims, sudarančioms pagrindinius susitarimo ramsčius. EESRK teigiamai vertina prekybos ir investicijų rodiklius ir dialogo tarp institucijų stiprinimą. Tačiau EESRK mano, kad Bendrasis susitarimas nebuvo įgyvendintas visapusiškai; todėl šioje nuomonėje pateikiama tam tikrų pastabų.

3.2.1 Politinis aspektas

3.2.1.1 2004 m. lapkričio mėn. ketvirtojo Jungtinio ES ir Meksikos komiteto posėdžio metu Meksika ir ES susitarė užmegzti abipusį politinį dialogą ir dar kartą patvirtino išipareigojimą stiprinti daugiašališkumą. Taip pat buvo pasikeista nuomonėmis dėl Tarptautinio baudžiamųjų bylų teismo ir nuspręsta, kad jį reikia remti.

3.2.1.2 Panašiai kaip ES ir Meksikos valstybių arba vyriausybės vadovų susitikimai bei įvairios tarybos ir komitetai, suburiantys specialistus konkrečioms klausimams spręsti, šis Bendrasis susitarimas atvėrė naujus ilgalaikius ryšių kanalus, kurių iki šio nebuvo, suteikiantis galimybę siekti kokybiško dialogo abiem pusėms aktualiais klausimais. Susitarimas atvėrė kelius artimesniam politinių atstovų susitikimui. Tuo pat metu ir, visų pirma, trečiojo Europos Sąjungos, Lotynų Amerikos ir Karibų jūros šalių pilietinės visuomenės organizacijų susitikimo, kuris vyko 2004 m. balandžio mėn. ir kurį suorganizavo EESRK, dėka greičiau buvo užmegzti ryšiai tarp abiejų regionų pilietinės visuomenės organizacijų.

⁽¹⁷⁾ Pamatinis susitarimas, kuriame nustatytos derybų dėl prekybos taisyklės, sudarančios sąlygas greitai pradėti derybas dėl prekybos, pasinaudojant Bendrajame susitarime numatyta Jungtine taryba.

3.2.1.3 Tačiau EESRK nuomone šių susitarimų kokybę reikėtų pagerinti pridėdant nuostatas dėl bendradarbiavimo ir institucijų vykdomo dialogo ir įtraukiant pilietinę visuomenę į sprendimų priėmimo procesą. Šiuo požiūriu EESRK pritaria Jungtinio komiteto posėdžio išvadoms dėl galimybės vykdyti institucijų dialogą su pilietine visuomene ir siekti nustatyti tinkamiausią tokio institucijų įtraukimo būdą⁽¹⁸⁾.

3.2.1.4 ES pasiūlymu į susitarimą įrašytas vadinamasis „straipsnis dėl demokratijos“, kuris nustato, kad abiejų šalių vietos ir išorės politikos kryptys yra grindžiamos pagarba demokratijos principams ir pagrindinėms žmogaus teisėms, kurias skelbia Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, ir kuri yra esminė Susitarimo dalis. Šis straipsnis teikia didelių vilčių pilietinei visuomenei, kadangi tai žingsnis į priekį, kad prekyba taptų darnaus vystymosi ir žmogaus teisių, taip pat ir ekonominių bei socialinių, užtikrinimo priemone. Tačiau daugiau nuostatų dėl ekonominių ir socialinių teisių nepateikiama.

3.2.2 Ekonominis aspektas

3.2.2.1 Apskritai, abi šalys mano, kad per penkerius metus nuo Susitarimo pasirašymo pasiekti rezultatai yra teigiami ir pabrėžia ypač didelį prekybos⁽¹⁹⁾ ir Meksikos bei ES investicijų augimą.

3.2.2.2 Susitarimas taip pat sudarė galimybę ES konkuruoti lygiomis sąlygomis su tomis šalimis, su kuriomis Meksika turėjo laisvos prekybos sutartis, sudarančias galimybę Europos šalims vienodai pasinaudoti sąlygomis, kurias JAV buvo įgijusi Meksikoje pasirašius Šiaurės Amerikos laisvos prekybos sutartį — tai vadinamasis NAFTA paritetis. Tuo tarpu Meksika naudoja didelio potencialo Europos investicijomis, technologijų perdavimu ir didele Europos rinka.

3.2.2.3 Vis dėlto rezultatai galėtų būti dar geresni. Nors įsigaliojus Susitarimui prekybos srautai tarp ES ir Meksikos padidėjo, bendroji ES procentinė dalis iš tikrųjų nepakito, o Meksikos prekybos deficitas ir toliau didėja. Tiesa, reikėtų turėti omeny, kad šis deficitas susijęs beveik vien su pusgaminių ir kapitalo, kurie reikalingi Meksikos gamybos įmonių infrastruktūrai atnaujinti, importu ir su gamyba, kurią vykdo Meksikoje įsteigtos Europos bendrovės, tiekiančios gatavus gaminius, turinčius didesnę pridėtinę vertę ir skirtus eksportui į JAV rinką.

⁽¹⁸⁾ ES ir Meksikos Jungtinio komiteto komunikato 15 straipsnis, 2005 m. gegužės 26 d., Liuksemburgas.

⁽¹⁹⁾ Nuo 2000 m., kai įsigaliojo susitarimo nuostatos dėl prekybos, iki 2004 m. birželio mėn. ES prekybos su Meksika apimtys padidėjo 31 %, t.y. 111 000 milijonų dolerių. *Europa ir Meksika, 2004 m.*, ES delegacija Meksikoje, 2004 m.

3.2.2.4 Visos ES investicijos Meksikoje nuo 1994 m. sausio mėn. iki 2004 m. birželio mėn. sudarė 33 656,6 mln. dolerių⁽²⁰⁾ arba 24,3 % visų tiesioginių užsienio investicijų (TUI) Meksikoje tuo laikotarpiu. Nuo 1999 m. iki 2004 m. Meksika sulaukė 78 060 milijonų dolerių TUI, iš jų 19 791 mln. dolerių suteikė ES. TUI srutai iš ES valstybių narių nuo 1994 m. sausio mėn. iki 2004 m. birželio mėn. pasiskirstė taip: Ispanija (8,3 %), Nyderlandai (8,2 %), JK (3,7 %), ir Vokietija (2,6 %). Didėjančios ES investicijos yra geriausias strateginės Meksikos reikšmės Europos Sąjungai įrodymas. Meksika ir ES turi kuo geriau išnaudoti Bendrajame susitarime numatytas galimybes plėsti ir didinti paslaugų sektorių (labai svarbų Europos Sąjungai) ir investicijas.

3.2.2.5 EESRK pabrėžia ir kitokių ekonominių susitarimo poveikį, pavyzdžiui:

- ES investicijos turi būti diversifikuojamos (visų pirma mokslo ir technologijų vystymo srityse), kadangi jos sutelktos tik keliuose gamybos sektoriuose ir regionuose;
- Meksika eksportuoja daugiau produktų, tačiau jų asortimentas tebėra ribotas; Meksikos bendrovės turėtų ieškoti nišų naujiems produktams ir rinkų kitose ES šalyse;
- prekybos ir investicijų padidėjimas turėjo bendrą teigiamą poveikį šalies ekonomikai, tačiau socialinės raidos ir kovos su skurdu požiūriu nedavė lauktų rezultatų.
- didžiosioms Meksikos ir Europos bendrovėms šis Susitarimas naudingas, tačiau MVĮ nepasinaudoja visomis jo teikiama galimybėmis;
- teisinė Susitarimo bazė nėra pakankama didesnėms investicijoms skatinti, taigi labai svarbu stiprinti teisinę saugumą;
- Susitarimas savaime nėra nekintamos struktūros prekybos santykių pagrindas, todėl, pasinaudojant sutarties pakeitimo sąlygomis, turėtų būti ieškoma jo tobulinimo ir atnaujinimo būdų.

3.2.3 Bendradarbiavimo aspektas

3.2.3.1 Meksikos ir ES bendradarbiavimas vyksta keturiomis kryptimis: visų pirma, tai dvišalis bendradarbiavimas vyriausybių lygiu; antra — tai Europos Komisijos visoms Lotynų Amerikos šalims skirtos regioninės programos (AL-Invest; URBAN; ALFA; @lis, Eurosociāl ir kt.), kuriose dalyvauja ir Meksika; trečia, bendradarbiaujama konkrečiais klausimais, pavyzdžiui, žmogaus teisių, aplinkos apsaugos ir NVO. Galiausiai, Meksika turi galimybę naudotis kitomis programomis, pavyzdžiui, Šeštąja mokslinių tyrimų ir technologijų vystymo pamatine programa.

⁽²⁰⁾ Visi duomenys apie TUI remiasi informacija, pateikta *Europa ir Meksika*, 2004 m., ES delegacija Meksikoje, 2004 m.

3.2.3.2 Tvirta teisinė bazė abipusiam bendradarbiavimui vystyti yra pateikta Susitarimo skyriuje dėl bendradarbiavimo ir Susitarimo memorandume dėl 2002–2006 m. ES ir Meksikos daugiamečio bendradarbiavimo gairių, pagal kurį abi šalys susitarė bendradarbiauti socialinės raidos srityje ir mažinant skirtumus, stiprinti teisinę valstybę, plėtoti ekonominį bendradarbiavimą ir technologijų vystymą bei mokslinį bendradarbiavimą. Vykdydama bendrą finansavimą, ES skyrė 52,6 mln. eurų 2002–2006 m. programavimo laikotarpiu, tokią pat sumą skyrė ir projektuose dalyvaujančios Meksikos institucijos. Pagrindų susitarimas dėl finansavimo yra dar viena iš esamų priemonių. Šiuo susitarimu grindžiamas Meksikos ir ES bendradarbiavimas vykdant konkrečius projektus.

3.2.3.3 Be to, buvo gerokai paskatintas Meksikos ir ES bendradarbiavimui stiprinti skirtų papildomų priemonių tvirtinimas ir derybos dėl jų, pavyzdžiui, 2004 m. vasario mėn. buvo pasirašytas sektorių susitarimas dėl bendradarbiavimo mokslo ir technologijų vystymo srityje. Tuo pačiu plėtojami ryšiai, kurie ateityje leistų sudaryti sektorių susitarimus dėl aukštojo mokslo ir aplinkos apsaugos.

3.2.3.4 Šiuo metu įgyvendinama MVĮ skirta Integruota paramos programa (PIAPYME). Šia programa, be kitų tikslų, siekiama diegti techninį pajėgumą, kuris skatintų MVĮ našumą; skatinti technologijų perkėlimą; remti verslo bendradarbiavimo programas siekiant pritraukti jungtines investicijas ir kad kurtųsi strateginės Meksikos ir Europos MVĮ sąjungas, taip pat modernizuoti ir internacionalizuoti MVĮ. Be to programa, skirta palengvinti šio Susitarimo įgyvendinimą, taikoma ir konkrečioms sritims, pavyzdžiui, mitybinėms, techniniams standartams, sveikatos ir augalų apsaugos standartams, vartotojų apsaugai ir intelektinei nuosavybei.

3.2.3.5 Žmogaus teisių srityje bendradarbiaujama vykdant projektus, skirtus įgyvendinti rekomendacijas, kurios teikiamos įvertinus žmogaus teisių padėtį Meksikoje, ir skatinti bei apsaugoti Meksikos senbuvių žmogaus teises.

3.2.3.6 Kai kurios Meksikos valdžios institucijos yra atkreipusios EESRK dėmesį į pernelyg sudėtingas bendradarbiavimo įgyvendinimą reglamentuojančias Bendrijos procedūras ir tvarką, susijusias su bendradarbiavimo valdymu ir administravimu. Kalbėdamas apie būsimą bendradarbiavimą, Meksika ir ES abi akivaizdžiai pritaria šių ryšių reikšmei ir būtinybei juos stiprinti naujomis bendradarbiavimo formomis — nustatyti ir tvirtinti papildomas priemones, pavyzdžiui, sektorių dialogą ir trišalį bendradarbiavimą tarp Meksikos, ES ir trečiųjų šalių, visų pirma Centrinės Amerikos. Naujų, 2007–2013 m. laikotarpiui numatomų bendradarbiavimo sričių atžvilgiu EESRK mano, kad būtina stiprinti šiuo metu MVĮ teikiama paramą, taip pat be kitų remti socialinę sanglaudą, švietimą ir aplinkos apsaugą.

3.2.4 ES plėtros padariniai santykiams su Meksika

3.2.4.1 Dinamišką Meksikos ir ES prekybą ypač aiškiai atspindi šios šalies mainai su kai kuriomis iš dešimties naujųjų valstybių narių. Reikėtų pabrėžti, pavyzdžiui, išaugusią prekybą su Čekija, Vengrija ir Slovakija. Akivaizdu, kad šis pokytis yra pelningesnis mažų ir vidutinio dydžio šalių ekonomikai nei didžiųjų. Tačiau kol kas Meksikos ir naujųjų valstybių narių prekybiniai mainai tebėra užuomazgos tarpsnyje.

3.2.4.2 Meksika plėtrą sieja su galimybe prekiauti su dešimtimi naujųjų narių, taip išplečiant prekybos su ES ryšius, turimus nuo Bendrojo susitarimo įsigaliojimo. Taigi plėtra turėtų teikti apčiuopiamą naudą Meksikos ir naujųjų valstybių narių verslininkams, nes jie gali naudotis laisvąja prekybos zona, turinčia daugiau kaip 550 milijonų⁽²¹⁾ vartotojų (bendras ES ir Meksikos⁽²²⁾ gyventojų skaičius). Po plėtros naujosios valstybės narės taip pat dalyvauja ES prekybos politikoje, taigi operacijos, kurias naujosiose valstybėse narėse atlieka ES nepriklausančių šalių, pavyzdžiui, Meksikos bendrovės, buvo ženkliai supaprastintos pradėjus taikyti bendrą prekybos taisyklių sistemą, bendrą muitų tarifą ir tas pačias administravimo procedūras.

3.2.4.3 Ir Meksika, ir naujosios valstybės narės pritaria nuomonei, kad jų rinkos siūlo daug galimybių viena kitos bendrovėms, ypač naujųjų valstybių narių apdirbamosios pramonės sektoriui ir Meksikos žemės ūkio sektoriui. Be to, dėl ekonominio augimo, kuris vyksta naujosiose valstybėse narėse, stipriai padidės ir paklausa. Tai teikia Meksikos eksportuotojams santykinį pranašumą prieš jų konkurentus iš Lotynų Amerikos ir Azijos šalių, kurios iki šiol neturi preferencinio susitarimo su ES.

4. Bendrasis ES ir Meksikos susitarimas ir Šiaurės Amerikos laisvos prekybos sutartis (NAFTA)

4.1 Meksika yra netoli JAV, vienos didžiausių pasaulio rinkų, ir tai didele dalimi paaiškina Meksikos ir šios šalies ekonomikos integracijos lygį. JAV buvo suinteresuota padidinti savo konkurencingumą savo pagrindinių varžovių — ES ir Japonijos — atžvilgiu. Tuo tarpu Meksika tikėjosi įsitvirtinti pasaulio ekonomikoje. Taigi Meksikos ir JAV santykiai dažniausiai buvo tvarkomi vadovaujantis NAFTA, labai naudinga Šiaurės Amerikai ir bendrai mažoms bei didelėms bendrovėms. Tuo metu ES rūpinosi ryšių su Rytų Europa plėtojimu — procesu, kuris prasidėjo po Vokietijos susivienijimo.

4.2 Po to, kai 1994 m. sausio 1 d. įsigaliojo NAFTA, trišalė prekyba išaugo iki 623 mlrd. JAV dolerių, daugiau kaip du kartus viršydama lygį, buvusį iki NAFTA. 1994–2003 m. laikotarpiu TUI visose trijose šalyse padidėjo daugiau kaip 1,7 trilijonais JAV dolerių. Be NAFTA, buvo pasirašyti ir įsigaliojo

Šiaurės Amerikos susitarimas dėl bendradarbiavimo aplinkos apsaugos srityje (NAAEC) ir Šiaurės Amerikos susitarimas dėl bendradarbiavimo užimtumo klausimais (NAALC)⁽²³⁾.

4.3 Pasaulio banko vertinimo duomenimis⁽²⁴⁾, jei nebūtų NAFTA, Meksikos eksportas ir užsienio investicijos būtų mažesni. Šiaurės Amerika yra pagrindinis investicijų Meksikoje šaltinis (antrasis pagal dydį šaltinis — ES). 1999–2004 m. beveik visos Šiaurės Amerikos investicijos buvo skirtos apdirbamajai pramonei (43,7 % visų investicijų) ir paslaugoms (38,4 % visų investicijų). Tačiau kelia abejonių NAFTA poveikis kitoms sritims, visų pirma nedarbui, migracijai, pajamoms, tenkančioms vienam gyventojui, ir žemės ūkiui. Iš didžiulių investicijų srautų po NAFTA įsigaliojimo nesulaukta to, ko buvo tikėtasi — atotrūkis tarp Meksikos ir jos Šiaurės Amerikos partnerių neišnyko⁽²⁵⁾.

4.4 Pastaruoju metu NAFTA šalys siekia tolesnės Šiaurės Amerikos ekonomikos integracijos ir ieško papildomų prekybos, investicijų ir konkurencingumo tobulinimo priemonių. Tačiau NAFTA nesprendžia labai svarbių, pavyzdžiui, darbuotojų migracijos arba judumo klausimų, o JAV veikla toje srityje apsiriboja vizų ribotam specialistų skaičiui išdavimu. Po to, kai buvo liberalizuota prekyba, nelegalių Meksikos imigrantų skaičius JAV išaugo nuo 2 milijonų 1990 m. iki 4,8 milijonų 2000 m.⁽²⁶⁾, dėl to atsirado ir daugiau pasienio problemų. 2004 m. JAV gyveno apie 10 milijonų Meksikoje gimusių asmenų. Prie šio skaičiaus pridėjus Meksikos kilmės JAV piliečius, iš viso būtų 26,6 milijonai — 9 procentai visų Šiaurės Amerikos gyventojų. Pats pastebimiausias migracijos padarinys yra pinigų perlaidos, kurių bendra suma 2004 m. viršijo 13 milijardų dolerių⁽²⁷⁾.

4.5 Didžiausias NAFTA ir Bendrojo ES ir Meksikos susitarimo skirtumas yra tas, kad pastarasis skirtas ne tik prekybai: jo dėka ES ne tik tapo antrąja pagal dydį Meksikos prekybos partnere, atsiradus labiau suderintiems ir sąžiningiems prekybos ryšiams, bet jame taip pat yra numatyti pagrindiniai politinio bendradarbiavimo ir koordinavimo aspektai, kurių stokoja NAFTA. NAFTA nenumato jokių mechanizmų pilietinei visuomenei įtraukti į sprendimų priėmimo procesą.

⁽²³⁾ Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos sutarties Laisvosios prekybos komisijos Jungtinė deklaracija. 2004 m. liepos 16 d.

⁽²⁴⁾ Ataskaita apie Meksiką, Área de Estudios de Caja Madrid, 2002 m. gegužės mėn. Pasaulio bankas: NAFTA patirtis, skirta Lotynų Amerikos ir Karibų jūros šalims. Tyrimo duomenų santrauka, D. Lederman, W. F. Maloney ir L. Servén, 2003.

⁽²⁵⁾ Pasaulio bankas, Pasaulio vystymosi rodikliai internetu.

⁽²⁶⁾ John Audley, *ten pat*, p. 49.

⁽²⁷⁾ Spaudos pranešimas Nr. 71/04, Meksikos vidaus reikalų ministerija, 2004 m. gruodžio 17 d.

⁽²¹⁾ Įskaitant Bulgariją ir Rumuniją.

⁽²²⁾ 2003 m. Meksikoje gyveno 102 milijonai žmonių (EBPO, *Fact Book*, 2005 m.).

4.6 Per penkerius metus ES ir Meksikos prekyba ženkliai padidėjo, nors statistikos duomenys rodo ⁽²⁸⁾, kad nesugebėta sudaryti pusiausvyros ir JAV tebėra pagrindinė Meksikos prekybos partnerė. 2003 m. 90 % Meksikos eksporto buvo skirta NAFTA ⁽²⁹⁾ šalims, o eksportas į ES sudarė tik 3,4 %. Tuo tarpu 64,2 % Meksikos importo sudaro importas iš JAV ir tik 10,4 % — iš ES.

5. Institucijų dialogas su organizuota pilietine visuomene

5.1 Bendrasis susitarimas numato visus dvišalius ir tarptautinius abipusio intereso klausimus apimančią politinę institucijų dialogą visais lygiais. Šiuo požiūriu jame yra nuostata, numatanti steigti Jungtinę tarybą (45 straipsnis), kuri būtų atsakinga už Bendrojo susitarimo įgyvendinimą, ir Jungtinį komitetą (48 straipsnis), kuris Tarybai padėtų siekti jos tikslų. Susitarime taip pat numatyta, kad Jungtinė taryba **gali priimti sprendimą sudaryti ir kitus specialius komitetus ar organus, padėsiančius jai vykdyti savo pareigas (49 straipsnis).**

5.2 Meksikos ir Europos pilietinės visuomenės turi būti skatinamos dalyvauti, jei norime, kad taikant Bendrąjį susitarimą būtų atsižvelgta į abiejų šalių socialinių sektorių interesus. Turi būti geriau atstovaujama visoms pilietinės visuomenės organizacijoms — ūkininkų, vartotojų, moterų, aplinkos apsaugos, žmogaus teisių, profesinių grupių ir MVĮ.

5.3 Minėti straipsniai pateikiami Bendrojo susitarimo VI ir VII antraštinėse dalyse, kuriose numatyta ES ir Meksikos jungtinio konsultacinio komiteto sukūrimo teisinis pagrindas. Visų pirma, 36 straipsnio nuostatomis aiškiai pripažįstama būtinybė įtraukti pilietinę visuomenę į regionų integracijos procesą. Antra, 39 straipsnis numato svarbiausias bendradarbiavimo sritis, iš jų pirmenybė suteikiama pilietinės visuomenės vystymui. Galiausiai, 49 straipsnio nuostatos suteikia galimybę Jungtinei tarybai steigti bet kurią kitą konsultacinį komitetą ar organą, kuris jos manymu yra reikalingas šio Susitarimo nuostatoms įgyvendinti. Tuo tarpu straipsnio dėl būsimo vystymo (43 straipsnis) nuostatos numato bendradarbiavimo apimčių išplėtimą. Taigi yra reali galimybė sukurti šį ES ir Meksikos jungtinį organą, kuris sudarytų sąlygas dalyvauti taikant šį Susitarimą įvairiais aspektais. EESRK, remdamasi savo patirtimi ⁽³⁰⁾, mano, jog toks organas turėtų būti vadinamas ES ir Meksikos jungtiniu konsultaciniu komitetu (JKK).

⁽²⁸⁾ Šaltinis: Meksikos importuotojų ir eksportuotojų asociacija (ANIERM), taip pat Ekonomikos ministerijos duomenys.

⁽²⁹⁾ Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad iš šių 90 procentų 10 % tenka naftai ir 50 % — įmonėse surinktiems gaminiais.

⁽³⁰⁾ Remiantis ES-Čilės Asociacijos susitarimo (įsigaliojusio 2005 m. kovo 1 d., OL L 352, 2002 12 30) 10 straipsniu įkuriamas Jungtinis konsultacinis komitetas, kurio užduotis — padėti Asociacijos Tarybai skatinti ES ir Čilės pilietinės visuomenės ekonominių ir socialinių organizacijų dialogą ir bendradarbiavimą.

5.4 EESRK nuomone, tokį komitetą sukurti ir valdyti būtų lengviau, jei Meksikoje irgi būtų **nepriklausomas atstovaujamas teisėtas organas, panašus į EESRK**, kuris atstovautų trimis tradiciniais sektoriams (darbdavių, darbuotojų ir kitų interesų) Deja, kai kurių parlamentarų pastangos įkurti Meksikos ESRT iki šiol nebuvo sėkmingos, nepaisant to, kad svarstymui buvo pateiktas federalinio įstatymo projektas, reglamentuojantis ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos kaip viešojo, būstinę Meksike turinčio, organo sukūrimą ⁽³¹⁾. Profesinėms sąjungoms, darbuotojų ir trečiojo sektoriaus organizacijoms taip pat nepavyko prieiti prie bendros, tokio organo sukūrimui palankios, nuomonės. Pradėjus svarstyti šio organo paskirties apibrėžimą, atsiranda painiava, susijusi su socialinio dialogo priemonėmis (konsultacijos, bendradarbiavimas ir derybos) ir pilietinės visuomenės konsultacijomis.

5.5 Vyriausybės požiūriu, dialogas (greičiau socialinis negu pilietinis) su tam tikra pilietinės visuomenės dalimi sietinas su vadinamąja gamybos sektorių dialogo taryba (GSDT) ⁽³²⁾, kuri atstovauja profesinėms sąjungoms ir darbdaviams, taip pat centro ir regionų administracijai. Trečiajam sektoriui atstovaujama tik iš dalies ir nepakankamai, per mokslo ir žemės ūkio atstovus. Vyriausybė taip pat užmezgė dialogą su kitomis politinėmis platformomis, kurios vienija įvairias pilietinės visuomenės organizacijas (profesines sąjungas, mažųjų įmonių agentūras, NVO), visų pirma ryšium su Meksikos pasirašytomis prekybos sutartimis.

5.6 Meksikos vyriausybė ir verslininkai suinteresuoti, kad GSDT taptų EESRK partneriu, nors vyriausybė pripažįsta, kad tai bus tik pirmas žingsnis prieš nusprendžiant, kaip įtraukti trečiojo sektoriaus organizacijas. Profesinės sąjungos aktyviai pasisako šiuo klausimu ir jų dauguma pripažįsta, kad GSDT yra reikalinga, nors ir nesutariama, ar ji turi būti panaši į EESRK. Pilietinės visuomenės interesams atstovaujančios organizacijos pasisako už ex novo ESRT.

6. Išvados ir rekomendacijos

6.1 Nors reikėtų džiaugtis pasikeitimais Meksikoje, akivaizdu, kad dar turi būti įvykdyta nemažai reformų. Pavyzdžiui, būtina stiprinti teisinę valstybę, užtikrinant laisvę ir teisinį saugumą, spręsti problemas, susijusias su teisingumo vykdymu, teisingiau perskirstyti turtą, vystyti socialinę apsaugą, garantuoti galimybę įgyti kokybišką išsilavinimą ir sveikatos apsaugą ir skatinti vidaus rinką pasinaudojant MVĮ (taip pat ir kitomis priemonėmis), siekti, kad socialinė sanglauda taptų varomąja jėga visų pakeitimų, kuriuos reikia atlikti, kad Meksika būtų laikoma išsivysčiusia šalimi, kurioje yra visos būtinos garantijos.

⁽³¹⁾ Įstatymo projekto 1 straipsnis.

⁽³²⁾ Daugiau informacijos ieškokite interneto svetainėje: http://www.stps.gob.mx/consejo_dialogo/cpdsp/frameset.htm

6.2 EESRK nuomone, nebuvo pakankamai pasinaudota visomis Susitarimo galimybėmis ir jo aspektais. Todėl jis mano, jog reikėtų tęsti Susitarimo įgyvendinimą, siekiant sumažinti maito tarifus, panaikinti technines prekybos kliūtis ir prekybai paslaugomis bei investicijoms atverti naujus sektorius. Būtina skatinti abipusį įmonių steigimą lengvinant institucinių ryšių sąlygas, sukuriant verslui palankias sąlygas ir skatinant dialogų forumus. Turi būti skatinamas dvišalis bendradarbiavimas imantis abiejų pusių interesus tenkinančių iniciatyvų kitose šalyse, visų pirma likusioje Lotynų Amerikos dalyje ir JAV. Per bendradarbiavimo projektus reikėtų vystyti Susitarimo socialinius ir profesinius aspektus (mokymas, lygios galimybės, užimtumas ir kt.).

6.3 Siekiant sudaryti sąlygas pilietinei visuomenei dalyvauti šių tikslų įgyvendinime, EESRK nuomone gali būti sudarytas ES ir Meksikos JKK. EESRK tvirtai remia idėją sukurti Meksikoje tokio pobūdžio instituciją, todėl ragina Meksikos atstovus ir toliau darbuotis siekiant šio tikslo.

6.4 EESRK nuomone, ES ir Meksikos JKK galėtų būti konsultacinis Jungtinio komiteto padėjėjas, kuris būtų įtrauktas į Bendrojo susitarimo vykdymo eigą, stebėseną ir taikymą. Vadovaudamasis Jungtinio komiteto arba Jungtinės tarybos prašymais pateikti nuomonę, jis rengtų nuomones jų nurodytais klausimais. Taip pat galėtų rengti nuomones savo iniciatyva arba rekomendacijas su Susitarimu susijusiais klausimais. Be to, jis privalėtų rengti periodinius pranešimus apie Susitarimo vykdymo eigą ir koordinuoti ES ir Meksikos pilietinės visuomenės forumo susitikimus, Jungtiniam komitetui paremiant (taip pat ir lėšomis). JKK taip pat turėtų rengti reguliarius susitikimus su Jungtiniu ES ir Meksikos parlamentiniu komitetu (forma dar turės būti nustatyta), siekiant veiksmingiau vykdyti Susitarimo numatytą veiklą.

6.5 Siekiant ištirti ES ir Meksikos JKK sudarymo galimybes, EESRK manymu būtina palaikyti ryšius su Meksikos pilietine visuomene — kurie iki šiol buvo atsitiktiniai — ir tai daryti metodiškai. Todėl EESRK ragina Meksikos pilietinę visuomenę bendru sutarimu paskirti po tris atstovus iš kiekvienos pilietinės visuomenės grupės (darbdavių, darbuotojų ir trečiojo sektoriaus). Savo ruožtu EESRK galėtų paskirti po tris atstovus iš savų trijų grupių, kaip kolegas. Tokiu būdu būtų sukurta jungtinė darbo grupė, kuri dirbtų laikydamasi principo „žingsnis po žingsnio“.

6.6 Šios jungtinės EESRK ir Meksikos pilietinės visuomenės atstovų darbo grupės tikslas turėtų būti parengti pasiūlymą dėl ES ir Meksikos JKK sukūrimo, sudėties, funkcijų ir darbo tvarkos. Toks pasiūlymas turėtų būti rengiamas visus 2006 m., o 2007 m. pateiktas Jungtinei tarybai.

6.7 Be to, abiem šalims atskirai susitarus, EESRK galėtų — pagal savo galimybes ir jei tam pritars Meksikos visuomenė — paremti analogišką nacionalinę instituciją Meksikoje. Tai palengvintų santykių tarp įvairių Europos ir Meksikos pilietinės visuomenės organizacijų vystymą ir turėtų teigiamą poveikį stiprinant ES ir Meksikos ryšius.

6.8 EESRK nuomone šis organas turėtų atspindėti Meksikos pilietinės visuomenės pliuralizmą, ir dėl to jame turėtų būti trys pirmiau paminėti sektoriai. Kaip ir EESRK, jis turėtų vadovautis atstovaujamosios, nepriklausomybės ir teisėtumo principais. EESRK patirtis rodo, kad siekiant sėkmingai įkurti tokią instituciją, turi būti sutelktos įvairių suinteresuotų pilietinės visuomenės sektorių pastangos ir aiškiai apibrėžta, kaip joje bus atstovaujamos skirtingos organizacijos.

2006 m. vasario 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND